

**ПОТРЕБЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
ЗА МЕЂУНАРОДНОМ ПОМОЋИ
У ПЕРИОДУ 2007-2009. ГОДИНЕ**

САДРЖАЈ

Увод.....	2
Контекст.....	2
Циљеви и сврха документа	4
Садржина документа.....	5
1. СТАЊЕ И ОЧЕКИВАНЕ РЕФОРМЕ У ПЕРИОДУ ОД 2007-2009. ГОДИНЕ	7
1.1. Достигнути ниво реформи	7
1.2. Реализација међународне помоћи Републици Србији у периоду 2000-2005. године.....	13
1.3. Основни развојни циљеви и приоритети.....	14
1.4. Пројекција раста и потреба за међународном помоћи.....	19
2. МЕЋУСЕКТОРСКИ ПРИОРИТЕТИ ЗА МЕЋУНАРОДНУ ПОМОЋ	26
2.1. Подстицање запошљавања - привредни развој и образовање у функцији повећања запослености	26
2.2. Изградња и јачање институционалних капацитета	38
2.3. Изградња, реконструкција и модернизација инфраструктуре	47
2.4. Заштита животне средине	58
2.5. Рурални развој.....	71
3. ПРЕГЛЕД СИТУАЦИЈЕ, СЕКТОРСКИ ПРИОРИТЕТИ И ПОТРЕБЕ У ПЕРИОДУ 2007 – 2009. ГОДИНЕ – ПО СЕКТОРИМА	78
3.1. Финансије.....	78
3.2. Државна управа и локална самоуправа	89
3.3. Привреда.....	96
3.4. Рад, запошљавање и социјална политика	116
3.5. Пољопривреда, шумарство и водопривреда	133
3.6. Рударство и енергетика	144
3.7. Трговина, туризам и услуге.....	166
3.8. Просвета и спорт	171
3.9. Култура.....	182
3.10. Здравље.....	186
3.11. Наука и заштита животне средине.....	202
3.12. Унутрашњи послови	219
3.13. Капиталне инвестиције	236
<i>Саобраћај.....</i>	<i>236</i>
<i>Телекомуникације.....</i>	<i>248</i>
<i>Урбанистичко и просторно планирање и становање</i>	<i>250</i>
3.14. Правда.....	255
3.15. Унапређење економских односа са иностранством	266
3.16. Одбрана	279

УВОД

Контекст

Влада се након политичких промена у октобру 2000. године и почетка економских реформи и транзиције ка тржишно оријентисаној привреди, суочила са многобројним изазовима. Почевши од потребе успостављања макроекономске стабилности и фискалне дисциплине, питања регулисања спољњег и унутрашњег дуга, високе незапослености, слабе привредне активности, лошег стања инфраструктуре, социјалних проблема и кашњења у исплати социјалних и пензионих давања, до политичких питања која су уследила- редефинисање односа Србије и Црне Горе, питање Косова и Метохије, сарадња са Међународним трибуналом за ратне злочине у Хагу. Поред хитних интервенција које су биле неопходне (обезбедити санацију електроенергетског система и увоз електричне енергије, исплату заосталих пензија и социјалних давања, обезбеђивање лекова и медицинске опреме, итд), покретање реформи подразумевало је интензивни рад на системским законским и институционалним променама, као и успостављање механизма за спровођење тих закона. Тако је отпочета спољнотрговинска либерализација, либерализација цена и унутрашњег тржишта, реформа пензионог система, система социјалне заштите, реформа банкарског сектора, јавних финансија, здравственог система, реформа државне управе и децентрализација, реформе у областима пољопривреде, енергетике, просвете, развој приватног сектора и др. Истовремено, текао је процес поновног стицања чланства у међународним организацијама, отпочињање процеса интеграција у регионалне и међународне институције и иницијативе, приступање Светској трговинској организацији, а као основно опредељење Владе, процес интеграција у Европску унију.

У том контексту, Републици Србији је била неопходна финансијска помоћ међународне заједнице, која је у периоду од 2001. године, одиграла значајну улогу како за решавање хитних питања, тако и у каснијим годинама за подржавање реформских процеса, реконструкцију инфраструктуре и отпочињање процеса европских интеграција. Имајући у виду значај ефикасне координације и потребу праћења укупне међународне помоћи упућене Републици Србији, у Министарству за економске односе са иностранством је формиран Сектор за донације и развојну помоћ, надлежан за координацију, праћење и хармонизацију донаторске помоћи.

Значај међународне помоћи се јасно види из података да је Републици Србији у периоду од краја 2000. године закључно са 2005. годином најављена укупна помоћ у износу од 5.502,59 милиона евра, док је од тог износа, у истом периоду, реализовано 3.528,47 милиона евра. Карактер иностране помоћи се током година мењао, тако да је од претежно хуманитарне и ургентне помоћи крајем 2000. године и у 2001. години, у наредним годинама повећано учешће развојне помоћи, док учешће бесповратне помоћи има тенденцију пада у односу на меке кредите.

Како би се унапредила ефикасност и ефективност међународне помоћи у Републици Србији, Министарство за економске односе са иностранством је иницирало израду стратешких међусекторских докумената који су били представљени међународној заједници на донаторским конференцијама за СРЈ/ Србију и Црну Гору. У јуну 2001. године, на Донаторској конференцији за СРЈ у Бриселу, представљен је документ “Програм реформи Републике Србије- потребе за међународном финансијском подршком” који се односио на период 2001 - 2003. година, а у којем су дефинисани основни правци и циљеви реформи за тај период, као и преглед потреба за међународном подршком по секторима. У новембру 2003. године, на Донаторском састанку за Србију и Црну Гору у Бриселу, представљен је документ “Србија у покрету- три године касније”, који је садржао преглед остварених активности у протеклом периоду, као и циљеве и планове за наредне три године на које се документ односи. Овим документом је дефинисано пет кључних области које су од приоритетног значаја за Републику Србију са становишта обезбеђивања даље подршке међународне заједнице. Те области су биле: грађанско друштво, медији и демократизација; реформа државне управе и локалне самоуправе; Европске интеграције; владавина права и уклањање препрека развоју предузећа и предузетништва. У периоду између донаторских конференција, ови документи су служили као смернице приликом усмеравања нових донаторских средстава и програмирања фондова. Како се документ “Србија у покрету- три године касније” односио на период 2003-2005. године, а имајући у виду значајне резултате реформи који су остварени у различитим областима, као и нове стратешке оквире који су у међувремену постављени, јавља се потреба израде новог међусекторског документа, којим би се дао преглед досадашњих резултата, и у складу са постојећим стратешким опредељењима и финансијским пројекцијама, дефинисале потребе за међународном подршком у наредном периоду.

Циљеви и сврха документа

Министарство за економске односе са иностранством иницирало је израду међусекторског, програмског документа “Потребе Републике Србије за међународном помоћи у периоду 2007-2009. година”, којим ће се дефинисати приоритетни програми активности у оквиру сектора, као и међусекторски приоритети, као основа за програмирање средстава међународне помоћи, а у циљу унапређења ефективности те помоћи. Документ се заснива на постојећем стратешком оквиру и дефинисаним средњерочним циљевима, и утврдиће оперативни програм приоритетних активности и пројеката за реализацију тих циљева. Сврха документа је да допринесе спровођењу реформи и стратешких циљева Владе, стварањем трогодишњег програмског оквира и обезбеђивањем потребног нивоа и структуре међународне помоћи. Документ ће бити представљен донаторској заједници са циљем да Влада представи своју пројекцију потребних донаторских средстава на годишњем нивоу, као и националне развојне приоритете на које ће бити усмерена у наредним годинама.

Документ треба да:

- Дефинише приоритетне циљеве и планове/програме за остварење тих циљева по секторима,
- Идентификује међусекторске приоритете за међународну подршку у наредном трогодишњем периоду,
- Да финансијску процену потребне међународне помоћи на годишњем нивоу имајући у виду макроекономске пројекције за трогодишњи период

С тим у вези документ ће бити коришћен као инструмент хармонизације и усклађивања донаторске помоћи, у складу са Париским декларацијом, усвојеном на Форуму о ефективности помоћи, у Паризу, у марту 2005. године, од стране донатора и земаља прималаца помоћи. Програми дефинисани овим документом представљаће основу у процесу програмирања међународне помоћи у 2007. години.

Садржина документа

Документ се заснива на постојећем стратешком оквиру:

- Национална стратегија Србије за приступање Србије и Црне Горе Европској унији,
- Стратегија за смањење сиромаштва,
- Секторске стратегије,
- Приоритети Европског партнерства,
- Меморандум о буџету и економској и фискалној политици за 2006. годину, са пројекцијама за 2007. и 2008. годину, као и Меморандум о буџету и економској и фискалној политици за 2007. годину, са пројекцијама за 2008. и 2009. годину.

Као међусекторски, програмски оквир, документ даје преглед постојеће ситуације, средњорочних циљева и приоритетних програма активности за њихову реализацију, у периоду 2007-2009. године, по секторима. Утемељивање програма активности у стратешком оквиру има за циљ дефинисање приоритета које ће обезбедити најефективнију алокацију финансијских средстава и других облика помоћи. Такође, табеле приоритетних реформских и инвестиционих пројеката по секторима, садрже све приоритете без обзира на изворе финансирања (са знаком да ли су за програме/ пројекте већ обезбеђена сопствена или спољна средства), и представљају јединствену програмску платформу која ће обезбедити донаторима увид у планиране активности и координацију у алокацији сопствених и екстерних извора финансирања. Приликом идентификовања приоритетних програма/ пројеката, узети су у обзир средњорочни циљеви у оквиру сектора дефинисани у горе поменутих стратешким документима. Циљ је да се на основу средњорочних приоритетних циљева, дефинисаних стратешким документима, дефинише јединствена листа приоритета у оквиру сектора, као и програми/ пројекти за њихово остваривање. Министарства која су у процесу израде Годишњих оперативних планова активности (ГОП), као пилот министарства у оквиру Заједничког пројекта¹ „Ка ефикаснијем спровођењу реформи“, користила

¹ Заједнички пројекат „Ка ефикаснијем спровођењу реформи“, који финансира Норвешка влада, је инициран од стране Министарства за економске односе са иностранством, Министарства финансија, Министарства за државну управу и локалну самоуправу и Канцеларије за придруживање Европској унији, са циљем да се побољшају функције планирања, буџетирања, праћења и извештавања у ресорним министарствима. Један од основних циљева је побољшање капацитета министарстава за планирање путем развоја свеобухватних и реалистичних годишњих планова активности, и њихово повезивање са припремом буџета и програмирањем и коришћењем међународне помоћи.

су ГОП-е за 2007–2009. годину као основу приликом израде свог прилога за овај документ.

У другој глави документа дефинисани су међусекторски приоритети за међународну помоћ, са намером да се утврде кључне области којима је са националног аспекта у наредном периоду значајно обезбедити међународну помоћ, а које би служиле као основа међународним партнерима приликом израде стратешких докумената којима се утврђују циљеви и приоритети у помоћи Републици Србији. Документ дефинише пет приоритетних области, као и основне правце развоја и приоритетне мере/ циљеве у тим областима у периоду 2007-2009. године. Критеријуми за идентификовање приоритетних/ кључних области за међународну помоћ у периоду 2007-2009. године били су ниво приоритетности и значаја области према постојећим стратешким документима Владе, достигнути ниво реформи и оцена реализације стратешких, реформских циљева, значај обезбеђивања међународне техничке помоћи и експертизе за спровођење планираних активности у датој области и могућности обезбеђивања финансијских средстава из других извора (републичког буџета, буџета институција носиоца активности, задуживање на тржишту капитала, приватне инвестиције).

На основу макроекономских пројекција, процењен је потребан ниво међународне финансијске подршке на годишњем нивоу, у периоду 2007-2009. година, и то у виду концесионалних зајмова и донација, а који су потребни за остваривање пројектованих стопа раста друштвеног бруто производа.

За израду документа ангажован је Економски институт, а у изради су учествовала сва ресорна министарства, надлежне владине институције (Канцеларија за придруживање Европској унији, Тим за спровођење Стратегије за смањење сиромаштва). Међусекторски приоритети за међународну помоћ, који су детаљније обрађени у другој глави документа, разматрани су и одобрени од стране Комисије Владе за координацију хуманитарне и развојне помоћи.

Предвиђено је да документ буде ревидиран на годишњем нивоу², тако да обухвати једну додатну годину, укључујући при томе остварени напредак у реформама, обезбеђена средства за финансирање дефинисаних приоритетних пројеката, као и нове приоритетне пројекте/ програме.

² У пропису ЕУ којим се успоставља нови финансијски инструмент Европске уније- ИПА (IPA- Instrument of Preaccession Assistance- Инструмент за претприступну помоћ) изричито је наведено да се од корисника ових средстава очекује да ће увести годишње допуне трогодишњих индикативних развојних планова(roll-on принцип).

1. СТАЊЕ И ОЧЕКИВАНЕ РЕФОРМЕ У ПЕРИОДУ ОД 2007-2009. ГОДИНЕ

1.1. Достигнути ниво реформи

Макроекономска стабилизација, отпочињање реформи и процеса Европских интеграција у периоду 2000. до 2006. године у Србији одвијало се у условима политичке нестабилности, која се превасходно огледала у променама државног статуса - редефинисање односа Србије и Црне Горе, стварање Државне заједнице Србија и Црна Гора, усвајањем Уставне повеље у фебруару 2003. године, референдум о независности Републике Црне Горе у мају 2006. године, као и ванредна седница Скупштине Србије у јуну 2006. године на којој је констатовано да је Србија следбеник државне заједнице Србија и Црна Гора и да је наследила њен међународноправни субјективитет и међународне документе. У новембру 2006. године, Народна скупштина је прогласила Устав Републике Србије и усвојила Уставни закон за спровођење Устава Републике Србије.

Макроекономска кретања у периоду 2001- 2005. година³. Период од 2001. до 2006. године карактерише интензивно спровођење реформи, успостављање макроекономске стабилности и одрживог и стабилног привредног развоја, реструктурирање великих система, приватизација предузећа и почетак придруживања ЕУ, који укључује бројна законска прилагођавања у свим областима привреде и друштва. Основни циљеви економске политике били су одржавање макроекономске стабилности, уз истовремено остваривање високе стопе привредног раста. Производна активност, у периоду после 2000. године, одвијала се уз позитивне процесе економске транзиције, и реформе пореског система, тржишта рада и социјалног сектора, извршена је значајна дерегулација и либерализација цена и спољно-трговинског пословања, регулисани су односи са међународним финансијским институцијама. Остварен је значајан напредак у спровођењу структурних реформи, посебно у области приватизације предузећа и консолидације и приватизације банкарског сектора. Донето је 350 системских закона, којима се подржавају структурне реформе.

³ Извор: Меморандум о буџету и фискалној и економској политици за 2007. годину, са пројекцијама за 2008. и 2009. годину

У периоду од 2001. до 2005. године постигнут је висок реални раст бруто домаћег производа (БДП) по стопи од 5,6% годишње. У 2004. години остварена је највиша стопа раста БДП од 9,3% заснована на индустријском расту, расту пољопривредне производње и значајном расту сектора услуга, посебно ПТТ и телекомуникација и промета у трговини на мало. И у 2005. години је остварен значајан раст БДП од 6,8%, што је изнад пројектованог привредног раста за 2005. годину (5,1%). Највећи допринос расту економије у 2005. години дао је сектор услуга. У протекле две године остварена је висока стопа раста БДП од 8,0%. Кумулативни реални раст БДП у периоду од 2000. до 2005. године од 31,3% значајан је резултат економске политике, остварен у условима транзиције и неповољних кретања у светској привреди и трговини. У овом периоду БДП по глави становника повећан је преко три пута - са око 1.000 УСД у 2000. години на 3.526 УСД у 2005. години.

Висок раст привредне активности и извоза пратила је двоцифрена инфлација. У периоду од 2001. до 2005. године постигнут је напредак у смањењу инфлације, која је забележила енорман раст у протеклој деценији и у 2001. години. Инфлација је редукована са 91,8% у 2001. години на 19,5% у 2002. години, 11,7% у 2003. години, 10,1% у 2004. и на 16,5% у 2005. години (просек године). Ово је значајан резултат када се има у виду да је остварен у условима раста цена сирове нафте и исправљања ценовних диспаритета. Стабилност општег нивоа цена заснивала се на стабилности девизног курса и континуираном расту девизних резерви Народне банке Србије које су повећане са 0,5 млрд УСД крајем 2000. године на 5,8 млрд УСД крајем 2005. године и чврстој монетарној политици, фискалној политици и политици зарада у јавном сектору.

У области стандарда становништва остварен је значајан напредак. Остварен је значајан реални раст просечних нето зарада са 102 ЕУР у 2001. години (152 ЕУР у 2002. години, 176 ЕУР у 2003. години, 193 ЕУР у 2004. години) на 210 ЕУР у 2005. години, као и раст просечних пензија са 69 ЕУР у 2001. години (108 ЕУР у 2002. години, 120 ЕУР у 2003. години, 127 ЕУР у 2004. години) на 138 ЕУР у 2005. години. Укупна запосленост је смањена у 2002. и 2003. години као ефекат приватизације и реструктурирања предузећа, док је у 2004. и 2005. години остварен благи пораст запослености за 0,5% и 0,9% респективно, првенствено у малим и средњим предузећима.

Висок дефицит на текућем рачуну платног биланса у протеклих пет година углавном је резултат негативног салда на рачуну робе узрокован знатно бржим растом увоза од извоза робе, што је условило висок спољнотрговински дефицит

који је изражен у еврима порастао у 2002. години за 31% (у 2003. години за 10,8%, у 2004. години за 39,7%), а у 2005. години смањен за 25%. Значајан допринос кретањима на текућем рачуну дали су приходи од услуга који су, изражено у еврима, порасли у 2002. години за 6,6% (у 2003. години били су на нивоу из претходне године, у 2004. години су порасли за 34,9%), док је у 2005. години смањен робни дефицит на бази повећања извоза и смањења увоза.

У периоду од 2001. до 2005. године настављен је вишегодишњи тренд ниског наталитета и старења становништва Србије. Запосленост је бележила цикличну тенденцију, уз већи пораст незапослености. Просечне реалне нето зараде имале су раст изнад реалног раста БДП и продуктивности рада, посебно у прве три године транзиције. Одабране показатеље демографских и социјалних кретања приказује наредна табела:

Табела 1. Показатељи становништва, запослености, зарада и продуктивности

	2001	2002	2003	2004	2005
Становништво, у 000	7.534	7.500	7.481	7.463	7.450
Стопа раста становништва, у %	-0,26	-0,40	-0,25	-0,24	-0,17
Радно способно становништво, у 000	5.072	5.045	5.024	5.008	5.002
Број запослених, у 000	2.102	2.067	2.040	2.051	2.069
Стопа раста запослености, у %	0,2	-1,7	-1,3	0,5	0,9
Број запослених у јавном сектору, у 000*	395,2	405,4	406,9	416,0	422,0
Стопа раста запослености у јавном сектору, у %	4,0	2,6	0,4	2,2	1,4
Стопа незапослености (МОР), у %	12,2	13,3	14,6	18,5	20,8
Стопа реалног раста просечне нето зараде, у %	16,5	29,9	13,6	10,1	6,4
Стопа раста продуктивности рада укупне привреде, у %	4,9	6,3	3,8	8,8	5,6

У Републици Србији, у периоду од 2001. до 2005. године, извршена је реформа јавних финансија, која је у садејству са укупном макроекономском политиком обезбедила стабилност и одрживост овог система, што је за резултат имало елиминисање дефицита и стварање суфицита у 2004. и 2005. години.

Реформа је повећала утицај јавних финансија у остваривању основних циљева – макроекономска стабилност и одржив привредни раст, а поред тога је учинила фискални систем транспарентним, једноставним и усклађеним са међународним стандардима.

Најзначајнију новину представља усвајање Закона о буџетском систему, који као системски закон регулише област јавних финансија у Републици, уређује буџетски систем и управљање јавним финансијама. Са доношењем овог реформског закона почиње примена једног модерног, у складу са светским искуствима, концепта у свим сегментима јавних финансија и јавног сектора у

целини. Ово је први и основни акт, којим су започете промене на свим нивоима власти (буџет Републике и буџети локалних власти, укључујући и организације обавезног социјалног осигурања).

Буџетски систем је уређен на новим основама и на нов начин, нарочито управљање јавним финансијама. Јединствено је уређено планирање, припрема, доношење и извршење буџета Републике, буџета територијалних аутономија и локалне самоуправе, као и планова организација обавезног социјалног осигурања. Посебан значај је у оснивању нових институција, пре свега Управе за Трезор Републике, односно трезора нижих нивоа власти, које чине стуб управљања јавним финансијама. Након три године примене закона, у 2005. години су извршене његове измене, које иду у правцу унапређења целог система, а са овом изменом, Управи за Трезор је припојена ранија Управа за јавна плаћања. Усвојена је нова буџетска класификација, ревидиран план рачуна за уплату јавних прихода.

Извршена је реформа пореског система, где је по значају на првом месту доношење и успешна имплементација Закона о порезу на додату вредност. Донет је Закон о јавним набавкама, Закон о јавном дугу, Закон о пореском поступку и пореској администрацији. Битно је побољшано извештавање Скупштине Србије и јавности о јавним приходима и расходима, подношењем завршних рачуна буџета Републике за 2002, 2003. и 2004. годину, као и месечним публикавањем података о јавним приходима и расходима свих нивоа власти. Доношењем Закона о Државној ревизорској институцији уређена је ревизија јавних прихода и јавних расхода. На овим основама, изграђен је институционални оквир модерних и ефикасних јавних финансија Републике Србије, што је уз друге мере имало за резултат остваривање суфицита на крају периода.

Структурне реформе. Постигнут је значајан напредак у спровођењу структурних реформи, посебно у области приватизације предузећа и консолидације и приватизације банкарског сектора. У периоду од 2002. до 2005. године приватизовано је 1.844 предузећа и остварен приход од продаје предузећа у износу од 1,8 млрд ЕУР. У области банкарског сектора смањен је број банака са 86 у 2001. години на 40 банака крајем 2005. године, промењена је власничка структура банака, повећано поверење у банкарски систем и забележен раст нове девизне штедња са 329,8 мил. ЕУР крајем 2001. године на 2.238,7 мил. ЕУР крајем 2005. године. Приватизоване су четири банке са већинским државним уделом и остварен приход од 562,2 мил. ЕУР. Остварен је значајан раст прилива страних директних инвестиција које су у нето износу повећане са 165 мил. УСД у

2001. години, на 475 мил. УСД у 2002. години, 1,36 млрд УСД у 2003. години, 966 мил. УСД у 2004. години и на 1,48 млрд УСД у 2005. години. Остварен је напредак у либерализацији унутрашње и спољне трговине. Постигнути су позитивни резултати у реформи тржишта рада и реформи социјалног сектора. Смањена је спољна задуженост Републике Србије са 169% БДП у 2000. години. Спољна задуженост Републике (дуг јавног и приватног сектора, извор НБС) је износила 2005. године 58,97% БДПа. Донето је 350 системских закона, којима се подржавају структурне реформе.

Међутим, бројни изазови тек предстоје како би се спровео процес транзиције и реформи, обезбедио привредни развој и повећање конкурентности привреде, смањила висока незапосленост, дефицит платног биланса, смањило сиромаштво и повећао укупан стандард становништва. Такође, посебно ће у наредном периоду бити значајне активности које подразумева процес придруживања Европској унији, у смислу хармонизације прописа са правом Европске уније, спровођење приоритета Европског партнерства, као и неопходна изградња и јачање институција.

Оцена резултата транзиције. Све ове карактеристике (и позитивне и негативне) су у великој мери последице оствареног нивоа транзиције, односно реформи. Европска банка за обнову и развој (ЕБРД) је помоћу транзиционих индикатора сумирала напредак у структурним и институционалним реформама за 27 транзиционих земаља. Са девет транзиционих индикатора обухваћена су четири главна елемента тржишне економије: предузећа, тржиште и трговина, финансијске институције и инфраструктура. Сваки индикатор мерен је по стандардима развијених тржишних привреда и приказује синтетизовану процену напретка постигнутог у некој одређеној области. Транзиционе земље оствариле су снажан напредак у структурним и институционалним реформама током протекле године, али са различитим успехом. У следећој табели су приказани транзициони индикатори за Србију, земље региона и изабране напредне привреде у транзицији.

Табела 2. – Транзициони показатељи у изабраним привредама у транзицији

Земља	Приватиз. великих предузећа	Приватиз. малих предузећа	Реструктур. предузећа	Либерализ. цена	Спољнотрг. систем	Политика конкурен.	Реформа банкар. система	ХОВ и финансијска тржишта	Инфрастр.	Просечна вредност транзиционог индикатора
Србија ⁴	3-	3+	2+	4	4-	1	3-	2	2	2,63
ПУТ југоисточне Европе										
БиХ	3-	3	2	4	4-	1	3-	2-	2+	2,56
Албанија	3	4	2	4+	4+	2	3-	2-	2	2,9
Македонија	3+	4	2+	4	4+	2	3-	2	2	2,95
Хрватска	3+	4+	3	4	4+	2+	4	3-	3	3,43
Бугарска	4	4-	3-	4+	4+	3-	4-	2+	3	3,41
Румунија	4-	4-	2+	4+	4+	2+	3	2	3+	3,21
Напредне ПУТ										
Мађарска	4	4+	4-	4+	4+	3	4	4	4-	3,92
Чешка	4	4+	3+	4+	4+	3	4	4-	3+	3,8
Пољска	3+	4+	4-	4+	4+	3	4-	4-	3+	3,73

Напомена: Показатељи транзиције имају распон од 1 до 4+. Оцена 1 значи да нема промена у односу на социјалистички систем, а оцена 4+ означава перформансе сличне оним у развијеним земљама.

Извор: ЕБРД, «Transition report 2005»

Анализа индивидуалних ЕБРД показатеља у 2005. показује да је Србија и Црна Гора добила **највећу оцenu** (4) за либерализацију цена, (4-) за режим спољнотрговинске размене (трговинска либерализација и девизни систем) и (3+) за приватизацију малих предузећа, где је транзициони процес највише одмакао. **Напредак** у односу на претходни период је остварен у процесу приватизације великих предузећа (3-), реструктурирању банкарског сектора и изградњи тржишта хартија од вредности (3-) и реструктурирању предузећа (2+). **Скроман резултат** (оцена 2) остварен је за финансијска тржишта и за област инфраструктурних реформи. **Највеће заостајање**, без напретка, је у области антимонополске политике, где је најнижа вредност показатеља (1). Стога се може извести закључак да приоритетне области у којима се у наредном периоду морају интензивирати реформе су: приватизација и реструктурирање великих предузећа, политика конкуренције, реформа банкарског система, реформа финансијског тржишта и инфраструктура и ове области ће бити предмет детаљније анализе у наредној глави.

Мада је постигла највећи напредак и проглашена за лидера у реформама у 2005, Србија и Црна Гора мора доста тога да уради да би сустигла напредније земље региона. У прилог томе најбоље говори поређење просечног годишњег

⁴ У оригиналној табели уместо Републике Србије се посматра Србија и Црна Гора, међутим сви закључци наведени за Србију и Црну Гору су у потпуности валидни за Републику Србију.

транзиционог индекса између транзиционих привреда које показује да је у 2005. од Републике Србије била напреднија 21 држава.

1.2. Реализација међународне помоћи Републици Србији у периоду 2000-2005. године

Укупна реализована међународна помоћ Републици Србији у периоду од 2000-2005. године износи око 3,5 млрд ЕУР. Међународна помоћ је, с обзиром на укупну економску и друштвену ситуацију након демократских промена 2000. године, била неопходна за решавање ургентних проблема, хуманитарних и социјалних питања, постизање макроекономске стабилизације, реконструкције и санације инфраструктурних система, као и отпочињање процеса реформи и европских интеграција земље. Због тога је ниво међународне помоћи био највиши управо у прве две године транзиторних промена, при чему су у целокупном посматраном периоду уочљиви следећи трендови- смањење учешћа хуманитарне у односу на развојну помоћ, смањење учешћа бесповратне помоћи у односу на концесионалне кредите, као и промена секторске расподеле одобрених средстава.

Табела 3. Преглед реализације међународне помоћи по годинама, мил ЕУР

2000	2001	2002	2003	2004	2005
166,88	836,57	776,53	645,07	427,97	652,29

Извор: Извештај о међ. помоћи Републици Србији у 2005.години, МЕОИ, 2006.

Реализација међународне помоћи се у протеклом петогодишњем периоду значајним делом одвијала кроз различите облике техничке помоћи и инвестиција међународне заједнице свим секторима привреде и друштва. У укупном обиму реализоване помоћи у периоду од 2000-2005. године по секторима најзаступљенији сектори су: буџет - финансирање једнократних трошкова реформи у свим секторима (19.1%), енергетика (17,1%) и саобраћај (15,4%). Поред ових сектора, значајан обим помоћи је реализован у области развоја приватног сектора, развоја локалне самоуправе, здравству, док је висок обим међународне помоћи у периоду до 2003. године био усмерен социјалном сектору.

Међународна помоћ у Републици Србији превасходно је усмерена на покриће једнократних трошкова реформи, који су изузетно високи (реформа

пензионог система, здравства, радног законодавства, фискалног сектора, итд) и изградњу нових институција модерне тржишне привреде. Такође, оцењује се да се даљи развој демократије, борба против корупције и организованог криминала, могу интензивније спроводити само у условима економске стабилности, те је у периоду до 2010. године неопходна снажна и константна подршка донатора без обзира на ниво раста БДП-а.

1.3. Основни развојни циљеви и приоритети

Стратешке основе за дефинисање правца развоја Републике Србије представљају документи: Национална стратегија за приступање ЕУ, Национална стратегија привредног развоја Србије, Стратегија за смањење сиромаштва у Србији, Стратегија одрживог развоја Србије, Стратегија подстицања и развоја страних улагања, као и низ секторских развојних стратегија (подстицање извоза, запошљавање, развој науке и технологије, развој образовања, развој пољопривреде, енергетике и других делатности, заштита животне средине и др.).

Придруживање Европској унији је стратешко опредељење Републике Србије, које почива на широком политичком и социјалном консензусу. Пут ка ЕУ се види као пут ка модернијем друштву стабилне демократије и развијене економије, а политички и економски захтеви, које поставља ЕУ, као средство, а не као циљ развоја.

Европска унија од Републике Србије очекује испуњење свих услова садржаних у њеној политици придруживања и приступања, који представљају разрађенију верзију критеријума одређених у Копенхагену и важећих за земље источне и средње Европе. Република Србија у том смислу треба да тежи владавини права, стабилном демократском устројству, високим стандардима заштите људских и мањинских права, као и тржишној економији, законодавству прилагођеним оном у ЕУ и ефикасној јавној управи.

Због тога ће активности Владе и у наредном периоду бити усмерене на обезбеђивање убрзаног усклађивања системских закона са законодавством ЕУ (до сада је свега 1/3 закона у потпуности усаглашена са ЕУ стандардима), јачања институција, владавине права и ефикасног рада државне управе. Интензивираће се правне, институционалне и структурне реформе које обезбеђују модернизацију економског законодавства и успостављање тржишних институција које одговарају

стандардима развијених тржишних привреда, као и административне реформе ради стварања ефикасне државне администрације и правосуђа. Тиме ће се успоставити стабилно макроекономско окружење подржано стабилним институционалним оквиром.

Национална стратегија за приступање ЕУ је донета са циљем да се Република Србија до 2012. године припреми за чланство у ЕУ, односно испуни услове потребне за придруживање ЕУ, у складу са критеријумима постављеним Процесом стабилизације и придруживања (ПСП), копенхагенским критеријумима. Досадашњим активностима у Републици Србији створене су основе за убрзање процеса придруживања ЕУ. Република Србија је започела преговоре за процес стабилизације и придруживања⁵ кроз који се припрема за испуњење високих европских стандарда у области функционисања тржишне економије, функционисања правне државе, демократизације и људских права као кључних услова за пуноправно чланство у ЕУ.

Стратегија за смањење сиромаштва промовише развој оријентисан ка смањењу сиромаштва кроз динамичан привредни раст, уз веће запошљавање и повећање личних прихода, спречавање стварања новог сиромаштва у процесу приватизације и реструктурирања привреде, и унапређење мреже социјалне сигурности за најугроженије социјалне групе. Стратегија за смањење сиромаштва је усмерена на поспешивање привредног раста и запослености као кључног правца у решавању основних проблема сиромаштва кроз брже запошљавање, ефикаснију социјалну заштиту, бољи приступ здравству, образовању и становању.

Национална стратегија привредног развоја Србије дефинише основне циљеве и правце развоја на путу ка модерном друштву, развијеној економији и већем квалитету живота свих грађана. То је истовремено пут придруживања и прикључивања Европској унији на коме ће Република Србија активирати све своје људске, материјалне, природне и геостратешке потенцијале, убрзати реформске процесе и афирмисати нову улогу државе. Такође, Република Србија свој развој мора да гради на принципима одрживог развоја - усаглашеног и усклађеног економског развоја са политиком животне средине, социјалном и другим политикама.

Кључни развојни циљ Републике Србије је *веће благостање становништва и динамичан привредни раст*, као основна материјална

⁵ Преговори су тренутно прекинути због тога што Република Србија још увек није остварила пуну сарадњу са Међународним трибуналом за ратне злочине у Хагу

претпоставка бржег повећања стандарда грађана, смањења незапослености и сиромаштва. Ефикасна тржишна привреда усмерена на пораст благостања свих грађана могућа је само у условима пуне демократизације друштва која се заснива на снажним државним и друштвеним институцијама и владавини права.

Суштина привредног развоја Републике Србије је *подизање укупне конкурентске способности српске привреде*. То тражи одлучно спровођење свих транзиционих и реформских процеса који могу да активирају развојне потенцијале земље – људске, материјалне и природне – и да учине Републику Србију привлачном за бржи развој домаћег приватног сектора и већи долазак иностраног капитала. Основни задатак државе је, дакле, да успостави здрав тржишни амбијент (до краја изгради тржишни начин привређивања и системске претпоставке за његово несметано функционисање) и да - с циљем одржања унутрашње и спољне макроекономске равнотеже (стабилност цена и платног биланса) - управља основним агрегатима друштвеног производа – инвестицијама и потрошњом. Само у таквим условима Република Србија у наредним годинама може да остварује потребне високе просечне годишње стопе раста БДП-а. Кључни фактори за остваривање тих стопа раста су *значајно повећање и реструктурирање извоза и повећање директних инвестиција из иностранства*.

Повећање извозних прихода је, са своје стране, први услов сервисирања спољног дуга и обезбеђивања средстава за финансирање увоза опреме и технологије, а то значи и услов економског развоја у наредним годинама. Привлачење иностраних директних инвестиција је једна од главних полуга осавремењивање опреме и продукционих процеса. Страним директним инвестицијама се, поред капитала, у земљу уносе и савремена технологија и менаџмент, обезбеђују извозна тржишта и активирају процеси који унапређују пословање домаћих предузећа. Привлачење већег обима страних директних инвестиција захтева отворену привреду и здрав тржишни амбијент, који ће погодовати страним улагањима и покретању домаће штедње те у крајњој линији стварању критичне масе малих и средњих предузећа која ће преузимати радну снагу из нерентабилних предузећа.

Високи квалитет институционалног окружења представља један од нужних услова успостављања конкурентности и одрживог развоја привреде. Побољшање ефикасности државе произилази из начела придржавања међународних конвенција, начела отворености и транспарентности, одговорности, успешности и ефикасности, етичности и поштења. Примаран циљ

је успостављање одговорности свих институција, у свим областима, квалитет регулисања, који највише зависи од правосуђа и модернизације управе као чиниоца подстицања конкурентности.

За развој тржишне привреде и демократски развој кључно је да *судство, правосуђе и јавна управа ефикасно функционишу*. С тим у вези од кључног значаја је спровођење *Стратегије реформе државне управе у Републици Србији*, коју је Влада усвојила у новембру 2004. године, а са основним циљевима изградње демократске државе засноване на владавини права, одговорности, јавности, економичности и ефикасности; и изградње државне управе усмерене ка грађанима, која је способна да грађанима и приватном сектору пружи висок квалитет услуга уз разумне трошкове. Основни принципи Стратегије су принцип децентрализације, деполитизације, професионализације, рационализације и модернизације. Такође, Влада је, на предлог Канцеларије за придруживање Европској Унији и Министарства за државну управу и локалну самоуправу, средином 2006. године усвојила Акциони план за јачање институционалне способности за преузимање обавеза у процесу европских интеграција. Акциони план има за циљ да пружи целокупан приказ приоритета и помогне координисано и планско јачање капацитета државне управе за преузимање обавеза које проистичу из процеса приступања ЕУ. Овај документ се ослања на усвојену Стратегију реформе државне управе у Републици Србији и Националну стратегију Србије за приступање ЕУ, и тежи конкретизацији приоритета дефинисаних у овим и другим релевантним документима и утврђивању институционалних мера за њихово спровођење.

Један од највиших приоритета у демократизацији друштва је *реформа безбедносне политике*, где је дошло до јасног опредељења да се она мора извршити у складу са унутрашњим демократским политичким променама и процесима транзиције, променама у међународном окружењу и смањеним претњама националној безбедности, као и променама карактера самих претњи. Посебно значајан сегмент демократије и владавине права је свакако *реформа војске*. Ова реформа се мора извршити у складу са претпоставкама које подразумевају евроатлантске интеграције.

Када је реч о политичком учешћу и представљању грађана, може се констатовати да је у области реформе изборног законодавства неопходно интензивирати рад на његовом заокруживању, како би се изборни систем ускладио са међународним стандардима, али и обезбедити да се ти закони доследно спроводе, без двосмислености и недостатака.

Један од највећих проблема са којима се суочавају готово све земље, а посебно оне у процесу транзиције, је свакако *корупција*⁶. И поред чињенице да су у овој области учињени неки помаци, потребно је учинити још напора да би се заокружила законска покривеност овог проблема и обезбедило доследно и ефикасно спровођење донетих закона. Поред ових краткорочних приоритета, нужно је започети припреме за спровођење средњорочних приоритета из ове области, као и обезбеђивање потпуне усаглашености домаћег права са Конвенцијом УН за борбу против корупције и релевантним конвенцијама Савета Европе.

Сви наведени циљеви друштвеног развоја Републике Србије усмерени су ка остварењу постављених захтева у процесу придруживања ЕУ, а то је обезбеђивање стабилних институција, које гарантују демократију, владавину права, људска права и поштовање и заштиту права мањина.

Меморандумом о буџету и економској и фискалној политици за 2007. годину, са пројекцијама за 2008. и 2009. годину, дефинисани су следећи основни циљеви и приоритети економске политике за период 2007- 2009. година:

- Стварање основа за средњорочну одржану макроекономску стабилност, уз стабилан динар и ограничену инфлацију
- Убрзано спровођење реформи привреде и друштва, уз окончање приватизације и реструктурирање привреде
- Висок привредни раст заснован на повећању домаће штедне и инвестиција, страних директних инвестиција и извоза, уз смањење дефицита текућих трансакција са иностранством
- Повећање запослености и раст стандарда становништва.

Предвиђене мере за остваривање ових циљева су чврста монетарна и фискална политика, чврста политика зарада у јавном сектору, убрзање приватизације и реструктурирања друштвених и јавних предузећа, комплетирање системских закона и њихово усклађивање са законодавством ЕУ, убрзање институционалних реформи, укључујући и реформу државне управе, правосуђа, полиције и локалне самоуправе. Предвиђен је и низ мера у свим областима економске политике и секторских политика.

⁶ У процесу међуресорских консултација налази се Акциони план Владе Србије за борбу против корупције.

1.4. Пројекција раста и потреба за међународном помоћи

Основни макроекономски показатељи повезани су у структурном моделу; из њега се постављањем вредности за циљне варијабле (као егзогене) изводе вредности ендогених варијабли које су показатељ за економску политику. Поједине циљне и изведене варијабле могу мењати свој карактер, односно улогу, али су вредности неких циљних варијабли постављене на основу анализе искуства успешних транзиција.

Основни показатељи који се овде повезују су:

- цене,
- девизни курс и интервалутарни односи,
- бруто домаћи производ (БДП), обрачунат производним методом (као збир бруто додате вредности и пореза умањених за субвенције),
- агрегати употребе БДП-а: укупна домаћа тражња, финална домаћа тражња, потрошња (лична и колективна), инвестиције (укупне и фиксне), нето-извоз (салдо размене робе и услуга,
- дефлатори БДП-а и агрегата употребе,
- текуће трансакције платног биланса и елементи њихове структуре: извоз и увоз робе и услуга, са сегрегацијом на робе и услуге и њихова салда; факторски трансфери (камате); текући трансфери,
- биланс капиталних трансакција и његова основна структура,
- промене девизних резерви као елемент платног биланса,
- стања девизних резерви и дуга,
- биланс инвестиција (у смислу извора штедње из које се финансирају) и др.

Циљне варијабле су следеће:

Инвестиције. Оптималан ниво инвестиција није могао бити утврђен на основу класичне производне функције због тога што функционалност и тржишна вредност затечених основних средстава не може да се утврди. Овде се пошло од искуства успешних земаља у транзицији (посматране су Естонија, Пољска, Чешка, Мађарска и Словенија, које су удео инвестиција у БДП-у подигле у зону између 25% и 30%⁷). Приликом процене укупног износа инвестиција укључена су и средства планирана Националним инвестиционим планом. Циљ је да удео фиксних инвестиција на крају 2009. године достигне износ од 23% БДП (односно укупне инвестиције 26,5% БДП). То захтева у посматраном периоду просечну стопу раста фиксних инвестиција од 15,7%.

Извоз робе и услуга. Удео извоза робе и услуга у БДП-у у 2005. години је износио 25,4%. *Циљано учешћа* извоза у ГДП-у у последњој посматраној години (2009) је 32% и оно постепено расте.

Увоз роба и услуга је директна функција двеју циљних варијабли – извоза и дефицита робе и услуга. У периоду 2007 – 2009. увоз расте просечно годишње по стопи од 15,3%.

Нето извоз (салдо робе и услуга). Дефицит трговинског биланса је главни генератор дефицита текућих трансакција платног биланса Републике Србије (20,4% у 2005. години). *Циљ је* *сукцесивно смањивање удела дефицита робе и услуга у БДП-у* на 18% у 2009.

Јавна (колективна потрошња). *Циљано учешће јавне (колективне) потрошње* према овој пројекцији треба у 2009. години да се смањи на 14,4% БДП, са нивоа од 20,8% у 2005. години.

⁷ Насупрот томе, земље које су тај удео задржале у зони испод 20% углавном су ушле у другу транзициону рецесију. Удео од 18%-20% карактеристичан је за развијене земље.

Инфлација са процењених 8% у 2006. години смањује на 5% у 2009. години.

Колективна потрошња, која обухвата издатке за текуће пословање јавних служби (образовање, здравство, култура, војска, државна управа), се мора смањити са 20,8% БДП у 2005. на 18,9% БДП у 2009. години.⁸

Предуслов за остварење пројекција су крупне системске и структурне промене. То значи да је претпоставка спровођење мера дефинисаних Националном стратегијом привредног развоја 2006-2012. година. Кључни предуслови (ризичи) који су неопходни за остварење пројекција су:

- Остваривање високих годишњих прилива страних директних инвестиција. То подразумева стварање повољне пословне климе за стране инвеститоре, што подразумева и свеобухватно снижење ризика земље.
- Предвиђене су врло амбициозне стопе раста извоза. Оне морају да буду више од стопа раста увоза. Јасно је да реализација овог циља подразумева структурне промене и повећање конкурентности привреде.
- Потребна је промена у структури БДП, која подразумева повећање инвестиција, укључујући развојну употребу и средстава од приватизације и Националног инвестиционог плана, на рачун потрошње.

Номиналне вредности БДП-а изведене су из вредности за 2004. годину (РЗС), преко његовог реалног раста и дефлатора (изведено из домаћих цена и дефлатора спољнотрговинске размене, пондерисаног величином нето извоза (преко курса €). Рачунати су посебни дефлатори за домаћу тражњу, унутар тога за инвестиције и потрошњу (дефлатор личне потрошње је просечан раст цена на мало).

⁸ *Радне претпоставке су:* Инфлација (раст цена на мало у односу на крај претходне године): 2005. године према РЗС, 17,7%, 2006. године 8%, 2007. године 8%, 2008. године 7%, 2009. година 5%. Курс \$ у динарима (крај године): 2005. – 67,4; 2006. – 66,5, 2007. – 68, 2008. – 73,3, 2009. – 76,1. Раст (реалан) БДП-а: 2005. за 4,8%, 2006 за 6,2%, 2006 -2009 за 6,63%.

Табела 4. Пројекције БДП и компоненти

	2005	2006	2007	2008	2009
БДП милиона УСД текући курс	25972	32221	35898	38914	42527
БДП реалан раст	4,8	6,2	5,9	6,9	7,1
БДП текуће цене мрд. дин.	1.750,0	2.142,0	2.477,4	2.854,2	3.237,2
Домаћа тражња	2.106,8	2.577,6	2.948,1	3.382,3	3.820,0
Потрошња	1.607,6	1.947,1	2.247,6	2.535,3	2.814,0
Потрошња домаћинства	1242,4	1499,9	1757,5	1982,0	2199,4
Потрошња сектора државе	365,2	447,2	490,1	553,3	614,6
Инвестиције	393,7	482,0	582,2	713,6	857,9
Бруто фиксна улагања	302,0	392,0	495,5	613,7	744,6
Промене залиха	91,7	90,0	86,7	99,9	113,3
Нето извоз робе и услуга	-356,8	-435,6	-470,7	-528,0	-582,7
нето извоз учешће у БДП	-20,4	-20,4	-19,0	-18,5	-18,0
Потрошња учешће	91,9	90,9	90,7	88,8	86,9
Потрошња р.раст	2,1	6,8	6,6	4,6	4,8
Лична п. учешће	71,0	70,0	70,9	69,4	67,9
Јавна п. учешће у БДП	20,6	20,2	19,8	19,4	19,0
дом. тражња, р.раст	0,5	8,2	5,8	6,3	6,6
дом. финална тражња, р.раст	2,2	8,3	8,5	6,4	6,7
Инвестиције учешће у БДП	22,5	22,5	23,5	25,0	26,5
учешће фиксних инвестиција	17,3	18,3	20,0	21,5	23,0
Инвестиције реална стопа раста	-14,7	9,3	12,5	13,5	13,5
стопа раста фиксних инвестиција	2,4	15,8	17,7	14,7	14,6
Укупан салдо за биланс БДП	-5295	-6552	-6821	-7199	-7655
Курс УСД/Дин	67,4	66,5	69,0	73,3	76,1

Табела 5. Неки елементи пројекције платног биланса

	2007	2008	2009
Извоз робе и услуга у иностранство	10335	12501	15245
коефицијент раста извоза робе и услуга	1,24	1,21	1,22
Увоз робе и услуга из иностранства	17155	19700	22899
коефицијент раста увоза робе и услуга	1,15	1,15	1,16
Салдо робе и услуга	-6821	-7199	-7655
Салдо камата	-510	-987	-1015
Нето текући трансфери	3549	4231	4460
Салдо текућег биланса	-3309	-3542	-3832
Дугорочни комерцијални кредити - прилив	3202	2302	2413
Концесиони кредити – прилив	300	200	200
Дугорочни кредити плаћање	1990	2302	2824
Краткорочне линије – нето	250	250	250
Директне инвестиције – нето	2435	2432	2817
Девизне резерве – промене	1248	0	-699

Табела 6. Макроекономски биланси – Биланс штедње и инвестиција

	2005	2006	2007	2008	2009
1. БДП (млрд. Дин), текуће цене	1750,0	2142,0	2477,4	2854,2	3237,2
2. БДП (мил. УС\$), текући курс	25972	32221	35898	38914	42527
3. Инфлација (РПИ) - крај периода	17,7	8,0	8,0	7,0	5,0
4. БДП (стопе раста)	4,76	6,2	5,88	6,87	7,09
Учешће у БДП-у					
5. Бруто домаћа штедња (7-6)	2,1	2,2	4,5	6,5	8,5
6. Нето факторски дохотци и трансфери из иностранства	11,8	9,0	9,8	9,4	9,0
7. Бруто национална штедња	13,9	11,1	14,3	15,9	17,5
8. Бруто домаће инвестиције	22,5	22,5	23,5	25,0	26,5
9. Инострана штедња, без донација (8-7)	8,6	11,4	9,2	9,1	9,0
10. Инострана штедња која укључује донације	9,8	12,2	10,5	10,2	9,9
11. Донације (10-9)	1,2	0,8	1,3	1,1	0,9

Макроекономске пројекције су показале да Република Србија има перспективу да оствари релативно високе стопе раста, просечно 6,63%, у посматраном периоду и да на тај начин почне да смањује заостајање за напредним привредама у транзицији, које су сада чланице Европске Уније. Остварење тог циља неће бити нимало лако и захтеваће значајне напоре и одрицања. То значи да ће бити неопходно остварити изузетно високе стопе раста извоза од преко 20%. Истовремено неопходно је успоравање раста увоза, то јест потребно је остварити просечну стопу раста увоза од 15,3% у посматраном периоду.

Најкритичнији фактор ће представљати инвестиције, које на крају посматраног периода треба да достигну ниво од 26,5% БДП. Просечна годишња стопа раста инвестиција у посматраном периоду треба да износи 13,2%. Оволики износ инвестиција неће бити могуће остварити из домаћих извора, већ ће бити потребна и инострана штедња (кредити и донације) у просечном износу од 10,2% БДП (ред 10 у табели бр. 3).

Потребне су донације у износу од 1,3% БДП-а у 2007. години, 1,1% БДП-а у 2008. години и 0,9% БДП-а у 2009. години, односно прерачунато у апсолутне износе укупан износ потребних донација је 1276 милиона долара (466 милиона долара у 2007. години, 428 милиона долара у 2008. и 382 милиона долара у 2009.). Модел је показао да је у наредном трогодишњем периоду предвиђена реализација дугорочних кредита у износу од 8,6 милијарди долара, од тога се процењује да је учешће концесионих кредита око 700 милиона долара. То значи да је потребна реализација међународне помоћи Републици Србији у наредном

трогодишњем периоду процењена на износ од 1,98 милијарди долара (700 милиона долара концесионих кредита и 1,28 милијарди долара у виду донација). У следећој табели је приказана структура потребне реализације међународне помоћи по годинама.

Табела 7. Структура потребне међународне помоћи по годинама - реализација

(у милионима \$)

	2007.	2008.	2009.	2007-2009.
Бесповратна помоћ	466	428	382	1.276
Концесиони кредити	300	200	200	700
Укупно	766	628	582	1 976

Табела 8. Разлика између пројектоване потребне реализације и процене реализације средстава бесповратне помоћи, одобрених до 2006. године

(у милионима \$)

	2007.	2008.	2009.	2007-2009.
Пројектована потребна реализација бесповратне помоћи	466	428	382	1.276
Процењена реализација средстава бесповратне помоћи одобрених до 2006. године	390	279	204	873
Разлика	76	149	178	403

У горњој табели дат је преглед годишњих износа реализоване помоћи који треба остварити како би био постигнут пројектовани раст БДП-а и инвестиција, а паралелно је дата процена/ очекивана реализација средстава која су у периоду до 2006. године одобрена/ уговорена. Разлика између ове две категорије представља потребну реализацију за коју извори финансирања из међународне помоћи нису идентификовани, и која би требало да буде покривена из нових алокација мултилатералних и билатералних донатора у посматраном периоду.

Међутим, потребе Републике Србије за међународном помоћи се не могу ограничити на посматрани износ, зато што постоје потребе за улагањима у одређеним областима које по својој природи не може квантификовати макроекономски модел, тј. које не утичу на раст БДП-а. Читав низ варијабли, као на пример улагање у заштиту животне средине и сл., имају дугорочан позитиван утицај на раст БДП-а, али њихови позитивни ефекти се не исказују у кратком року, већ у дугом, те је стога њихов временски хоризонт изван пројекције

приказане овим моделом. Овде је потребно нагласити одређене специфичности потребне међународне помоћи Републици Србији у наредним годинама: како су у великој мери спроведене транзиторне промене законодавства, неопходно је јачање капацитета државних структура за њихово спровођење; доношењем новог Устава, створене су основе за даљу децентрализацију (одређени прописи у том смислу су већ донети) што ће проузроковати потребу подизања капацитета на локалном нивоу, при том доношење новог Устава намеће потребу додатног усаглашавања прописа са новим уставним решењима; активности на подизању квалитета живота и прилагођавања стандардима Европске уније, посебно рецимо у области заштите животне средине (које нису квантификоване овим моделом).

2. МЕЋУСЕКТОРСКИ ПРИОРИТЕТИ ЗА МЕЋУНАРОДНУ ПОМОЋ

2.1. Подстицање запошљавања - привредни развој и образовање у функцији повећања запослености

Република Србија је током 90-тих година доживела прави економски и социјални крах и потпуни застој у привредном развоју. Дошло је до драматичног пада БДП-а за око 50%, огромног пада плата, пензија и других примања као последица политике ауторитарног режима, међународне изолације земље и оштрих санкција, распада тржишта бивше СФРЈ, ратова у окружењу и бомбардовања Републике Србије 1999.године. Привреда је била у јако лошем стању, предузећа нису имала довољно средстава ни за одржавање капацитета, а нових инвестиција уопште није било. Због међународне изолације српска предузећа су изгубила своја извозна тржишта, која нису могла да поврате ни после укидања санкција због тога што су била неконкурентна у односу на предузећа из других транзиционих земаља. Директан резултат оваквог стања је било велико повећање броја незапослених у укупном становништву. Ситуацију је додатно погоршао долазак близу 700.000 избеглица и интерно расељених лица из БиХ, Хрватске и са Аутономне Покрајине Косово и Метохија, што представља близу 10% становништва Републике Србије.

После демократских промена у Републици Србији у октобру 2000. године, грађани су се суочили са дуго прикиваном истином о тежини економске и социјалне кризе у новијој историји. У тако крајње неповољним околностима, демократска влада је морала да започне интензиван процес правних, економских, финансијских и социјалних реформи са јасним намерама да се надокнади дугогодишње кашњење у транзицији и успостављању тржишно оријентисане привреде и демократског политичког система. Многи од тих процеса, а пре свега реструктурирање привреде, затварање предузећа са великим и ненадокнадивим губицима, као и прилагођавање оштрим условима међународне конкуренције, су врло комплексни и отварају нове социјалне проблеме и потенцирају нове облике и подручја сиромаштва, јер неминовно воде повећању незапослености.

Незапосленост је, у овом тренутку, један од највећих економских и социјалних проблема у Републици Србији. Укупан број лица која траже посао у

2005. години износио је 991.807, док је стопа незапослености, према Анкети о радној снази⁹, износила 20,8%, односно 21,8 (лица радног узраста 15-64). Овакво стање је директан резултат пада нивоа производње током 90-тих година, као и коришћења тржишта рада за решавање социјалних проблема запошљавањем радника у већем броју него што је било потребно. Међутим, реструктурирање и приватизација, у кратком периоду врше додатни притисак на повећање незапослености, док је истовремено неопходно да се побољша економска ефикасност и српска привреда трансформише ка конкурентној, тржишно оријентисаној и на знању заснованој привреди.

Проблем незапослености додатно је увећан и током периода транзиције, као што показује Табела бр 8. Посебно неповољан показатељ је што стопа незапослености у Републици Србији непрекидно расте од 2001. године. Стопа незапослености је релативно висока када се пореди са земљама ЕУ (просечна стопа незапослености 8,7%), као и са појединим земљама у окружењу, попут Хрватске и Бугарске (просечна стопа незапослености 13,8 и 9,9% респективно). Поред тога, током процеса реструктурирања привреде у значајној мери излази на видело „прикривена“ незапосленост, а процес власничке трансформације води до бржег отпуштања радника. Република Србија није у целини завршила приватизацију нити реструктурирање одређеног броја изабраних предузећа. Окончање процеса приватизације ставиће пред државу изузетно тежак додатни посао – јер да би се елиминисало друштвено власништво у целини, предузећа која не буду приватизована постаће власништво државе, која ће морати да изврши тежак избор – да затвори непрофитабилна предузећа и прода њихова средства (чија вредност ни у ком случају неће бити велика) и тиме додатно увећа број незапослених. Иако Република Србија бележи високе стопе привредног раста, још увек раст није довољан да би се успешно и брже решавали проблеми незапослености. **Из тих разлога и у наредном периоду очекује се даљи раст незапослености и задржавање виске стопе сиромаштва, уз његову натпросечну концентрацију у појединим регионима.** У овом тренутку, према истраживању Светске банке за 2005. годину, у Републици Србији испод линије сиромаштва живи 800.000 људи, односно око 10,5% популације. Ови показатељи могли би бити додатно погоршани, с обзиром да значајан део привреде Републике Србије још увек није приватизован: остало је да се приватизује око 5.000 разних привредних субјеката у којима ради 630.000 радника. То значи да ће

⁹ Постоје две стопе незапослености засноване на различитим изворима – међународно упоредивој Анкети о радној снази (АПС) Републичког завода за статистику и према евиденцији Националне службе за запошљавање (НСЗ). Имајући у виду да су подаци из Анкете о радној снази међународно упоредиви, у целом тексту коришћени су подаци из овог извора.

нови велики изазов са којим ће се суочити Република Србија бити спречавање појаве новог сиромаштва, које ће се јавити као последица реструктурирања привреде. Велики социјални притисак потенцијалних нових незапослених радника са постојећим институцијама и структуром привреде ће бити тешко апсорбовати. Заправо, у наредном периоду, укупно смањење незапослености у великој мери ће зависити од значајнијег повећања инвестиција у приватном сектору, како би се могућности за ново запошљавање шириле брже од стопе губитка послова због реструктурирања.

Табела 8. Стопа незапослености у периоду 2000-2005. године

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Стопа незапослености НЗС (%)	25,6	26,8	29,0	31,7	31,7	26,8
Стопа незапослености АРС (%)	12,1	12,2	13,3	14,6	18,5	21,8

Стопа незапослености обрачуната на основу података Националне службе за запошљавање (26,8%) је знатно већа од података добијених путем Анкете о радној снази (21,8%). Разлог томе су различите дефиниције запослености и незапослености, као и чињеница да евиденција НЗС обухвата и лица која активно не траже посао, већ се евидентирају само да би остварила друга права. Са друге стране, подацима АРС¹⁰ као запослени, обухваћена су и лица која раде у неформалном сектору¹¹.

Поред великог броја, и структура незапослених лица у Републици Србији је врло неповољна, с обзиром на следеће главне карактеристике:

¹⁰ Сматра се да подаци НЗС преувеличавају стварну незапосленост, пошто постоје снажни подстицаји појединцима који раде у неформалном сектору, значи који нису незапослени, да се пријаве на евиденцију НЗС: обезбеђење здравствене заштите, право на разне социјалне бенефиције итд. Са друге стране, може се узети да подаци из анкете о радној снази потцењују незапосленост, пошто се запосленима сматрају и они који раде само један сат недељно. Вероватно би најтачније било сматрати ове две мере незапослености доњом и горњом границом стварне незапослености у Републици Србији.

¹¹ Подела на формални/ неформални сектор користи се у овом документу у складу са Националном стратегијом запошљавања.

- високо учешће дугорочне незапослености од око 79% у укупној незапослености – посебан проблем представља опасност да ова лица постану неактивна у тражењу посла и додатни терет за социјалне фондове. Такође, дугорочна незапосленост доводи до застаревања знања и вештина. Услед дугорочне незапослености и лошег система доживотног образовања, око 30% квалификоване радне снаге није довољно компетентно да обавља посао, посебно она лица која немају, или имају мало радног искуства.
- високо учешће младих људи у категорији незапослених – стопа незапослености младих (15-24 године) у 2005. години износила је 47,7% што је чак три пута више од просечне незапослености ове старосне групе у ЕУ (око 18,5%), уз могућност потенцијалног одласка у иностранство, посебно младих високо образованих људи,
- релативно високо учешће нестручних лица међу укупно незапосленим – највећи удео у укупној незапослености у Републици Србији имају лица са завршеном средњом школом, која чине око две трећине укупног броја незапослених (66%). Поред тога, 19,4% укупно незапослених чине лица са завршеном основном школом.
- релативно високо учешће незапослених жена - око 55% укупно незапослених лица чине жене, односно стопа незапослености жена је 27,4%, у односу на стопу запослености мушкараца која износи 17,6%. Такође, ова категорија је због нижих квалификација и краћег радног стажа суочена и са нижим примањима.

Стратегијом смањења сиромаштва као најугроженије категорије становништва су избеглице и интерно расељена лица (око 500 000 људи), Роми (процена око 108 000) и особе са инвалидитетом (процена око 350 000 људи). Ове три угрожене категорије представљају близу милион становника и њихова заједничка карактеристика је широко распрострањена незапосленост и недовољан ниво образовања. У периоду до октобра 2000. године овим угроженим категоријама је поклањана недовољна пажња, делом због материјалних проблема, али често и као последица немарног односа и занемаривања људских права ове категорије становништва, тако да су се проблеми временом мултипликовали. Стога, трећи правац деловања Стратегије смањења сиромаштва подразумева ефикасну примену постојећих и дефинисање нових

програма, мера и активности које ће омогућити равноправан приступ запошљавању, образовању, здравству и комуналним услугама за ове категорије становништва.

Слабе шансе за запослење, као и опште економско и друштвено пропадање, довело је до великих миграција младих људи у иностранство током 90-тих година, али и након 2000-те године. У овом тренутку, у Републици Србији постоји огромна „демографска рупа” у старосној популацији између 25 и 35 година, која чини највиталнији део становништва, а која је махом одлазила у иностранство. Посебан проблем представља одлазак најквалитетнијих људи – око 20% најбољих ученика у току или после образовања напушта Републику Србију, један део то чини после основне, а највећи број после средње и више школе и факултета. Од овог процента најквалитетнијих младих људи, врло мали број се враћа у Републику Србију.

Учешће samozапослених у укупном броју запослених је веома ниско – око 5% и знатно ниже него у напредним земљама транзиције (преко 10%) и развијеним земљама (ОЕЦД око 15%). Узрок томе је релативно низак ниво развоја малих и средњих предузећа и висок ниво „сиве” запослености у њима. Поред тога, у Републици Србији је веома ниско учешће флексибилних форми запошљавања (part time- привремена запосленост), са око 1% у укупној запослености, а флексибилне форме могле би бити важан канал запошљавања жена и младих, који су посебно угрожени незапосленošћу. На крају, треба рећи да је стопа запослених у животном добу од 30-49 година око 75%, што значи да сваки четврти становник Републике Србије, који се налази у својим најпродуктивнијим годинама живота, не ради.

Недостатак могућности запошљавања у формалном сектору привукао је велики број појединаца у неформални сектор, како би обезбедили себи егзистенцију. Процене учешћа сиве економије у БДП су врло различите и крећу се од 25% до 45%. Појединци запослени у неформалном сектору су суочени са неизвесношћу, одсуством пензионе и здравствене заштите, а држава остаје без значајног дела пореских прихода.

Главне проблеме, а уједно и изазове на тржишту рада треба сагледати са два аспекта. Прво, недовољан прилив директних инвестиција се одражава на број новоотворених радних места и слабију тражњу за радном снагом у односу на понуду. Друго структурна неусклађеност на тржишту рада и неусклађеност образовног система са потребама привреде.

Даље, поред високе незапослености, неке од кључних карактеристика тржишта рада у Републици Србији су и велика прикривена незапосленост, ниско учешће запослености у приватном сектору и веома ниска мобилност радне снаге. Од 2001. године, у Републици Србији су угашена многа радна места у предузећима која се приватизују и која су била преоптерећена вишком запослености. Поред тога, многи запослени имају само формално запослење, с обзиром да раде у предузећима која још увек опстају само захваљујући спором процесу реструктурирања и субвенцијама из државног буџета. Таквих предузећа је око 100 (укључујући зависна предузећа), са преко 120.000 запослених. Већина ових предузећа су тзв. „велики системи“, од изузетног значаја за град, или читав регион у коме су лоцирана. До сада је реструктурирано и продато само 15 оваквих предузећа (укључујући и зависна предузећа у „систему“). Истовремено, није дошло до јачања новог приватног сектора који би могао да апсорбује вишак радне снаге. Спор раст нових фирми последица је недовољно повољне инвестиционе климе, тј. не само успорене транзиције, регулаторних и економско-политичких слабости, већ и нерешених крупних политичких питања попут граница државе, сарадње са Хашким трибуналом итд. На основу свега, може се закључити да ће у наредном периоду доћи до значајног пада запослености – онда када реструктурирање узме маха и када се предузећа почну радикално ослобађати вишка запослених.

У оквиру завршеног формалног образовања не стичу се потребна знања, како би се новозапослени одмах укључили у процес рада. То значи да се са једне стране троше огромна средства буџета, а са друге стране фирме издвајају и средства и време за тренинг програме, додатно образовање и укључивање новозапослених у процес рада, што радну снагу чини или мање конкурентном или скупљом због потребних доквалификација. Оваква ситуација доводи и до несклада у структури између понуде и тражње на тржишту рада. Разлоге за ово треба пре свега тражити у недовољној усклађености система образовања са потребама тржишта рада, посебно на нивоу средњег стручног образовања и застаревању знања услед дугорочне незапослености. Нужно је дефинисање и иновирање образовних профила како би били у складу са измењеним потребама привреде, односно како би се стекла практична знања. У противном, лица која завршавају формалан процес образовања¹², потенцијално се могу наћи у ситуацији да буду без шанси за запошљавање, због одсуства потребних знања и

¹² Неформално образовање (државно и приватно) обухвата обуке, тренинге, семинаре и курсеве

вештина. У процесу реформе образовања потребна је одговорност и заједнички рад социјалних партнера, а пре свега образовних институција, државе, послодаваца, удружења послодаваца, невладиног сектора и осталих заинтересованих. Ефикасан систем образовања и доживотног учења може дати највећи допринос. У најширем смислу, образовање треба окарактерисати премошћавањем и нестајањем традиционалних граница између академског и стручно-техничког знања, формалног и неформалног образовања, стручног образовања, обуке и др.

Такође, низак и неадекватан ниво образовања је идентификован као један од главних узрока сиромаштва у Републици Србији. Два основна правца деловања морају бити повећање шанси за запошљавање преко повећања образованости популације и повећање ефикасности образовног система, односно његово прилагођавање потребама тржишта рада.

Поменуто, последично доводи до подизања конкурентности привреде, као основе новог запошљавања и већег стандарда становништва. Главни фактори конкурентности у глобалном привредном развоју су знање и на основу његове примене, иновативност производа, процеса и услуга. Поред реформе образовања и политике запошљавања, не сме се губити из вида потреба за континуираном подршком пројектима, којима се утиче на повезаност привреде са сектором за развој и истраживање и с тим у вези, јачање инфраструктуре која треба да омогући то повезивање (пословни инкубатори¹³, технолошки паркови, технички релеј центри), али и подстицајне мере за јачање иновативне базе у самом корпоративном сектору. По недавно спроведеном истраживању, издвајање за истраживање и развој у предузећима износи 0,13% од промета и односи се највећим делом на куповину нове опреме и обуку за њено коришћење. Развој нових производа, процеса и услуга је занемарив. Потребно је подржати пројекте који ће обезбедити подршку предузећима у трансферу технологија, активностима на развоју нових производа, процеса, услуга, организационих метода и структуре, као и развој инструмената за хоризонтално и вертикално повезивање предузећа у циљу јачања способности за повећање иновативности и продуктивности (кластери).

У претходном периоду, Влада је донела низ мера и активности усмерених ка подстицању запошљавања. Најважнији стратешки документ за решавање овог

¹³ облик подршке малим и средњим предузећима које подразумева стручну и финансијску подршку у оснивању и развоју све до тренутка када су предузећа спремна да самостално учествују на тржишту

проблема представља Национална стратегија запошљавања за период 2005-2010. године на основу које је усвојен и Национални акциони план запошљавања (НАПЗ) за период 2006-2008. године, који треба да успостави оперативне мере за примену Националне стратегије запошљавања. У складу са циљевима НАПЗ, Влада планира да до краја 2006. године буду реализоване следеће започете мере:

- активирање у «Job club»-у и активним програмима тражења посла за скоро 76.000 лица,
- програми даљег образовања и обуке за 12.800 незапослених,
- субвенције за 6.100 волонтера који желе да запосле приправнике,
- обука Тржишта рада за више од 6.000 незапослених лица ,
- програми запослења и развоја предузетништва за 8.000 лица,
- курс из предузетништва за скоро 1.500 незапослених лица,
- програми самозапошљавања или запослења уз субвенције за више од 4.000 лица,
- регионални програми за 2.500 незапослених лица,
- субвенције за запошљавање 200 лица са инвалидитетом и
- реализација јавних радова за 3.000 незапослених лица¹⁴.

Уз основно функционално образовање одраслих и суфинансирање запослења лица која су дипломирала, укупан број незапослених лица, којима се може понудити учешће у програмима активације, попеће се на 100.000. За 2006. годину, Влада је обезбедила средства за мере активне политике тржишта рада у износу од 1,3 милијарде динара. Издвајања за активне мере запошљавања у Републици Србији чине 0,07% БДП-а, што је десетоструко ниже у односу на развијене земље, те је у наредним годинама неопходно повећати учешће међународне помоћи, у циљу ефикасног спровођења активних мера запошљавања. Директне мере које ће бити у функцији раста запослености, односиће се на пореске олакшице послодавцима, повољније кредитирање развоја малих и средњих предузећа и предузетништва, смањење пореског оптерећења по основу социјалних давања на терет послодаваца. Народна скупштина донела је 2005. године нови Закон о раду, којим је задржана

¹⁴ Извор: www.espserbia.org

флексибилност претходног закона уз увођење одређених повластица на рачун запослених попут већих отпремнина приликом отказа и компликованијих процедура за отпуштање и обрачун зарада. У наредном периоду, потребно је у Закон о раду унети одредбе о облицима рада (рад са скраћеним радним временом, рад на одређено време, привремени послови, рад за више послодаваца, и сл.) што би имало позитивне ефекте на раст запослености.

Поред тога, донета је и Стратегија промена Националне службе за запошљавање (НСЗ) за период 2005-2008. године. Овим документом предвиђено је да до 2010. године буду остварена три најважнија циља: оријентација на потребе клијената, децентрализација НСЗ-е и развој праћења и вредновања спроведених мера и активности усмерених на веће запошљавање, развој адекватног информационог система тржишта рада. Стратегијом смањења сиромаштва дефинисани су национални приоритети, који између осталог као приоритетне правце смањења сиромаштва виде брже запошљавање и бољи приступ у образовању. Стратегијом развоја малих и средњих предузећа предвиђено је повећање укупног броја МСП са око 270 000 (2003. године) на 400 000 до краја 2008. године.

Решавање проблема незапослености може се постићи само креирањем нових радних места, прилагођавањем понуде рада новим, савременим захтевима производње и побољшаним квалитетом рада. Посебно значајан утицај на раст запослености, имаће повећање страних директних инвестиција. У периоду од октобра 2000. године, укупна вредност страних директних инвестиција, премашила је 7,6 милијарди долара, а највећи прилив је остварен у 2006. години (око 50% од укупног прилива). У наредним годинама се, због унапређења инвестиционе климе, очекује већи прилив гринфилд инвестиција, које у највећој мери генеришу ново запошљавање. У циљу већег привлачења инвестиција дијаспоре, основано је Министарство за дијаспору, између осталог, и са задатком мотивисања наших људи који живе и раде у иностранству да улажу новац у пројекте у Републици Србији. Очекивано стварање регионалне зоне слободне трговине Југоисточне Европе, може такође утицати на раст запослености, јер ће подстаћи трговину и инвестиције. Биће потребно оспособити велики број људи за рад у новој приватизованој привреди и на новим производним и услужним радним местима. Већа средства требало би усмерити у обуку и едукацију ниско квалификоване радне снаге, као и у доквалификацију запослених у малим предузећима, пошто та предузећа немају средстава да сама обучавају своје запослене. Биће потребни велики економски и социјални захвати, нарочито у

подручјима са застарелом и тржишно бесперспективном привредном структуром. Значајна финансијска средства ће бити потребан, али не и довољан услов.

Стога се у наредним годинама мора постићи довољно висока стопа раста БДП-а која ће омогућити повећану тражњу за радом. **Важно је истаћи и да је за решење проблема незапослености потребна координација, пре свега образовне, али и социјалне, пореске, корпоративне, регионалне и других релевантних политика.**

Приоритетни циљеви у овој области у наредном средњерочном периоду су следећи:

следећи:

- Јачање активних мера запошљавања;
- Јачање институција тржишта рада – у координацији свих релевантних актера потребно је извршити реформу службе за запошљавање како би се обезбедио бољи квалитет услуга незапосленим лицима и послодавцима;
- Смањење и превенција дугорочне незапослености;
- Смањење учешћа младих у укупној незапослености;
- Повећање запослености угрожених категорија становништва, односно етничких мањина (инвалиди, Роми и избегла и расељена лица) путем реализације посебних програма намењених овим групама;
- Веће учешће различитих облика рада (рад са скраћеним радним временом, рад на одређено време, привремени послови, рад за више послодаваца, и сл.) у укупном запошљавању;
- Превазилажење проблема неусклађености образовања и потреба тржишта рада;
- Унапређење квалитета образовања;
- Развијање спремности младих за стручно усавршавање и дошколовање и усаглашавање степена диплома и квалификација са светским стандардима, као и диверсификацију институционалних облика и модела, програма и метода рада;
- Реформа наставних планова и програма у обезбеђивању функционалне, компјутерске и технолошке писмености;

- Укључивање угрожених категорија становништва и особа са посебним потребама у систем образовања;
- Развој образовног система базираног на филозофији доживотног образовања.

У реализацији наведених циљева, неопходна је снажна међународна подршка. У складу са тим, идентификоване су приоритетне мере/активности које би требало да у наредном средњорочном периоду дају допринос реализацији поменутих циљева.

Табела 9. Приоритетне мере/активности за реализацију средњорочних циљева у области подстицања запошљавања и смањења стопе незапослености

Циљеви	Мере/активности
Спровођење активних мера запошљавања и подстицање развоја приватног сектора	• смањивање вишка запослених, уз давање отпремнина, обуку и подстицање самозапошљавања; • јачање локалних/регионалних структура за развој малих и средњих предузећа и предузетништва; • развој индустријских паркова; • оснивање и подршка раду пословних инкубатора; • израда, усвајање и спровођење националне стратегије привредног развоја; • обезбеђивање кредита за развој привреде (микрокредити, кредити усмерени преко Фонда за развој), а посебно оснивање фонда за <i>start-up</i> кредите; • привлачење страних улагања (оснивање Фонда за подстицање страних улагања, отклањање препрека страним улагањима); • подстицајне мере за повећање конкурентности, продуктивности и извозних перформанси предузећа; • запошљавање на јавним радовима; • трансформација пасивних мера у активне (систем ваучера и сл.).
Јачање институција тржишта рада	• имплементација Стратегије промена НЗС за период 2006-2008. године; • изградња информационог система у области запошљавања; • развијање центара за каријерно вођење и саветовање незапослених лица; • оснивање и јачање локалних савета за запошљавање; • успостављање јединственог система евиденција у области рада и запошљавања.
Смањење и превенција дугорочне	• субвенције за запошљавање одређених категорија незапослених у висини доприноса за обавезно социјално

незапослености	осигурање које плаћа послодавац; јачање сарадње између НСЗ и послодаваца како би се утврдили број и структура слободних радних места и укључивање дугорочно незапослених у програме за активно тражење посла.
Повећање учешћа младих у укупној запослености	имплементација Акционог плана запошљавања младих у периоду 2007-2009. године.
Повећање запослености угрожених категорија становништва	- имплементација Националног акционог плана запошљавања 2006-2008, са посебним нагласком на ризичне категорије (жене, старији од 45/50 година, инвалиди, избегла и расељена лица и мањине); - подизање конкурентности предузећа за радно оспособљавање и запошљавање особа са инвалидитетом на тржишту рада.
Подстицање различитих облика рада	оснивање и рад организација (агенција) за привремено запошљавање;
Реформа средњег и вишег стручног образовања у циљу превазилажења проблема неусклађености образовања и потреба тржишта рада	- рационализација и регионализација мреже средњих стручних школа; - дефинисање система увођења нових профила; - дефинисање система реализације праксе у средњим стручним школама.
Реформа високог образовања и спровођење Болоњске декларације	- оснивање Националне агенције за европске програме у области образовања; - спровођење конкретних програма Агенције; - развој и унапређивање сарадње са међународним просветним институцијама.
Унапређење квалитета образовања	- реформа и рационализација наставних планова и програма; - успостављање стандарда квалитета у научно – наставним подручјима; - успостављање службе за вредновање система на свим нивоима од основног до високог образовања; - техничка модернизација инфраструктуре у образовању
Развој образовног система заснован на концепту доживотног образовања и унапређење система образовања одраслих	- стимулисати послодавце да улажу средства у обогаћивање знања већ запослених радника; - развој програма преквалификација, реедукација и обука, посебно вишкова запослених у поступку реструктурирања предузећа.
Укључивање <u>угрожених</u>	реализација пројеката и програма за подршку процесу

<u>категорија</u> <u>становништва,</u> <u>односно етничких</u> <u>мањина и особа са</u> <u>посебним потребама у</u> <u>систем образовања</u>	интеграције Рома у локалну заједницу; • реализација специфичних семинара и тренинга за обуку наставника за рад са децом са посебним потребама; • израда потребних стратешких докумената и законских и подзаконских аката у складу са међународним стандардима.
<u>Стабилно</u> <u>функционисање</u> <u>система образовања</u>	• успостављање и спровођење новог модела финансирања образовних установа; • развој аутономног приватног сектора у школству.

За реализацију наведених мера/активности, неопходна је сарадња и координирани рад Министарства привреде, Министарства рада, запошљавања и социјалне политике, Министарства финансија, Министарства просвете и спорта, Националне службе запошљавања и других релевантних институција на државном и локалном нивоу. У овом тренутку, буџет Републике Србије располаже ограниченим средствима за реализацију наведених активности, те ће међународна финансијска подршка бити кључна за остваривање овог приоритета.

2.2. Изградња и јачање институционалних капацитета

У протеклих пет година, у току спровођења друштвених и економских реформи у Републици Србији, као уско грло појавио се недовољни капацитет *државне администрације*, која није ојачала у мери у којој би удовољила растућим захтевима у сфери економских и друштвених реформи, постављајући се више као баријера, него као подстицај бржем привредном и друштвеном развоју, као и процесу придруживања ЕУ. Као најчешћи *разлози неефикасности* и постојања бирократских баријера, наводе се: неадекватна правна структура, одсуство регулаторних тела, недовољно едукована, плаћена и мотивисана државна управа, недостатак комуникације и дијалога између органа власти и приватног сектора у настајању. Такође, неопходна је јака и ефикасна државна управа, како би обезбедила адекватан правни оквир и спровођење кључних развојних циљева - демократизацију друштва, развој грађанског друштва и невладиног сектора, као и гарантовала поштовање људских и мањинских права. Реформа државне управе је и у осталим транзиционим земљама најдуже трајала, али Република Србија, с

обзиром да је последња кренула у овај процес, мора имати за императив брзо спровођење промена.

Изградња и јачање институционалних капацитета у Републици Србији представља услов за остварење већине стратешких циљева, који се могу сумирати у општем привредном развоју, успостављању владавине права и порасту друштвеног благостања у наредном периоду, као и успешном спровођењу процеса европских интеграција. У том смислу, Влада је, на предлог Канцеларије за придруживање Европској унији и Министарства за државну управу и локалну самоуправу, средином 2006. године усвојила Акциони план за јачање институционалне способности за преузимање обавеза у процесу европских интеграција. Акциони план има за циљ да пружи целокупан приказ приоритета и помогне координисано и планско јачање капацитета државне управе за преузимање обавеза које проистичу из процеса приступања ЕУ. Овај документ се ослања на усвојену Стратегију реформе државне управе у Републици Србији и Националну стратегију Србије за приступање ЕУ, и тежи конкретизацији приоритета дефинисаних у овим и другим релевантним документима и утврђивању институционалних мера за њихово спровођење. Документ полази од постојећег правног и институционалног оквира и предузетих реформских мера. У том смислу, наводе се кључни закони и подзаконска акта у области система државне управе, донети до краја 2005. године, међу којима су најбитнији: Закон о Влади, Закон о државној управи, Закон о државним службеницима, Закон о јавним агенцијама, Закон о заштитнику грађана, Закон о спречавању сукоба интереса при вршењу јавних функција, Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја и други, који су праћени низом подзаконских аката, у циљу њихове конкретизације и имплементације. Овим и другим законима успостављен је одговарајући правни оквир који омогућава постизање циљева изградње професионалне, деполитизоване и децентрализоване државне управе. Управљање реформом државне управе поверено је *Савету за реформу државне управе*, којим председава председник Владе, а његови чланови су: потпредседник Владе, министар за државну управу и локалну самоуправу, министар финансија, министар правде, министар унутрашњих послова и директор Републичког секретаријата за законодавство. На оперативном нивоу, управљање реформом државне управе је поверено Министарству за државну управу и локалну самоуправу.

У погледу будућих активности, везаних за јачање институционалних капацитета, пре свега је неопходно заокруживање законодавне реформе, затим

даље спровођење реформе државне администрације, као и јачање институционалних капацитета у свим министарствима, управама и посебним организацијама које чине систем државне управе.

Законодавна реформа подразумева пре свега усклађивање прописа са законодавством ЕУ. У том смислу, неопходно је заокруживање низа реформских закона у свим областима. Влада је у фебруару 2005. године усвојила трећи по реду годишњи Акциони план за усклађивање прописа Републике Србије са прописима Европске уније. Овим Акционим планом предвиђено је усклађивање 41 закона, било доношењем нових или изменама постојећих закона. Међутим, овај процес тече прилично споро. Тако је од 41 закона предвиђеног за усвајање Акционим планом за 2005. годину, на Влади усвојено 14, а у Скупштини 10 закона до краја 2005. године. Поред спорог усвајања закона, треба нагласити да се процес усклађивања не завршава усвајањем домаћих прописа, чија су решења у формалном смислу или нормативном значењу у довољној мери усаглашена са прописима ЕУ, већ је потребно обезбедити услове и институционалне капацитете за њихово спровођење, или принудно извршење пред судским или административним органима. Да би се убрзао процес хармонизације, потребно је наставити започети системски рад на превођењу правних тековина ЕУ, унапредити механизме за хармонизацију (поред Изјаве о усклађености увести и друге механизме), као и обезбедити континуирану подршку имплементацији закона (јачање појединих институција, тренинзи запослених и сл.). Акциони план за усклађивање прописа Републике Србије са прописима Европске уније за 2006. годину је усвојен 29. марта 2006. и садржи табеларни приказ 43 закона чије се усвајање препоручује Европским Партнерством, као и законе из Акционог плана за 2005. годину који нису усвојени и законе који су према оценама ресорних министарстава за ову годину приоритетни у процесу усклађивања са прописима ЕУ. План садржи образложење о неопходности израде законских нацрта, одређивање министарстава надлежних за њихово доношење, оквирни рок за који ће Влада утврдити предлоге закона, као и име особе која ће бити директно одговорна за израду текста нацрта конкретног закона.

Унапређење система државне управе одвија се, у Републици Србији, у складу са донетим законима и подзаконским актима и Стратегијом реформе државне управе у Републици Србији. *Закон о државној управи* обезбеђује примену свих кључних принципа Стратегије реформе државне управе у Републици Србији, док је *Законом о државним службеницима* уређен статус државних службеника и дефинисане специфичне обавезе, права, одговорности и принципи за заснивање

и престанак радног односа. Законом о државним службеницима основан је *Високи службенички савет*, као тело које треба да одређује знања и вештине неопходне за рад у државној администрацији, као и начин њихове провере, и да дефинише кодекс понашања државних службеника. Усвојена је и Уредба о оснивању *Службе за управљање кадровима* са задатком обављања послове у области управљања кадровима и развој службеничког система у целини. *Стратегија реформе државне управе у Републици Србији*, коју је Влада усвојила у новембру 2004. године, има за крајњи циљ обезбеђење високог квалитета услуга грађанима и стварање управе која ће значајно олакшати остваривање права грађана и извршавање њихових законских обавеза, а истовремено допринети развоју привредних и економских потенцијала у Републици Србији. Део Стратегије реформе државне управе у Републици Србији чини *Акциони план за спровођење реформе државне управе*. У оквиру реализације Акционог плана, којим су предвиђени конкретни планови и рокови за спровођење реформе државне управе у периоду од 2004. до 2008. године, посебна пажња посвећена је стварању новог законодавног оквира. *Реформа државне управе* мора бити у складу са општим принципима европског административног оквира, а то су: рационализација, модернизација, децентрализација, контрола рада и професионализација. Под окриљем Министарства за државну управу и локалну самоуправу, у претходном периоду, реализовано је више реформских пројеката, уз донаторску финансијску подршку, усмерених, пре свега, на јачање техничких и кадровских капацитета тог министарства и појединих општина. Обука и усавршавање запослених постављени су као приоритет у првој фази реформе државне управе, а ради обезбеђивања континуитета реформи треба успоставити механизме за трајно и континуирано подизање нивоа знања државних службеника. Најекономичнији начин за остваривање тог циља је оснивање јединственог *тренинг центра* који ће пружати могућност за најквалитетнији ниво обуке. Ради изградње модерне, ефикасне и економичне државне управе у току је *реформа система плата* са циљем да се успостави фискално одржив систем плата у оквиру кога би се посао награђивао према обиму, сложености, одговорности и степену доприноса укупној ефикасности и резултатима свих органа државне управе. *Рационализација* подразумева оптимално организовање државне управе која пружа задовољавајући квалитет услуга уз најмањи број извршилаца и смањење укупних трошкова за рад. Наставиће се са изградњом правног оквира који ће бити основ за нове институционалне видове вршења јавних послова, као што су регулаторна тела и јавне агенције на које ће се постепено и контролисано преносити надлежности органа државне управе. *Принцип модернизације* односи се на

техничко-технолошко осавремењивање рада органа државне управе, уз примену савремених информационих и комуникационих технологија. У том циљу обезбедиће се израда и коришћење јединствених база података и успостављање јединственог система комуникације између органа државне управе на читавој територији, уз увођење електронског пословања и електронског потписа у рад органа државне управе. Улагање у модернизацију захтева не мала финансијска средства али као резултат у великој мери доприноси смањењу трошкова рада органа државне управе. Увођење информационих технологија у рад државних органа на централном и локалном нивоу реализоваће се кроз формирање заједничког информационог система који је дефинисан нацртом *Националне стратегије развоја информационог друштва*. Процес децентрализације одвијаће се постепено, како у складу са Стратегијом реформе државне управе у Републици Србији која дефинише основне принципе и моделе процеса децентрализације и фискалне децентрализације, тако и у складу са законским оквиром који регулише ову област. Фискална децентрализација подразумева да локални нивои власти воде политику јавних расхода и јавних прихода која најбоље одговара потребама грађана, уз преузимање одговорности да се обезбеди квалитет услуга и оптимални трошкови. Фискална децентрализација засниваће се на јасном дефинисању функција и одговорности различитих нивоа власти у земљи, транспарентном одређивању припадности јавних прихода, аутономији коју локална власт има на приходној и расходној страни и успостављању одговарајућих институција које су административно и технички оспособљене за ефикасно извршавање послова и задатака. Оба процеса децентрализације подразумевају кадровску и материјалну оспособљеност органа локалне самоуправе да самостално преузимају вршење нових надлежности.

У циљу даљег унапређивања управног поступања органа државне управе и контроле законитости и правилности њиховог рада, Министарство за државну управу и локалну самоуправу ће током 2006. године окончати рад на припреми новог Закона о општем управном поступку који, између осталог, регулише контролу рада државне управе и Закона о управним споровима, којима се обезбеђује судска контрола рада управе. Такође, применом Закона о Заштитнику грађана, обезбедиће се специфични вид екстерне контроле рада државне управе. На овај начин биће заокружен целовит *механизам за контролу рада државне управе*.

Највећи проблем у наредном периоду биће имплементација већ важећих нових прописа и стратегија па чак и промена образовања (општег). За саму

имплементацију је потребно убрзати специјалне облике оспособљавања, интензивирати међуресорску и координацију међу различитим нивоима, побољшати рад инспекцијских органа, као и осигурати политичку вољу за имплементацију.

У оквиру реформе државне управе посебну пажњу потребно је усмерити у развој капацитета локалних органа управе. У складу са тим, потребно је ојачати капацитете јединица локалне самоуправе задужене за стратешко и оперативно планирање, спровођење децентрализованих надлежности, управљање фондовима, итд. Имајући у виду да је придруживање ЕУ један од стратешких циљева Републике Србије у наредном периоду, изградња и јачање капацитета свих институција које су директно укључене у овај процес намеће се као приоритет. Од посебног значаја је успостављање и јачање јединица за европске интеграције у свим институцијама, посебно имајући у виду њихов значај за ефикасно коришћење предприступних ЕУ фондова, као и оснивање посебних тела/агенција неопходних за коришћење фондова ЕУ.

У документу *Европско партнерство*, јасно се наглашава да успех процеса ЕУ интеграције у потпуности зависи од реформе државне управе. Стога, овај документ идентификује реформу државне управе као један од шест кључних краткорочних приоритета. Средњорочни приоритети дефинисани овим документом, а који се односе на ресор државне управе, јесу: јачање јединица за европске интеграције у министарствима, пуна примена закона о државној управи и државним службеницима, спровођење мера за кадровско јачање државне управе, успостављање централизованог система за обраду платних спискова, као и усвајање и спровођење реформи у циљу децентрализације, како би се учврстио капацитет локалних власти.

Такође, једна од основних препорука из *Стратегије за смањивање сиромаштва* односи се на обезбеђивање транспарентног правног и институционалног оквира, погодног за економски развој. Овај оквир подразумева изградња институционалних капацитета за ефикасну заштиту конкуренције, уклањање административних препрека за развој приватног сектора на републичком и локалном нивоу, као и интензивније укључивање локалних самоуправа у стварање окружења погодног за економски раст – на локалном и регионалном нивоу – узимајући у обзир конкурентне предности, као и друштвена и регионална ограничења и изазове. Ово укључује неговање сарадње између локалних самоуправа у развијању стратешких оквира (социо-економски планови/локалне стратегије за смањење сиромаштва/ локалне стратегије

одрживог развоја засноване и др.) и подршку структурама за повећање запослености и уравнотежен социо-економски раст.

Сумирањем претходно наведених проблема и неопходних праваца деловања, циљеви у области изградње и јачања институција и њихових капацитета би били:

- Наставак процеса *хармонизације законодавства* – наставак свих започетих активности, унапређење механизма хармонизације и израда Националног плана за усвајање комунитарног права, којом би се дефинисали рокови за хармонизацију свих преосталих процеса и области;
- *Реформа државне управе*, спровођењем закона, подзаконских аката и свих стратешких докумената, усвојених у претходном периоду;
- *Јачање институционалних капацитета* у свим министарствима, управама и посебним организацијама, који чине систем државне управе, као и органима локалних самоуправа и институцијама правосуђа.

У реализацији приоритета изградње и јачања институционалних капацитета, од посебне важности је међународна подршка. Међународна подршка се очекује у виду бесповратне помоћи, док модалитети пружања помоћи могу бити у виду техничке помоћи, „твининг“ пројеката, студијских путовања, радионица, семинара, итд. У складу са наведеним приоритетним областима, идентификовани су следећи програми и мере, приказани у оквиру наредне табеле¹⁵.

¹⁵ Приоритети у области институционалног јачања у оквиру појединачних сектора дати су у трећем делу документа, у оквиру прегледа приоритетних програма активности по секторима, док су на овом месту обухваћени општи (хоризонтални) циљеви/ мере, они чија реализација се односи на више ресора/ институција, као и изградња и јачање независних Владиних институција.

Табела 10. Приоритетне мере/активности за реализацију средњорочних циљева у области изградње и јачања институционалних капацитета

Циљеви	Програми (мере/активности)
Законодавна реформа	• заокруживање низа реформских закона и усклађивање закона са прописима ЕУ и новим Уставом Републике Србије; • израда Националног плана за усвајање комунитарног права; • јачање капацитета за вршење анализе утицаја прописа (<i>RIA- regulator impact assessment</i>);
Јачање државне управе	• програми подршке имплементацији законских аката и стратегијских докумената (јачање појединих институција, тренинзи, семинари); • подршка спровођењу Стратегије реформе државне управе у Републици Србији; • унапређење организационе ефикасности рада државне управе и даље примена информационе технологије (у том смислу и подршка спровођењу Стратегије развоја информационог друштва); • спровођење мера за кадровско јачање државне управе (јачање Службе за управљање кадровима и Високог службеничког савета); • изградња и јачање јединица за европске интеграције у свим институцијама, јачање капацитета Канцеларије за придруживање ЕУ, као и успостављање институционалних капацитета за управљање фондовима ЕУ; • прихватање европских стандарда регионалне политике у циљу могућности коришћења структурних фондова ЕУ (укључујући увођење НУТС територијалне класификације) • јачање институција за борбу против корупције, спречавање прања новца; борбу против организованог криминала; • унапређење статистичког система Републике Србије; • унапређење институција за заштиту интелектуалне својине и подизање степена и квалитета заштите; • подизање квалитета услуга државне управе и унапређење механизма за контролу законитости рада (управна инспекција, затим инспекција у области пољопривреде, трговине, туризма, заштите животне средине, граничне инспекцијске службе и др); • подршка јачању институције Омбудсмана;

	• унапређење инфраструктуре квалитета (заокруживање законских и институционалних реформи везаних за стандардизацију, акредитацију и системе сертификације производа и услуга); • подршка раду Савету и Комисији за заштиту конкуренције; • оснивање државне ревизорске институције; • техничко и кадровско јачање институција у циљу примене Стратегије за интегрисано управљање границом;
Институционално јачање на локалном нивоу	• јачање јединица локалне самоуправе за управљање средствима из европских фондова; • унапређење организационе ефикасности рада локалне самоуправе и техничких капацитета; • спровођење мера за кадровско јачање локалне самоуправе посебно за увођење функције планирања; • подизање квалитета услуга и унапређење механизма за контролу рада; • стварање услова за ефикасну децентрализацију (кадровска и материјална оспособљеност за самостално преузимање нових надлежности).
Институционално јачање у области правосуђа	• подршка спровођењу Стратегије реформе правосуђа; • подршка независном судству (подршка раду Високог савета судства); • подршка јачању транспарентности правосудног система (веће учешће јавности); • повећање ефикасности управљања судским предметима (увођење нових система организације, аутоматизација појединих система и подсистема, подршка раду Центра за медијацију); • стандардизација система обуке и стручног усавршавања (основање Националног института за обуку у правосуђу, јачање веза са Правним факултетом); • модернизација опреме правосудног и казненог система;

2.3. Изградња, реконструкција и модернизација инфраструктуре

У смислу идентификованог међусекторског приоритета за међународну помоћ (укључујући и зајмове под условима повољнијим од тржишних)- изградња, реконструкција и модернизација инфраструктуре обухвата развој локалне инфраструктуре, као и саобраћајну и енергетску инфраструктуру од значаја за регионално и међународно повезивање. Развој инфраструктуре представља важан фактор и импулс општем привредном развоју. Пружање квалитетних и ценовно конкурентних услуга може представљати генератор значајног раста БДП-а по овим секторима, уз додатне ефекте на општи привредни раст и друштвени развој. Ово поглавље је превасходно усмерено на разматрање ситуације и приоритета у области физичке инфраструктуре, док су институционална и законодавна реформа и приоритети анализирани у оквиру треће главе-секторске анализе и поглавља 2.2. Изградња и јачање институционалних капацитета, а приоритетни пројекти у области заштите животне средине., у сектору саобраћаја и енергетике, разматрани су у поглављима 3.6, 3.11. и 3.13.

Саобраћај. Реструктурирање целокупне саобраћајне делатности у модеран, безбедан и функционалан систем представља један од најзначајнијих предуслова за покретање регионалног развоја и искоришћења компаративних предности локалних средина кроз повезивање туристичких и пољопривредних области са великим привредним центрима. Адекватна саобраћајна инфраструктура значајан је фактор ефикасности целокупног саобраћајног система, али и кључни предуслов за остваривање одрживог привредног и друштвеног развоја Републике Србије.

Република Србија са својим природно-географским положајем, на раскршћу транспортних коридора VII и X, пружа најкраће и најрационалније транзитне везе земаља средње и западне Европе са земљама јужне Европе и Блиског и Далеког Истока. У усвојеном завршном извештају Групе на високом нивоу¹⁶, оформљене под окриљем Европске комисије, идентификовано је пет главних мултимодалних оса као продужетка транс-Европске транспортне мреже (ТЕН-Т) према суседним земљама и регионима. У оквиру Југоисточне мултимодалне осе инкорпорирани су пројектни предлози на Коридору X (пут и железница), Коридору VII и мултимодална платформа метрополитена Београда.

¹⁶ Report from the High Level Group chaired by Loyola de Palacio, *Networks for peace and development – Extension of the major trans-European transport axes to the neighboring countries and regions*, Новембар 2005

Такође, на основама РЕБИС студије (*Regional Balkans Infrastructure Study* – 2003. год.), земље Западног Балкана су 11. јуна 2004. године у Луксембургу потписале *Меморандум о разумевању о развоју Основне регионалне транспортне мреже Југоисточне Европе*, који има за циљ развој инфраструктуре и унапређење политике у области саобраћаја и предвиђа блиску сарадњу учесника у процесу хармонизације процедура и техничких стандарда, регулаторних и административних одредби које се тичу саобраћаја, у складу са стандардима и смерницама Европске уније. У циљу имплементације Меморандума о разумевању, оформљена је Транспортна опсерваторија за Југоисточну Европу (СЕЕТО), са сталним Секретаријатом у Београду. У априлу 2006. године усвојен је први вишегодишњи План развоја Основне регионалне транспортне мреже југоисточне Европе који предвиђа дугорочне инвестиционе потребе за земље Западног Балкана за период 2006-2010. године.

Саобраћајна инфраструктура у Републици Србији је генерално на незадовољавајућем нивоу, на шта је пресудно утицало минимално улагање у нове објекте и слабо одржавање постојеће инфраструктуре током 90-тих година, као и НАТО бомбардовање 1999. године. У посебно лошем стању налази се железничка инфраструктура, која заостаје за стандардима европских земаља у погледу електрифицираности мреже, дужине двоколосечних пруга и у погледу максимално дозвољених брзина и осовинског оптерећења, због чега јој је потребна модернизација¹⁷. Поред тога, возна средства карактерише велика технолошка застарелост, незадовољавајуће стање, недовољан број и висок степен имобилизације. У домену речног саобраћаја, на потешкоће у одвијању овог вида саобраћаја пресудно је утицало неадекватно одржавање унутрашњих пловних путева током 90-тих година, као и НАТО бомбардовање. У области друмског саобраћаја, највећи проблеми односе се на лоше одржавање и потребу реконструкције постојеће и изградњу нове друмске инфраструктуре и низак ниво безбедности саобраћаја на путној мрежи. Развој мултимодалног транспорта у Републици Србији налази се на самом почетку, с обзиром да не постоји ниједан потпуно развијен терминал интермодалног транспорта, а манипулација контејнерима се одвија само у терминалу ЖИТ Београд («ћерка фирма» ЈП “Железнице Србије”) и у Луци Београд”.

¹⁷ Електрифицирано је свега 32,7% мреже, а као последица лошег техничког стања пруга уведена је брзина вожње од 20-40 км/ч на дужини од 162 км пруга, што је преко 4% укупне дужине пруга.

Полазећи од Европске транспортне политике до 2010. године¹⁸, Влада планира да, уз финансијску подршку ЕУ, настави изградњу путне и железничке инфраструктуре кроз Републику Србију, као и да успостави неопходне услове за неометану пловидбу на унутрашњим пловним путевима а посебно на Дунаву и Сави. У вези са тим, израдиће се студијска, пројектна и тендерска документација за више пројеката на модернизацији саобраћајне мреже у Републици Србији, као што су чишћење и отклањање уских грла на паневропском Коридору VII, као најважнијем пловном путу, реконструкција и повећање капацитета железничког Коридора X и повећање капацитета друмског Коридора X.

Мрежа унутрашњих пловних путева у Републици Србији представља један од наших највећих социо-економских потенцијала, који до сада нису били адекватно искоришћени. Оживљавање речног саобраћаја подстиче продубљивање сарадње у осталим привредним гранама (област трговине, туризма, заштите животне средине итд.) и представља кључни елемент социо-економског развоја не само Републике Србије већ и свих земаља у Југоисточној Европи. Повезивањем реке Саве са магистралним пловним путем Дунава, и преко њега са мрежом европских пловних саобраћајница и успостављање несметане и безбедне пловидбе на овим рекама у нашој земљи, створили би се бољи услови за будућу регионалну сарадњу и већи привредни развој. Формирањем савременог речног информационог сервиса интензивираће се размена географских података и успоставиће се ближа сарадња међу државама у управљању пловним путем Дунава.

Изградња ауто пута Београд - јужни Јадран и реконструкција пруге Београд-Бар су пројекти од изузетног регионалног значаја. Реорганизацијом железничког саобраћаја, на основу новог Закона о железници, инфраструктура остаје у државном власништву, док ће организација и управљање саобраћајем бити оспособљени за дочек конкуренције. Такође, у плану је израда студије оправданости изградње аутопута од Панчева до Темишвара.

Стратегија развоја саобраћаја у Републици Србији требало би да се заснива на концепту одрживог развоја (у погледу екологије, технологије, финансирања и оперативности) и мултимодалног приступа, што подразумева интегрисано планирање развоја саобраћајног система и ефикасније коришћење предности сваког вида саобраћаја. Влада планира да у наредном периоду интензивира процес реструктурирања јавних предузећа – JAT Airways, Аеродром

¹⁸ White Paper - "European transport policy for 2010 : **time to decide**" (COM 370/2001)

Београд, ПТТ Србија, Железнице Србије у којима је завршена предприватизациона фаза. Имајући у виду високе социјалне и друге трошкове реструктурирања, међународна помоћ ће имати значајан ефекат и у овом сегменту.

Поред великих инвестиција у изградњу саобраћајне инфраструктуре, неопходно је значајно побољшати управљање саобраћајем на постојећој мрежи увођењем и развијањем Интелигентних Транспортних Система (ИТС). Увођење и примена информационо-комуникационе технологије у саобраћају у великој мери би допринела већој ефикасности, смањењу загађења животне средине и повећању нивоа безбедности саобраћаја.

Енергетика. Народна скупштина је донела *Закон о енергетици*, а донета је и *Стратегија развоја енергетике Србије до 2015. године*, којом су глобално дефинисани циљеви и приоритети енергетске политике. Законом о енергетици креиран је и институционални оквир за област енергетике и основане су две агенције као независна тела у области енергетике: *Агенција за енергетику* (регулаторно тело надлежно за унапређење и усмеравање развоја тржишта електричне енергије, праћење примене прописа и правила за рад енергетских система, итд) и *Агенција за енергетску ефикасност* (обавља стручне послове на унапређењу услова и мера за рационалну употребу и штедњу енергије и енергената, као и повећање ефикасности коришћења енергије у свим секторима потрошње). Агенција за енергетику створиће регулаторни оквир за функционисање енергетских система, донети тарифне системе којим ће за регулисани део тржишта у цену услуга бити урачунати оправдани трошкови енергетских субјеката, регулисати рад природних монопола, обезбеђивати транспарентни и недискриминаторни приступ треће стране систему, итд. Што се тиче реструктурирања јавних предузећа, најзначајнија активност у реструктурирању јавног предузећа Електропривреда Србије (ЈП ЕПС) је доношење одлука Владе о оснивању два правно независна енергетска субјекта, која су од 1. јула 2005. године отпочела са радом: јавно предузеће Електромрежа Србије (ЈП ЕМС), у чијој су надлежности енергетске делатности пренос електричне енергије и управљање преносним системом (Оператор преносног система и тржишта Републике Србије) и јавно предузеће Електропривреда Србије (ЈП ЕПС), у чијој су надлежности производња и дистрибуција електричне енергије, управљање дистрибутивним системом и трговина електричном енергијом.

У процесу стабилизације и придруживања ЕУ, Влада врши интензивне регулативне, организационе и техничке припреме за укључивање у регионалне и европске енергетске мреже. Република Србија је потписница Уговора о енергетској заједници Југоисточне Европе, који има за циљ стварање регионалног тржишта електричне енергије и гаса, при чему имплементација овог Уговора захтева уску сарадњу великог броја институција, посебно у области енергетике, заштите животне средине, трговине и развоја тржишта, као и значајне активности и финансијска средства како би се испуниле преузете обавезе. То је први формални Уговор који је Република Србија на мултилатералној међународно – правно обавезујућој основи потписала са Европском заједницом и другим земљама и територијама региона (Албанија, Бугарска, Хрватска, Македонија, Босна и Херцеговина, Румунија, Црна Гора и Привремена мисија Уједињених нација на Косову и Метохији сагласно Резолуцији Савета безбедности УН 1244). Уговор је ступио на снагу 1. јула ове године, будући да га је ратификовала Европска заједница и шест уговорних страна. Народна скупштина донела је 14. јула Закон о ратификацији Уговора о оснивању Енергетске заједнице, чиме је тај правни акт постао наша међународна обавеза.

Стварање интегрисаног регионалног тржишта електричне енергије и гаса, предвиђено овим уговором, заснива се, између осталог, на следећим циљевима: стварање стабилног регулаторног и тржишног оквира способног да привуче инвестиције у гасне мреже, капацитете за производњу електричне енергије и преносне и дистрибутивне мреже, тако да све земље потписнице имају приступ стабилном и непрекидном снабдевању енергијом, које је од суштинске важности за економски развој и друштвену стабилност; унапређење еколошке ситуације у погледу електричне енергије и гаса, енергетске ефикасности и подстицање коришћења обновљивих извора енергије. Уговор предвиђа имплементацију *acquis communautaire* у областима енергетике, заштите животне средине, обновљивих извора енергије и конкуренције, са дефинисаним роковима за њихову имплементацију. С тим у вези, потребно је обезбедити значајна финансијска средства за неопходна инвестициона улагања, како у унапређење постојећих капацитета и прилагођавање прописима у области животне средине, тако и у побољшање и изградњу нових интерконективних капацитета, који су најзначајнији технички предуслов за успостављање интегрисаног енергетског тржишта.

Активности на унапређењу регулаторног и тржишног оквира за привлачење инвестиција у енергетском сектору, са посебним циљем

стимулисања коришћења обновљивих извора енергије и поштовањем европских еколошких норми, обрађене су у оквиру треће главе- сектор рударства и енергетике. Овде посебно указујемо на приоритетне инфраструктурне пројекте у наредном периоду, који имају регионални/ међународни значај:

- Изградња пан-европског нафтовода и система цевоводног транспорта деривата нафте
- Изградња гасовода високог притиска на различитим правцима
- Унапређење система за пренос електричне енергије - изградња, проширење или реконструкција трафостаница, као и изградња нових далековода.

Донет је Национални акциони план за гасификацију Републике Србије којим су дати основни технички и економски подаци о планираном развоју гасне мреже у Републици Србији, као и план активности на доношењу прописа у области гаса. Овим документом дају се процене инвестиционих потреба за транспортну и дистрибутивну гасну мрежу по општинама.

Поред ревитализације и модернизације постојећих преносних капацитета, развој електропреносне мреже мора да прати растуће потребе за електричном енергијом у Републици Србији. У периоду од 2002. до 2015. године очекује се просечна годишња стопа раста потрошње укупне електричне енергије од око 1,8%, а вршне снаге од 1%, иако најновији подаци о потрошњи премашују ове прогнозе. Ова прогноза је веома условљена привредним растом у Републици Србији и формирана је на основу очекиваног релативно стабилног раста у индустрији од око 5% годишње и у услужном сектору од 6,5%, док се, услед унапређења тарифног система и корекције цена у области енергетике, као и рационализације услед примене мера енергетске ефикасности очекује почетни пад потрошње у домаћинствима, уз враћање на садашњи ниво на крају разматраног периода.

Анализе указују на евидентну недовољност расположивих производних капацитета да покрију потрошњу електричне енергије у Републици Србији, тако да одсуство изградње нових производних капацитета условљава увоз електричне енергије, а тиме и развој електро преносне мреже у смеру што бољег повезивања са земљама региона. Синхрони рад са УЦТЕ (UCTE- Union for the Coordination of Transmission of Electricity) даје несумњиве погодности везане за повећане могућности размене електричне енергије и умањење ризика у погледу набавке дела недостајућих количина електричне енергије. Побољшање интерконекција са

суседним операторима система представља предуслов ка оснивању, развоју и учешћу на Регионалном тржишту електричне енергије југоисточне Европе које се оснива Уговором о оснивању Енергетске Заједнице, као и будућем Паневропском тржишту електричне енергије. Централно место електроенергетског система Републике Србије у региону омогућава да се одређене користи могу извући и из повећаних транзита кроз електроенергетски систем Републике Србије, које, међутим, стварају и нове обавезе. Поред тога, постоји стални интерес да неке регионалне функције буду лоциране у Београду (функција координатора за сигурност интерконективног електроенергетског система, као и одређене функције обрачуна и регулације на регионалном тржишту). Учешће у регионалном тржишту условљава да се оператор преносне мреже организује као предузеће у складу са европским директивама, смерницама и нормама, што је и учињено у 2005. години, у складу са Законом о енергетици.

То такође подразумева и увођење и оспособљавање свих функција техничког система управљања електроенергетским системом и објектима. До сада су реализоване функције SCADA/АГС¹⁹, при чему је у домену диспечарског²⁰ управљања потребно пре свега комплетирати развој свих функција управљања у реалном времену (SCADA, АГС, проценитељ стања, економског диспечарског управљања, мрежне анализе) и повезати их у јединствену и конзистентну целину, односно реализовати управљачки систем са комплетном функционалношћу, укључујући и завршетак припреме свих системских електроенергетских објеката за укључивање у ТСУ (технички систем управљања). Осим тога, потребно је развијене функције дугорочног и краткорочног планирања рада интегрисати у јединствен систем. Повезивањем планско-аналитичких функција са функцијама управљања у реалном времену потребно је створити јединствен и конзистентан систем диспечарског управљања, будући да то налаже начин организације тржишта у зависности од временског хоризонта обављања енергетских трансакција.

Телекомуникациони систем је једно од најатрактивнијих поља за заједничка улагања јер постоји већ добар део потребне инфраструктуре. Изградња савременог телекомуникационог система омогућава не само задовољавање техничких потреба, него и пружање услуга другим корисницима, а тиме и остваривање додатног прихода. У домену телекомуникација основни правци развоја су формирање телекомуникационе преносне мреже, телефонске

¹⁹ SCADA/AGC- Supervisory Control and Data Acquisition/ Automated Generation Control

²⁰ Оперативно управљање електроенергетским системом

мреже и мреже мобилних радио веза, при чему је основа телекомуникационог система телекомуникациона преносна мрежа реализована оптичким системом преноса и делом усмереним радио-релејним везама.

Анализе изграђености електропреносне мреже урађене су у складу са датим захтевима који се односе на повећање конзума у електроенергетском систему Републике Србије, као и услове повезивања и обезбеђивања очекиваних транзита на регионалном тржишту енергије. Такође је узето у обзир да ће регион у целини у наредним годинама вероватно смањивати производне могућности (затварање старијих блокова у НЕ Козлодуј у Бугарској и неекономичних електрана у Румунији, уз неизвесну изградњу нових капацитета). Нови капацитети се очекују у Аутономној Покрајини Косово и Метохија, али њихова експлоатација је и даље везана за веома високи ризик политичког карактера (све урађене анализе указују да електропреносни систем Републике Србије нема довољну изграђеност капацитета за евакуацију очекиваних 2100 MW из нових електрана на подручју Аутономне Покрајине Косово и Метохија и неопходна проширења преносних капацитета могу бити одређена само детаљном студијом уклапања ових електрана). Сходно томе, претпостављено је да се дефицит електричне енергије у региону највећим делом покрива производњом у Украјини.

Према Програму за остваривање Стратегије развоја енергетског сектора, за електропренос, највећи део инвестиција током наредних 10 година биће посвећен реконструкцији постојећих објеката, подизању напонских нивоа постојећих објеката и изградњи нових капацитета укључујући и нове интерконеције, али ће значајне инвестиције бити извршене и у области информационих технологија и осталим областима:

Табела 11. Инвестициони и развојни план по областима и приоритетима (2005 – 2015)²¹

Сумарна табела: Инвестициони и развојни план електропреносног система (у милионима €)					
Области капиталних инвестиција:	Приор. 0	Приор. I	Приор. I/II	Приор. II	Укупно
I. Преносна мрежа	197,00	8,43	82,60	67,77	355,70
II. ИТ и Телекомуникација	11,32	25,57	0,00	0,00	36,89
III. Остало	11,04	0,00	0,00	0,00	11,04
Укупно	219,36	33,91	82,60	67,77	403,64

²¹ 0-II представљају ознаке нивоа приоритетности инвестиционих улагања

Комунална и локална инфраструктура. Економско пропадање, почев од деведесетих година прошлог века, одразило се и на стање у сектору комуналне и локалне инфраструктуре. Недовољна улагања у изградњу нових и у одржавање постојећих објеката и система учинила су да су бројни објекти изгубили пројектоване перформансе, тако да је квалитет услуга који се њима обезбеђује умањен. Економско-финансијска анализа овог сектора посебно акцентира следећа три проблема:

- тарифни проблем, односно проблем цена комуналних услуга, јер су домаћинства и даље субвенционирана;
- власничка структура, а посебно организација комуналних система је изузетно економски нерационална – постоји велики број малих комуналних предузећа који не могу ефикасно пословати, што узрокује веома слаб квалитет услуга;
- финансијска ситуација комуналних система је јако неповољна – велики број послује са губитком, а инвестициони капацитет је минималан.

За унапређење комуналне и локалне инфраструктуре, као и квалитета пружања услуга, од кључног значаја је обезбедити да јавна комунална предузећа буду тржишно оријентисана, самостална и ефикасна.

У наредном периоду, неопходно је спровести активности на стварању законодавног и институционалног оквира потребног за спровођење реформи у сектору вода и почетак инвестиционог циклуса. Доношење Закона о водама и одговарајућих подзаконских аката којима се обезбеђује његова имплементација је приоритетни задатак за Владу . Овим законом се обезбеђује усклађеност са европским директивама и ствара услов за успостављање регулаторне функције, учешће јавности и увођење економских инструмената.

У Републици Србији постоји укупно 55 јавних комуналних предузећа чија је основна делатност производња и испорука топлотне енергије. Укупна инсталисана топлотна снага у котловским јединицама је 6600 MW, што топлане чини значајним сегментом у енергетском систему земље. О стању система највише говоре подаци о старости: просечна старост котлова је 28 година, разводне мреже 20,6 година и подстанница 20,5 година. Услед старости, ревитализација система даљинског грејања је неопходна, али уз примену модерних техничких решења, који ће омогућити поуздан рад и позитивне ефекте како са становишта уштеде енергије, тако и са еколошке стране. Предуслов за то

су квалитетни и добро разрађени пројекти и промена тарифне политике (увођење мерења) како би се привукли инвеститори и створили услови за повољне кредите.

Генерално гледано, реформе у домену развоја инфраструктуре у Републици Србији још увек се налазе у раној фази, имајући у виду да су основни закони усвојени, процес либерализације започет, али да се позитивни ефекти и потпуна примена прописа тек очекују. Регулаторна тела још увек немају институционални капацитет који би омогућио спровођење реформи и прописа у овим областима у правцу даље либерализације пружања услуга. Јака регулаторна функција у овим областима требало би да доведе до: реформе тарифне политике у правцу укључивања свих трошкова и екстерних ефеката, веће комерцијализације, јачања конкуренције, приватизације, као и даљег законодавног развоја.

У складу са тим, идентификовани су следеће приоритетни програми у области развоја инфраструктуре, у којима је од великог значаја будућа подршка међународне заједнице:

Табела 11. Приоритетне мере/активности за реализацију средњорочних циљева у области развоја инфраструктуре

Циљеви	Програми (мере/активности)
Модернизација саобраћајне инфраструктуре	- завршетак изградње обилазнице око Београда; - реконструкција и завршетак градње путне и железничке инфраструктуре на Коридору X, са припадајућим крацима; - изградња ауто пута Београд – јужни Јадран; - хидротехнички радови у циљу унапређења безбедности пловидбе на Дунаву (Коридор VII) и развој речних информационих сервиса; - изградња и развој мреже савремених интермодалних терминала; - израда Стратешких студија и развој ИТС-а (Интелигентних Транспортних Система).
Изградња и модернизација енергетске инфраструктуре	- изградња цевоводног транспорта деривата нафте; - изградња пан-европског нафтовода; - изградња гасовода високог притиска на различитим правцима; - унапређење система за пренос електричне енергије-изградња, проширење или реконструкција трафостаница, као и изградња нових далеководова; - модернизација техничког система управљања електроенергетским системом и објектима, и система за

	управљање трансакцијама на тржишту електричне енергије.
Изградња и развој локалне инфраструктуре	• изградња и развој објеката са циљем унапређења водоснабдевања; • реализација Стратегије развоја енергетике у делу који се односи на системе даљинског грејања (градске топлане) уз увођење система наплате према потрошњи; • модернизација и изградња локалних и регионалних путева; • заштита изворишних зона у систему водоснабдевања; • изградња постројења за прераду отпадних вода; • гасификација градова и општина; • оснивање и изградња регионалних депонија; изградња и реконструкција објеката јавне расвете; одржавање градске чистоће; изградња и реконструкција других јавних објеката од интереса за јединице локалне самоуправе.

Обзиром на значај локалне инфраструктуре за привредни развој и животни стандард, а ограничене могућности финансирања локалних органа управе и јавних комуналних предузећа, наставак подршке међународне заједнице финансирању ових пројеката је од изузетног значаја. Истовремено, за веће инвестиционе пројекте у области саобраћаја и енергетике, значајне за интегрисање у регионалне и међународне системе, очекује се финансирање/ кофинансирање из зајмова међународних финансијских институција.

2.4. Заштита животне средине

Током 90-тих година дошло је до значајне деградације животне средине у Републици Србији. У овом периоду, без нових инвестиција и са минималним улагањем у секторе водоснабдевања, третмана отпадних вода и чврстог отпада, дошло је до значајног пропадања инфраструктуре и погоршања пружања основних услуга, као и до погоршања стања животне средине и општег стања квалитета вода. Поред тога, прекомерно индустријско загађење јавља се у већем броју идентификованих црних тачака загађења, са комбинованим синергетским ефектом загађења домаћег и импортованог порекла, што представља озбиљан ризик за здравље становништва као и за околне екосистеме тих регија, а и прекограничне ефекте транспорта загађујућих материја кроз разне медије. У Републици Србији, најугроженије црне тачке су градови Бор, Крагујевац, Панчево, Нови Сад и Шабац. Најтоксичније супстанце које се јављају у поменутих срединама су неколико супстанци које су екстремно токсичне као што су дихлоретан, жива и други тешки метали, пираленска уља и рафинеријски отпад, и феноли. Емисије ових загађивача често су изнад дозвољених граничних вредности како по националним стандардима тако и стандардима Европске уније. Ситуација је додатно погоршана загађењем животне средине услед НАТО бомбардовања 1999. године. Анализе указују да економска вредност деградације животне средине у Србији износи од 4,7% до 14% БДП-а (у осталим земљама ова вредност се креће између 4-8% БДП-а).

Највећи проблеми у заштити животне средине у Републици Србији проузроковани су загађењем ваздуха, загађењем воде и губитком водних ресурса, загађењем земљишта и неодговарајућим управљањем отпадом.

Загађење ваздуха у Републици Србији условљено је емисијама отпадних гасова које потичу из термоенергетских објеката (употреба лигнита лошег квалитета и лоше отпашивање) и индустријских постројења. Термоелектране које као извор топлоте користе лигнит стварају преко 5,5 милиона тона летећег пепела годишње, који се неадекватно складишти (покрива подручје од око 1.800 ха), што доводи до неконтролисаних секундарних емисија (еолска ерозија). Посебан проблем је што се депоније пепела врло често налазе у непосредној близини речних токова. У овим зонама идентификоване су тзв. „црне тачке

загађења ваздуха“, попут колубарско-обреновачког коридора²², у којима постоји натпросечна учесталост респираторних обољења а садржај CO₂ и честица у ваздуху далеко превазилази националне, а посебно европске, стандарде квалитета ваздуха. Из термоенергетских објеката са јединицама снаге веће од 300 MW емисије NO_x су значајно изнад граничних вредности емисије дефинисаних у европском законодавству. Термоенергетски објекти су значајан загађивач и површинских и подземних вода, затим земљишта, али и термалном загађењу површинских вода које се користе у расхладне сврхе. Квалитет ваздуха се посебно погоршава током временских прилика без ветра и у сезони грејања, у градским агломерацијама (градске котларнице које нису извршиле супституцију горива), нарочито због коришћења горива лошег квалитета. Загађење ваздуха сумпором и оловом је посебно проблематично због лошег квалитета горива (бензин са додатком олова и високо-сумпорни дизел). У претходном периоду израђен је Нацрт закона о заштити ваздуха, а потписан је и Уговор о оснивању енергетске заједнице у југоисточној Европи, који предвиђа постепену примену прописа Европске уније у области заштите животне средине од загађења проузрокованих енергетским сектором. Ове обавезе су дефинисане Анексом II Уговора о оснивању енергетске заједнице, а посебно се односе на примену директива ЕУ о великим ложиштима и редукцији сумпора у горивима која се користе за погон термоелектрана.

Ипак, и даље недостаје Национални катастар емисије гасова са ефектом стаклене баште (ГХГ), попис супстанци које изазивају оштећење озонског омотача, као и подстицајне мере за смањење емисије гасова у ваздух. Постојећа законска регулатива за емисију и имисију није у складу са регулативом ЕУ, а лош мониторинг не дозвољава стварање реалне слике о степену загађења ваздуха у Републици Србији.

Вода за пиће у Републици Србији је генерално незадовољавајућег квалитета. Основне проблеме представљају стара дистрибутивна мрежа са великим губицима и нерационална потрошња воде. Највећи градови у земљи немају постројења за пречишћавање комуналних отпадних вода, а близу 90% отпадних вода из индустрија се испушта без претходног третмана. Немогућност приступа инфраструктури водоснабдевања и канализације је, пре свега, здравствени проблем за један део становништва. Ово се поготово односи за онај део популације који живи у сиромашним градским четвртима, често лоцираних

²² Годишње на сваки хектар, у кругу полупречника од 100км око ТЕ Никола Тесла, падне преко 300кг сумпорне киселине. То је петнаест пута више од лимита који се сматра границом изнад које даље закишељавање води у потпуну девастацију животног простора са катастрофалним последицама.

пored слабо одржаваних депонија, и које су претежно насељене интерно расељеним лицима (ИДП), Ромима и избеглицима. Значајна загађења вода настају у рударским басенима ерозијом незаштићених одлагалишта јаловине. У више наврата дошло је до значајног загађења водотока и подземних вода услед хаваријских пробоја флотацијских брана и изливања преко 100 милиона тона флотацијске јаловине. Поред тога, загађење локалитета рафинерије Нови Сад услед НАТО бомбардовања представља опасност високог ризика за водоснабдевање града Новог Сада због непосредне близине водозавода. У претходном периоду израђен је Нацрт закона о финансирању управљања водама и у припреми је Закон о водама. Поред тога, потребно је унети у законодавство, усвојити и применити стандарде Оквирне директиве о водама ЕУ. Неопходно је напоменути да у овом тренутку у Републици Србији кад су воде у питању постоји двојна законска регулатива:

1. Закон о водама са застарелим решењима и
2. Оквирна директива о водама ЕУ (као законодавство које се примењује у оквиру Ратификоване Конвенције о одрживом коришћењу и заштити вода реке Дунав као и у оквиру Савске комисије).

Двојство изазива не мало проблема а и успорава процес хармонизације са ЕУ у овој области. Неопходно је напоменути да је Влада 2002. године усвојила Водопривредну основу која је по својим решењима по много чему концепцијски и методолошки превазиђена, па је поред усклађивања законске регулативе потребно приступити ревизији овог документа.

Хитна интервенција потребна је и у домену редукције загађења из пољопривреде и то како са великих фарми и прерадних капацитета, тако и са малих фарми од којих је загађење стајњак и осеком редовно и кумулативно изузетно битно, као и у биљној производњи због интензивне и редовно неадекватне и нерационалне употребе хемијских средстава за заштиту и ђубрење.

Земљиште у Републици Србији озбиљно је угрожено неконтролисаним и неадекватном применом вештачких ђубрива и пестицида, као и услед лошег квалитета воде за наводњавање. Лоше управљање отпадом и хемикалијама изазива озбиљна и дуготрајна загађења земљишта. Поред тога, проблеми загађења земљишта и еутрофикације у Републици Србији повезани су углавном са неконтролисаним испуштањем нетретираних отпадних вода са сточних фарми.

Информисање о пракси доброг управљања животном средином на великим сточарским газдинствима је веома слабо. Покушаји да се у пољопривреди представе добре праксе спроводе се кроз пројекте Светске банке и УНДП-а везане за редукцију загађења Дунавског басена.

У Републици Србији се сакупља око 60-70 % *комуналног отпада*. Локације за одлагање отпада не задовољавају техничке услове санитарних депонија. Не постоје поуздани подаци о количини опасног отпада који ствара индустрија, а процењује се да се у Републици Србији произведе 460.000 т/годишње опасног индустријског и медицинског отпада. Такође, не постоје постројења за третман и одлагање опасног отпада, а опасан отпад се привремено складишти у неодговарајућим складиштима, од којих нека постоје и више деценија. На неодговарајућим локацијама одлаже се годишње око 6 милиона тона летећег пепела из термоелектрана. Поред тога, непропорционално је висок степен стварања индустријског отпада по јединици производа, нерационално је коришћење сировина и ниска је енергетска ефикасност. У претходном периоду, израђен је Нацрт закона о отпаду и припрема се Закон о амбалажи и амбалажном отпаду. Одређеном динамиком спроводи се Национална стратегија управљања отпадом, усвојена 2003. године.

Упркос учињеним напорима од почетка реформи, највећи број закона из области животне средине још увек није усклађен са Директивама ЕУ. Нови законски оквир за заштиту животне средине постављен је 2004. године доношењем Закона о заштити животне средине, (којим је предвиђено доношење Стратегије за одрживо коришћење природних ресурса и добара, чија је израда у току, као и Националног програма за заштиту животне средине), Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину, Закона о процени утицаја на животну средину и Закона о интегрисаном спречавању и контроли загађивања. Влада је усвојила нацрт Националног програма за заштиту животне средине (НПЗЖС) за период 2006-2014. године, након кога ће бити урађени детаљни акциони планови. Убрзано доношење закона из ове области настављено је и током 2005. године, уз израду већег броја нацрта закона из ове области. Стратешки циљ Владе је укључивање у активности међународне заједнице и процесе решавања постојећих и спречавање могућих проблема у заштити животне средине. У складу са тим, до сада је ратификовано 64 међународна уговора у области заштите животне средине (ратификације преузете као обавезе Земље сукцесора), а ратификација осталих међународних споразума је још у току.

Република Србија (Србија и Црна Гора) је 12 марта 2001. године ратификовала Оквирну конвенција УН о промени климе, један од најважнијих међународних споразума у области животне средине, у статусу не-Анекс 1 државе . Стицањем овог статуса и ускоро очекиваном ратификацијом Кјото протокола (закон о ратификацији је у парламентарној процедури). Република Србија ће бити у могућности да користи један од флексибилних механизма који проистиче из овог Протокола, тзв. Механизам чистог развоја – ЦДМ (докле год је у ово статусу). То значи да ће Република Србија бити у могућности да искористи међународне механизме финансирања за уведе чистије технологије у термоелектране, унапреди енергетску ефикасност, стимулише коришћење обновљивих извора енергије и когенеративних постројења, замену горива, допринесе решавању проблема комуналног отпада, засади нове шуме и друго, не користећи домаће, ограничене финансијске ресурсе. У том циљу Република Србија ће у наредном периоду спровести активности у погледу изградње националних институција које су неопходне за примену ЦДМ пројеката (оснивање ДНА итд), и израдити стратегију коришћења ЦДМ механизма. Израда ове стратегије, (поготово у делу који се односи на енергетику) је предуслов за реализацију ЦДМ пројеката.

И поред наведених активности у претходном периоду, и даље постоје системске мањкавости у домену заштите животне средине попут: слабе интеграције политике заштите животне средине са осталим секторским политикама, недовољних институционалних капацитета, неефикасан систем финансирања заштите животне средине и недостатак економских подстицајних мера за свесно понашање у области заштите животне средине.

Имајући у виду да је енергетика највећи загађивач, те да је одрживи енергетски развој један од најзначајнијих аспеката свеукупног одрживог развоја, Министарство рударства и енергетике је у оквиру процеса оснивања регионалног тржишта енергије у југоисточној Европи и његовог интегрисања у унутрашње тржиште енергије ЕУ, иницирало и Конвенцију о одрживом енергетском развоју региона ЈИЕ, за чију имплементацију је неопходна значајна подршка донаторске заједнице. Осим тога, питање повећања енергетске ефикасности и ширег коришћења обновљивих извора енергије као веома важни аспекти одрживог развоја ће такође подразумевати значајне активности на овим пољима уз додатне захтеве за помоћ од стране међународне заједнице.

У процесу хармонизације и приближавања Република Србије ЕУ 30% свих активности односе се на активности у области заштите животне средине као трећем приоритету ЕУ.

Неопходно је нагласити да је успешна реализација реформи у енергетици кључна за успех реформи у области заштите животне средине у целој земљи. Средства предвиђена за успешно достизање циљева потпуне имплементације ЕУ стандарда у области заштите животне средине само у термо-сектору Електропривреде Србије су нивоа 1,2 милијарде евра што је око 28% укупних средстава предвиђених за спровођење Националног програма за заштиту животне средине.

У складу са најважнијим мерама за промоцију развоја и очување животне средине, приоритет Владе је успостављање регулаторних и економских механизма за реализацију концепта одрживог економског развоја. Ово треба индиректно да следи националне приоритете у политици заштите животне средине, у складу са циљевима и инструментима из Националног програма за заштиту животне средине. Период 2007-2009. треба да обухвати практичне, финансијски прихватљиве реформе које се одмах могу спровести. То се првенствено односи на регулаторне реформе, које имају за циљ усклађивање са *acquis*-ем ЕУ за животну средину. Циљеви мера су концентрисани на унапређење законског оквира, развој секторских стратегија, инвестиционих планова и унапређење система мониторинга и подизање јавне свести. Институционалне надлежности треба да буду јасно дефинисане у новом законодавству како би се решила постојећа преклапања и недоследности. Кључни институционални приоритети су јачање капацитета Министарства науке и заштите животне средине, Агенције за заштиту животне средине и Фонда за заштиту животне средине, као и јачање Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде (као највећег и директног носиоца бриге о коришћењу земљишних, водних и шумских ресурса Републике Србије) и других надлежних институција.

Поред наведених регулаторних реформи, неопходно је радити на смањењу загађења земљишта, површинских и подземних вода и ваздуха из сектора енергетике, индустрије, транспорта. У складу са тим, средства и инвестиције потребно је усмерити на угрожене локације и приоритетне области, као што је загађење ваздуха из великих индустријских комплекса и термоелектрана, третман отпадних вода из великих индустрија, пречишћавање градских отпадних вода у великим градовима и др. У процесу приватизације предузећа потребно је развити механизме за решавање проблема наслеђеног

загађења, односно штете нанете животној средини. Решавање мора да буде засновано на принципу „загађивач плаћа“. Такође је потребно подстицати конкуренцију и укључивање приватног сектора у области обезбеђивања услуга, посебно у секторима управљања отпадом и водама.

У циљу превазилажења наведених слабости у систему заштите животне средине, у наредном периоду потребно је реализовати следеће приоритете:

- Проширење и јачање институционалних капацитета у области животне средине, укључујући и интегрисање политике заштите животне средине у остале секторске политике и усклађивање националних прописа из области заштите животне средине са законодавством ЕУ до 2009. године (око 27 000 страна законског текста)
- Развити ефикасан систем финансирања заштите животне средине и економских подстицаја за еколошки свесно понашање, као и увести посебне програме *agro-environment* типа у систем подршке коју пољопривреди и селу обезбеђује Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде
- Унапређење система контроле квалитета животне средине,
- Подстицати одрживо коришћење природних ресурса, рационалну употребу енергије (пре свега кроз повећање енергетске ефикасности) и сировина и стимулисати рециклажу отпада, и коришћења обновљивих извора енергије.
- Смањити загађење ваздуха из сектора енергетике, индустрије, транспорта узроковано емисијом (CO, CO₂, NO_x, честице, специфичне загађујуће материје, и остали GHG гасови),
- Смањити загађење земљишта, површинских и подземних вода опасним материјама и отпадом.

Процењује се да ће укупна улагања у заштиту животне средине у оквиру Националног програма заштите животне средине порасти са почетних 44 милиона ЕУР годишње до 718 милиона ЕУР у 2015. години (Табела 12.).

Табела 12. Укупна годишња улагања за имплементацију Програма (укључујући индиректне трошкове) према подсекторима од 2006-2015. (у милионима ЕУР)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Збир
Отпад	10	36	52	70	138	128	133	139	144	150	1000
Енергетика	4	2	54	47	51	141	192	243	227	244	1.204
Рударство	2	0,3	10	12	2						26
Индустрија	0,3	18	30	20	15	18	21	25	28	31	205
Хемикалије	0,5	4	6	6	8	5	5	5	5	5	50
Транспорт	0,1	1	15	12	12	68	79	94	107	127	515
Пољопривреда	1	12	14	15	15	11	12	13	15	16	123
Земљиште	0,1	2	2	2	2	3	3	3	3	3	24
Ваздух	0,4	5	7	3	3						19
Вода	25	40	50	60	80	108	115	121	127	134	860
Природа	2	2	3	1	4	3	3	3	4	4	29
Бука	0,3	0,5	1,0	0,9	0,9	1	2	3	4	5	19
Зрачење	0,4	1	1	1	3	18	18	18	1	1	61
Укупно	44	125	234	249	343	506	583	667	665	718	4134

Извор: Национални програм заштите животне средине Републике Србије

У периоду 2007-2009. повећање улагања је постепено, а разлог за то је оријентација на изградњу делотворног правног и финансијског система, као и система мониторинга и извештавања о систему заштите животне средине где активности нису капитално-интензивне. Процена је да ће највећи удео у укупним трошковима за НПЗЖС имати сектор енергетике и рударства (26%), водопривреде (15%) и транспорта - трошкови директно повезани са унапређењем животне средине (9%). Висина предвиђених средстава представља само минимална потребна средства неопходна за приоритетна смањења загађења ваздуха и воде из сектора енергетике, док укупне инвестиције за довођење енергетског сектора на ниво у складу са БАТовима, унапређење енергетске ефикасности, коришћење обновљивих извора енергије, итд., захтева знатно већи ниво средстава. Транспортни трошкови који су индиректно повезани са системом заштите животне средине (обилазнице, побољшање јавног превоза и др.) чине 22% укупних трошкова за НПЗЖС. Процењује се да ће главни инвестициони радови у сектору управљања отпадом бити изградња санитарних депонија (просечно 14,5 мил. евра годишње). За санацију постојећих сметлишта, према проценама, потребно је више од 2 мил. евра годишње, а за управљање медицинским отпадом више од 1 мил. евра годишње. Искуства нових држава чланица ЕУ из централне Европе показују да су њихови трошкови у области животне средине били око 1,5%-2,5% БДП у периоду пре приступања ЕУ. Имајући то у виду, очекује се да ће удео трошкова за животну средину у БДП Републике

Србије, узимајући просечну стопу економског раста, достићи у средњорочном периоду ниво од 1,4% БДП. Са друге стране, анализе указују да економска вредност деградације животне средине у Републици Србији износи од 4,7% до 14% БДП-а. Закључак који се намеће је да је Република Србија суочена са великим геополитичким између степена деградације животне средине и могућности финансирања система заштите животне средине, посматрано у кратком и средњем року.

Влада је свесна да одрживост животне средине игра битну улогу у постизању развојних циљева и обезбеђује буџетска средства за решавање оних питања заштите животне средине која имају највећи приоритет. Истовремено, буџетска средства су недовољна за финансирање свих активности и инвестиционих пројеката у области животне средине које је неопходно реализовати/ отпочети реализацију у наредним годинама. Отуд, од критичног значаја је међународна помоћ, укључујући зајмове под најповољнијим условима, усмерена у кључне сегменте заштите животне средине. У складу са тим, идентификоване су следеће приоритетне мере и активности у којима би међународна помоћ могла да допринесе остварењу наведених циљева у домену заштите животне средине:

Табела 13. Приоритетне мере/активности за реализацију средњорочних циљева у области заштите животне средине

Циљеви	Програми (мере/активности)
<i>Јачање законодавних и институционалних капацитета у области заштите животне средине</i>	• израда и усвајање Акционих планова за реализацију Националног програма за заштиту животне средине (2006-2014), • интегрисање политике и одредаба о заштити животне средине у остале секторске политике и законе у складу са <i>acquis-ем</i> ЕУ, • оснивање и јачање капацитета јединица за планирање и управљање пројектима у области животне средине, • јачање административних капацитета за спровођење прописа о процени утицаја на животну средину, • јачање административних капацитета у области индустријског загађења, • јачање капацитета Агенције за заштиту животне средине и Фонда за заштиту животне средине.
<i>Развијање ефикасног система финансирања заштите животне средине</i>	• изградња ефикасног система финансирања животне средине који се базира на наменским фондовима и широкој примени економских инструмената, • имплементација Уредбе о накнадама за емисије у ваздух и генерисање отпада. • увођење <i>agri-environment</i> шеме у шему подстицаја Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде
<i>Смањење индустријског</i>	• смањење емисије у ваздух CO₂, NO_x, VOC, PAH

загађења	суспендованих честица и других загађујућих материја за постојећа индустријска постројења која не задовољавају ЕУ стандарде, • пречишћавање индустријских отпадних вода ревитализацијом постојећих уређаја и изградњом нових постројења за пречишћавање отпадних вода из индустрија које испуштају опасне материје, • имплементација интегрисаног система дозвола за индустријска постројења у складу са Законом о интегрисаном спречавању и контроли загађења животне средине, • ремедијација контаминираниог земљишта у индустријским комплексима • увођење чистије производње и систем управљања заштитом животне средине (ЕМС) у индустријска постројења, • повећање енергетске и сировинске ефикасности у индустрији и смањивање настајања отпада.
Смањење загађења из сектора рударства	• обезбедити пречишћавање отпадних вода које настају у процесу експлоатације и прераде минералних сировина ревитализацијом постојећих постројења за пречишћавање и изградњом нових постројења на локацијама где се испуштају опасне материје, • провера могућности коришћења и експлоатација техногених минералних сировина, • ремедијација и рекултивација деградираних површина извођењем рударских радова, • смањити ризик од загађења вода који настаје као последица рударских активности, • решавање проблема одлагања јаловине и исплаке из нафтних бушотина, • ревизија прописа из области рударства и геолошких истраживања.
Смањење загађење из сектора енергетике	• смањење емисије CO₂, NO_x и суспендованих честица из великих постројења за сагоревање у складу са Директивом ЕУ о великим ложиштима (2001/80/EC), • смањење негативног утицаја рафинерија нафте на животну средину, • пречишћавање отпадних вода из енергетског сектора ревитализацијом постојећих постројења за пречишћавање и изградњом нових постројења на локацијама где се испуштају опасне материје, • смањење утицаја на животну средину приликом одлагања летећег пепела променом технологије депоновања, • повећање енергетске ефикасности енергетског сектора (и у секторима производње и у секторима потрошње енергије) и смањење стварање отпада, • рекултивација постојећих депонија пепела до 2011. године, • увођење чистије производње и систем управљања заштитом животне средине (ЕМС) у индустријска постројења, • повећање обима коришћења обновљивих извора енергије и гаса, уз примену директива ЕУ и јачање капацитета • прикључивање индивидуалних домаћинстава у градовима са више од 20 000 становника на систем даљинског грејања или грејања на гасну мрежу, • повећање енергетске ефикасност и смањење губитка

	топлоте у топланама и дистрибутивној мрежи искоришћавање 20% летећег пепела из термоелектрана до 2011.године
Унапређење животне средине у сектору пољопривреде, шумарства и лова	- развијање свести пољопривредних произвођача у области животне средине развојем и промоцијом кодекса добре пољопривредне праксе, - стално унапређење законодавства из области пољопривреде, шумарства и руралног развоја у смислу прилагођавања најбољим примерима законодавне праксе у ЕУ, - доношење стратешких планских докумената из области шумарства и ловства, - смањење испуштања нутријената и других опасних материја из тачкастих и дифузионих извора и идентификовање области које су осетљиве на загађење вода нитратима до 2010. године у складу са Директивом 91/676/ЕЕС, - увођење система контролисане производње и употребе ђубрива и пестицида на пољопривредном земљишту ради смањења утицаја на животну средину, - унапређење управљања заштитом животне средине на сточним фармама и погонима за прераду, увођење добрих пољопривредних пракси и рационалног управљања и искоришћавања органског отпада у сточарству и пољопривреди у целини - развој органске пољопривреде, - унапређење система одрживог газдовања, посебно у приватним шумама, - развој савременог мониторинга у шумарству и ловству, - побољшање управљања у области ловства и рибарства и смањење њиховог негативног утицаја на биодиверзитет и заштићена природна добра.
Смањење загађења из сектора саобраћаја	- постепено избацивање оловног бензина до 2010. године, - побољшање квалитета горива према Директиви 2003/17/ЕС до 2010. године, - обезбедити да сва возила произведена у Републици Србији и увезена возила од 2010. године буду усклађена са граничним вредностима емисије за моторна возила према Директиви 98/69/ЕС и 2001/100/ЕС, - побољшање услова и конкурентности јавног превоза у већим градовима ради смањења емисије из мобилних извора у градским центрима, - примена биодизела у складу са директивом 2003/30/ ЕС о промоцији коришћења биогорива, - изградња обилазнице у градовима где је велики утицај саобраћаја на животну средину, - смањење загађења са бродова у пловним водотоковима.
Унапређење квалитета вода и водних ресурса	- усклађивање националних прописа са законодавством ЕУ, - побољшање међуинституционалне координације у области вода - успостављање зона заштите свих налазишта подземних вода, итд. - побољшање квалитета воде у водотоковима смањењем испуштања непречишћених комуналних и индустријских отпадних вода, - иновирати стандарде и унапредити лабораторије за контролу квалитета вода, - успостављање одрживог коришћења налазишта

	подземних вода • обезбедити ревитализацију и функционисање постојећих уређаја за пречишћавање отпадних вода насеља, • обезбедити пречишћавање комуналних отпадних вода у насељима у којима постоји организовано снабдевање водом и које значајно утичу на непосредни реципијент и на квалитет вода у осетљивим зонама, • обезбедити да квалитет воде за пиће у насељима задовољи стандарде квалитета Директиве о води за пиће 98/83/ЕС и проширити централизовани водоводни систем на изабрана сеоска подручја са незадовољавајућим квалитетом воде, • рационализовати потрошњу воде код индивидуалних потрошача. • Повећање степена обухваћености јавним канализационим системима на 65% становника до 2015.године
<i>Унапређење управљања отпадом</i>	• усклађивање националних прописа са законодавством ЕУ, • развијање регионалних планова управљања отпадом, • изградња регионалних санитарних депонија, • увођење одвојеног сакупљања и третмана опасног отпада из домаћинства и индустрије, • развијање програма управљања отпадом анималног порекла, • успостављање капацитета за третман опасног отпада, • изградња капацитета за спаљивање органског индустријског и медицинског отпада, • завршетак изградње фабрике за прераду и безбедно одлагање опасног отпада, • програми коришћења отпада као алтернативног горива у цементарама и железарама, • санација постојећих сметлишта која представљају највећи ризик по животну средину, • повећати стопе поновног искоришћења и рециклаже амбалажног отпада на 25% од његове количине, • интензивно увођење добрих пољопривредних пракси у управљању хранивим материјама на фарми
<i>Унапређење управљања хемикалијама и заштите од удеса</i>	• усклађивање националних прописа из области управљања хемикалијама и заштитом од удеса са законодавством ЕУ, • ревизија националних прописа о удесима у индустрији и транспорту, • потврђивање важних међународних конвенција из ове области, • развој информационог система за управљање хемикалијама и заштиту од удеса, • јачати административне капацитете за управљање хемикалијама • успостављање и развој система за управљање ризиком и одговором на хемијски удес у индустрији и транспорту.
<i>Унапређење квалитета ваздуха и климатске промене</i>	• усклађивање националних прописа из области заштите ваздуха са законодавством ЕУ, • израда катастра загађивача и биланса емисија, • модернизација мреже мониторинга и лабораторија и постављање аутоматских станица за континуално праћење квалитета амбијенталног ваздуха, • изградња капацитета за примену Кјото протокола, • израда Националног програма који се односи на

	климатске промене до 2007. године, • израда стратегије за примену механизма чистог развоја, • побољшање квалитета ваздуха у складу са стандардима, смањењем емисије из сектора енергетике, индустрије, транспорта и др. • успостављање аутоматског мониторинга на значајним емитерима.
<i>Заштита природе, биодиверзитет и шуме</i>	• усклађивање националних прописа из области заштите природе, биодиверзитета и шума са законодавством ЕУ и међународним конвенцијама, • израда националне стратегије одрживог коришћења природних ресурса и добара, • израда националне стратегије за очување биодиверзитета и геодиверзитета, као и националне стратегије очувања агродиверзитета • успостављање контроле компоненти биодиверзитета, • заустављање губитка биодиверзитета у складу са Кијевском декларацијом до 2010. године, • јачање административних капацитета у области заштите природе, • спровођење ефективних мера за контролу уношења ГМО, • израда пописа биодиверзитета, посебно пописа угрожених екосистема и станишта ретких и ендемичним врста до 2007. године. • повећање површина под шумама и унапређење структуре шума, • унапређење система управљања заштићеним природним добрима од националног и међународног значаја.
<i>Заштита земљишта</i>	• усклађивање националних прописа из области заштите земљишта са законодавством ЕУ, • смањење угроженог земљишта ерозијом извођењем антиерозионих радова и увођењем ефективних мера за контролу ерозије.
<i>Заштита од буке</i>	• усклађивање националних прописа из области заштите од буке са законодавством ЕУ, • одређивање зона и система контроле буке у насељима са највећом емисијом буке, • успостављање циљане контроле буке на најфреквентнијим саобраћајницама, • смањивање емисије буке у најугроженијим локацијама.
<i>Заштита од јонизујућег и нејонизујућег зрачења</i>	• усклађивање националних прописа из области заштите од јонизујућег и нејонизујућег зрачења са законодавством ЕУ, • унапређење институционалних капацитета за спровођење прописа у области заштите од јонизујућег и нејонизујућег зрачења, • развој програма управљања радиоактивним отпадом, • спровођење комплетне деконтаминације земљишта контаминираног осиромашеним ураном, • модернизација и проширење мреже мониторинга радиоактивности до 2012.године, • обезбеђивање капацитета за трајно одлагање радиоактивног отпада.

2.5. Рурални развој

Рурални развој је добио карактер приоритета привредног и друштвеног развоја, јер у руралним областима Републике Србије живи готово половина укупног становништва (42% становништва) и оне захватају готово три четвртине територије земље (према критеријума ОЕЦД-а, руралне области су оне са густином становништва мањом од 150 становника по км²).

Рурално подручје се већ деценијама налази у условима економске и културне стагнације, што драстично повећава сиромаштво. У руралним подручјима Републике Србије стопа сиромаштва је 14,2%, што значи да је сваки седми становник сиромашан. Сиромаштво у руралним подручјима готово је двоструко веће у односу на сиромаштво у градовима (7,8%). Стопа руралног сиромаштва највиша је у југоисточној Србији и износи 22,7%. Рурално становништво је, у односу на урбано, такође суочено са већом дубином и оштрином сиромаштва.²³ Основни узроци вишег нивоа сиромаштва у руралним подручјима јесу старење становништва и из тога проистекла смањена радна способност и могућност зарађивања, затим неповољнија образовна структура становништва, као и неповољна поседовна структура из чега произлазе дугорочно неповољан положај пољопривредне производње и тешкоће у њеној ревитализацији за релативно кратко време.

Додатни развојни проблем земље представљају вишедеценијске наслеђене регионалне неравномерности. Републику Србију тренутно одликују изразито *велике регионалне диспропорције*, са односом најразвијеније и најнеразвијеније општине од 1:26 у 2004. години, мерено према оствареном националном доходу (НД) по становнику.²⁴ Овај однос је најнеповољнији у Европи, што довољно говори о степену заосталости и неразвијености великог броја округа и општина у Републици Србији. Разлике у развијености међу регионима додатно су увећане и током периода транзиције, имајући у виду да су

²³ Дубина (јаз) сиромаштва говори о износу средстава (као проценат линије сиромаштва) потребних да се укупно становништво нађе изнад утврђене линије сиромаштва (под идеалним условима перфектне таргетираности новчаних трансфера). Степен сиромаштва је показатељ колико су поједине категорије сиромашних испод линије сиромаштва.

²⁴ По Закону о недовољно развијеним подручјима (НРП) Републике Србије дефинисано је 37 општина као неразвијено подручје Републике Србије, а од тога 12 општина је најнеразвијеније. Неразвијеним општинама сматрају се оне чији ниво развијености према националном доходу по становнику, степену запослености, промету у трговини на мало по становнику и учешћу ПТТ прикључака на 100 становника не прелази 50% просека Републике.

од 2000. године диспропорције међу регионима порасле, уз тенденцију да наведено кретање буде настављено. Посебно угрожена подручја су традиционално неразвијене општине и окрузи, у којима је дошло до колапса великих привредних система, попут Југа Србије²⁵ и подручја Старе Рашке²⁶. Поред тога, веома тешка економска и социјална ситуација је и у општинама Источне Србије, пре свега Бору и Мајданпеку, који су били регионални центри рударства, а данас имају статус девастираних подручја.

У претходном периоду, регионални развој Републике Србије базирао се на наглашеном секторском, а не на интегралном концепту, који је резултирао у преклапању, лошој координацији и фокусирању само на поједине сегменте развоја, чиме је онемогућено постизање синергетских ефеката. Озбиљно ограничење представља и непостојање закона који би суштински регулисао проблематику регионалног развоја Републике Србије. Претходни Закон из 1995. године који је регулисао проблематику неразвијених подручја, престао је да важи. Недефинисан институционални оквир довео је до недовољне повезаности општина и округа при дефинисању развојних иницијатива, протока информација и усклађивања националних, регионалних и локалних развојних циљева и приоритета. Додатни недостатак представља и низак ниво и спорост процеса децентрализације у Републици Србији.

Такав приступ регионалном развоју довео је до тога да су *неразвијена подручја у Републици Србији* данас углавном *аграрно - руралног типа*, и да имају следеће доминантне карактеристике:

- неадекватну привредну структуру са доминантним учешћем пољопривреде,
- недостатак квалификоване радне снаге – већина ових подручја суочена је са проблемом депопулације и недостатком квалитетних кадрова са потребним специфичним знањем,
- неразвијене инфраструктурне капацитете – слаба социјална и економска инфраструктура, углавном неефикасна, скупа и недовољно опремљена представља додатно ограничење привредном расту и друштвеном развоју ових подручја,

²⁵ Подручје Југа Србије чине општине Јабланичког (Бојник, Власотинце, Лебане, Лесковац, Медвеђа и Црна Трава) и Пчињског округа (Босилеград, Бујановац, Владичин Хан, Врање, Прешево, Сурдулица и Трговиште).

²⁶ Подручје Старе Рашке чине општине: Прибој, Пријеполје, Тутин, Сјеница, Нова Варош и Нови Пазар.

- слабо развијено предузетништво и
- изражене проблеме у заштити животне средине.

Да би се ово стање изменило и да би се остварио равномернији регионални развој, држава ће морати у наредним годинама конкретним програмима државне помоћи и системским мерама да подстиче развој неразвијених и девастираних подручја. Због тога се *као област са значајним инвестиционим потребама намеће рурални развој*, односно унапређење услова живота и рада на селу и промовисање руралних области као здравих и атрактивних средина за живот. Реализација овог циља примарно је одређена:

- заустављањем процеса депопулације;
- спровођењем процеса децентрализације државне управе и посебно фискалне децентрализације;
- економском регионализацијом подручја;
- усклађивањем економске, социјалне и просторне димензије развоја;
- координираним усмеравањем (територијалном дисперзијом) средстава и других видова помоћи у области које су дефинисане као подручја са посебним развојним проблемима;
- превенцијом настајања нових подручја са великим развојним проблемима;
- заштитом бар минималних функционалних насеља на целом подручју како би се помогло у заштити културног подручја; и
- релативним побољшањем позиција региона мерених односом БДП по куповној моћи становништва, у поређењу са граничним регионима суседних земаља.

На смањење руралног сиромаштва биће усмерене иницијативе које ће, поред пољопривреде, обухватити и бројне друге секторе. Циљ је стимулисање запошљавања и економског раста и побољшање стандарда у руралним подручјима, посебно у испражњеним, пограничним и брдско-планинским подручјима. Посебна пажња биће посвећена старијој популацији пољопривредних произвођача и другим осетљивим категоријама становништва.

Све наведено указује на потребу усмерене акције која би довела до развоја неразвијених подручја и пораста друштвеног благостања, са акцентом на коришћењу компаративних предности појединачних територија. Уједначен регионалан развој један је од приоритета који ће се спроводити у наредном периоду, а укључиваће улагања у урбани и рурални део земље. У складу са тим, потребно је реализовати следеће активности:

- развој законодавног и институционалног оквира на националном, регионалном и локалном нивоу, као и финансијских механизма за рурални развој,
- убрзање процеса децентрализације,
- прихватање европских стандарда регионалне политике у циљу могућности коришћења структурних фондова ЕУ,
- стварање статистичко-аналитичке основе за процену регионалне конкурентности, као и за праћење и оцењивање ефеката регионалне политике у складу са статистичким стандардима Европске уније (НУТС),
- усмеравање дела донаторских средстава за повећање развојних капацитета сиромашних подручја, пружањем разних облика техничке помоћи и давањем микрокредита;
- јачање међурегионалне и међуопштинске сарадње, посебно на активирању локалних развојних планова и отварању нових радних места;
- изградња комуналне инфраструктуре, и опште инфраструктуре значајне за развој малих и средњих предузећа;
- повећање доступности образовних, здравствених, социјалних услуга и културних институција грађанима.

Рурални и регионални развој захтева политичку посвећеност и координисан приступ који треба да обухвати све нивое власти. У земљама ЕУ, интересовање и одговорности за политике руралног развоја простиру се преко бројних министарстава, агенција и невладиних организација. То је разумљиво јер је рурални развој, заправо сложен социо-економски развој посебног типа региона који укључује читав низ питања као што је запосленост, индустрија, пољопривреда, здравље, транспорт, животна средина, социјалне службе, образовање, комуникације, финансије, културно наслеђе и слично и као такав

јесте интердисциплинарног карактера, и самим тим, јесте предмет рада више министарстава и других надлежних државних органа. Регионални развој у Републици Србији треба да се заснива на најбољој пракси ЕУ, и да представља припрему за будуће коришћење структурних и регионалних финансијских средстава ЕУ. Веома је важно ојачати институционалне капацитете министарстава и других надлежних институција за будуће адекватно коришћење средстава међународне помоћи, посебно средстава предприступне помоћи ЕУ намењених пољопривреди и руралном развоју. Велика је и одговорност локалних заједница у мобилизацији локалних ресурса и стварању амбијента за превазилажење неразвијености и сиромаштва.

За финансирање пројеката унапређења руралног развоја у наредне три године потребно је обезбедити значајну бесповратну помоћ међународне заједнице најмање развијеним подручјима, имајући у виду вредност потребних инвестиција, с једне, и ограничене могућности да наведене активности буду остварене задуживањем локалних самоуправа и из сопствених средстава општина и Републике Србије, с друге стране. У том циљу, идентификоване су *следеће приоритетне области за међународну помоћ*:

- унапређење привредних активности и конкурентности (развој сеоског туризма, услужних делатности, предузетништва, културолошке манифестације, итд.);
- унапређење пољопривредне производње (изградња система за наводњавање и одводњавање пољопривредног земљишта, органска производња, агробизнис центри/ инкубатори, итд);
- унапређење стандарда и квалитета живота у руралним подручјима (приступ здравственим и образовним институцијама, сеоске депоније, итд).

У области руралног развоја у протеклом периоду из буџетских средстава за подршку развоју села финансиране су бројне активности, и то посебно на унапређењу пољопривредне производње и пласмана, сеоске инфраструктуре, органске производње и промоције села. У наредном периоду потребна је подршка међународне заједнице напорима Владе на унапређењу и развоју руралних подручја. Процењује се да би у наредном трогодишњем периоду од укупне међународне помоћи најмање 10% требало уложити у унапређење руралног развоја.

У наредној табели приказани су циљеви и програми/мере за њихово остварење у наредном трогодишњем периоду, у области руралног развоја²⁷:

Табела 14. Приоритетне мере/активности за реализацију средњорочних циљева у области руралног развоја

Циљеви	Програми (мере/активности)
Развој законодавног и институционалног оквира на националном и локалном нивоу	• додатно ојачати административне капацитете за формулисање и спровођење политике, • фаза II изградње капацитета Агенције за пољопривредна и рурална плаћања, • донети и усвојити основне принципе политике руралног развоја, • донети регионалне и локалне акционе планове за рурални развој, • направити категоризацију по ЕУ моделу о мање повољним подручјима (<i>Less favourable area</i>) за производњу, • израдити Програм развоја еколошких пољопривредних система, посебно за маргиналне и области заштићене природе
Убрзање процеса децентрализације	• спровести фискалну децентрализацију у циљу давања посебних пореских подстицаја за инвестиције у неразвијена подручја • дозволити локалној самоуправи да поседује и управља јавним власништвом на својој територији • спровести децентрализацију услуга и обезбедити подршку пилот пројектима за ову област • развити капацитете локалне самоуправе за преузимање нових овлашћења и захтева које ће донети децентрализација
Развој финансијских механизма за подршку руралном развоју	• припремити програме руралног развоја за имплементацију средстава Аграрног буџета и средстава из донација • усмеравање дела донаторских средстава за повећање развојних капацитета сиромашних подручја, пружањем разних облика техничке помоћи и давањем микрокредита преко банака и некомерцијалних институција • креирати услове за задовољење потреба пољопривредних произвођача у неразвијеним подручјима за краткорочним, средњорочним и дугорочним кредитима
Унапређење	• ширење мреже регионалних агенција за развој малих и

²⁷ Изградња, реконструкција и модернизација локалне инфраструктуре, као приоритетни циљ у области руралног развоја, обрађена је у оквиру међусекторског приоритета «Изградња и модернизација инфраструктуре».

<i>привредних активности и конкурентности</i>	средњих предузећа и предузетништва • развој сеоског туризма и услужних делатности • отварање инкубатор центара (5) и транзиционих центара (13) • израда програма за подстицање женског предузетништва • јачање међурегионалне и међуопштинске сарадње
<i>Унапређење пољопривредне производње</i>	• подршка модернизацији објеката и машина на пољопривредном добру • обука у области нових пољопривредних техника и заната • помоћ у изградњи нових објеката за прераду хране • изградња система за наводњавање и одводњавање пољопривредног земљишта • помоћ младим пољопривредницима да подигну своја газдинства • развој органске производње
<i>Унапређење стандарда и квалитета живота у руралним подручјима</i>	• реновирање села и руралних објеката • ефикасна примена постојећих и дефинисање нових програма, мера и активности директно усмерених на најсиромашније и социјално угрожене категорије становништва • пројекти из области модернизације здравственог система • развој образовних, социјалних, културних и спортских институција и објеката • израда програма заштите животне средине и сеоских предела • изградња сеоских депонија
<i><u>Уношење промена у руралну економију</u>²⁸</i>	• радно ангажовање пољопривредног становништва у непољопривредним делатностима • подстицање еколошких услуга • обезбеђење помоћи областима које нису погодне за бављење пољопривредом промовисањем квалитета хране, виших стандарда и добробити животиња

²⁸ У складу са Стратегијом пољопривреде Србије

3. ПРЕГЛЕД СИТУАЦИЈЕ, СЕКТОРСКИ ПРИОРИТЕТИ И ПОТРЕБЕ У ПЕРИОДУ 2007 – 2009. ГОДИНЕ – ПО СЕКТОРИМА

3.1. Финансије

Министарство финансија је у протеклом петогодишњем периоду (2000-2005) спровело значајне реформе у фискалном и монетарном систему. *Монетарна политика* је превасходно била усмерена на обуздавање инфлације, настале након либерализације цена. Са либерализацијом цена, девизни курс је постављен на тржишни ниво, уведен је режим флукутирајућег девизног курса, потом конвертибилност динара са текућим трансакцијама, а новим Законом о девизном пословању, делимично су либерализоване и капиталне трансакције. У домену *фискалног система*, реформисан је систем планирања и извршења буџета, формиран је Трезор, на републичком и локалним нивоима, реформисан је порески систем (учињен је транспарентнијим и ефикаснијим), унапређен је поступак наплате и контроле јавних прихода, и започета је реформа пензионог и здравственог осигурања. Упркос започетим реформама, јавна потрошња је и даље висока, док су интервенције државе у привреди и социјалним фондовима још увек обимне. Услед тога, фискална одрживост и даље представља велики изазов. Министарство финансија је модернизовало *царинско пословање*, увођењем електронске базе података, која је омогућила да трговци, електронским путем, добијају декларације и скратила време потребно за увоз и извоз.

У наредној листи је дат списак најзначајнијих реформских пројеката, реализованих уз донаторску финансијску подршку, при чему је највећи број пројеката био усмерен на јачање техничких и кадровских капацитета појединих управа и институција у оквиру Министарства финансија.

Најзначајнији пројекти у финансијском сектору у периоду 2001- 2005. године:

1. Макроекономска реформа, јачање Централне банке, приватизација банака и надзор банака	490.000 УСД	САД	2001
2. Пројекат пружања услуга у области управљања дугом	1.900.000 УСД	Швајцарска	2001

3.	Развој финансијског сектора	6.000.000 УСД	Светска банка	2001
4.	Канцеларија за јавне набавке	30.000 ГБП	Уједињено Краљевство	2002
5.	Микрофинансијска дијагностичка студија	19.000 ГБП	Уједињено Краљевство	2002
6.	Подршка Јединици за борбу против корупције, у оквиру Министарства финансија	126.000 ГБП	Уједињено Краљевство	2002
7.	Подршка изградњи институција (Управа царина) и студија изводљивости за граничне прелазе	700.000 ЕУР	Европска Комисија	2002
8.	Реформа пореске политике и административна реформа	8.660.000 УСД	Сједињене Државе	2002-2005
9.	(АТТФ) - програм обуке за финансијски сектор	77.400 ЕУР	Луксембург	2003
10.	Управљање јавним финансијама	16.000.000 ЕУР	Европска Комисија (КАРДС)	2003
11.	Београдска берза - пројекат даљинског трговања	425.000 ЕУР	Луксембург	2003
12.	384 ИНФОРМЕСТ Тренинзи за експерте	59.000 ЕУР	Италија	2003
13.	Подршка Министарству финансија, Сектору за макроекономске и фискалне анализе	730.000 ГБП	Уједињено Краљевство	2003
14.	Подршка јединици за управљање фондовима у Народној банци Србије	250.000 ЕУР	Шпанија	2004
15.	Подршка царинској и пореској администрацији	6.000.000 ЕУР	Европска Комисија (КАРДС)	2004
16.	Методологија за процењивање вредности земљишта града Београда	338.500 ЕУР	Француска	2005
17.	Техничка помоћ Агенцији за осигурање депозита, санацију, стечај и ликвидацију банака	14.105.000 СЕК	Шведска	2005
18.	Подршка царинској и пореској администрацији	3.000.000 ЕУР	Европска Комисија (КАРДС)	2005
19.	Реформа јавних финансија	2.000.000 ЕУР	Европска Комисија (КАРДС)	2005
20.	Увођење програмског буџета Републике Србије	250.000 ЕУР	Норвешка	2005
21.	Финансијска обука у Управи за трезор и Управи јавних прихода	187.145 ЕУР	Норвешка	2005
22.	Београдска берза - редизајнирање информационог система	405.000 ЕУР	Луксембург	2005
23.	Централизовани систем плаћања у јавном сектору			2005
24.	Тренинг у оквиру Управе за трезор и јавна плаћања	187.000 ЕУР	Краљевина Норвешке	2005

У наредном трогодишњем периоду наставиће се спровођење чврсте економске политике и реформи које гарантују макроекономску стабилност, одрживост јавних финансија, сигурност пословања, јачање конкурентности привреде и подржавају дугорочно одржив привредни раст. Посебан акценат ће бити на координацији монетарне политике, фискалне политике и политике

зарада. Основу дугорочне стратегије привредног развоја Србије чиниће одрживи привредни раст, подизање конкурентности привреде, изградња друштва заснованог на знању, уравнотежен регионални развој и прикључење ЕУ.

Пореска политика, у наредном периоду, има као континуирани задатак преиспитивање, односно смањење укупних пореских оптерећења. При смањењу укупних пореских оптерећења размотриће се могућност смањења захватања по основу директних пореза, уз истовремено повећање захватање и повећања индиректних пореза, имајући у виду неопходност растерећења привреде и подизање њене конкурентне способности, а већег оптерећења потрошње. У том смислу, потребна је израда *студије* о могућностима смањења пореског оптерећења привредних делатности, са детаљним приказом свих трошкова које привредни субјекти имају по основу пореза, такси, накнада и других дажбина. У наредном средњорочном периоду оствариће се мање смањење јавних расхода у односу на 2005. годину, али са акцентом на измени њихове структуре, која је у функцији бржег раста привредних активности. Коренита промена у структури јавних расхода одвијаће се током реформског процеса кроз смањење појединих врста трошкова и издатака. Политика јавних расхода у знатној мери биће подржана у моменту увођења *програмског концепта* у припреми буџета свих нивоа власти, првенствено буџета централне власти, односно Републике. На успостављање *фискалне одрживости* од утицаја је да се обезбеди повећање домаће штедње и већег прилива директних страних инвестиција, као полуга за постизање високог и одрживог раста.

Политика јавног дуга у наредном средњорочном периоду водиће се у правцу даљег смањења учешћа јавног дуга у БДП и обезбеђивања услова за несметано сервисирање обавеза државе према домаћим и иностраним повериоцима уз контролисано ново задуживање, у складу са Законом о јавном дугу. Такође, очекује се и даљи наставак преговора са повериоцима Париског клуба као и са повериоцима са којима није уговорен репрограм дуга. Очекује се и регулисање статуса дугова дужника са територије Аутономне Покрајине Косова и Метохије. Основна улога стратегије за управљање јавним дугом је промена структуре дуга и редовно сервисирање доспелих обавеза, уз пажљив одабир зајмова за које ће се издати гаранција, превремену отплату зајмова који су најскупљи, стално праћење кретања девизног курса динара и каматних стопа на међународном тржишту, како би се избегли курсни и валутни ризици.

Дугорочно повећање извоза ће директно утицати на одрживост сервисирања спољног дуга. Основни правци *политике контроле државне*

помоћи у наредном периоду биће утврђивани у складу са регулативом ЕУ у овој области, односно обавезама садржаним у Споразуму о стабилизацији и придруживању (ССП) и роковима за њихово спровођење. У складу са критеријумима ЕУ, Република Србија испуњава услов за статус региона "А" (БДП је испод 75% БДП на нивоу ЕУ) и на основу до сада вођених преговора о ССП (фебруара 2006. године), Република Србија би имала овај статус у периоду од 5 година од дана ступања на снагу ССП. То је посебна повољност која подразумева примену максимално дозвољених лимита у додели државне помоћи, пре свега регионалне помоћи, а у складу са Смерницама за регионалну помоћ Европске комисије и Мултисекторског оквира регионалне помоћи за велике инвестиционе пројекте. Такав статус има значајне импликације на слободу акција државе и у погледу додељивања других видова државне помоћи. Спровођење политике контроле државне помоћи као крајњи ефекат имаће позитиван утицај на креирање економске политике, подстицање страних улагања, опоравак и реструктурирање предузећа, процес приватизације, политику развоја малих и средњих предузећа, регионални развој, заштиту конкуренције, рационално управљање и планирање државног буџета, ефикаснију сарадњу са међународним организацијама. Управа за трезор, као орган управе у саставу Министарства финансија, у складу са Законом о изменама и допунама Закона о буџетском систему, носилац је послова евидентирања и праћења државне помоћи. У обављању ове функције, Управа за трезор припрема годишњи извештај о додељеној државној помоћи у Републици Србији (први такав извештај са подацима за 2003. и 2004. годину је Влада усвојила 4. маја 2006. године, а други извештај, са подацима о додељеној државној помоћи у 2005. години је припремљен и у процедури је прибављања мишљења, прописаној Пословником Владе). Поред тога, Управа за трезор активно учествује у припреми Нацрта закона о контроли државне помоћи и пратећих подзаконских аката, по чијем доношењу ће, по први пут у Републици Србији, бити успостављен систем контроле државне помоћи, усклађен са прописима ЕУ у овој области.

У спровођењу фискалне политике циљ је да се одступања од пројектоване политике минимизирају, односно да се *фискални ризици* разматрају и њихови утицаји предупреду. Да би се остварио предвиђени обим прихода и расхода фискалног сектора неопходно је свести фискалне ризике на најмању могућу меру. Ови ризици постоје како на приходној тако и на расходној страни, а зависе од макроекономских, политичких и социјалних кретања у земљи и ван ње. Идентификовање потенцијалних ризика, односно њихово праћење и анализа фискалних кретања, а нарочито процена могућих одступања и негативних

ефеката су услов успешног управљања јавним расходима, односно укупним системом јавних финансија.

Крајем 2005. године, у оквиру *реформе пензијског система*, донет је Закон о добровољним пензијским фондовима и пензијским плановима, усаглашен са Директивама ЕУ. Надзор над радом друштава за управљање и пензијских фондова, као и доношење подзаконске регулативе, овим Законом дато је у ингеренцију НБС. Овај сегмент финансијског сектора треба да допринесе продубљивању плитког финансијског тржишта у Србији, тиме што би ови фондови располагали дугорочним средствима за финансирање, која ће моћи да улажу и у хартије од вредности издате од предузећа са добрим бонитетом, чиме би се могло утицати да већи број предузећа почне да продаје своје акције и хартије на тржишту и тиме обезбеди дугорочна и јефтинија средства за пословање. Такође, развој овог сектора би требало да доведе и до повећања конкуренције на финансијском тржишту.

Реализација *Стратегије за смањивање сиромаштва*, такође, зависи од макроекономске стабилности и фискалне одрживости. Основне претпоставке Стратегије од којих зависи смањење сиромаштва су: одржање средњорочне макроекономске стабилности као подршке одрживом привредном расту (од минимум 4-5% годишње), наставак фискалних реформи и обезбеђење фискалне одрживости јавних расхода. Приоритети у наредном периоду са аспекта ССС јесу: одржив и висок раст БДП, смањење инфлације, повећање извоза, повећање учешћа приватних инвестиција у БДП, подстицање дугорочне штедне становништва повећањем кредибилитета банкарског сектора, смањење учешћа јавне потрошње у БДП.

Може се сумирати да ће Министарство финансија, у будућем средњорочном периоду, бити суочено са следећим циљевима:

- одржање макроекономске стабилности (у овом тренутку НБС прелази на концепт циљане инфлације у оквиру монетарне политике, који треба да допринесе одржању макроекономске стабилности);
- чврста политика зарада у јавном сектору;
- реформа пензионог система (у сарадњи са Министарством за рад, запошљавање и социјалну политику);
- наставак легализације сиве економије и проширење пореске основице, уз истовремено растерећење, кроз снижавање пореских стопа, посебно пореза на зараде;

- унапређење процеса припреме и спровођења буџета;
- наставити са прилагођавањем спољнотрговинског режима трговинским мерама ЕУ и правилима СТО.
- убрзати реструктурирање и приватизацију великих државних и друштвених предузећа и обезбедити довољно средстава из буџета за вишак незапослених
- довршити реформу банкарског система
- реформисати систем административних цена и прилагодити цене енергената
- спровести земљишне реформе, законодавство у катастру
- реформа тржишта рада
- наставак прилагођавања спољно-трговинског режима аутономним трговинским мерама ЕУ
- унапредити пословно окружење доношењем и применом системских закона
- модернизовати систем образовања и истраживачку и иновативну политику

Да би се испунили ови циљеви, неопходан је наставак изградње и модернизације техничких и институционалних капацитета појединих организационих делова Министарства (пре свега Пореске управе и Управе Царине), све у циљу ефикаснијег рада, борбе против корупције, прекограничног криминала и избегавање пореза. Такође, неопходно је и континуирано улагање у људске ресурсе и превасходно јачање потенцијала запослених који се баве анализом, планирањем, праћењем и евалуацијом расподеле буџетских средстава, као и унапређење степена образовања рачуновођа, финансијских службеника и царинске оперативе. У наредној табели је дат предлог пројеката, за период од наредне три године, који би се могли финансирати, пре свега, из донација, али и домаћих извора, а чија би реализација допринела испуњавању горе поменутих захтева.

Табела 15. Приоритетни пројекти у финансијском сектору у периоду 2007.-2009. године

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност Пројекта (евро)	Извори финансирања		Планирано време реализације пројекта
			Сопствени	Спољни	
1. Повезивање информационих система Пореске администрације и Управе царина у области међународне	МФИН	*	**		2007-

трговине и релевантних процедура					
2. Управа царине - Модернизација граничних прелаза - Опремање граничних прелаза	МФИН	25.000.000	**		2007-2009
3. ИТ подршка интегрисаном царинском систему Србије, као и даљи развој е-царине.	МФИН	3.000.000*	**		2007
4. Координација и повезивање компетентних агенција и регулаторних тела, домаћих и међународних, у борби против корупције у оквиру Царине	МФИН		**		2007-
5. Пројекат унапређења јединице за обраду информација у оквиру Администрације за борбу против прања новца	МФИН	200.000	**		2007-
6. Креирање систематичног и поузданог система извештавања у оквиру Управе царине; Унапређење система анализе ризика.	МФИН	1.000.000*	**		2007-
7. Унапређење процеса планирања буџета	МФИН	2.000.000	**		2007
8. Набавка опреме за конференцијску салу Министарства финансија	МФИН	80.000	**		2007
9. Израда софтвера за праћење и контролу девизног и спољнотрговинског пословања	МФИН	500.000	**		2007
10. Управа за трезор Пројекат локалних трезора Пројекат подршке нотарном систему Пројекат сертификавања сопственог С.А. Пројекат припреме закона и установљавања тела за контролу државне помоћи Регистри	МФИН	* 150.000 500.000	 **		2007

концесионих уговора, државне помоћи, јавних предузећа Модернизација рачунарско- комуникационе мреже и ИП телефонија Систем за управљање документима Тренинг за директне (око 100) и индиректне (око 3.500) кориснике буџетских средстава у циљу оспособљавања за рад у складу са Сталним системом трезора Пројекат припреме закона и установљавања тела за контролу државне помоћи		1.000.000 200.000 850.000 - неопходна студија изводљивости на нивоу МФ уз обавезно учешће страних консултаната ради процене потребних средстава. Потребно укључити средства из неког од доступних програма ЕУ			
11. Израда студије о могућностима смањења пореских оптерећења привреде	МФИН	*	**		2007
12. Информатичка подршка интегрисаној тарифи Србије ТАРИС-у	МФИН – дирекција за ИТ	*	**		
13. Набавка компјутерске опреме за сектор буџета	МФИН –	*	**		
14. Едукација запослених у сектору фискалног система	МФИН –	*	**		
15. Обука, стручна помоћ и софтвер за сектор макроекономске и фискалне анализе	МФИН – Сектор за макроекономске и фискалне анализе	500.000*	**		
16. Борба против корупције и јачање интегритета Управе Царина	МФИН –	*	**		
17. Имплементација ИТ стратегије Пореске	МФИН-Пореска управа				

управе: Имплементација система за регистрацију пореских обвезника		400.000		400.000	2007
18. Пројекат Пореско рачуноводство	МФИН-Пореска управа	500.000		500.000	2007-
19. Пројекат Е-таx	МФИН-Пореска управа	300.000		300.000	2007-
20. Систем подршке у доношењу одлука; Унапређење система анализе ризика (Enterprise DataWarehouse)	МФИН-Пореска управа	600.000		600.000	2007-
21. Специјалистичка ИТ обука	МФИН-Пореска управа	200.000		200.000	2007-
22. Пројекат Call центар	МФИН-Пореска управа	1.200.000		1.200.000	2007-
23. Distance learning system (dls) - sistem za učenje na daljinu	МФИН-Пореска управа	250.000		250.000	2007-2009
24. Побољшање нивоа опремљености Пореске управе - набавка 1210 лаб топова за инспекторе теренске контроле у Пореској управи	МФИН-Пореска управа	1.210.000		1.210.000	2007
25. Пројекат «Враћање података и форезника- Data recovery and Forensic»	МФИН-Пореска управа	180.500		180.500	2007
26. Пројекат «Информатичко повезивање Одсека пореске полиције»	МФИН-Пореска управа	63.500		63.500	2007
27. Техничко опремање Одсека пореске полиције и обука инспектора за Закон о кривичном поступку	МФИН-Пореска управа	60.000		60.000	2007
28. Набавка аутомобила 150 у 2007. години 50 у 2008. години 50 у 2009. години	МФИН-Пореска управа	2.125.000 778800 856680		2.125.000 778800 856680	2007 2008 2009
29. Набавка	МФИН-Пореска	25.000		25.000	2007

рачунарске опреме за Централну Пореску управу - 150 радних станица и 150 штампача	управа				
---	--------	--	--	--	--

Извор: Министарство финансија

**Потребно је проценити вредност пројекта, као и структуру извора финансирања у сарадњи са ресорним министарством и надлежним институцијама*

*** Део средстава биће обезбеђен из сопствених извора, а у овом тренутку није могуће проценити износ тих средстава. У оквиру НИП-а, предвиђено је да се за јачање информатичких капацитета јавних институција*

(е-Србија), у периоду до 2008. године, издвоји око 43 мил. евра. Део тих средстава биће искоришћен и за реализацију неких од предложених пројеката.

Прилог уз табелу:

1. За приоритет под бројем 1 потребно је да се ангажовани представници Пореске и Управе царина договоре о начину повезивања и укључивању Пореске управе у пројекат SEW (single electronic window) па у том смислу није могуће сада се изјашњавати о евентуалним потребама за страном помоћи.

2. За приоритет под бројем 3, будући да SEW треба да окупи, односно да је отворен за приључивање свих државних органа и представника пословне заједнице који учествују у спољнотрговинском промету, дати износ уз досад уложено, односно одобрено, треба да покрије заокруживање система што хардверски што софтверски.

3. За приоритет под бројем 4 Управа царина је конкурисала код Министарства за економске односе са иностранством у 2005-ој години за доделу средстава из донације норвешке владе. Пројекат није прихваћен и Управа царина није поново конкурисала у 2006-ој години јер је већи део активности из пројекта финансирала из других извора, па је цифра из табеле у том смислу избрисана.

4. За приоритет под бројем 12, Управа царина је у 2006-ој години конкурисала код Министарства за економске односе са иностранством за доделу средстава из донације норвешке владе. Предлог пројекта је прихваћен са ознаком Б и према уваравањима координатора за донацију норвешке владе требало би да се средства одобре крајем првог квартала 2007-е године.

5. Мишљење Сектора за макроекономске и фискалне анализе је да је у наредном периоду неопходно појачати капацитете овог Сектора на подручју:

- Постављања средњорочних макроекономских и фискалних циљева,
- Пројекције макроекономских и фискалних индикатора и
- Постављања економских политика и структурних политика.

Пројекат под бројем 15 би се састојао од пет компоненти:

- a. Набавка информатичке и друге опреме (note-books, пројектори, штампачи, сервери итд.);
- б. Омогућавање приступа пројекцијама Consensus Forecasts (пројекције за Г-7 земље, Западну и Источну Европу, Азију, курсеве најважнијих светских валута); повезивање са Bloomberg системом у циљу коришћења најновијих података о кретањима на светским финансијским и робним тржиштима, најважнијим привредама и размена података са системом (слање најновијих података о српској привреди на ову глобалну мрежу), претплата на Economist и Platts (ради праћења кретања цена енергената) и набавка стручне литературе;
- в. Финансирање предавања наших и иностраних стручњака, рад на појединим анализама уз сарадњу са домаћим и иностраним експертима;
- г. Организовање студијских боравака у иностранству у циљу упознавања са искуствима других иностраних институција;
- д. Изградња сопственог софтверског решења за макроекономске и фискалне анализе, изградња базе података и набавка других програма неопходних за вршење анализа.

Процена трошкова:

1. Компонента 1	30.000,- евра
2. Компонента 2	100.000,- евра
3. Компонента 3	100.000,- евра
4. Компонента 4	110.000,- евра
5. Компонента 5	120.000,- евра
Остали трошкови	40.000,- евра
Укупно	500.000,- евра (прелиминарна процена)

Циљ овог пројекта би био надовезивање на пројекат ДФИД-а (Подршка Министарству финансија на јачању средњорочног оквира расхода), који је у току, и јачање капацитета Сектора за макроекономске и фискалне анализе, те би требало проверити могућност додатног финансирања од стране ДФИД-а ових компоненти, како би и Пројекат ДФИД-а и Сектор за макроекономске и фискалне анализе успешно остварили планиране циљеве и наставили сарадњу до краја 2009. године.

Са аспекта планирања и спровођења економске политике Владе Републике Србије, а нарочито у контексту будућег придруживања Европској унији улога Сектора за макроекономске и фискалне анализе биће у припреми предприступних економских програма и у извештавању Европске уније о најбитнијим макроекономским и фискалним кретањима. Донација би омогућила наставак процеса изградње капацитета, како би Сектор успешно извршио постављене задатке.

3.2. Државна управа и локална самоуправа

Државна управа представља општи оквир рада регулаторних, извршних и надзорних институција државе. Министарство за државну управу и локалну самоуправу активно ради на спровођењу активности зацртаних Стратегијом реформе државне управе у Републици Србији, усвојене у новембру 2004. године. Стратегија је заснована на општим принципима *Европског административног оквира* (*European Administrative Space*) и тзв. „добре владавине” (*good governance*) као и концепту тзв. „отворене Владе” (*open government*). Стратешко управљање реформом државне управе је поверено Савету за реформу државне управе. Акциони план за спровођење реформе државне управе за период 2004-2008. обухвата следеће активности: децентрализацију, стварање правног оквира за изградњу професионалне државне управе, стварање услова за спровођење новог оквира државне управе, управљање људским ресурсима, модернизацију – увођење информационих технологија, као и развој контролних механизма. Такође, Народна скупштина је током 2004. и 2005. године донела сет кључних закона (Закон о државној управи, Закон о државним службеницима, Закон о Заштитнику грађана, Закон о спречавању сукоба интереса при вршењу јавних функција, Закон о доступности информација од јавног значаја, Закон о електронском потпису и Закон о јавним агенцијама) и, што је од изузетног значаја, усвојена је и Национална стратегија за борбу против корупције. Закон о државној управи обезбеђује примену свих кључних принципа Стратегије реформе државне управе у Републици Србији, док је Законом о државним службеницима уређен статус државних службеника и дефинисане специфичне обавезе, права, одговорности и принципи за заснивање и престанак радног односа. Овим и другим законима успостављен је одговарајући правни оквир који омогућава изградњу професионалне, деполитизоване и децентрализоване државне управе. Остваривање ових услова достизања модерне и рационалне управе предвиђено је до 2008. године, што се подудара са почетком преговора о приступању Републике Србије Европској унији и веома је значајно, будући да ће стање државне управе бити важан параметар за преговоре о приступању Европској унији. Реформе државне управе је предуслов за успех реформи осталих сегмената друштва и са њима је нераскидиво повезана.

У области државне управе и локалне самоуправе, у претходном периоду, реализовано је више реформских пројеката, уз донаторску финансијску подршку,

усмерених, пре свега, на јачање техничких и кадровских капацитета Министарства и појединих општина (Табела 12а).

Најзначајнији пројекти у сектору државне управе и локалне самоуправе у периоду 2000 – 2005. године:

1. Помоћ Влади у остваривању програма демократских реформи	1.000.000 ЕУР	Норвешка	2001-2006
2. Развој модерног управљања људским ресурсима у државној управи	3.700.000 ЕУР	Сид	2002-2006
3. Јачање капацитета за управљање реформом државне управе	400.000 ГБП	ДФИД	2002-2005
4. Подршка јачању Министарства за државну управу и локалну самоуправу	1.500.000 ЕУР	ЕАР	2003-2006
5. Подршка јачању административних капацитета	609.000 ЕУР	Влада Француске	2003-2006
6. Програм помоћи општинама источне Србије	17.000.000 ЕУР	ЕАР, сопствена средства органа локалних самоуправа	2003-2006
7. Спровођење реформе система плата и рангирања у државној управи Републике Србије	2.000.000 ЕУР	ЕАР	2005-2007
8. Програм подршке општинама, фаза 1	2.000.000 ЕУР (4. 335. 00, 00 ЦХФ)	СДЦ	2001-2004

Реформа државне управе базира се на донетим законима: Закон о државној управи и Закон о државним службеницима, који постављају основе за модерну државну управу. Закон о државној управи обезбеђује примену свих кључних принципа Стратегије реформе државне управе, док је Законом о државним службеницима уређен статус државних службеника и дефинисане специфичне обавезе права, одговорности и принципи за заснивање и престанак радног односа. Овим законима успостављен је одговарајући правни оквир који омогућава изградњу професионалне и деполитизоване државне управе. Кроз деполитизацију ће се извршити разграничавање процеса политичког креирања одлука од процеса њиховог извршавања. Стварање добро обучене, одговорне и

ефикасне управе обезбедиће се кроз примену принципа професионализације. Обука и усавршавање запослених постављени су као приоритет у првој фази реформе државне управе а ради обезбеђивања континуитета реформи треба успоставити механизме за трајно и континуирано подизање нивоа знања државних службеника. Најекономичнији начин за остваривање тог циља је оснивање јединственог *тренинг центра* који ће пружати могућност за најквалитетнији ниво обуке. Ради изградње модерне, ефикасне и економичне државне управе у току је реформа система плата са циљем да се успостави фискално одржив систем плата у оквиру кога би се посао награђивао према обиму, сложености, одговорности и степену доприноса укупној ефикасности и резултатима свих органа државне управе.

Рационализација подразумева оптимално организовање државне управе која пружа задовољавајући квалитет услуга уз најмањи број извршилаца и смањење укупних трошкова за рад. Једна од основних активности усмерених на остваривање рационализације јесте реална процена потребног броја извршилаца за сваки од послова, што подразумева целовиту функционалну анализу послова сваког органа која ће бити спроведена током 2007. године у свим републичким органима у сарадњи са Министарством. Разграничавање се надлежности и послови органа државне управе, како би се избегло преклапање послова и сагласно томе утврдио број потребних извршилаца. Нова организација полазиће од хоризонталне анализе функција, структура, процедура и процеса на нивоу целе државе и вертикална анализа на нивоу појединачних институција. Овај процес биће подржан професионализацијом и модернизацијом државне управе. Наставиће се са изградњом правног оквира који ће бити основ за нове институционалне видове вршења јавних послова, као што су регулаторна тела и јавне агенције на које ће се постепено и контролисано преносити надлежности органа државне управе.

У циљу даљег унапређивања управног поступања органа државне управе и контроле законитости и правилности њиховог рада, Министарство за државну управу и локалну самоуправу ће током 2006. године окончати рад на припреми новог Закона о општем управном поступку који, између осталог, регулише контролу рада државне управе и Закона о управним споровима, којима се обезбеђује судска контрола рада управе. Такође, применом Закона о Заштитнику грађана, обезбедиће се специфични вид екстерне контроле рада државне управе. На овај начин биће заокружен целовит *механизам за контролу рада државне управе*.

Принцип модернизације односи се на техничко-технолошко осавремењивање рада органа државне управе, уз примену савремених информационих и комуникационих технологија. У том циљу обезбедиће се израда и коришћење јединствених база података и успостављање јединственог система комуникације између органа државне управе на читавој територији, уз увођење електронског пословања и електронског потписа у рад органа државне управе. Улагање у модернизацију захтева не мала финансијска средства али као резултат у великој мери доприноси смањењу трошкова рада органа државне управе. Увођење информационих технологија у рад државних органа на централном и локалном нивоу реализоваће се кроз формирање заједничког информационог система који је дефинисан нацртом *Националне стратегије развоја информационог друштва*. Циљ је да се грађанима олакша приступ информацијама и омогући обављање појединих конкретних послова, повећа ефикасност рада уз редукцију трошкова.

Подела власти између централног и локалних нивоа власти један је од битних предуслова опште демократизације друштва. Процес *децентрализације* одвијаће се постепено, како у складу са Стратегијом реформе државне управе у Републици Србији која дефинише основне принципе и modele процеса децентрализације и фискалне децентрализације, тако и у складу са законским оквиром који регулише ову област.. Акционим планом за спровођење реформе државне управе предвиђена је анализа функционисања органа локалне самоуправе, која ће се наставити и у 2006. години, у циљу адекватне процене капацитета на локалном нивоу као и спровођења стратегије оспособљавања. На основу извршене претходне анализе, а у светлу доношења новог Устава, Министарство ће припремити нацрте измена и допуна постојећих закона из области локалне самоуправе, односно, израдити нови сет закона из ове области. Процес децентрализације одвијаће се синхронизовано са процесом *фискалне децентрализације* јер је при преношењу надлежности локалној самоуправи неопходно дефинисати изворе средстава из којих ће локална самоуправа финансирати обављање пренетих послова. Процес фискалне децентрализације ће неминовно унети промене у систему јавних прихода, као и у дефинисању мера усмерених ка ограничењу ризика од презадужености локалне самоуправе. Фискална децентрализација подразумева да локални нивои власти воде политику јавних расхода и јавних прихода која најбоље одговара потребама грађана, уз преузимање одговорности да се обезбеди квалитет услуга и оптимални трошкови. Фискална децентрализација засниваће се на јасном дефинисању функција и одговорности различитих нивоа власти у земљи, транспарентном

одређивању припадности јавних прихода, аутономији коју локална власт има на приходној и расходној страни и успостављању одговарајућих институција које су административно и технички оспособљене за ефикасно извршавање послова и задатака. Циљеви стабилизационе економске политике и већа могућност за администрирање сложенијим пореским облицима, као што су порез на додату вредност и синтетички порез на доходак грађана, захтевају одређен степен централизације фискалних система. Да би централна власт могла ефикасно да управља макроекономским токовима у земљи, потребни су јој одговарајући инструменти, укључујући и фискалне. Уколико би централна власт превише децентрализовала порески систем, то би могло значајно да умањи њену способност да користи мере фискалне политике за остваривање макроекономских циљева.

Оба процеса децентрализације подразумевају кадровску и материјалну оспособљеност органа локалне самоуправе да самостално преузимају вршење нових надлежности. Материјална оспособљеност обезбедиће се првенствено кроз процес фискалне децентрализације који ће бити усклађен са децентрализацијом послова, као и стварањем уставноправних и законских основа за постојање сопствене својине локалне самоуправе. У оквиру кадрове оспособљености органа локалне самоуправе, Министарство ће пружати сву неопходну помоћ у анализи капацитета локалних власти и креирању планова за њихово оспособљавање. Део овог процеса подразумева и доношење посебног Закона о службеницима у органима локалне власти.

Највећи проблем у наредном периоду биће имплементација већ важећих нових прописа и стратегија. За саму *имплементацију* је потребно убрзати *специјалне облике оспособљавања*, интензивирати *међуресорску и координацију међу различитим нивоима*, побољшати *рад инспекцијских органа*, као и осигурати *политичку вољу* за имплементацију. У раду јавне управе морају се поштовати европска начела, а то су: исправност и предвидљивост (правна заштита), која се темељи на законитости и непристрасности; отвореност и транспарентност (дозвољени изузеци су национална безбедност и безбедност личних података); ефикасност (одговорна употреба јавних средстава) и; успешност (достизање циљева усвојених у законодавству). Потенцијални конфликт између ефикасности и владавине права, с једне, и законитости, с друге стране, мора се решити раздвајањем улоге доносиоца и улоге извршиоца, као функција управе; тако управа доноси јавне политике и врши надзор, а само извршење преноси на уговорне извршиоце.

У документу *Европско партнерство*, јасно се наглашава да успех процеса ЕУ интеграције у потпуности зависи од реформе државне управе. Стога, овај документ идентификује реформу државне управе као један од шест кључних краткорочних приоритета. Средњерочни приоритети дефинисани овим документом, а који се односе на ресор државне управе, јесу: јачање јединица за европске интеграције у министарствима, пуна примена Закона о државној управи и Закона о државним службеницима, спровођење мера за кадровско јачање државне управе, успостављање централизованог система за обраду платних спискова, као и усвајање и спровођење реформи у циљу децентрализације, како би се учврстио капацитет локалних власти.

Може се сумирати да ће Министарство за државну управу и локалну самоуправу, у наредном средњорочном периоду, бити суочено са следећим кључним циљевима:

- Стварање услова за ефикасну децентрализацију;
- Пуна примена Закона о државним службеницима и Закона о државној управи;
- Подизање квалитета услуга државне управе и унапређење механизма за контролу законитости рада;
- Унапређење организационе ефикасности државне управе и даља примена информационих технологија;
- Јачање локалне самоуправе.

У циљу реализације тих циљева, предлаже се спровођење следећих пројеката у наредном средњорочном периоду (Табела 16).

Табела 16. Приоритетни пројекти у сектору државне управе и локалне самоуправе у периоду 2007-2009. године

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Подршка укључивању у рад Регионалне школе за државну управу	МДУЛС	3.000.000	**		2007
2. Подршка развоју	МДУЛС	400.000	**		2007

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
локалне самоуправе кроз јачање Министарства за државну управу и локалну самоуправу					
3. Подршка спровођењу новог законодавног оквира	МДУЛС	200.000	**		2007
4. Јачање локалне самоуправе у Републици Србији	МДУЛС	2.000.000	**		2007
5. Јачање јединица локалне самоуправе за управљање средствима из европских фондова	МДУЛС, МЕОИ	2.000.000	**		2007
6. Подршка успостављању Канцеларије Заштитника грађана	МДУЛС	1.000.000			2007
7. Јачање управне инспекције	МДУЛС	1.000.000	**		2007
8. Подршка Стратегији реформе државне управе у Републици Србији (друга фаза)	МДУЛС	1.853.000	**		2006-2008
9. Стварање предуслова за увођење децентрализованог система управљања фондовима ЕУ	Влада	6.000.000	**		2008
10. Припрема државне управе у Републици Србији за европски административни простор	КПЕУ, МДУЛС	2.000.000	**		2008.
11. Подршка процесу рационализације	МДУЛС	200.000	**		2007
12. Подршка спровођењу Стратегије развоја информационог друштва	МДУЛС са осталим надлежним органима и службама	*	**		2007

Извор: Министарство за државну управу и локалну самоуправу

** Потребно је проценити вредност пројекта, као и структуру извора финансирања у сарадњи са ресорним министарством и надлежним институцијама*

*** Део средстава биће обезбеђен из сопствених извора, а у овом тренутку није могуће проценити износ тих средстава.*

3.3. Привреда

Министарство привреде је у протеклом периоду успешно реализовало значајне реформске задатке. У периоду 2002- 2005. године приватизовано је 2.214 предузећа, остварен финансијски ефекат од 2 млрд. ЕУР прихода, обезбеђено је 1млрд. ЕУР за инвестиције и 279 мил. ЕУР за социјални програм. Започет је и процес реструктурирања великих друштвених предузећа са израженим пословним и финансијским проблемима, предузећа наменске индустрије и јавних предузећа од републичког значаја.

У поступку реструктурирања ради приватизације од 2001. године до 2006. године налазила су се 74 велика друштвена предузећа, са укупним бројем запослених од преко 155.000 радника. Основни циљ реструктурирања је да се ови велики системи припреме за успешну приватизацију, односно продају успешним инвеститорима уз очување што већег броја радних места. С тим у вези, предвиђен је стечај и ликвидација делова који немају економску оправданост. По завршеном реструктурирању, до јуна 2006. године приватизована су 44 привредна друштва и то 11 у целини а 33 као њихова зависна друштва. Овај поступак је добио на динамици нарочито од јуна 2005. године, након нових решења која су уграђена у Закон о приватизацији („Службени гласник РС", бр.38/01,18/03 и 45/05). Од тада су реструктурирана и понуђена на продају 33 велика привредна система у целини. Истовремено је из поступка реструктурирања у стечај отишло седам предузећа.

Припрема државних предузећа за приватизацију је такође интензивирана у 2004. и 2005. години њиховим реструктурирањем (реорганизацијом, финансијском консолидацијом, решавањем вишка запослених) и доградњом законодавног

оквира за приватизацију овог сектора својине. У томе се најдаље отишло у припреми за приватизацију НИС-а. Влада је усвојила Стратегију приватизације НИС-а и у складу са усвојеном Стратегијом у току је израда тендерске документације, од стране саветника.

Влада је донела Уредбу о проценту капитала који се приватизује у привредним друштвима са већинским државним капиталом која енергетску делатност обављају као основну („Службени гласник РС”, број 63/06), којом је одређено да проценат капитала који се продаје у овим субјектима приватизације не може бити већи од 70 % од укупног капитала субјекта приватизације, као и да Влада одређује овај проценат код сваког субјекта приватизације.

За остала велика јавна предузећа Републике Србије (ЕПС, ЈАТ, ЖТП, ПТТ ...) још увек нису донете стратегије приватизације, али је код ЕПС-а, ЈАТ-а и ЖТП-а извршен пренос капитала на Републику Србију за споредне (*"non-core"*) делатности, за које је покренут поступак приватизације који спроводи Агенција за приватизацију. За наведена предузећа у току је и решавање вишка запослених, кроз реализацију социјалних програма, као једне од мера припреме за предстојећу приватизацију.

Динамика и степен приватизације државних предузећа законом нису одређени већ ће то у сваком појединачном случају бити дефинисано стратегијом и програмом приватизације који ће верификовати (усвајати) оснивач , а у зависности од специфичности делатности које обавља свако предузеће.

У 2005. години, од 100 предузећа у којима је неопходно извршити реструктурирање пре отпочињања процеса приватизације, за 18 предузећа је покренут поступак реструктурирања, за 35 предузећа објављени су позиви за продају, 13 предузећа је након успешно спроведеног процеса реструктурирања приватизовано, а 34 предузећа је у различитим фазама економско-финансијске консолидације.

У периоду од 2001. до 2004. године, успореном динамиком се одвијало реструктурирање јавних републичких и локалних предузећа која пружају услуге инфраструктурног карактера, као што су електрична енергија, телекомуникације и пошта, нафта и гас, железница, аеродром и авиопревоз, шуме, воде и слично. Током 2005. године дошло је до одређеног убрзања реструктурирања републичких јавних предузећа у погледу смањења броја запослених, уз отпремнине из буџетских средстава, смањења дугова кроз отпис државних потраживања и поделу великих предузећа на основну и споредне делатности, уз

припреме за њихову приватизацију. Убрзању приватизације у 2005. години допринеле су промене регулативе којима је Агенција за приватизацију добила право да самостално раскида уговор са купцем уколико не поштује одредбе уговора. Уведен је условни отпис државних потраживања према предузећима која се приватизују с могућношћу да се државни повериоци намире из приватизационог прихода и онемогућено је да директор спречава котације акција својих предузећа одбијањем потписивања проспекта.

Формирањем Агенције за развој малих и средњих предузећа на нивоу Републике у јуну 2001. године и ширењем мреже ових агенција на територији целе земље, доношењем Стратегије развоја малих и средњих предузећа и предузетништва јануара 2003. године и Закона о Гаранцијском фонду у мају 2003. године створене су правне, институционалне и стратешке основе за бржи развој сектора малих и средњих предузећа и предузетништва (МСПП). Од 2001. године значајно је измењен амбијент за пословање и развој МСПП на националном, регионалном и локалном нивоу. Реформисан је правни и институционални оквир пословања малих и средњих предузећа (МСП), подигнут ниво знања и способности за рад у МСП, изграђене институције за финансијску подршку и унапређено статистичко праћење перформанси МСП. Анализа нивоа развијености малих и средњих предузећа и предузетништва показује да овај сектор представља највиталнији и економски најефикаснији део привреде и да има све значајнију улогу у спровођењу структурних реформи, посебно у функцији отварања нових радних места и оживљавање раста укупне привреде. Са доминантним учешћем у броју активних предузећа (99%), овај сектор са око 55% учествује у броју запослених у привреди. Сектор МСП је остварио изнадпросечне квалитативне показатеље развоја у 2004. и 2005. години, док су најрентабилније пословала мала приватна предузећа.

Већина пројеката реализованих под окриљем Министарства привреде у протеклом периоду, била је усмерена на развој МСПП, повећање конкурентности предузећа, подршку процесу приватизације, реструктурирање друштвених предузећа, изградњу капацитета институција укључених у поменуте процесе, кредитну подршку преко Фонда за развој и програме оживљавања производње у појединим регионима.

Најзначајнији пројекти у привредном сектору у периоду 2000-2005. године:

1. Пројекат "Нефинансијска подршка развоју МСПП у Србији"	3.600.000 Евра	ЕУ	2001-2004
2. Пројекат о распореду и коришћењу	30.000.000	Буџет	2002-

средстава за кредитну подршку привреди преко Фонда за развој РС		Евра годишње		
3.	Програм о распореду и коришћењу средстава за кредитирање давања у лизинг домаћих машина и опреме	10.000.000 Евра годишње	Буџет	2003-
4.	Програм коришћења средстава за подстицање регионалног развоја, односно за кредитирање подстицања запошљавања и оживљавања производње у граду Крагујевцу, општинама Бор и Врање и 13 најнеразвијенијих општина	10.000.000 Евра годишње	Буџет	2005-2006
5.	Програм о распореду и коришћењу средстава намењених за микрокредите за програме запошљавања	10.000.000 Евра годишње	Буџет	2005-
6.	Израда националне стратегије привредног развоја РС 2006.-2012.године	80.000 Евра	Буџет	2006
7.	АПЕКС глобални зајам за мала и средња предузећа	65.000.000	ЕИБ	2002-
8.	Пилот пројекат о конкурентности и економској ефикасности		УСАИД	
9.	«СЕДП» пројекат	*	УСАИД	2003-2007
10.	Промоција приватног сектора и запошљавања у Републици Србији	**	ГТЗ	2003-2010
11.	«ЕНТРАНСЕ»- пројекат подршке развоју пословних инкубатора у Републици Србији		Влада Краљевине Норвешке	
12.	Подршка Агенцији за приватизацију		ЕУ	2003-
13.	Развојни пакет-кредитна линија за МСП	34.000.000 Евра	Италија	2004-
14.	Пилот пројекат за подстицај развоја кластера	100.000 Евра	Буџет	2005

**домаћи партнер СИЕПА (Агенција за страна улагања и промоцију извоза). Планирано време реализације пројекта јул 2003. г - април 2007.г*

***домаћи партнер ПКС (Привредна комора Србије). Планирано време реализације пројекта: септембар 2003.г-децембар 2010.г*

Приватизација предузећа у друштвеном власништву биће настављена убрзаном динамиком са циљем да значајније допринесе развоју и повећању ефикасности домаће привреде, порасту улагања у нове производне технологије, побољшању извозних резултата и повећању запошљавања. У том циљу, завршиће се процес аукцијске приватизације друштвених предузећа и продаја великих предузећа стратешким инвеститорима путем тендера. Паралелно ће се одвијати приватизација несолвентних предузећа путем стечаја, а окончањем приватизације друштвеног сектора привреде завршиће се и продаја акција из Акцијског фонда Србије, чиме ће се завршити и са приватизацијом друштвених предузећа која су делимично приватизована. Агенција за приватизацију убрзаће тендерску и аукцијску приватизацију, реструктурирање предузећа и продају

предузећа кроз стечајни поступак. Приватизацију друштвених предузећа би по плану требало окончати до краја првог квартала 2007. године, а у предузећима државног и јавног сектора, требало би завршити приватизацију више од 50% предузећа до краја 2010. године. Уз то је неопходно наставити и убрзати процедуру стечаја презадужених предузећа, како би се смањили фискални губици, и убрзати процес реструктурирања и решавања проблема вишка запослених. Преостале акције из портфеља Акцијског фонда би требало продати до краја 2008. године, а сходно Закону о приватизацији, кумулиране акције из Приватизационог регистра би требало пренети грађанима, који за то испуњавају услове, до краја првог квартала 2007. године. Метод јавне понуде акција омогућиће развој предузећа уз стратешког инвеститора са квалитетним инвестиционим и социјалним програмом. Малим акционарима омогућиће се поседовање власничких улога у различитим предузећима, што ће уз одговарајућу системску заштиту обезбедити праведност и социјалну подршку приватизације. Усвајањем закона о преузимању и закона о инвестиционим фондовима створиће се бољи институционални услови за ефикасније функционисање тржишта капитала као и за успешну продају акција из портфеља Акцијског фонда. Приватизациони приходи првенствено ће се користити у развојне сврхе, у оквиру НИП-а. Део приватизационих прихода користиће се за капитализацију државног пензионог фонда који ће се трансформисати у институционалног инвеститора.

Највећи проблем у наредном периоду биће *реструктурирање и приватизација великих друштвених и јавних предузећа*. Ова предузећа била су дугогодишњи губиташи, са огромним обавезама, често са негативним капиталом, конгломерати без специјализације и са огромним вишком запослених. Она су преживљавала током транзиције захваљујући меком буџетском ограничењу, односно субвенцијама државе и топљењу капитала тих предузећа, што је био разлог да се она реструктурирају пре приватизације. Током пет година транзиције није успостављено чврсто буџетско ограничење за сва предузећа из групе за реструктурирање. Изостало је спровођење стечајног поступка, како би се намирили повериоци од несолвентних дужника. Успорено реструктурирање јавних предузећа утицало је на велику јавну потрошњу, а нереструктурирана и неприватизована друштвена и државна предузећа која не могу да извозе допринела су великом спољнотрговинском дефициту. Стога је неодложно убрзати реструктурирање реалног сектора, што би се позитивно одразило на економску ефикасност привреде и јавне финансије. Убрзању реструктурирања ових предузећа значајно ће допринети нова законска решења да се изврши отпис дугова према држави и скрати стечајни поступак. Реструктурирање јавних

предузећа у Републици Србији убрзаће се тако што ће ова предузећа у кратком року донети стратешке планове развоја и програме реструктурирања. Влада ће, уз претходну сагласност међуресурске Комисије за реструктурирање јавних предузећа, усвојити у кратком року стратешке планове развоја и програме реструктурирања сваког јавног предузећа појединачно. Посебна пажња посветиће се приватизацији јавних комуналних предузећа чији је оснивач локална самоуправа. Основни институционални оквир за приватизацију ових предузећа је дефинисан, посебно је дефинисано питање бесплатних акција. Модел приватизације се неће мењати, те ће се приватизација ових предузећа вршити у складу са основним одредбама Закона о приватизацији. С обзиром на монополски карактер великог дела обављања јавних услуга, приватизација јавних комуналних предузећа представља комплекснији задатак. На основу Стратегије приватизације јавних комуналних предузећа, комплетираће се одговарајуће институционално окружење за њихову приватизацију. Упоредо са припремом јавних комуналних предузећа за њихову приватизацију (реорганизација, одвајање споредних делатности, смањење броја запослених), развијаће се разни облици сарадње са приватним сектором на бази уговарања посла, давања концесија и јачања конкуренције у овом сектору привреде (ЈПП-јавно приватно партнерство).

Сектор МСПП остварио је значајан раст, као што је наведено на почетку, али се и даље суочава са значајним проблемима. Сектор МСПП суочен је са скупим и дуготрајним процедурама добијања различитих дозвола и лиценци, са баријерама за улазак у бизнис и за конкуренцију на тржишту, релативно високим пореским оптерећењима која обесхрабрују регистрацију и развој пословања МСПП, неефикасним и дуготрајним решавањем пословних спорова, нерегулисаним условима за коришћење покретне и непокретне имовине. Уз то, недовољна је флексибилност и мобилност тржишта рада, недовољне су погодности за сектор МСПП на тржишту капитала, круте су процедуре јавних набавки и заштите животне средине за МСПП и др. Сектор МСПП суочен је са недовољном подршком образовних институција на свим нивоима образовања у погледу развијања знања и способности за предузетништво. Формално и неформално образовање није значајније развило понуду образовних садржаја из предузетништва кроз наставне програме, обуку, тренинге и семинаре, док са друге стране власници и менаџери МСПП недовољно користе тржиште консалтинг услуга. Влада је крајем 2005. године усвојила *План за подстицање развоја* малих и средњих предузећа и предузетништва у периоду 2005 – 2007. година, а чија ће примена олакшати овом сектору приступ изворима финансирања, јачање веза са образовним и научноистраживачким системом,

примену информационих и комуникационих технологија у пословању и др. Спровођење Плана пратиће савет за МСПП као међуресорско тело Владе. Годишњим акционим планом подстицања развоја сектора МСПП утврдиће се циљеви, мере, рокови извршења и износ потребних средстава за спровођење појединачних мера који ће се операционализовати годишњим плановима ресорних министарстава. Посебна пажња посветиће се *start-up* пројектима, а незапосленима биће на располагању кредити са повољном годишњом каматом како би покренули сопствени бизнис. Наставиће се изградња институционалне инфраструктуре у финансијској подршци кроз оснивање фонда почетног капитала, развој функција гаранцијског фонда и мреже локалних и регионалних кредитних и гарантних шема МСПП. Изградиће се интегрисани информациони систем који ће обезбедити статистичке и пословне информације битне за развој МСП и тржишне економије, уз смањење ризика улагања и смањење премија ризика које наплаћују даваоци кредита. Успоставиће се функција праћења кретања у сектору МСПП у складу са стандардима ЕУ (*Опсерваторија за МСПП*).

У току је припрема Оперативног плана унапређења услова за кредитирање предузетништва, повећања конкурентности и унапређења предузетничке инфраструктуре. Припремиће се измене Закона о привредним друштвима тако да се овим законом регулише и пословање предузетника. Ове активности ће додатно убрзати развој сектора МСПП. Држава ће уклањати баријере за отварање нових малих и средњих предузећа у приватној својини, као и баријере за јачање конкуренције и ствараће једнаке услове за све привредне субјекте. Ради подстицања развоја МСПП, образован је савет као међуресорно тело, који ће имати значајну улогу у спровођењу политике развоја МСПП. Посебна пажња посветиће се стварању институција финансијског тржишта прилагођеног потребама привредних субјеката мале и средње величине. Кључни правци подршке развоју МСПП су: унапређење стимулативног пословног окружења за оснивање и развој МСПП, подизање нивоа знања и способности менаџмента и запослених у малим и средњим предузећима (МСП) кроз образовање за предузетништво, изградња институција за нефинансијску подршку МСПП и развој нефинансијских услуга, подршка финансијских институција развоју МСПП и њихов равноправан приступ тржишту капитала, развој и примена иновација и савршених технологија, донаторска и развојна помоћ у реализацији конкретних програма и пројеката развоја МСПП. Ради бржег развоја МСПП убрзаће се успостављање мреже регионалних центара за њихов развој на целој територији Републике Србије и система ваучера у пружању нефинансијских услуга МСПП, уз сталну медијску промоцију предузетништва и мера подршке јачању тог сектора,

као генератора раста дохотка и запослености. У сектору малих и средњих предузећа, циљ је повећање њиховог броја на 390.000 до краја 2008. године и запошљавање 100.000 људи у њима у том периоду.

Развој МСПП, као један од стубова одрживог привредног развоја Републике Србије, подразумева *подизање нивоа знања и способности неопходних за рад у сектору МСПП*. У том циљу, предузетништво ће се интегрисати у систем формалног образовања, тако да образовање за предузетништво буде заступљено на свим нивоима формалног образовања, као и у неформално образовање и у систем доживотног образовања и учења. У основно образовање увешће се посебни наставни садржаји усмерени на упознавање ђака са предузетништвом. У оквиру средњошколског образовања у школама одговарајућег усмерења стицаће се предузетничка знања и способности од значаја за вођење пословања кроз одговарајуће наставне програме, као и кроз ваннаставне програме, обавезне и пилот програме који ће прерастати у редовне програме оспособљавања за поједина занимања и профиле за рад у сектору МСПП. Република Србија преко Европске агенције за реконструкцију од августа 2003. године реализује програм реформе стручног образовања, са циљем да се 2007. године у систем средњег стручног образовања уведе нови начин рада школа, нови образовни профили и нови наставни програми. Унапредиће се и високошколско образовање у области предузетништва и ојачати везе између високошколских и научноистраживачких институција и са привредом, са циљем да предузетничко образовање омогући успешно запошљавање и вођење пословања, трансфер технологије, примену иновација и развој нових производа и технолошких процеса. Убрзаће се развој тржишта консалтинг услуга за потребе МСПП започет 2002. године пројектом ЕУ "Нефинансијска подршка развоју сектора МСПП у Србији".

Унапредиће се *финансијска подршка развоју сектора МСПП* кроз инструменте државе, међународне и билатералне кредитне аранжмане и првенствено кроз развој финансијског тржишта (банке и друге финансијске институције, приватне инвестиционе фондове, мреже ризика капитала, цене кредитних гаранција). Посебна пажња посветиће се финансијској подршци примени технолошких иновација које утичу на пораст конкурентности и развој сектора МСПП на бази увођења нове опреме, технолошких процеса и производа и савременог управљања производњом и квалитетом. У том циљу повећаће се капацитет сектора МСПП за развој и примену савремених технолошких иновација кроз њихово повезивање са образовним и истраживачким системом и са

конкурентним стратешким партнерима и кроз олакшано финансирање иновативних активности МСПП. Посебно ће се подстицати увођење савремених информационих технологија и електронског пословања у сектор МСПП. Посебна подршка пружаће се високоиновативним МСПП у брзо развијајућим областима, као што је индустрија СОФТВЕРА. Истовремено са унапређењем финансијских инструмената за подршку МСПП обезбедиће се наставак донаторске и развојне подршке и ефикасна координација различитих донаторских пројеката, са циљем да се ефикасније остварује политика развоја сектора МСПП.

У *постприватизационом периоду* обезбедиће се консолидација власништва и увођење ефикасне власничке структуре у приватизованим предузећима. У случајевима када купац предузећа не извршава уговорне обавезе, уводиће се привремени заступник капитала. Такво решење обезбедиће смањивање конфликта који настају после приватизације, укључујући и поновну приватизацију или уступање уговора. Посебна пажња посветиће се одговорности учесника процеса за тачност информација које се презентирају у поступку приватизације. Влада ће обезбедити доношење и спровођење закона о евиденцији старих домаћих власника и закона о реституцији и обештећењу старих домаћих власника којима је одузета имовина без надокнаде кроз конфискацију, секвестрацију, национализацију, аграрну реформу и експропријацију приватне имовине домаћих физичких и правних лица. При томе, обезбедиће се усклађеност између реституције и приватизације, а обештећење старих власника уважаваће реалне могућности обезбеђивања буџетских средстава и неће угрожавати монетарну стабилност и развојни просперитет земље. У првој фази обезбедиће се поуздани подаци о обиму и вредности имовине која се враћа старим власницима и ефикасан рад надлежне републичке агенције.

Влада континуирано ради на усвајању и спровођењу мера за *побољшање инвестиционе климе* у земљи. Неке од тих мера, у наредном периоду, укључиваће:

- образовање посебне службе при општинама, у складу са начелом „све под једним кровом“ (*One-Stop-Shop*), која ће примати захтеве за издавање одобрења за изградњу (и прикључака на услуге), прикупљати сву неопходну документацију и издавати дозволе;
- доношење закона о имовини локалне самоуправе, што ће омогућити општинама да постану власници и да располажу непокретном имовином на својој територији, као и доношење новог закона о финансирању локалне

самоуправе што гарантује фискалну децентрализацију која ће подстаћи пореску конкуренцију међу општинама;

- комплетирање катастарске евиденције у Републици Србији на бази пројекта који је започет 2003. године, и уз донаторску подршку, планиран да буде завршен за 5 година; уз то, потребно је стварање статистичке базе података о земљишту доступном за градњу и развој производних и услужних делатности до новембра 2006. године;
- примену закона о арбитражи којим ће се на једноставан и свеобухватан начин обезбедити признање и извршење одлука међународне арбитраже и којим се уређује арбитражни поступак за арбитражне судове са седиштем у Републици Србији, у случају да странке не одлуче о примени другачијих правила и поступака;
- доношење закона о индустријским и технолошким парковима, у којима ће бити изграђене хале са потпуном инфраструктуром, које ће се издавати или продавати домаћим и страним инвеститорима;
- доношење закона о факторингу којим ће се утврдити целовит правни оквир за унутрашњу и међународну убрзану наплату потраживања;
- промоцију концесија, као облика сарадње приватног и јавног сектора у широком распону области и оснивање одговарајућег тела на међуминистарском нивоу, ради утврђивања приоритета, развијања активности и планирања за целокупну област концесија; будући да се очекује велики број концесионих уговора, потребно је успоставити одговарајућу управу за концесије, задужену за израду елабората, анализу и студије који ће служити као стручна основа за унапређивање и спровођење политике у области концесија;
- доношење закона о подстицању равномерног регионалног развоја Републике Србије.

Министарство привреде ће у наредном средњорочном периоду бити суочено са следећим кључним захтевима:

- Убрзање приватизације и реструктурирања постојећих предузећа и смањивање субвенција;
- Јачање пословног окружења са циљем промовисања развоја приватног сектора, повећања конкурентности, стварања једнаких услова за тржишну

утакмицу и развоја финансијског сектора, у циљу омогућавања приступа средствима финансирања.

- Успостављање адекватног административног и регулаторног окружења за успостављање и функционисање нових предузећа;
- Хоризонтални програми подстицања предузетништва (пословни инкубатори, индустријски паркови и сл.);
- Повећање продуктивности предузећа, уз њихово оспособљавање за излазак и опстанак на високо конкурентним инотржиштима;
- Развој и повећање запослености у сектору малих и средњих предузећа и предузетништва;
- Имплементација Стратегије привредног развоја Републике Србије;
- Доношење и реализација Стратегије равномерног регионалног развоја Републике Србије ;
- Унапређење капацитета постојећих институција (као и развој нових капацитета за регионални развој на државном, регионалном и локалном нивоу, у складу са стандардима ЕУ) , као предуслов за имплементацију Закона о подстицању равномерног регионалног развоја Републике Србије.

Након промене државног статуса и преношења надлежности с бивше државне заједнице Министарство привреде се суочава са још једним кључним захтевом – Усклађивање законских прописа са прописима ЕУ у области унутрашњег тржишта и слободног кретања роба, односно изградњом инфраструктуре квалитета. У циљу реализације овако дефинисаног средњерочног циља планира се реализација Програма унапређења квалитета (инфраструктура квалитета) са девет пројеката који су укључени у табелу 13б; Реализација наведеног програма је планирана из буџетских средстава и представља успостављање правног и институционалног оквира за ефикасно обављање послова у области стандардизације, акредитације и метрологије, као и у вези техничких прописа и оцењивања усаглашености (израда и доношење техничких прописа; праћење њихове примене- надзор; овлашћивање и нотификација; вођење регистара прописа и тела за оцењивање усаглашености).

По успостављања правног и институционалног оквира, потпуној реализацији овог средњерочног захтева у значајној мери би допринела међународна помоћ, која би била усмерена ка јачању капацитета тела за

оцењивање усаглашености и привредних субјеката ради потпуне оспособљености за примену техничких прописа усаглашених са прописима ЕУ.

У циљу реализације приоритета Министарства привреде, у наредном средњорочном периоду, предлаже се реализација следећих конкретних програма и пројеката (Табеле 17а и 17б). Због природе пројеката, у овом сегменту је, поред донаторских средстава и концесионалних кредита, предвиђено и значајно учешће сопствених средстава (буџет и НИП). Поред ових програма, неопходно је у наредном периоду, у сарадњи са Министарством пољопривреде, шумарства и водопривреде, дефинисати и програме реформе земљишта и реструктурирања и приватизације великих пољопривредних поседа

Табела 17а. Приоритетни инвестициони пројекти у области привреде у периоду 2007-2009. године

Напомена: вредности пројеката у табели су изражене у еврима, по курсу 87,5 РСД/1ЕУР

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Пројекти о распореду и коришћењу средстава за кредитну подршку привреди преко Фонда за развој	МПРИВ	36.572.000 34.286.000 32.000.000	36.572.000 34.286.000 32.000.000		2007 2008 2009
2. Програм за подстицање запошљавања одобравањем кредита правним лицима и предузетницима	МПРИВ	22.857.000 22.857.000 22.857.000	22.857.000 22.857.000 22.857.000		2007 2008 2009
3. Програм коришћења средстава за подстицање регионалног развоја за градове Крагујевац, Бор и Врање и 13 најнеразвијенијих општина	МПРИВ	33.000.000 39.000.000 33.000.000	22.000.000 22.000.000 22.000.000	11.000.000 17.000.000 11.000.000	2007 2008 2009
4. Програм о распореду и	МПРИВ	14.286.000 14.286.000	14.286.000 14.286.000		2007 2008

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
коришћењу средстава за кредитирање давања у лизинг домаћих машина и опреме (Средства предвиђена из других извора нису исказана, с обзиром да се иста сагласно Програму не евидентирају на консолидованом рачуну Трезора)		17.143.000	17.143.000		2009
5. Програм кредитирања незапослених физичких лица, лица проглашених технолошким вишком, као и иноватора кроз одобравање микрокредите за samozapošljavanje (за 2007. НИП, за 2008. и 2009. из буџета РС)	МПРИВ	7.285.000	7.285.000		2007
		7.285.000	7.285.000		2008
		7.285.000	7.285.000		2009
6. Програм утврђивања и унапређења капацитета постојећих институција као и развој нових капацитета за регионални развој на државном, регионалном и локалном нивоу, у складу са	МПРИВ	1.428.600 1.600.000	714.300 800.000	714.300(ИПА) 800.000(ИПА)	2007 2008

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
стандардима ЕУ					
7. Програм кредитирања у циљу подстицања инвестиција и повећања запослености у неразвијеним подручјима (за 2007. НИП, за 2008. и 2009. из буџета РС)	МПРИВ	12.628.500 НИП 12.628.500 12.628.500	12.628.500 НИП 12.628.500 12.628.500		2007 2008 2009
8. Програм формирања индустријских зона и паркова (за 2007. НИП, за 2008. и 2009. из буџета Републике Србије)	МПРИВ	39.256.000 НИП 34.286.000 22.857.000	39.256.000 НИП 34.286.000 22.857.000		2007 2008 2009
9. Микрокредити за самозапошљавање	МПРИВ	2.500.000 7.500.000	2.500.000 7.500.000 (НИП)		2006 2007
10. <i>Start up</i> за почетнике	МПРИВ	2.000.000 5.000.000	2.000.000 7.500.000 (НИП)		2006 2007
11. <i>Start-up</i> кредити за почетнике (фонд почетног капитала) реформски, инвестициони	МПРИВ	4.857.143 4.857.143 4.857.143	4.857.143 4.857.143 4.857.143 НИП		
12. Пројекат ЕНТРАНС 1*	МПРИВ	3.085.714		3.085.714	2007
13. Пројекат оснивања пословних инкубатора (6 инкубатора)*	МПРИВ	617.143 571.429 571.429	617.143 571.429 571.429		2007 2008 2009

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
14. Пројекат оснивања пословних*	МПРИВ	900.000 2.100.000	900.000 2.100.000 (НИП)		2006 2007

* У 2008. и 2009. години ће ови пројекти бити буџетирани из средстава ДЗДМ

* Износи су пренети из ГОП, прерачунати по курсу 1ЕУР=87,5 динара

Табела 176. Приоритетни реформски пројекти у области привреде у периоду 2007-2009. године²⁹

Напомена: вредности пројеката у табели су изражене у еврима, по курсу 87,5 РСД/1ЕУР

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Израда програма приватизације и приватизација остатка друштвених предузећа	МПРИВ	11.040.000	6.140.000	4.900.000	2007
2. Израда програма приватизације и приватизација 500 предузећа јавног (државног) сектора у сарадњи са	МПРИВ	14.730.000	8.600.000	6.130.000	2007-2010

²⁹ У оквиру Националног инвестиционог плана, тј. Секторског плана за привреду за 2007. годину, предвиђено је: улагање у оснивање индустријских паркова у 50 општина у Републици Србији, у укупном износу од 46 мил. ЕУР; улагање у развој локалне комуналне инфраструктуре у око 100 општина у Републици Србији, у укупном износу од око 50 мил. ЕУР; обезбеђивање микро и start-up кредита, у износу од око 17 мил. ЕУР; улагање у подстицање извоза, у износу од 15 мил. ЕУР; улагање у подстицање страних директних инвестиција, у износу од 20 мил. ЕУР; улагање у развој пословних инкубатора за подстицање предузетништва у 14 општина у Републици Србији, у износу од око 3 мил. ЕУР.

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
другим надлежним министарствима					
3. Пројекти израде и реализације програма реструктурирања	МПРИВ	4.908.000	1.227.000	3.681.000	2007
4. Преглед коначног списка друштвених предузећа која нису у поступку приватизације	МПРИВ	1.473.000	1.473.000		
5. Дефинисање услова у области приватизације јавног сектора у делу који се односи на бесплатне акције запослених и проценат продаје државног капитала	МПРИВ	859.000	859.000		2007
6. Утврђивање стратегије продаје државног капитала (и процента државног капитала) у јавним предузећима	МПРИВ	859.000	859.000		2007
7. Израда пројекта приватизације грађевинског и пољопривредног земљишта	МПРИВ	28.300	28.300		2007
8. Пројекат окончања поступка приватизације предузећа по законима који су претходили Закону о	МПРИВ	1.915.000	1.669.000	246.000	2007-2008

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
приватизацији					
9. Пројекат дистрибуције акција грађанима из приватизационог регистра без накнаде	МПРИВ	148.000	148.000		2007-2008
10. Пружање помоћи за функционисање и развој Савета за МСПП*	МПРИВ	51.428 34.286 34.286	51.428 34.286 34.286		2007 2008 2009
11. Подршка за функционисање и развој Националног форума за МСПП*	МПРИВ	58.286 46.857 46.857		58.286 46.857 46.857	2007 2008 2009
12. Израда методологије статистичког праћења МСПП ради приступања ЕУ Опсерваторији за МСП*	МПРИВ	102.857 102.857 102.857	102.857 102.857 102.857		2007 2008 2009
13. Успостављање система „ваучера“	МПРИВ	231.429 125.714 125.714	231.429 125.714 125.714		2007 2008 2009
14. Заокруживање мреже регионалних МСПП агенција и центара на целокупној територији Републике Србије и субвенционисање њихове одрживости	МПРИВ	57.143 57.143 57.143	57.143 57.143 57.143		2007 2008 2009
15. Јачање и развој институционалних капацитета (управљачких и административних) радника	МПРИВ	79.429 60.571 60.571		79.429 60.571 60.571	2007 2008 2009

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
Министарства и Републичке агенције за спровођење политике МСПП*					
16. Пројекат спровођења принципа Европске повеље о малим предузећима*	МПРИВ	102.857 102.857 102.857	102.857 102.857 102.857		2007 2008 2009
17. Промоција реализације политике подршке развоју МСПП у Србији и одржавање међународне конференције о МСПП*	МПРИВ	56.571 62.857 62.857	56.571 62.857 62.857		2007 2008 2009
18. Пројекат финансирање активности постојећих агенција/центара за развој МСПП као трајан задатак*	МПРИВ	285.714 285.714 342.857	285.714 285.714 342.857		2007 2008 2009
19. Пројекат истраживања стања у сектору МСПП до 2010. године*	МПРИВ	10.286 10.286 10.286	10.286 10.286 10.286		2007 2008 2009
20. Охрабривање предузетника за инвестирање у јачање продуктивности и иновативности	МПРИВ	2.000.000 2.045.000 2.545.000	1.650.000 645.000* 845.000*	350.000* 1.400.000* 1.700.000*	2007 2008 2009
21. Помоћ у интернационализацији предузећа	МПРИВ	700.000 700.000 700.000	700.000 210.000* 210.000*	490.000* 490.000*	2007 2008 2009
22. Израда	МПРИВ	100.000		100.000	2007

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
методологије статистичког праћења извозних перформанси предузећа					
23. Подстицај увођења техника за повећање продуктивности	МПРИВ	500.000 500.000 500.000		500.000 500.000 500.000	2007 2008 2009
24. Подстицај повезивања предузећа и развој кластера	МПРИВ	650.000 900.000 900.000	150.000 630.000* 630.000*	500.000 270.000* 270.000*	2007 2008 2009
25. Јачање и развој институционалних капацитета (управљачких и административних) радника министарства за спровођење политике подстицаја конкурентности	МПРИВ	75.000 50.000 50.000		75.000 50.000 50.000	2007 2008 2009
26. Едукација Републичког завода за развој из области мониторинга и прогнозирања	РЗР	300.000		300.000	2007
27. Формирање истраживачко развојног опсерваторијума за МСПП	РЗР, МПРИВ, РЗС, РАЗР МСПиП	500.000		500.000	2007
28. Креирање правног и институционалног оквира за ефикасно обављање послова акредитације	МПРИВ	488.500 514.300 457.100	488.500 514.300 457.100		2007 2008 2009
29. Унапређење стандардизације	МПРИВ	762.700 800.000 742.900	762.700 800.000 742.900		2007 2008 2009

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
30. Унапређење метрологије	МПРИВ	33.100 34.300 36.600	33.100 34.300 36.600		2007 2008 2009
31. Информациони систем за мерила	ЗМДМ	43.500	43.500 * *	Видети Пројекат 46.	2007 2008 2009
32. Акредитација лабораторија Завода за мере и драгоцене метале (ДМДМ)	ЗМДМ	142.900	142.900 * *	Видети Пројекат 46.	2007 2008 2009
33. Претходно упаковани производи	ЗМДМ	61.300	61.300 * *	Видети Пројекат 46.	2007 2008 2009
34. Креирање правног и институционалног оквира за доношење техничких прописа усклађених са законодавством ЕУ и њихово ефикасно спровођење	МПРИВ	102.900 57.100 45.700	102.900 57.100 45.700	Видети Пројекат 45.	2007 2008 2009
35. Технички прописи и њихова примена	МПРИВ	584.000 628.600 685.700	584.000 628.600 685.700	видети Пројекат 45.	2007 2008 2009
36. Пројекат пружања подршке предузећима у припреми за добијање ЦЕ знака (пет предузећа)	МПРИВ	148.600 68.600 45.700	148.600 68.600 45.700	Видети Пројекат 47;	2007 2008 2009
37. Пројекат техничке помоћи за унапређење капацитета, набавку опреме и преношење искустава неке од земаља чланица у стварању функционалних	МПРИВ	600.000		600.000	2008

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
база података у области техничког законодавства – у припреми					
38. Пројекат унапређења капацитета и опремања метролошких лабораторија националне организације за метрологију и тела за оцењивање усаглашености (ТОУ) – у припреми	МПРИВ	2.500.000		2.500.000	2008
39. Пројекат помоћи предузећима за добијање ЦЕ знака (за 50 предузећа) – у припреми	МПРИВ	3.000.000		3.000.000	2008/2009

* У 2008. и 2009. години ће ови пројекти бити буџетирани из средстава ДЗДМ

* Износи су пренети из ГОП, прерачунати по курсу 1ЕУР=87,5 динара

3.4. Рад, запошљавање и социјална политика

У претходном периоду Влада Србије израдила је више стратешких докумената усмерених ка подстицању запошљавања. Најважнији документ је *Национална стратегија запошљавања за период 2005–2010. године*, на основу које је усвојен и Национални акциони план запошљавања за период 2006-2008. године. Од кључног значаја за успостављање тренда одрживог раста запослености је динамичан и одржив привредни раст заснован на расту домаће штедње и инвестиција (приватних и јавних) и на значајнијем приливу страних директних инвестиција. Томе ће значајно допринети подстицање развоја МСПП, унапређење пословне и инвестиционе климе, унапређење финансијских

подстицаја и подршка програмима самозапошљавања. Стратегијом запошљавања предвиђено је повећање стопе запослености код младих, посебно у старосној групи од 15 до 24 године на 20% у периоду до 2010. године, повећање учешћа радне снаге у радно способном становништву за 0,8% годишње, раст запослености по стопи од 1,5% годишње, смањење стопе анкетне незапослености за 0,5% годишње, а стопе регистроване незапослености за 1,9% годишње. Предвиђено је да се кроз реформу и интеграцију инспекције рада обезбеди померање запослења са неформалног на формални сектор, што ће резултирати смањењем запослености у сивој зони за око 2% годишње. Осим тога, путем побољшања флексибилности званичних тржишта рада, при бржем расту флексибилних облика запошљавања за 10% него што је раст стандардних облика запошљавања, деловаће се на смањење трајања незапослености, док ће убрзање процеса реформи омогућити повећавање запошљавања у приватном сектору. Адекватним мерама утицаће се на смањење регионалних диспаритета у стопи незапослености и повећање стопа запошљавања жена, као и повећање запослености и активитета посебно погођених група (инвалиди, избеглице и Роми).

Поред тога, донета је и *Стратегија промена Националне службе за запошљавање* (НСЗ) за период 2005-2008. године. Овим документом предвиђено је да до 2010. године буду остварена три најважнија циља у области запошљавања: оријентација на потребе клијената, децентрализација НСЗ-а и развој, праћења и вредновања спроведених мера и активности усмерених на веће запошљавање.

У домену социјалне заштите, најважнији документ је *Стратегија развоја социјалне заштите*, која има за циљ развијање интегралне социјалне заштите са доступним, квалитетним и разноврсним услугама, у циљу очувања и побољшања квалитета живота рањивих и маргиналних социјалних група и појединаца, и њихово оспособљавање за продуктивни живот у заједници, уместо зависности од социјалних служби. У постојећем систему социјалне заштите два су основна програма: социјална помоћ најсиромашнијим породицама и дечји додаци. Постојећи систем социјалне заштите у основи је добар и модеран, и његове основне карактеристике, као што је линија сиромаштва, допуњавање до линије сиромаштва, индексација линије сиромаштва трошковима живота, итд. треба задржати. Увођење "минималног нивоа социјалне сигурности" на територији Србије у 2004. години побољшало је приступ социјалној помоћи, довело до повећања износа социјалне помоћи и броја породица корисника социјалне

помоћи у најсиромашнијим општинама. Из буџета су одобрена додатна средства за ову врсту помоћи кроз веће износе трансфера и већу покривеност најугроженијих категорија становништва.

У сфери Министарства за рад, запошљавање и социјалну политику (у сарадњи са Министарством финансија) је и реформа државног *пензијског осигурања*, која је почела 2001. године, када је померена старосна граница за одлазак у пензију, смањена стопа доприноса, уведен нови модел усклађивања пензија, којим раст пензија подједнако прати раст зарада и раст трошкова живота. Поред тога, реформа је настављена у марту 2003. године, новим законом о пензијском и инвалидском осигурању, по коме се износ пензије одређује према заради у целом радном веку. На овај начин успостављена је непосреднија веза између доприноса и висине пензије. Такође, уведено је и плаћање доприноса на сва примања.

Већина пројеката реализованих под окриљем Министарства за рад, запошљавање и социјалну политику, у протеклом периоду, била је усмерена на јачање капацитета министарства и институционалну изградњу капацитета тржишта рада, реализацију десетак пилот пројеката, и пројеката социјалне заштите.

Најзначајнији пројекти у области рада, запошљавања и социјалне политике у периоду 2000-2005. године:

1. Унапређење социјалне политике у Србији	3.500.000 ГБП	ДФИД	2002-2005
2. Фонд за јачање капацитета	440.840 УСД	УНДП	2003-2004
3. Развој српског инспектората рада за потребе 21. века	500.000 УСД	САД	2003-2005
4. Развој интегралне социјалне заштите и унапређење стандарда стручног рада	1.749.900 Евра	Норвешка	2003 –2006
5. Развој јединственог система борачко инвалидске заштите	324.000.000 РСД	Норвешка	2003-2006
6. Фонд за социјалне иновације	1.425.000 Евра	Норвешка	2003-
7. Промоција запошљавања Пројекат се спроводи у пилот општинама: Лазаревац - пилот предузеће: РЕИК КОЛУБАРА Панчево - пилот предузеће: ХИП ПЕТРОХЕМИЈА; Краљево - пилот предузећа: МАГНОХРОМ, Здравствени центар СТУДЕНИЦА Ниш - пилот предузећа: МИН ХОЛДИНГ, НИТЕКС	5.450.000 УСД	Светска банка ДФИД	2003-2006
8. Програм подршке избеглицама смештеним у установама социјалне заштите	65.640.00 ЦСД	УНХЦР	2004 –2006
9. Институционална изградња капацитета тржишта рада Пројекат се спроводи у: Београду, Новом Саду, Шапцу	900.000 Евра	Сида	2004 –2006
10. Програм подршке за запошљавање, "Корак до посла" Корисници: МРЗСП, НСЗ и три пилот општине Београд, Бор и Пирот	7.200.000 Евра	ЕАР КАРДС 2004 Владе	2004-2006

11. Лепша Србија	2.039.942,72 УСД	Холандије, Аустрије, УНДП, СЦГ, град Београд и град Ниш	2003-2005
12. Подршка мерама развоја људских ресурса	2.000.000 ЕУР	ЕУ, КАРДС	2002-2004
13. Interreg IIIA Svilma – Развој јадранског тржишта рада	25.000 ЕУР	ЕУ	2004-2006

Међутим, незапосленост је и даље један од највећих економских и социјалних проблема у Србији. Стопа незапослености, према Анкети о радној снази, у 2005. години износила је 21,8%. Посебно неповољан показатељ је што ова стопа показује тенденцију раста с обзиром да је у 2004. години износила 18,5%. Стопа незапослености је релативно висока, када је поредимо са земљама ЕУ (просечна стопа незапослености 8,7%), као и са појединим земљама у окружењу попут Хрватске и Бугарске (просечна стопа незапослености од 13,8% и 9,9% респективно). Поред великог броја, и структура незапослених лица у Србији је такође врло неповољна, с обзиром на високо учешће дугорочне незапослености (79%) и високо учешће младих људи између 15-25 година у укупној незапослености (45%), што је три пута више од просечне незапослености ове старосне групе у ЕУ. Поред високе незапослености, главне карактеристике тржишта рада у Србији су и велика прикривена незапосленост, ниско учешће запослености у приватном сектору и веома ниска мобилност радне снаге. За прве четири године транзиције, овај проблем је додатно увећан, а у наредном периоду треба очекивати да ће се број незапослених повећавати, услед наставка реструктурирања државно-друштвених предузећа, као и рационализације броја запослених у државним органима. Процењује се да ће до 2009. године, у складу са важећим прописима, бити потребно решити социјално економски статус око 50.000 вишка запослених. Када је у питању пензиони систем, и поред значајних реформи које су извршене 2001. и 2003. године, пензиони систем карактерише неповољан однос пензионера/осигураника, још увек висок однос просечне зараде и пензије и наслеђена дуговања према пензионерима. Доприноси нису довољни за финансирање пензија - око 40% прихода пензионог фонда су дотације из буџета (дефицит пензионог фонда годишње износи око 6% БДП-а.).

За решавање вишка запослених у наредном периоду више средстава ће се усмеравати за активне мере запошљавања, у односу на претходни период. Мере *активне политике запошљавања* подразумевају подстицање предузетништва, samozapoшљавање путем започињања сопственог бизниса, субвенције за запошљавање одређених категорија незапослених у висини

доприноса за обавезно социјално осигурање које плаћа послодавац (лица које траже прво запослење и налазе се на евиденцији незапослених најмање годину дана, лица која чекају на запослење преко две године, лица која су старија од 50 година, незапослени самохрани родитељи, односно да су оба родитеља незапослена, незапослена лица корисници новчане накнаде), додатно образовање и обуку, обуку за активно тражење посла у клубовима, подршку пословних центара у самозапошљавању, запошљавање на јавним радовима. Предвиђено је да привредна друштва, јавна предузећа и установе предузимају одређене мере и активности које претходе престанку радног односа радника у смислу обезбеђења средстава за улагање у ново запошљавање – самозапошљавање, повећање могућности за ново запошљавање (организовање додатног образовања или обуке, коришћење слободних ресурса предузећа – пословног простора, опреме, обезбеђивање пласмана робе или услуга) или за превазилажење периода тражења новог запослења кроз активно тражење посла.

Посебне мере активне политике запошљавања биће усмерене на ново запошљавање *ризичних група*, младих који први пут траже посао, вишкова запослених, избеглих и расељених лица, као и припадника етничких мањина код којих је израженија стопа незапослености и незапослених инвалидних лица. Привредном друштву за професионалну рехабилитацију и запошљавање лица са инвалидитетом се из буџета Републике Србије месечно обезбеђују средства у висини од 50% просечне месечне зараде по запосленом у Републици Србији, према последњем објављеном податку републичког органа надлежног за послове статистике. Осим тога, послодавац ће моћи да оствари право на субвенцију зараде у трајању од 12 месеци за лице са инвалидитетом без радног искуства које се запошљава код послодаваца под општим условима рада, а у износу од 80% просечне зараде у Републици, из буџета РС. Нацртом закона о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом предвиђено је формирање (отварање) посебног (наменског) рачуна за финансирање мера за спровођење услуга професионалне рехабилитације и запошљавања ОСИ; предвиђа се додељивање функције “центри за обуке за ОСИ”; привредним друштвима за професионалну рехабилитацију и запошљавање ОСИ која испуне законом прописане услове и стандарде за вршење услуга професионалне рехабилитације; предвиђене су подстицајне мере за запошљавање ОСИ кроз рефундацију трошкова улагања, послодавцу, усмерених ка постизању могућности за запошљавање ОСИ уз могућност финансирања зараде у трајању од 12 месеци за ОСИ без радног искуства; предвиђа се увођење нових процедура (вештачења) процене у поступку

утврђивања статуса ОСИ за потребе професионалне рехабилитације, запошљавања ОСИ и њиховог професионалног напредовања- усавршавања. Група за професионалну рехабилитацију и запошљавање лица са инвалидитетом, у сарадњи са Сектором за хармонизацију прописа са правом ЕУ, међународну сарадњу и управљање пројектима Министарства рада, запошљавања и социјалне политике, израдила је низ иницијалних пројектних задатака којима ће се омогућити равноправније укључивање ове категорије у радни однос.

У оквиру активних мера запошљавања на тржишту рада предузеће се следеће³⁰:

- програмима професионалног образовања и обуком у периоду од 2006. до 2008. године биће обухваћено око 10.000 лица годишње;
- подстицањем предузетништва, samozapoшљавањем и стварањем нових послова биће обухваћено око 4.000 особа током године финансирањем из буџета са посебним акцентом на финансирање програма samozapoшљавања за новорегистроване делатности, при чему ће се већи износ субвенција одобравати лицима до 30 година старости;
- јавни радови са циљем да се побољша и одржи запошљивост дугорочно незапослених и осталих који су ускраћени на тржишту рада кроз ангажовање на посебним пројектима, који ће обухватити циљну групу од 4.000 лица у свакој од наредне три године. При томе, пројекти ће се реализовати на локалном нивоу, чиме ће се допринети добробити заједнице у смислу очувања и унапређивања животне околине и побољшања социјалне и економске структуре;
- програми побољшања могућности запошљавања угрожених категорија становништва са обухватом од око 3.000 појединаца у периоду од 2006. до 2008. године;
- пројекти финансирања средствима иностраних фондација и донација.

Мере активне политике запошљавања реализоваће се кроз организовање сајмова професионалне оријентације, сајмова запошљавања за циљно позивана лица и послодавце, клубове за тражење посла, обуку за активно тражење посла за лакше запошљива лица, обуку за активно тражење посла лица која чекају на запослење више од три године, додатно образовање и обуку за лица без

³⁰ Предвиђено најновијим Меморандумом о буџету, економској и фискалној политици.

завршене основне школе (одређене етничке мањине - Роми), доквалификацију, преквалификацију, стручно оспособљавање приправника, стручно оспособљавање приправника волонтера, стручно усавршавање волонтера практиканата, стручно усавршавање талената на магистарским студијама, курсеве страног језика, основну информатичку обуку, специјалистичку информатичку обуку, обуку за стицање компетенција за обављање послова, формирање виртуелних предузећа, одобравање субвенција за samozapoшљавање, једнократне исплате новчаних накнада за samozapoшљавање и субвенционисање новог запoшљавања.

Основни *правци промена НСЗ* односе се на: повећање учешћа НСЗ на тржишту рада и услуга, што подразумева успостављање свакодневних контакта са послодавцима у циљу упознавања са потребама за новим радницима и услугама, периодично анкетирање послодаваца ради усклађености понуде и тражње, организовање разговора и радионица са мањим бројем одабраних послодаваца у циљу анализирања неког проблема и прилагођавања услуга потребама одређене групе послодаваца и успостављање регионалне и општинске мреже контакта са послодавцима у циљу поновног запoшљавања вишка запослених. У сарадњи са приватним агенцијама и социјалним партнерима НСЗ задржава доминантну улогу планирања и управљања програмима за које нема довољно капацитета, док ће се приватне агенције јављати у улози подуговарача НСЗ за реализацију одређених активности (оспособљавање и запoшљавање вишка запослених старијих од 50 година, лица са посебним потребама и сл.). Вршиће се успостављање сарадње са социјалним партнерима на локалном нивоу у установама које пружају услуге у области образовања одраслих. Обезбедиће се развој система за самоуслуживање кроз систем интернета, развој терминала за самоуслуживање у филијалама и развој позивних центара и развој односа са јавношћу. Извршиће се издвајање пасивних мера у посебан фонд за случај незапoслености и измештање здравствене заштите у оквиру Републичког завода за здравствено осигурање, што ће утицати на смањење броја незапoслених лица.

Од посебног значаја је *развој система информација тржишта рада*, што подразумева доношење новог Закона о евиденцијама у области рада и запoшљавања, којим ће се обезбедити редовно и континуирано праћење стања у овим областима. Поред тога, потребно је даље прилагођавање структуре информација у систему евиденција НСЗ стандардима WAPES-а, развој и имплементација стандарда МОР-а и ЕУРОСТАТА, доношење закона о

статистичким истраживањима, иновирање националне класификације занимања, израда националног стандарда квалификација у образовању одраслих, развој каријерног водича за одрасле и инструмената за самопроцену, формирање центра за вођење и саветовање у НСЗ, пројекција потреба тржишта рада, израда профила компетенција незапослених и формирање базе понуде према занимањима, развој система акредитације и сертификације у образовању одраслих, развој профила саветника за запошљавање, смањивање броја учесника обухваћених активностима информисања и саветовања о избору образовног профила на нивоу средњег образовања.

Утицај радног законодавства на пословање предузећа и подстицање запошљавања у Србији је постао повољнији захваљујући новим законским решењима. Ипак, има простора даљем унапређењу радног законодавства.

Допринос већем запошљавању обезбедиће се и допунама Закона о раду којима ће се обезбедити увођење нових флексибилних облика рада институционализацијом организација (агенција) за привремено запошљавање. Организације (агенције) за привремено запошљавање ће представљати посебну врсту послодаваца који заснивају радни однос са запосленима, ради упућивања на рад код другог послодавца (корисника услуга). Ове организације (агенције) имаће све обавезе према запосленима као и други послодавци, с тим што се рад неће обављати у самој организацији (агенцији) већ код корисника услуга.

Стварањем правног основа за функционисање ових организација (агенција) обезбедиће се задовољавање потреба праксе за овим видом ангажовања запослених (пружање услуга обезбеђења, чувања деце, хигијене и др). При регулисању статуса организација (агенција) за привремено запошљавање и права запослених обезбедиће се примена међународних стандарда утврђених Конвенцијом МОР-а број 181 о приватним агенцијама за запошљавање и Препоруком МОРа о приватним агенцијама за запошљавање број 188, којима се регулише ово питање.

Измене Закона о раду су потребне и ради отклањања проблема насталих у примени овог закона, као што су утврђивање накнаде зараде за време одсуства са рада, висина отпремнине, право на накнаду трошкова за исхрану у току рада и регреса за коришћење годишњег одмора, увећана зарада по основу минулог рада и др.

Сличне мере подржава и *Стратегија смањивања сиромаштва*. Приоритети у наредном периоду са аспекта примене ССС односе се на:

креирање флексибилног и конкурентног тржишта радне снаге; креирање ефикасних програма за запошљавање вишкова запослених проистеклих из приватизације друштвених и реструктурирања јавних предузећа уз нагласак на активне мере; креирање програма за запошљавање посебно погођених и осетљивих група; формирање регионалних и локалних савета (коалиција) за запошљавање усмерених ка изналажењу ефикасних локалних стратегија развоја и запошљавања заснованих на анализи ризика и потенцијала, нарочито у најмање развијеним подручјима; наставак реформе Националне службе за запошљавање.

Ради смањења *регионалних разлика* на тржишту рада донеће се Стратегија регионалног развоја у Србији, са циљем повећања конкурентности привреде и јачања иновативних способности у свим регионима, пре свега мање развијеним. Ради ублажавања структурних неједнакости на регионалним тржиштима рада, примењиваће се активне мере тржишта рада које су прилагођене потребама и специфичностима сваког региона. На основу утврђених нивоа ризика, вршиће се додељивање средстава за активне програме запошљавања у сваком региону, јачање партнерства између државе, локалних власти, приватног и јавног сектора и социјалних партнера. Наставиће се са одобравањем кредита под повољним условима послодавцима који желе да инвестирају у девастирана подручја, ради повећања запошљавања у овим подручјима преко Фонда за развој.

Смањењу запошљавања у нелегалном сектору и смањењу рада 'на црно' допринеће интензивирање активности у области *инспекције рада*, кроз повећање броја надзора и бољу техничку опремљеност инспектора рада, што ће утицати на већу мобилност и ефективност рада на терену. Такође је неопходно наставити едукације инспектора рада у вези са принципима нове политике инспекције рада, усвојене кроз пројекат МОР-а, "Развој инспекције рада за 21. век". Приоритетни циљеви у области инспекције рада су смањење броја повреда на раду, смањење или елиминисање рада на црно, као и постизање европског стандарда у поступању инспекције рада. У том смислу, неопходно је доношење закона о инспекцији рада и кодекса понашања инспектора рада.

У области *безбедности и здравља на раду* активности ће бити усмерене на припрему закона о осигурању од повреда на раду, професионалних обољења и обољења у вези са радом са одговарајућим подзаконским актима. Припремиће се методологија за испитивања услова радне околине и преглед и испитивања опреме за рад, организоваће се едукација запослених, послодаваца и инспекције

рада, уз организовање прикупљања и анализирања података о повредама на раду, професионалним обољењима и болестима у вези са радом, као и развој и унапређење информационо-документационе делатности у области безбедности и здравља запослених.

Побољшањем ефикасности механизма *социјалне заштите*, применом Стратегије смањивања сиромаштва, Стратегије развоја социјалне заштите и оживљавањем привредне активности, очекују се до 2008. године већа издвајања за социјална давања, која дугорочно треба да се смање у односу на БДП. Реформа социјалне заштите је потребна у правцу бољег циљања социјалних трансфера, у смислу проширења помоћи кроз веће износе трансфера и кроз мрежу социјалне заштите, која би укључила најугроженије угрожених категорија становништва које тренутно не задовољавају критеријуме, за социјалну помоћ и обезбеђење приступа за све који задовољавају критеријуме али тренутно не остварују социјалну заштиту, попут Рома, избеглица и интерно расељених лица са Косова. Потребно је повезивање различитих сектора на централном и локалном нивоу (запошљавање, образовање, здравље, социјална заштита) како би се осигурао интегрални приступ у социјалној заштити са нагласком на активним мерама социјалне политике. Важан елемент дугорочне стратегије је реформа социјалних услуга, која би требало да се креће у правцу деинституционализације, развоја алтернативних форми социјалне заштите и укључивања различитих актера у сферу пружања услуга. Овакви програми се на локалном нивоу већ пилотирају кроз програм Фонда за социјалне иновације и Фонда за финансирање инвалидских организација. Грађани ће своје потребе задовољавати пре свега, на локалном нивоу, у средини у којој живе, уз избор услуга које су за њих најмање рестриктивне, осим оних за које се процени да их је рационалније организовати на регионалном нивоу. С тим у вези, обезбедиће се услови и механизми за преузимање одговорности локалне самоуправе за задовољавање потреба грађана у области социјалне заштите. Средства за финансирање услуга обезбеђиваће се из изворних прихода локалне самоуправе, а из републичког буџета за општине које из изворних прихода не могу да обезбеде прописани минимум права у социјалној заштити. Полазећи од Стратегије за смањење сиромаштва, од посебног значаја су, поред децентрализације система социјалне заштите, пружање ефикаснијих материјалних услуга и квалитетнијих услуга подршке, као и јачање професионалних капацитета запослених у социјалној заштити. Ради постизања квалитетнијег живота корисника услуга социјалне заштите, потребно је обезбедити побољшање понуде услуга по врсти и квалитету у свим облицима

смештаја, стварање услова за задовољење потреба корисника на адекватан начин, што подразумева краће задржавање деце и младих у установама и оспособљавање за самосталан живот, рационалније коришћење средстава за развој услуга социјалне заштите.

Реформа пензионог система треба да буде двојака – прва група мера заснована на наставку реформи обавезног осигурања и друга – развијање приватног пензионог осигурања. Реформа обавезног осигурања подразумева: консолидацију пензионих фондова, као и побољшање информационих система и реорганизацију матичне евиденције осигураника (сакупљање података, регистровање осигураника и управљање подацима); даље побољшање у контроли исплате доприноса и дестимулација избегавања уплаћивања доприноса. У Меморандуму о буџету наводи се да ће се законским изменама регулисати административна и финансијска консолидације три пензијска фонда – запослених, самосталних делатности и пољопривредника, ради смањења дефицита пензијских фондова (Административно консолидовани фонд почеће да ради 1. јануара 2008. године, а финансијска консолидација фондова завршиће се до почетка 2011. године). Успоставиће се и централни регистар осигураника и обвезника доприноса и пореза на доходак до краја 2010. године, чиме ће се кроз реформисање администрације и доградњу информационог система омогућити ефикаснија контрола и наплата доприноса, као и јачање капацитета уз бољу везу пореске управе и пензијских фондова. Да би могућност увођења обавезног приватног пензијског осигурања (други стуб) била озбиљно и детаљно размотрена, неопходно је у наредном периоду успоставити фискалну равнотежу и побољшати финансијску ситуацију у државном пензијском систему (први стуб). Наиме, због високих транзиционих трошкова које ствара увођење другог стуба, као и због одређених негативности уочених у пензијским системима околних земаља које су укључиле овај вид осигурања у свој систем, у наредном периоду се не размишља о увођењу другог стуба у пензијски систем Србије. Истовремено са реформом државног пензионог система након увођења добровољних пензијских фондова (трећи стуб) у наредне три године унапређиваће се њихово функционисање, што ће имати значајан утицај на стабилност целокупног пензијског система и на његову дугорочну одрживост. Да би се то обезбедило побољшаће се информисаност грађана о циљевима и значају пензијске реформе и увођења добровољног пензијског осигурања, како би се обезбедила већа друштвена подршка за те реформе. Увођење добровољних приватних пензијских фондова обезбедиће веће приходе у старости и истовремено допринети развоју тржишта капитала.

У области политике зарада наставиће се вођење чврсте политике зарада у јавном сектору, чији ће раст бити у складу са растом продуктивности рада. Плате у јавним службама регулисаће се посебним прописом, којим ће се успоставити стимулативни систем плата са циљем да се повећа квалитет јавних услуга.

Побољшањем ефикасности рада социјално-економских савета на свим нивоима и успостављањем разних видова сарадње социјалних партнера вршиће се усаглашавање ставова социјалних партнера ради решавања проблема незапослености, повећања животног стандарда становништва и других питања од заједничког интереса.

Сумирањем претходно описаних праваца реформи у области рада, запошљавања и социјалне политике, може се констатовати да се у наредном средњорочном периоду, пред ресорним министарством, постављају следећи кључни захтеви:

- јачање активних мера запошљавања које подразумевају подстицање предузетништва, самозапошљавање путем започињања сопственог бизниса, субвенције за запошљавање одређених категорија незапослених у висини доприноса за обавезно социјално осигурање које плаћа послодавац, као и повећање стопе запослености засновано на бржем развоју малих и средњих предузећа;
- повећање запослености угрожених категорија становништва, односно етничких мањина (инвалиди, Роми, избегла и расељена лица, дугорочно незапослени, неквалификовани) путем реализације посебних програма намењених овим групама;
- даље унапређење радних односа и социјалног дијалога;
- јачање институција тржишта рада, као и развој система информација;
- јачање система инспекције рада ради општег сузбијања рада 'на црно', а посебно у делатности услуга, у области социјалне заштите и здравствене заштите;
- унапређење система безбедности и здравља на раду;
- реформа пензионог система (у сарадњи са Министарством финансија);
- реформа система социјалне заштите.

У циљу доприноса реализацији горе поменутих захтева, ресорно министарство предлаже се реализација сета програма и пројеката (Табела 18). Ови пројекти су усмерени на унапређење капацитета ресорног министарства за активнију међусекторску и међународну сарадњу, планирање и праћење донација и пројеката у области рада и запошљавања, као и усаглашавање прописа у области рада, запошљавања и социјалне политике са прописима ЕУ. Такође, део пројеката је усмерен на наставак реформе НСЗ-а, нарочито у циљу примене приступа у потпуности усмереног на кориснике, а који укључује сарадњу са послодавцима, ефикасно активно тражење запослења уз помоћ јединственог информационог система, као и установљење система за мониторинг и евалуацију. Остали пројекти су посвећени реформи социјалне заштите и реформи пензионог система.

Табела 18. Приоритетни пројекти у области рада, запошљавања и социјалне политике у периоду 2007-2009. године:

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност Пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализ. пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Имплементација Националног акционог плана запошљавања 2006-2008, са посебним нагласком на ризичне категорије (жене, старији од 45/50 година, инвалиди, избегла и расељена лица и мањине)	МИНРЗС НСЗ	150.000.000	100.000.000	50.000.000	2007-2009
2. Пројекат „Отпремнином до посла“ са акцентом на самозапошљавање, обуке и запошљавање код другог послодавца	МИНРЗС	18.800.000	10.000.000	8.800.000	2006-2009
3. Подршка у оснивању и адаптацији локалних сервиса социјалне заштите	МИНРЗС, Покрајински секретаријат, Локална самоуправа	37.265.000	Буџет-НИП**	Донације	2006-2008

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност Пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализ. пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
4. <i>Country Assistance Strategy (CAS)</i> децентрализација услуга и давања – подршка пилот пројектима (мултисекторски приступ)	МИНРЗС, МЗДР, МПС и Стална конференција градова и општина као партнер	22.000.000		Светска банка	2007-2009
5. Пројекат реформе пензијског административног система и обједињене наплате у Србији	МИНРЗС, МФИН	21.000.000	200.000	20.800.000 Светска банка	2006
6. Имплементација Стратегије развоја социјалне заштите	МИНРЗС, Локална самоуправа	14.600.000	1.600.000	13.000.000	2006-2009
7. Оснивање и адаптација установа за смештај старих лица	МИНРЗС, Покрајински секретаријат, Локална самоуправа	12.600.000	Буџет-НИП	Донације	2006-2008
8. Изградња капацитета у МИНРЗС	МИНРЗС, НЗС	10.000.000	1.000.000	9.000.000 КАРДС 2006	2006-2008
9. Акциони план запошљавања младих за период 2007-2009.г.	МИНРЗС, Локална самоуправа	10.000.000	7.000.000	3.000.000	2007-2009
10. Оснивање и адаптација установа за смештај деце и омладине	МИНРЗС, Покрајински секретаријат, Локална самоуправа	1.326.000	Буџет-НИП	Донације	2006-2008
11. Оснивање и адаптација установа за смештај лица ометених у развоју	МИНРЗС, Покрајински секретаријат, Локална самоуправа	4.923.000	Буџет-НИП	Донације	2006-2008
12. Адаптација и опремање центара за социјални рад	МИНРЗС, Покрајински секретаријат, Локална самоуправа	174.000	Буџет-НИП	Донације	2006-2008
13. Развој информационог система (опрема и програми) за потребе Министарства за рад, запошљавање и социјалну политику	МИНРЗС	2.500.000	Буџет-НИП	Донације	2006-2008
14. Израда Базе података о особама са инвалидитетом у Републици Србији	МИНРЗС	2.500.000	Буџет-НИП	Донације	2006 – 2008
15. План инвестиционих улагања у Сектор инспекције рада	МИНРЗС	2.500.000	Буџет-НИП	Донације	2006-2007
16. Национални центар за превенцију и заштиту деце од злоупотребе и занемаривања	МИНРЗС	800.000	Буџет-НИП	Донације	2006-2009

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност Пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализ. пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
17. Склониште „Сигурна кућа“ за збрињавање злостављаних мајки са децом старијег календарског узраста	МИНРЗС	2.000.000	Буџет-НИП	Донације	2006-2007
18. Изградња информационог система у запошљавању	НСЗ	4.000.000		1.500.000 ЕУР – подсистеми инсталација и обуке 2.500.000 ЕУР Планирано кроз пројекат КАРДС 2004 и 2006	2006-2008
19. Израда стратегије за повећање продуктивности и конкурентности привреде Србије	МИНРЗС, МПРИВ, МФИН	500.000	Буџет	УНИДО	2006
20. Подизање конкурентности предузећа за радно оспособљавање и запошљавање особа са инвалидитетом на тржишту у Србији	МИНРЗС	2.400.000	1.000.000	700.000 Краљевина Норвешка	2006-2007
21. Израда националног плана акција за особе са инвалидитетом у РС	МИНРЗС и локалне самоуправе		Буџет	Донације	2007-2009
22. Оснивање малих кућних заједница за особе ометене у менталном развоју	МИНРЗС	2.000.000		Донације	2007-2009
23. Фонд за социјалне иновације	МИНРЗС, Локална самоуправа	5.850.000	650.000	ДФИД, Норвешка	2006-2008
24. Успостављање и примена система акредитације програма обуке за пружаоце социјалних услуга у РС	МИНРЗС	500.000			2006-2007
25. Експертска подршка кроз едукацију и подршку регионалној сарадњи у области социјалне сигурности	МИНРЗС, Локална самоуправа	2.200.000		КАРДС	2005-2007
26. Склониште за жртве трговине људима	МИНРЗС, Саветовалиште против насиља у породици	300.000	25.000 25.000 25.000	225.000 Аустријска агенција за развој	2007 2008 2009
27. Развој и јачање агенција за запошљавање	МИНРЗС	50.000	50.000		2007-2008

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност Пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализ. пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
28. Израда Стратегије у области спољних миграција	МИНРЗС Министарство за дијаспору, Министарство иностраних послова	200.000	200.000		2009
29. Иновирање националног система класификације занимања према стандардима ЕУ – ИСЦО 88	МИНРЗС, НСЗ МСП	1.000.000	100.000	900.000	2008
30. Израда Студије о резултатима приватизације са становишта перспектива будућих инвестиционих улагања и отварања нових радних места	МИНРЗС	300.000	300.000		2007
31. Развијање центара за каријерно вођење и саветовање незапослених лица	МИНРЗС НСЗ	1.400.000	400.000	1.000.000	2006-2008
32. Студије о регионалном развоју са становишта повећања нивоа запослености	МИНРЗС	400.000	100.000	300.000	2006-2008
33. Оснивање и јачање локалних савета за запошљавање	МИНРЗС, Локална самоуправа	*		Донације	
34. Национална стратегија против насиља	МИНРЗС	*	Буџет		2007
35. Имплементација Општег протокола о заштити деце од злостављања и занемаривања	МИНРЗС и УНИЦЕФ	*		УНИЦЕФ	2006
36. Имплементација Посебног протокола о заштити деце од злостављања и занемаривања у установама социјалне заштите	МИНРЗС	*		МИНРЗС и „Save the Children“	2006
37. Подршка материнству-ефекти примене Закона о финансијској подршци породици са децом на популациону политику	МИНРЗС и Светска банка	*		Светска банка	2007
38. Имплементација Закона о запошљавању лица са инвалидитетом	МИНРЗС	33.730.667,00		Донације	2007

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност Пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализ. пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
39. Стратегија развоја пензијског система у Србији	МИНРЗС	355.000 USD	Буџет	Кредит Светске банке/Донације	2007
40. Израда студије о перспективама развоја пензијског и инвалидског осигурања пољопривредника	МИНРЗС, МФИН, Пореска управа, РФ ПИО пољопривредника	80.000 EUR		Донације	2007
41. Израда студије о оправданости увођења социјалних (националних) пензија	МИНРЗС	80.000 EUR		Донације	2007
42. Израда и имплементација Стратегије реформе плата у јавним службама	МИНРЗС	*	Буџет	ДФИД	2006-2007
42. а. Унапређење социјалног дијалога-јачање институција мирног решавања радних спорова, колективног преговарања и социјално-економских савета на свим нивоима	МИНРЗС		Буџет		2007-2009
43. Институционализација организација за привремено запошљавање	МИНРЗС	*	Буџет		2007
44. Увођење система бонова за исхрану у току рада	МИНРЗС	*	Буџет		2007
45. Успостављање јединственог система евиденција у области рада и запошљавања	МИНРЗС	*	Буџет		2007-2009
46. Развој људских и информационих капацитета за увођење система квота, дозвола за рад и потврда о пријави рада страних држављана	МИНРЗС	*	Буџет		2007.

Извор: Министарство рада, запошљавање и социјалне политике

* Потребно је проценити вредност пројекта, као и структуру извора финансирања у сарадњи са надлежним министарством и надлежним институцијама

** За пројекте код којих је предвиђено финансирање из НИП-а, није могуће у овом тренутку проценити износ средстава, јер још увек није донет секторски план за ову област.

3.5. Пољопривреда, шумарство и водопривреда

Пољопривреда представља изразито важну компоненту укупне економије Републике Србије. Учешће пољопривреде у БДП-у Србије у периоду 2000-2005. година се креће у интервалу 15-20%, међутим, ако се посматра целокупан агробизнис комплекс земље ово учешће надмашује 40% укупног БДП-а. Међутим, с обзиром да је укупно 42% становништва земље насељено у руралним областима, сматра се да Србија има велики потенцијал у пољопривредном сектору који није у потпуности искоришћен.

Проблеми у области пољопривреде се првенствено односе на: високу царинску заштиту домаће производње; неадекватно функционисање тржишта земљишта; неразвијено тржиште руралних кредита; спору приватизацију са мало страних улагања; неуравнотежен развој руралних и урбаних подручја; слабо развијену тржишну инфраструктуру, институције и организације тржишта. Међутим уз адекватну аграрну политику која може утицати на повећање продуктивности путем реструктурирања и инвестиција, пољопривреда може дати значајан допринос економском развоју земље. У наредном периоду очекује се и повећање бруто додате вредности у пољопривредној делатности која укључује лов, шумарство и рибарство, имајући у виду да ће пољопривреда Србије моћи да користи средства предприступне помоћи ЕУ (ИПА, бивши САПАРД - фонд намењен пољопривреди и руралном развоју).

У новембру 2004. године, Влада је усвојила Стратегију пољопривреде Србије, која ће се имплементирати у наредном периоду до 2008/2009. године. Званично су утврђени циљеви аграрне политике у Србији и предложени њени нови правци које би требало следити како би се остварили постављени циљеви. Главни правци развоја пољопривреде су:

- Реструктурирање (произвођача, власништва и институција) - обухвата: земљишну реформу, институције у пољопривреди, приватизацију у пољопривреди, и управљање шумским и водним ресурсима;
- Развој тржишта и тржишних механизма - обухвата: улогу Владе у тржишној економији, пољопривредна тржишта, политика цена и остале мере аграрне политике за подршку тржишту, тржиште земљишта и кредита;

- Рурални развој и заштита животне средине - обухвата: развој села, диверсификација производње, и унапређење услова живота сеоског становништва.

Све предложене активности у Стратегији су у потпуности у складу са ЕУ стандардима. Институционални оквир је највећим делом креиран током 2004. и 2005. године када су основане институције за имплементацију пољопривредне стратегије: Управа за ветерину, Управа за заштиту биља, Републичка дирекција за воде, Управа за шуме, Сектор за инспекцијски надзор, Сектор за аналитику и аграрну политику, Сектор за аграрну политику, Сектор за правне и опште послове, Сектор за развој села и пољопривреде.

Законски оквир се још увек базира на законима из предтранзиционог периода. Од нових закона усвојен је Закон о ветеринарству 2005.године, а у 2006. години усвојен је Закон о пољопривредном земљишту и Закон о органској производњи и органским производима. У скупштинској процедури су Закон о пољопривреди, Закон о заштити биљних сорти, Закон о здрављу биља, док је највећи број нових закона у процесу израде. Доношењем ових закона законодавна регулатива и стандарди ускладиће се са европским, како би се олакшао извоз наших производа на тржиште ЕУ. Томе ће значајно допринети увођење стандарда безбедне хране, у првом реду HACCP, којим се осигурава потпуна здравствена безбедност прехранбених производа у свим сегментима производње и прераде, по принципу од "њиве до трпезе".

У циљу реформе и развоја пољопривреде, Министарство пољопривреде Србије је из аграрног буџета обезбедило подстицајна средства пољопривредницима за унапређење пољопривредне производње и пласмана, као и за инвестирање у сеоску инфраструктуру. Средства се углавном додељују за пројекте изградње објеката за складиштење пољопривредних производа и адаптацију фарми, као и за инвестиције у изградњу и опремање центара за развој села. Подстицајна средства додељују се бесповратно у износу од 30 до 60 одсто од вредности инвестиције. Ови пројекти ће се финансирати и кроз Национални инвестициони план.

У протеклих пет година међународна подршка пољопривредном сектору је углавном била техничке природе намењена за јачање институционалних капацитета сектора и израду програма и планова будућег развоја, а један део међународних средстава је уложен и у реконструкцију лабораторија и система за

наводњавање и одводњавање. У наредном периоду подршку би требало усмерити у јачање фондова усмерених на структуралне реформе, инвестициона улагања и успостављање стандарда производње и прераде пољопривредно-прехрамбених производа.

Најважнији пројекти у области пољопривреде, шумарства и водопривреде у периоду 2000.- 2005-(6).година:

1. Пројекат техничке помоћи- <i>Policy advisory unit</i>	ЕАР	2001-2003
2. Реформа за лабораторије за контролу безбедности ланца хране	ЕАР	2002-2004
3. Регистрација говеда у складу са ЕУ системом	ЕАР	2003-2006
4. Подршка успостављању информационог система на тржишту пољопривреде	УСДА	2004
5. Анализа робе широке потрошње	УСДА	2004
6. Институционална изградња унутар МПШВ	ЕАР	2004-2005
7. Реформа ветеринарске, фитосанитарне и санитарне инспекције	ЕАР	2004-2007
8. Изградња институционалних капацитета у Управи за заштиту биља МПШВ	ЕАР	2006-2008
9. Политика руралног развоја и система плаћања	ЕАР	2006-2008
10. Реформа транзиције пољопривреде Србије (СТАР)	Светска банка	
10а. Припремну фазу за СТАР: Пројекат Ин ситу конзервација агробиодиверзитета,	ГЕФ-ПДФБ	2006
10б. Припремну фазу за СТАР: Пројекат Развој руралног пословног окружења	ПХРД	2006
11. Развој сектора шумарства у Србији	ФАО/Финска	2005-2008
12. Мрежа југоисточне Европе за развој биљних генетичких ресурса	Шведска	2004- 2014
13. Програм Сектора шумарства Србије	Аустрија	Јануар 2004-Децембар 2004
14. Подршка реструктурирању ЈП „Србијашуме”	Норвешка	2004-2006
15. Смањења загађења Дунава	Светска банка	2006-2010
16. Рехабилитација система за наводњавање и одводњавање	Светска банка	2006-2011
17. Изградња институционалних капацитета у Управи за ветерину МПШВ	ЕАР	2006-2008
18. Изградња капацитета за регулисање винског сектора у Републици Србији	ЕАР	2006-2008

Приоритетне активности у области пољопривреде у наредне три године ће укључити: припрему националног програма за пољопривреду за период од 2007. до 2010. године; усвајање стратешких докумената који ће осигурати реализацију главних циљева реформе у области пољопривреде, шумарства, лова и водопривреде; оснивања база за праћење и реформисање система субвенција, као и спровођење активности са сврхом интегрисања у заједничку пољопривредну политику ЕУ (где је нагласак на креирању политике безбедности хране и хране за животиње која ће бити компатибилна са системом безбедности хране ЕУ, као и са основним принципима и начелима СТО и релевантних споразума, а ради заштите здравља људи, животиња и биљака).

Националним програмом за пољопривреду разрадиће се активности и мере у функцији остваривања основних реформских циљева у овој области, као и намене и коришћење буџетских средстава у периоду од 2007. до 2010. године. Прва група обухватиће тржишне мере, које се односе на извозне субвенције, подршку ценама, директна плаћања по хектару или грлу стоке, регресирање инпута (део трошкова сносиће Влада) и регресирање складиштења за берзанску робу. Другом групом обухватиће се структурне мере, као што су подршка инвестицијама, руралном развоју, увођењу стандарда, унапређењу земљишта, заштити животне околине и очувању биодиверзитета.

Отварање привреде Републике Србије према светском тржишту и либерализација спољне трговине резултираће постепеним смањивањем мера царинске заштите. Након истека транзиционог периода, Република Србија ће моћи да задржи одређени проценат царинске и нецаринске заштите у трговини пољопривредним производима у односу на ЕУ. Квоте за поједине пољопривредне производе које су од стране ЕУ додељене Републици Србији неће се смањивати.

У оквиру преговора за приступање СТО неопходно је припремити програме хармонизације свих прописа са правилима СТО и програме мера политике у области пољопривреде, услуга, интелектуалне својине, стандардизације, техничких прописа, безбедности хране и ветеринарских и фитосанитарних мера.

Ради повећања конкурентности и изградње одрживог и ефикасног пољопривредног сектора, наставиће се изградња институција у области пољопривреде које ће бити у функцији лакшег прилагођавања тржишном начину

привређивања и условима који владају у ЕУ, а обухватиће унапређење саветодавних служби, истраживања у пољопривреди и тржишни информациони систем у пољопривреди (СТИПС). Новим Законом о пољопривредном земљишту основана је Управа за пољопривредно земљиште чији ће се послови односити на окончање процеса трансформације пољопривредног земљишта из друштвеног у државно и приватно власништво и управљања земљиштем у државној својини, као и на уређење инспекцијског надзора

Кроз изградњу тржишта кредита успоставиће се систем краткорочних кредита за финансирање производње и продаје, систем средњорочних кредита за набавку основних средстава и систем дугорочних кредита за куповину земљишта. У систему тржишта кредита кроз доношење закона о јавним складиштима створиће се законска и институционална основа да се на основу робног записа користи краткорочни кредит.

Као будуће поље знатних улагања у пољопривреди намеће се рурални развој односно, унапређење услова живота и рада на селу и промовисање руралних области као здравих и атрактивних средина за живот. Програмима руралног развоја подстицаће се унапређење производње и пласмана, јачање сеоске инфраструктуре и диверсификација руралне економије, развој и промоција руралних области, заштита животне средине и сеоских предела.

Стратегија за смањење сиромаштва наглашава стимулисање запошљавања и економског раста и повећање животног стандарда у руралним срединама, путем оснивања *Агенције за развој села* са капацитетима за идентификацију, планирање, одобравање и имплементацију иницијатива у области руралног развоја, као и спровођење финансијског менаџмента и контроле.

Основни циљеви шумарске политике засниваће се на стратегији развоја шумарства, која је у припреми и односиће се на очување и унапређење стања шума и развој шумарства као привредне гране. Остваривање утврђене политике у области шумарства подразумева реформу институција и законодавства из ове области, образовање одговарајућих стручних кадрова за овај сектор. Изградња институционалног оквира подразумева доношење новог закона о шумама и имплементацију Шумарске политике и Националног програма шумарства, као и доношење нових пратећих закона битних за ове области.

Сектор водопривреде, као веома битан део привредног и друштвеног система, такође карактеришу бројни проблеми, за чије решавање су неопходна

велика улагања које држава сама не може да обезбеди. Кључни проблеми у сектору вода су: недовољна усклађеност политике сектора вода са осталим секторима (пре свега, заштитом животне средине), регулациони механизми неусаглашени са европским трендовима и стандардима, неефикасан систем финансирања управљања водама, ниска цена воде и услуга и недостатак економских подстицаја, недовољан и неадекватан мониторинг површинских и подземних вода и недостатак контроле отпадних вода, нерационално коришћење воде за водоснабдевање и друге потребе, недовољан степен каналисаности насеља и недостатак уређаја за пречишћавање отпадних вода, недовољно коришћење постојећих капацитета за наводњавање, неадекватан систем заштите од спољних и унутрашњих вода. Због тога период од 2007-2009. године треба да обухвати активности на стварању законодавног и институционалног оквира потребног за спровођење реформи у сектору вода и почетак инвестиционог циклуса. Приоритети у управљању водама у наредне три године су водоснабдевање сеоског становништва, завршетак великих система за водоснабдевање, заштита вода постојећих акумулација које се користе за водоснабдевање, изградња постројења за пречишћавање отпадних вода корисника који испуштају воду у мале водотоке, као и доношење и спровођење прописа релевантних за ову област.

У складу са напред наведеним правцима развоја пољопривредне области дефинисани су средњорочни приоритети у сектору пољопривреде, шумарства и водопривреде су:

- Додатно ојачати административне капацитете за формулисање и спровођење политике; креирати и почети спровођење политике за рурални развој,
- Наставити јачање ветеринарског, санитарног, фитосанитарног и законодавства и контроле у области безбедности хране, као и лабораторије за контролу вина,
- Унапредити управљање отпадом и смањити загађивање у области пољопривреде,
- Ојачати системе пољопривредног и прехранбеног тржишта, укључујући контроле квалитета и анализу ризика на критичним тачкама [*hazard analysis critical control point* (HACCP)],
- Смањити поремећаје на пољопривредним тржиштима узроковане променама политике и реформисати Дирекцију за робне резерве,

- Проширити идентификацију и регистрацију животиња, како би више врста било обухваћено,
- Ојачати функционисање тржишта земљишта, започети са реформом земљишта, реструктурирањем и приватизацијом великих фарми,
- Креирати услове за задовољење потреба пољопривредних произвођача за краткорочним, средњорочним и дугорочним кредитима,
- Наставити са усклађивањем реформи са правилима СТО и обавезама да би се убрзало приступање СТО,
- Стварање модерних и ефикасних институција које развијају, спроводе и надгледају ефикасну политику и успешно преговарају са ЕУ и осталим трговачким партнерима.
- Образовати орган за управљање воденим ресурсима која може сам да се финансира и који ће задовољити потребе корисника,
- Модерно и ефикасно Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Републичка дирекција за воде које спроводе и надгледа ефикасну политику у области вода и успешно преговара са ЕУ,
- Изграђивати институције које могу квалитетно и ефикасно да спроводе у водопривредну политику,
- Обезбедити становништву воду за пиће контролисаног квалитета у руралним и урбаним срединама,
- Изградити системе за прикупљање, транспорт и пречишћавање отпадних вода насеља, посебно у угроженим зонама,
- Обезбедити ефикасну одбрану од поплава санацијом постојећих и уградњом недостајућих објеката за заштиту од штетног дејства вода,
- Створити ефикасне и делотворне институције за стицање и пренос знања из области водопривреде,
- Унапређење стања ресурса и развој шумарског сектора.

Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде је дефинисало конкретне пројекте које треба спровести у овој области у наредне три године (Табеле 19а и 19б).

Табела 19а. Приоритетни инвестициони пројекти у области пољопривреде, шумарства и водопривреде у периоду 2007- 2009. године

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Развој интегрисаног Националног програма за рурални развој (НРДП) и имплементациони оквир на националном, регионалном и локалном нивоу Републике Србије	МПШВ	6.000.000			2-3 године
2. Водопривредни информациони систем	МПШВ	2.000.000			2 године
3. Информациони систем за слив Мораве	МПШВ	4.000.000			3 године
4. Мапирање плавних зона , фаза 1	МПШВ – Дирекција за воде	3.000.000			3 године
5. Финансирање изградње водопривредних објеката за водоснабдевање и прикупљање, транспорт и третман отпадних вода	МПШВ – Дирекција за воде	20.000.000			2 – 3 године
6. Финансирање изградње водопривредних објеката за заштиту од штетног дејства вода	МПШВ – Дирекција за воде	10.000.000			2 – 3 године
7. Изградња бране „Сврачково“ у оквиру РВС „Рзав“	МПШВ – Дирекција за воде	80.000.000			5 година
8. Мере унапређења села и руралног развоја	МПШВ	30.600.000	30.600.000 (НИП)		2 године
9. Изградња вододпривредних објеката и спровођење програма за заштиту вода као и заштиту од штетног дејства вода	МПШВ	29.300.000	29.300.000 (НИП)		2 године

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
10. Пошумљавање и изградња центра за производњу садног материјала	МПШВ	2.800.000	2.800.000 (НИП)		2 године

Табела 196. Приоритетни реформски пројекти МПШВ у периоду 2007-2009. година

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Управљање политиком кроз МПШВ	МПШВ	2.000.000			2-3 године
2. Изградња капацитета МПШВ за креирање трговинске политике пољопривредних и прехранбених производа	МПШВ	2.000.000			2 године
3. Развој ЕУ компатибилног система за пољопривредно тржиште и фарм – пословне информације	МПШВ	2.000.000			2-3 године
4. Јачање и даљи развој система епидемиолошког надзора и Система следљивости животиња у Републици Србији,	МПШВ	1.680.000			2-3 године
5. Изградња капацитета МПШВ – Дирекција за шуме	МПШВ	200.000			2 године
6. Хармонизација националног законодавства са регулативама ЕУ у области хране животињског порекла и имплементације нових законских одредаба	МПШВ	2.000.000			2 године
7. Изградња капацитета МПШВ –	МПШВ	2.000.000			2 године

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
управљање земљиштем					
8. Јачање капацитета ЈВП „Србијаводе” и ЈВП „Воде Војводина” за имплементацију интегрисаног управљања водним ресурсима уз употребу симулација	МПШВ	1,300,000			3 године
9. Изградња капацитета за запослене у МПШВ – Републичкој дирекцији за воде, за поједине надлежности	МПШВ – Дирекција за воде	2.000.000			2 – 3 године
10. Развој центра за интегрално управљање водама на сливовима	МПШВ – Дирекција за воде	5.000.000			3 године
11. Успостављање система права на подизање засада под виноградима и техничка помоћ	МПШВ	3.000.000			3 године
12. Зоонирање, рејонизација и јачање проблематике контроле географског порекла вина укључујући и техничку помоћ	МПШВ	3.000.000			3 године
13. Техничко опремање лабораторија за вино за контролу квалитета вина и контролу географског порекла	МПШВ	4.000.000			3 године
14. Техничко опремање лабораторија за фитосанитарну контролу (семена, садног материјала...)	МПШВ	4.000.000			3 године
15. Подизање капацитета запослених у области	МПШВ	3.000.000			3 године

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
производње, сертификације и контроле садног материјала					

Предложени пројекти су углавном усмерени на реализацију два приоритета: а) стварање модерних и ефикасних институционалних капацитета за развијање и спровођење адекватне политике развоја, и б) заштиту здравља људи од болести које потичу од хране, животиња, штетних утицаја пестицида, ветеринарских лекова и адитива за храну.

Да би се реализовали и други приоритетни циљеви развоја пољопривреде, шумарства и водопривреде потребно је дефинисати конкретне пројекте пре свега из области:

- руралног развоја (Доношење и усвајање основних принципа политике руралног развоја, Направити категоризацију по ЕУ моделу о мање повољним подручјима (*Less favorable area*) за производњу, Израдити Програм развоја еколошких пољопривредних система, посебно за маргиналне и области заштићене природе, Донети регионалне, локалне акционе планове за рурални развој, Припремити програме за рурални развој за имплементацију средстава Аграрног буџета и средства из донација);
- развоја структуре комерцијалних газдинстава која ће одговарати потребама модерне тржишне економије (стимулисати процес повећања броја породичних комерцијалних газдинстава, размотрити све могућности које воде ка укрупњавању газдинстава, подршкама уласку младих и раном пензионисању старих произвођача, размотрити Закон о наслеђивању, основати Агенцију за земљиште, дефинисати различите мере аграрне и социјалне политике за комерцијална и некомерцијална пољопривредна газдинстава, завршити прелазак пољопривредних и прехранбених предузећа из државног у приватно власништво);
- развоја ефикасног и делотворног тржишта земљишта (завршити катастар земљишта и олакшати укњижбу пољопривредног земљишта, увести закупнину за сво државно пољопривредно земљиште, основати Агенцију

за пољопривредно и шумско земљиште која би била надлежна за управљање свим пољопривредним и шумским земљиштем које је власништво државе или није доказано, стално унапређење квалитета земљишта);

- развојних и инфраструктурних пројеката из области водоснабдевања и канализација;
- унапређења организовања пољопривредних произвођача на свим нивоима (доношење Закона о пољопривредним задругама, основати Центар за подршку задругарству, донети закон којим ће се вршити решавање права власништва и реструктурирање задруга код којих постоји спор, решити проблем власништва над имовином задруга, успоставити пољопривредну комору вођену од стране корисника и креирану према њиховим потребама);
- заштите животне средине од отпадних вода, пестицида и ветеринарских лекова.

3.6. Рударство и енергетика

Постојеће стање у енергетском сектору карактеришу: неекономске цене електричне енергије; незадовољавајуће стање енергетских објеката као последица недовољног улагања у протеклом периоду за обављање потпуних ремонта и инвестиционог одржавања, као и неусклађени развој енергетског сектора, са становишта рационалне употребе енергената, повећање енергетске ефикасности, како у производњи и дистрибуцији, тако и код крајњих потрошача где се обављају енергетске услуге; потреба за ревитализацијом постојећих енергетских објеката и инвестицијама у производне, преносне и дистрибутивне капацитете; постављен је стратешки и законски развојни оквир; отпочет процес стварања регионалног тржишта електричне енергије и гаса, Атинским процесом и потписивањем Уговора о оснивању Енергетске заједнице Југоисточне Европе; отпочето реструктурирање јавних предузећа; отпочето успостављање дерегулисаног тржишта и тржишних институција, итд.

Либерализација тржишта електричне енергије у Републици Србији један је од неопходних и кључних фактора за подстицај и убрзање привредног развоја,

али је, такође, и један од најважнијих задатака који се пред електроенергетски сектор и државу намећу у процесу хармонизације и придруживања ЕУ. Такође, Република Србија је, најпре као потписник тзв. Атинских меморандума о разумевању (2002. и 2003. године), а потом и Уговора о оснивању Енергетске заједнице југоисточне Европе (2005. године), од самог почетка укључена у електроенергетске регионалне иницијативе и активно учествује у процесу стварања регионалног тржишта електричне енергије и природног гаса на нивоу ЈИЕ, као и његовог интегрисања у унутрашње тржиште Европске Заједнице.

Основни циљ реформе енергетског система је рационална употреба енергената као и повећање енергетске ефикасности у производњи, преносу, дистрибуцији и потрошњи енергије, успостављање квалитетно нових услова пословања и развоја производних енергетских сектора и сектора потрошње енергије, који ће подстицајно деловати на привредни развој Републике Србије, заштиту животне средине и интеграцију домаћег енергетског сектора у регионално и европско тржиште енергије.

Кључни документ за спровођење реформи у сектору енергетике је Закон о енергетици којим су дефинисани основни циљеви енергетске политике која се спроводи реализацијом Стратегије развоја енергетике, програма остваривања те стратегије и енергетског биланса. Основни правци развоја сектора енергетике у Републици Србији су:

- 1) сигурно, квалитетно и поуздано снабдевање потрошача енергијом, уз смањење увоза енергената,
- 2) трансформација енергетског система и повећање енергетске ефикасности,
- 3) усклађивање развоја енергетике са осталим секторима привреде.

Стратегија развоја енергетике Србије до 2015. године, усвојена од стране Народне скупштине, у мају 2004. године, дефинисала је приоритете чијом реализацијом ће се ови циљеви остварити, а који између осталог подразумевају реализацију програма технолошке модернизације производних система, рационалну употребу енергената и у секторима производње и у секторима потрошње енергије и улагања у изградњу нових енергетских постројења (са енергетски ефикасним и еколошки прихватљивим технологијама као и оних који користе обновљиве изворе енергије). Један од неопходних и кључних фактора за подстицај и убрзање привредног развоја Републике Србије је либерализација тржишта електричне енергије у Републици Србији, али је то уједно и један од

најважнијих задатака који се пред електроенергетски сектор и државу намећу у процесу хармонизације и придруживања ЕУ.

Доношењем Закона о енергетици извршено је и неопходно усаглашавање нашег законодавства у области енергетике са прописима Европске уније који се односе на сектор енергетике. Усклађивање домаћих прописа који регулишу правне односе у сектору енергетике са прописима Европске уније, а такође и са актима који се односе на регионално тржиште, извршено је са циљем да се обезбеде неопходни услови повезивања енергетских субјеката у региону, њихов равноправан положај на тржишту енергије, приближно исти степен заштите купаца енергије и други услови којима се обезбеђује постепено отварање тржишта енергије. Законом о енергетици креиран је и институционални оквир за област енергетике и основане су две агенције у овој области:

- **Агенција за енергетику**, независно регулаторно тело, у чијој надлежности су послови доношења тарифних система за обрачун електричне енергије и природног гаса за тарифне купце, као и тарифних система за приступ и коришћење система за пренос, транспорт, односно дистрибуцију енергије и објеката за складиштење природног гаса; утврђивање методологије за одређивање тарифних елемената за обрачун цена електричне енергије и природног гаса; утврђивање критеријума и трошкова прикључка на систем за пренос и дистрибуцију енергије; издавање лиценци за обављање енергетских делатности. Неопходно је јачање функција Агенције за енергетику с обзиром да тарифни системи и методологија, заједно са Правилником о раду тржишта, представљају основу суштинске реформе енергетског сектора, које се односе на мрежну енергију.

- **Агенција за енергетску ефикасност** (обавља стручне послове на унапређењу услова и мера за рационалну употребу и штедњу енергије и енергената, као и повећање ефикасности коришћења енергије у свим секторима потрошње).

У оквиру реформе енергетског сектора спроводи се реструктурирање јавних предузећа и побољшање њихове ефикасности. У оквиру активности рационализације и реструктурирања Електропривреде Србије, у 2003. години је издвојена подземна експлоатација угља. Влада је основала 2005. године два потпуно независна предузећа из некадашњег вертикално интегрисаног предузећа ЈП ЕПС- Јавно предузеће за производњу и дистрибуцију електричне енергије, управљање дистрибутивним системом и трговину електричном енергијом (ЈП ЕПС) и Јавно предузеће за пренос електричне енергије и управљање преносним

системом (оператор преносног система и тржишта РС, ЈП ЕМС- Електромрежа Србије), која су отпочела са радом 1. јула 2005. године. У наредној фази предвиђају се даље активности на рационализацији и реструктурирању ЈП ЕПС. Влада је основала 2005. године три потпуно независна предузећа из некадашњег вертикално интегрисаног предузећа ЈП НИС: Јавно предузеће за транспорт нафте нафтоводима и транспорт деривата нафте продуктоводима (ЈП „Транснафта“), Јавно предузеће за транспорт, складиштење, дистрибуцију и трговину природним гасом (ЈП „Србијасгас“) и Акционарско друштво за истраживање, производњу, прераду, дистрибуцију и промет нафте и нафтних деривата и истраживање и производњу природног гаса (НИС а.д.). Из ЈП НИС издвојена је и рафинерија нафте Београд и фабрика мазива Крушевац, које производе мазива, и које се већ налазе у поступку приватизације. Ангажован је и приватизациони саветник за НИС а.д., који је предложио приватизациону стратегију коју је Влада усвојила 20. јула 2006. године.

Донет је Национални акциони план за гасификацију Републике Србије којим су дати основни технички и економски подаци о планираном развоју гасне мреже у Републици Србији, као и план активности на доношењу прописа у области гаса. Сектор нафте и гаса активно учествује у активностима на јачању регионалне сарадње, формирању јединственог тржишта природног гаса Југоисточне Европе, а посебно на реализацији пројекта међународног Паневропског Нафтовода.

Сектор рударства као основни циљ поставио је унапређење позиције рударства у српској привреди и привлачење инвестиција у истраживање и експлоатацију. Основни предуслов за остварење овог циља био је доношење измена и допуна Закона о рударству. Закон је предвидео оснивање Агенције за рударство која ће обављати стручне послове из области рударства и геолошких истраживања. Ради обезбеђивања финансијских средстава за подстицање малих и средњих рударских предузећа, припрема се предлог за оснивање Рударског инвестиционог фонда, у складу са Стратегијом привредног развоја Републике Србије до 2012. године. Влада је у великим рударским системима започела реструктурирање са крајњим циљем њихове приватизације (РТБ Бор, ЈП ПЕУ, Трепчини рудници олова и цинка, Магнохром, Зајача, итд). Неки од њих су у завршној фази, а неки су већ и приватизовани. Прилагођавање државне управе на увођење информационих технологија захтевало је израду и усавршавање ГИС технологије у области рударства и геолошких истраживања. Овај процес је

започет 2001. године и у току је обједињавање свих расположивих података за цео сектор.

Енергетски ресурси у Републици Србији су релативно сиромашни и географски неравномерно распоређени- из увоза се набављају нафта, гас и квалитетан угаљ, док се електрична енергија може још увек производити на бази домаћих ресурса, па ће увоз енергената морати и даље да расте, и то тим брже уколико се не предузму озбиљне мере државе ради стимулисања повећања енергетске ефикасности (неефикасност свих енергетских трансформација је велика) и коришћења домаћих преосталих ресурса и обновљивих извора енергије. Поред тога, у погледу заштите животне средине од негативних утицаја емисије загађивача из енергетских објеката, Република Србија заостаје за развијеним земљама и за стандардима Европске уније.

Област енергетике има значајно учешће (17%) у обиму реализоване међународне помоћи у протеклих пет година. Средства међународне помоћи су била усмерена на подршку развоју тржишта и институција у енергетском сектору, као и реконструкцију инфраструктуре постојећег енергетског система, унапређење енергетске ефикасности и заштиту животне средине. Што се тиче активности приватног сектора, велико интересовање инвеститора било је за концесије за истраживање и експлоатацију разних руда на више локација. У наредне три године припремиће се за концесије и други атрактивни потенцијали, посебно у области енергетике.

Најважнији пројекти у области енергетике у периоду 2000-2005. година:

1. Пројекат унапређења енергетске ефикасности	Светска банка
2. ЕСЦЕЕ пројекат (Република Србија)	Светска банка
3. ЕПС: зајам за енергетски сектор ИИ	ЕБРД
4. ЕПС: зајам за реконструкцију енергетског сектора	ЕБРД
5. Помоћ у стварању тржишта електричне енергије у Републици Србији	Европска унија
6. Детаљан надзор пројеката за контролу емисије термоелектрана у Републици Србији	Европска унија
7. Унапређење одржавања у рударству и електропривреди	Европска унија
8. Правни савет за изградњу институција при Министарству рударства и енергетике	Европска унија
9. Помоћ у реструктурирању енергетског сектора	Европска унија

10. Постављање консултаната за институционалну изградњу у Електропривреди Србије (ЕПС)	Европска унија
11. Оснивање и рад Агенције за енергетику	Европска унија
12. Регионално подстицање енергетске ефикасности и обновљивих извора енергије (Србија, Црна Гора, УНМИК)	KfW
13. Обнова хидроелектране у Бајиној Башти	KfW
14. Обнова даљинских система грејања у Републици Србији	KfW
15. Оснивање и рад Агенције за енергетску ефикасност	Европска унија
16. Помоћ за енергетску ефикасност у Републици Србији (Помоћ српским институцијама - финансијска помоћ за рад регионалних центара за енергетску ефикасност и мреже за енергетску ефикасност у индустрији)	Норвешка
17. Студија изводљивости за постројење за когенерацију топлотне и електричне енергије у Београду	УС ТДА
18. Помоћ у стварању тржишта гаса и електричне енергије у Републици Србији	Европска унија
19. Модернизација комуналних служби (пројекти демонстрације енергетске ефикасности, подршка комитету за енергетску ефикасност Сталне конференције градова и општина и развој студија за енергетску ефикасност и други пројекти)	ГТЗ
20. Техничка подршка за потпис и ратификацију Кјото протокола и за тумачење система за промоцију обновљивих извора енергије кроз зелене сертификате (трансферабилне дозволе)	Италија
21. Изградња институција и центра за обновљиве изворе енергије при Агенцији за енергетску ефикасност (Процена потенцијала ветра као извора енергије на изабраним локацијама – донација опреме за мерење, техничка подршка за прикупљање података, развој студије и тренинг локалних експерата)	Шпанија
22. Промовисање инвестиција у пројекте енергетске ефикасности и обновљивих извора енергије у Републици Србији (Оснивање ДНА)	УНДП

Средњорочни приоритети сектора енергетике у Републици Србији, дефинисани Европским партнерством су:

- усвајање и спровођење дугорочне стратегије за енергетску политику одрживу са аспекта животне средине, и

- спровођење регионалних и међународних обавеза у области енергетике са циљем успостављања конкурентног регионалног енергетског тржишта.

Највећи приоритет у предстојећем периоду је имплементација Уговора о оснивању Енергетске заједнице, скраћено Уговор о Енергетској заједници, који је потписан 25. октобра 2005. године у Атини између Европске заједнице са једне стране и земаља југоисточне Европе, међу којима је и Република Србија, са друге. Овај Уговор подразумева: формирање стабилног регулаторног и тржишног оквира електричне енергије и гаса, способног за привлачење инвестиција и представља предуслов економског и социјалног напретка; стварање јединственог регулаторног простора за трговину електричном енергијом и гасом; повећање сигурности снабдевања; унапређење заштите животне средине и подстицај коришћења обновљивих извора енергије; подстицање конкурентности на тржишту електричном енергијом и гасом.

Уговор је ступио на снагу 1. јула 2006. године, будући да га је ратификовала Европска заједница и 6 уговорних страна. Ратификацијом овог уговора 14. јула 2006. године у Народној скупштини његове одредбе су обавезујуће за Републику Србију. Процес Енергетске заједнице, успостављен потписивањем Уговора, подразумева оснивање регионалног енергетског тржишта југоисточне Европе и интегрисање у унутрашње тржиште електричне енергије и гаса Европске заједнице.

Уговор о Енергетској заједници предвиђа:

- имплементацију у наше законодавство Директиве 2003/54/ЕЦ ЕУ у вези са заједничким правилима о унутрашњем тржишту електричне енергије, Директиве 2003/55/ЕЦ ЕУ у вези са заједничким правилима о унутрашњем тржишту гаса и Правилника 1288/2003/ЕЦ о условима за приступ мрежи за прекограничне размене електричне енергије,
- имплементацију Директиве 2001/77/ЕЦ о промовисању производње електричне енергије из обновљивих извора енергије у унутрашњем тржишту енергије и Директиве 2003/30/ЕЦ о промовисању коришћења биогорива и других горива из обновљивих извора енергије за сектор саобраћаја,
- анализу нашег постојећег законодавног и институционалног оквира у области конкуренције и државне помоћи са аспекта енергетског сектора, како би се за

потребе додатне хармонизације са захтевима ЕУ, надлежном министарству доставиле иницијативе за неопходна прилагођавања,

- израду националног плана за смањење негативних социјалних последица имплементације Уговора (потреба довођења цена енергије, а пре свега електричне енергије, на економски ниво, унутрашња рационализација јавних енергетских предузећа и унапређење њихових финансијских перформанси, преквалификација и доквалификација радне снаге, нова знања и вештине, алтернативни програми запошљавања, итд).

- имплементацију Директиве 1999/32/ЕЦ ЕУ о смањењу садржаја сумпора у одређеним течним горивима и допунску Директиву 93/12/ЕЕЦ,

- имплементацију Директиве 2001/80/ЕЦ ЕУ о ограничењу емисија одређених загађивача у ваздух из великих ложишта.

Такође се предвиђа имплементација Директиве ЕУ 2005/89/ЕЦ којом су предвиђене мере за очување и унапређење сигурности снабдевања електричном енергијом, како би се обезбедило успешно функционисање унутрашњег тржишта ЕУ и омогућио развој привреде, одговарајући ниво производних капацитета, одговарајући баланс између снабдевања и потрошње и одговарајући ниво интерконекције између земаља чланица, што обавезује и на смањење техничких и нетехничких губитака електричне енергије у преносу и дистрибуцији електричне енергије. Потреба даљег успостављање регулаторног оквира за операторе преносних и дистрибутивних система, ради развијања својих мрежа, условљава и усклађивање закона и административних одредаба са законима и директивама ЕУ.

Предвиђа се и имплементација Директиве ЕУ 2004/67/ЕЗ о мерама за очување сигурности снабдевања природним гасом и Правилника 1775/2005 о условима за приступ мрежама за транспорт природног гаса.

Србија и Црна Гора је 12. марта 2001. године ратификовала Оквирну конвенцију Уједињених Нација о климатским променама и стекла статус не-Анекс 1 Стране. Скоро очекивана ратификација Кјото Протокола отвориће могућност реализације пројеката из области енергетске ефикасности и обновљивих извора енергије кроз Механизам чистог развоја (ЦДМ пројекти), али је претходно неопходно да се изради стратегије примене Механизма чистог развоја и формирају релевантне институције – Национално тело за одобравање ЦДМ пројеката (ДНА).

Средњорочни приоритет сектора енергетике је обезбеђивање рационалне употребе квалитетних енергената и повећања енергетске ефикасности у производњи, дистрибуцији и коришћењу енергије код крајњих корисника енергетских услуга. У циљу реализације овог приоритета предвиђена је израда Програма за рационалну употребу енергије и повећање енергетске ефикасности на нивоу целине енергетског система Републике Србије. У области правне регулативе, планира се доношење закона о рационалној употреби енергије, а предвиђено је и оснивање Фонда за енергетску ефикасност, чије је оснивање предвиђено Стратегијом развоја енергетике до 2015. године.

Планирана је и израда програма селективног коришћења нових обновљивих извора енергије са циљем смањења потрошње фосилних горива, смањења увозне зависности и остваривања производње електричне и топлотне енергије са значајно нижим негативним утицајем на животну средину.

Стварање тржишта електричне енергије подразумева успостављање цена електричне енергије које обухватају трошкове производње, преноса и дистрибуције, што треба да омогући одрживи развој уз привлачење инвестиција. Реалне, економске цене електричне енергије су предуслов за привлачење инвестиција у енергетски сектор, тако да се само исправном ценовном политиком може дати подршка развоју енергетског тржишта у Републици Србији (при чему је политику према најсиромашнијим потрошачима потребно изместити изван пословних фондова енергетских субјеката припремом Програма социјалне заштите угрожене категорије становништва).

Цена по којима се енергија испоручује тарифним купцима и цена услуга које се врше за тарифне купце утврђује енергетски субјекат за снабдевање енергијом тарифних купаца по претходно прибављеном мишљењу Агенције за енергетику. Влада даје сагласност на акт о ценама.

Пошто је повећање коришћења природног гаса један од најважнијих стратешких праваца развоја енергетике Републике Србије, у сектору природног гаса треба обезбедити значајна инвестициона улагања. Диверсификација извора и праваца снабдевања је основни мото који и у развоју овог сектора треба имати на уму. Најважнија капитална инвестиција у овом сектору је изградња складишта природног гаса. Поред тога, веома битна инвестиција је и изградња јужног крака транспортног система за природни гас од Ниша до Димитровграда, како би се обезбедио други правац напајања. Такође, треба извршити повезивање нашег гасоводног система са гасоводним системима Босне и Херцеговине, Румуније и Хрватске.

У сектору рударства сва обележја ресорне стратегије су подстакнута основним тржишним реформама и реконструкцијом рударског сектора у Републици Србији прилагођена захтевима заштите животне средине, доказивањем постојаности минералних ресурса и сигурности снабдевања тржишта. Потребно је изградити јак правни и институционални оквир, почев од израде Националне стратегије управљања минералним сировинама (*Mineral policy*). Посебно је потребна подршка за оснивање и рад Агенције за рударство, као посебне организације за обављање стручних послова и која ће учествовати у промоцији инвестирања, изради стратегије развоја минералних сировина Републике Србије и одрживог развоја, билансирању резерви свих минералних сировина. Такође и у припреми документације за давање концесија на експлоатацију и истраживање минералних сировина и у припреми подзаконских аката и правилника о техничким нормативима и других техничких прописа. Ради обезбеђивања финансијских средстава за подстицање заштите и унапређивања рударства и геолошких истраживања основаће се Рударски инвестициони Фонд, као јавни финансијски фонд који ће пре свега служити као подршка приватној иницијативи у малим и средњим рударским предузећима. Ради обезбеђења релевантних података из области рударства и геолошких истраживања наставиће се активности на унапређењу информационог система у овој области. Унапредиће се рад инспекцијских служби које покривају ову област, посебно у делу који се односи на безбедности на раду, али и контроли наплате накнаде за коришћење минералних сировина.

У Републици Србији постоји укупно 55 јавних комуналних предузећа чија је основна делатност производња и испорука топлотне енергије. Укупна инсталисана топлотна снага у котловским јединицама је 6600 MW, што топлане чини значајним сегментом у енергетском систему земље. О стању система највише говоре подаци о старости: просечна старост котлова је 28 година, разводне мреже 20,6 година и подстанница 20,5 година. Услед старости, ревитализација система даљинског грејања је неопходна, али уз примену модерних техничких решења, који ће омогућити поуздан рад и позитивне ефекте како са становишта уштеде енергије, тако и са еколошке стране. Предуслов за то су квалитетни и добро разрађени пројекти и промена тарифне политике (увођење мерења) како би се привукли инвеститори и створили услови за повољне кредите.

Процес законодавних, институционалних и структурних реформи у рударском и енергетском сектору приведен је крају и сада предстоји процес

оживљавања, односно стављања у функцију спроведених реформи. Због тога је неопходно усмерити међународну подршку у развој капацитета Министарства рударства и енергетике и других релевантних институција да развије и имплементира реформе у овој области. То свакако указује на јасну потребу за стручњацима, техничком подршком, као и за обуком особља.

На основу изнете анализе може се закључити да су приоритети реформе целокупне области рударства и енергетике у средњем року следећи:

- модернизација постојећих енергетских објеката у секторима: нафте, природног гаса, угља, сектора електроенергетике у циљу стварања услова за безбедан и поуздан рад и функционисање енергетских система, као и сигурно и поуздано снабдевање потрошача енергијом и енергентима,
- рационална употреба квалитетних енергената и унапређење енергетске ефикасности у производњи, преносу, дистрибуцији и потрошњи енергије,
- стварање услова за веће коришћење обновљивих извора енергије
- рационализација и реструктурирање јавних предузећа која обављају енергетске делатности,
- реструктурирање и приватизација јавних и друштвених рударских предузећа,
- стварање подстицајних механизма за приватна улагања у рударство и развој малих и средњих рударских предузећа,
- изградња и модернизација енергетске инфраструктуре,
- успостављање националног, конкурентног тржишта електричне енергије и гаса,
- стварање регионалног тржишта електричне енергије и гаса у ЈИЕ и интегрисање у унутрашње енергетско тржиште Европске Заједнице,
- унапређење заштите животне средине у сектору енергетике
- усаглашавање законодавства са правним системом ЕУ, имплементација одговарајућих директива ЕУ у овој области, успостављање нове савремене техничке регулативе, прописа и стандарда,
- јачање институционалних капацитета у Министарству, агенцијама и другим институцијама,
- побољшање аналитичких капацитета.

Основни циљеви пословне политике ЈП ЕПС су: поуздано снабдевање купаца под економски и еколошки прихватљивим условима уз смањење увоза електричне енергије; економско-финансијска, техничко технолошка, организациона и управљачка консолидација; отварање домаћег, укључивање у регионално тржиште електричне енергије и успостављање утицајне позиције у региону; унапређење заштите животне средине и достизање стандарда ЕУ у овој области.

Стратешки приоритети ЕМС-а су: повећање сигурности система, смањење губитака у преносу, боља снабдевеност клијената (квалитет електричне енергије), развој интерконективних способности (обзиром на позицију Србије и број суседних ЕЕС), ангажовање домаћих привредних ресурса у што већем обиму код свих нових пројеката и побољшање еколошких аспеката индукованих овом технологијом.

Реформски и инвестициони пројекти наведени у Табелама 20а и 20б директно доприносе реализацији горе-наведених приоритетних циљева. У том смислу, поред обезбеђивања буџетских средстава и сопствених средстава јавних предузећа у области енергетике, и у наредном периоду неопходна је финансијска и техничка помоћ међународне заједнице за реализацију наведених пројеката, као и одобравање зајмова под повољнијим условима од тржишних. Важан извор средстава за развој енергетике и рударства у наредном периоду представљаће концесије и директне стране инвестиције.

У складу са Законом о енергетици, сагласно Приоритетним програмима образложеним у Стратегији развоја енергетике РС до 2015. године, предвиђени су Програми остваривања Стратегије- ПОС за период од 2006. до 2010. године. У области електроенергетике предвиђени су следећи Модули:

- Модул –Хидроелектране,
- Модул – Термоелектране и термоелектране – топлане,
- Модул – Електродистрибутивни систем,
- Модул – Електропреносни систем,

У области нафте и гаса предвиђени су следећи модули:

- Модул – Србијагас

- Модул – Транснафта
- Модул – Нафтна привреда

У области експлоатације угља:

- Модул - Подземна експлоатација угља
- Модул - Површинска експлоатација угља

У области опште енергетике:

- Модул - Градске топлане и индивидуалне котларнице
- Модул - Индустријска енергетика
- Модул - Енергетска ефикасност
- Модул - Фонд за енергетску ефикасност и обновљиве изворе енергије
- Модул - Заштита животне средине
- Модул - Обновљиве извори енергије

Програми ПОС се усклађују према реалним потребама за енергијом најмање сваке друге године.

Табела 20а. Приоритетни реформски пројекти у области рударства и енергетике у периоду 2007-2009. година

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Израда детаљног Акционог плана имплементације Уговора о оснивању Енергетске заједнице,	МРЕ	7.400.000	2.000.000	5.400.000	2007-2010

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
2. Јачање капацитета Министарства рударства и енергетике за примену Уговора о Енергетској заједници	МРЕ	200.000			2007.
3. Програм социјалне заштите угрожене категорије становништва, које може бити погођено отварањем тржишта електричне енергије и гаса	Министарство рада, запошљавања и социјалне политике уз подршку МРЕ	800. 000			2007.
4. Пројекат формирања обавезних резерви нафте и деривата нафте	МРЕ, МТТУ, МФ	500.000			2007.
5. Подзаконски акти које треба донети на основу Закона о цевоводном транспорту гасовитих и течних угљоводоника и дистрибуцији гасовитих угљоводоника, када буде усвојен од стране Народне скупштине	МРЕ	200.000			2007.
6. Закон о складиштењу и претакању природног гаса и подзаконска акта овог закона	МРЕ	100.000			2007.

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
7. Правна акта којима треба регулисати област компримованог природног гаса	MPE	100.000			2008.
8. Правна акта којима треба регулисати област утечњеног природног гаса	MPE	100.000			2008
9. Израда Закона о рационалној употреби енергије	MPE	50.000			2007
10. Успостављање базе енергетских индикатора и обука експерата укључујући енергетске менаџере	MPE	200.000			2007.
11. Успостављање базе енергетских индикатора и праћење Програма остваривања стратегије у области електроенергетике	MPE	380.000	180.000*	200.000	2007.
12. Успостављање базе енергетских индикатора и праћење Програма остваривања стратегије у области нафте и гаса	MPE	380.000	180.000*	200.000	2007.
13. Јачање капацитета Министарства за потребе стратешког	MPE	400.000			2007.

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
планирања у области израде индикатора и енергетских анализа (стална експертска радна група)					
14. Праћење Програма остваривања стратегије у области експлоатације угља	MPE	350.000			2007.
15. Израда студије о подстицајним механизмима за подстицање коришћења обновљивих извора енергије	MPE	200.000			2006
16. Израда стратегије ЦДМ пројеката у делу који се односи на пројекте из енергетике		150.000			2006
17. Анализа услова за функционисање механизма финансирања пројеката енергетске ефикасности од „треће стране” а на бази уштеда енергије остварене пројектом (услови за рад ЕСКО компанија)		40.000			
18. Израда анализе о		50.000			2007

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
могућности примене <i>acquis communautaire</i> о енергетској ефикасности у домаће законодавство					
19. Стратегија управљања минералним сировинама	MPE	200.000		200.000	2006
20. Издаја подзаконских аката	MPE	600.000		600.000	2007
21. Јачање капацитета Сектора Рударства	MPE	1.000.000			2007
22. Формирање Агенције за рударство	Влада, MPE	3.500.000	1.500.000	2.000.000	2007
23. ИТ пројекат ПОРТАЛ-завршетак комплетног информационог система за рударство и геологију	MPE	1.500.000	500.000	1.000.000	2008
24. Пројекат подршке реструктурирању и приватизацији ЈП ПЕУ	MPE	18.000.000	Субвенције 10.000.000	8.000.000	2007
25. Пројекти затварања рудника угља и ублажавање последица	MPE, МФ	50.000.000		50.000.000	2008
26. Издаја плана за примену и имплементација у	MPE	300.000			2007

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
наше законодавство Директиве ЕУ 2005/89/ЕС којом су предвиђене мере за очување и унапређење сигурности снабдевања електричном енергијом, како би се обезбедило успешно функционисање унутрашњег тржишта					

Табела 206. Приоритетни инвестициони пројекти у области рударства и енергетике у периоду 2007-2009. година

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Подаци о изворима финансирања
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1.Макро пројекат цевоводног транспорта деривата нафте кроз Србију – систем продуктовода	МРЕ /ЈП ТРАНСНАФТА Панчево	424.000.000	30%	70%	2006-2010
2.ПЕОП	МРЕ/ЈП	298.000.000	15%	85%	2006-2014

	ТРАНСНАФТА Панчево				
3.Подземно складиште гаса Банатски Двор	МРЕ / ЈП СРБИЈАГАС Нови Сад	89.500.000	НИП 11.000.000		2007
4.Гасоводи високог притиска на различитим правцима	МРЕ / ЈП СРБИЈАГАС Нови Сад	207.292.000			2007-2009
5.План мера и активности на заштити животне средине у НИС а.д. Нови Сад –Петрол –Рафинерија нафте Панчево	МРЕ/НИС а.д. Нови Сад	155.000.000	~23.250.00 (15%)	~131.175.000 (85%)	2007-2009
6.План мера и активности на заштити животне средине у НИС а.д. Нови Сад –Петрол –Рафинерија нафте Панчево	МРЕ/НИС а.д. Нови Сад	49.300.000	~7.395.000 (15%)	~41.905.000 (85%)	2007-2009
7.Замена изолације и прозора као и примена соларних колектора за извршење топлотних услуга у сектору домаћинства	МРЕ	90.000.000	10.000.000 (НИП)		2007-2009
8.Рударски инвестициони фонд	МРЕ, МФ, Фонд за развој	20.000.000		20.000.000	2007
9.Одводњавање површинских копова Дрмно – Костолачки басен и Поље Б – Колубарски	ЕПС - Дирекција за стратегију и инвестиције	30.000.000		30.000.000	2008
10.Реализација акционог плана заштите животне средине површинског копа „Тамнава – западно поље“ Рударског басена Колубара	ЕПС - Дирекција за стратегију и инвестиције	10.000.000		10.000.000	2007.

11.Реализација инвестиционог плана заштите животне средине затварања површинског копа „Кленовник“ Рударског басена Костолац	ЕПС - Дирекција за стратегију и инвестиције	40.000.000		40.000.000	2008
12.Реализација инвестиционог плана заштите животне средине затварања површинског копа „Ћириковац“ Костолац	ЕПС - Дирекција за стратегију и инвестиције	130.000.000		130.000.000	2009.
13.Изградња депоније пепела и шљаке ТЕ Костолац Б у слободне просторе површинског копа „Ћириковац“	ЕПС - Дирекција за стратегију и инвестиције	15.000.000		15.000.000	2009
14.Ревитализација ХЕ Зворник	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције и ПД „Дринско Лимске ХЕ“ ХЕ Зворник	40.000.000			
15.Реконструкција система за транспорт и депоновање пепела и шљаке ТЕНТ-А	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције и ПД ТЕ „Никола Тесла“ „д.о.о.	34.600.000			2008.
16.Реконструкција електрофилтера блокова А3, А4 и А6 ТЕ Никола Тесла А	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције - Сектор за заштиту животне средине	18.000.000	Сопствен средства делимично	Фонд за заштиту животне средине РС	2007-2009
17.Решавање проблема електричних	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и	3.000.000		НИП у сарадњи са Министарством	2007-2008

уређаја пуњених ПЦБ уљима у ЈП ЕПС (Пираленска уља)	инвестиције - Сектор за заштиту животне средине			науке и животне средине	
18.Постројење одсумпоравања димних гасова у ТЕ Костолац Б	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције и ПД " ТЕ-КО Костолац "	85.000.000		Јапанска влада и други извори 85.000.000	2007-2008
19.Постројење одсумпоравања димних гасова у ТЕ Никола Тесла Б	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције и ПД ТЕ „Никола Тесла“, д.о.о.	120.000.000		120.000.000	2009.
20.Хидроенергетски и пловидбени систем "Ђердап 1" - замена опреме бродске преводнице"	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције и ПД "Хидроелектране Ђердап" Д.О.О. Кладово	15.500.000			
21.Изградња ТС 220/110 kW Бистрица са прикључним далеководима	ЈП ЕМС	8.000.000		8.000.000	2007
22.Изградња далековода 400 kW Румунија - Србија	ЈП ЕМС	12.000.000		12.000.000	2007
23.Изградња ТС 400/110 kW Врање 4 са прикључним далеководима	ЈП ЕМС	9.000.000		9.000.000	2008.
24.Проширење ТС 400/220/110 kW Смедерево 3	ЈП ЕМС	7.000.000		7.000.000	2008.
25.Алокација капацитета базирана на експлицитним аукцијама	ЈП ЕМС	400.000		400.000	2007.
26.Реконструкција ТС Београд 1	ЈП ЕМС	5.420.000		5.420.000	2009.

(110/35/10 kW)					
27.Изградња ДВ 110 kW Краљево – Рашка (60 км)	ЈП ЕМС	3.600.000		3.600.000	2007.
28.Замена ДВ 220 kW ХЕ Б. Башта - ТС Б. Башта (2x8 км)	ЈП ЕМС	3.200.000		3.200.000	2008.
29.Рехабилитација управљачког система у ТЕНТ Б	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције и ПД ТЕ „Никола Тесла“, д.о.о.	8.500.000		8.500.000	2007
30.Реализација стратегије развоја енергетике у делу који се односи на постојеће и нове Топлотне изворе енергије - градске топлане и индустријске енергане		70.000.000			2007
31.Формирање фонда за рационалну употребу енергије – кроз који ће се реализовати ПОС енергетске ефикасности и селективног коришћења обновљивих видова енергије	МРЕ	100.000.000			2007
32.Реализација приоритета из Стратегије - Програми Приоритета: Рационална употреба енергената и повећање енергетске ефикасности у секторима		300.000.000			2007

потрошње енергије					
- Програми					
Приоритета:					
Селективно					
коришћење нових					
обновљивих извора					
енергије и нових					
енергетских					
технологија					

** средства која су предложена за буџет за 2007. али још увек нису одобрена*

3.7. Трговина, туризам и услуге

Висок раст БДП Републике Србије у претходних пет година остварен је захваљујући константном расту сектора услуга (просечна годишња стопа раста 7%) и то пре свега расту трговине (15%). И структура бруто додате вредности мењала се у корист услуга, највише као резултат високог просечног раста трговине на велико и мало. Овај тренд би требало наставити и у будуће, јер је то одлика земаља на вишим нивоима привредног развоја. Због тога су активности Министарства трговине, туризма и услуга биле усмерене на убрзање процеса придруживања ЕУ, хармонизацију законодавства са ЕУ легислативом, изградњу јаким тржишно оријентисаних институција, побољшање приступа новим тржиштима и интеграцији у регионална и глобално тржиште ради бржег развоја приватног сектора, и реструктурирање предузећа у трговини и туризму.

Најважнији пројекти МТТУ у досадашњем периоду (2000-2005.година):

1. Пројекат за ангажовање експерата за подршку имплементације Закона о заштити конкуренције	КАРДС	2005 -феб. 2006
2. Пројекат за ангажовање експерата за подршку имплементације Закона о заштити потрошача	КАРДС	2005 - март 2006
3. Пројекат техничке подршке за промоцију туризма	Влада Јапана	Јул-дец 2005

Реформа сектора трговине, туризма и услуга заснива се на дефинисаном стратешком и институционалном оквиру. Стратешки развојни оквир је одређен следећим националним документима: Национална стратегија Србије за придруживање СЦГ ЕУ, Стратегија за смањење сиромаштва, Стратегија комуникације, Стратегија и политика трговине Републике Србије и Стратегија

туризма. Институционални оквир чине Комисија за заштиту конкуренције (основана 3. април 2006. године) и Савет министра за заштиту потрошача (основан 18. април 2006. године).

Претходних година усвојени су и закони који регулишу овај сектор привреде и који су умногоме приближили наше законодавство стандардима ЕУ. Током 2005.године донети су следећи закони: *Закон о туризму*, *Закон о заштити конкуренције*, *Закон о заштити потрошача*, *Закон о ценама* и *Закон о оглашавању*. Поред ових закона, током 2006. године се очекује доношење нових и измена постојећих закона, чиме би се употпунио законски оквир за област трговине и туризма у циљу хармонизације домаће регулативе са регулативом ЕУ.

Обезбеђивање слободе кретања робе је један од суштинских елемената реализације јединственог тржишта, коме је посвећен велики део законодавства ЕУ. У првој фази, потребно је да наше законодавство буде усклађено са захтевима које подразумева закључење Споразума о стабилизацији и придруживању. То значи да се наше законодавство које се односи на област регулисања тржишта и размене са иностранством у потпуности усклади са основним принципима слободе кретања роба, попут начела недискриминације домаће и стране робе на тржишту, усклађености царинске тарифе (хармонизовани систем - царинска класификација), као и са правилима која у овој области предвиђа СТО (нпр. Споразум о техничким препрекама у трговини, Споразум о санитарним и фитосанитарним правилима). У том смислу, потребно је донети Закон о трговини (у процедури); а за његово ефикасно спровођење потребно је донети низ закона у областима из надлежности других министарстава. Нацртом Националног програма заштите потрошача Србије за период 2007-2012 године дефинисана је стратегија и политика заштите потрошача коју ће Влада усвојити. Дефинисани су циљеви, задаци, а посебно јачање капацитета владиног и невладиног сектора у области заштите потрошача.

У области туризма донет је Закон о туризму и Стратегија развоја туризма, са циљем да се изврши реорганизација и приватизација државних туристичких предузећа, унапреди туристички менаџмент и маркетинг, реновирају објекти и специјализује туристичка понуда, што ће омогућити повећање конкурентности туристичке привреде, повећање девизног прихода од туризма и раст запослености у туризму. У том циљу донети су и Закон о бањама, Закон о скијалиштима и други прописи из ове области. На средњи рок обезбедиће се унапређење туристичке инфраструктуре на бази повећања капиталних улагања свих заинтересованих инвеститора за туризам и угоститељство. Формираће се

савремена база података ради праћења различитих туристичких компонената које су истоветне са Европским сателитским књиговодством и од значаја за дефинисање макроекономских оквира.

У области трговине и заштите потрошача обезбедиће се убрзање приватизације и реструктурирања великих трговинских система, подстицање конкуренције, стабилност цена и тржишта и заштита потрошача у складу са прописима и стандардима ЕУ. Посебна пажња посветиће се процесу интеграције, кооперације и концентрације трговине који је заступљен у трговини ЕУ. Унутрашња трговина реформисаће се и унапредити на бази Закона о трговини, Закона ценама, Закона о оглашавању, Закона о заштити потрошача и на бази усвојене Стратегије развоја трговине која дефинише структуру трговине и трговинске мреже, начин обезбеђења трговинског капитала, процес интернационализације трговине, специфичности регионалног развоја трговине, начин заштите потрошача, изградњу модерног трговинског менаџмента и маркетинга, унапређење трговине у електронској фази развоја.

Унапређивање унутрашњег тржишта и трговине подразумева хармонизацију у областима као што су увођење правила о конкуренцији, заштита права интелектуалне, индустријске и комерцијалне својине, примена поступка јавних набавки, примена техничких стандарда и прописа усклађених са европским, јачање инфраструктуре квалитета (стандардизација, метрологија, акредитација), заштита потрошача, унапређење ветеринарске и фитосанитарне контроле, примена прописа о квалитету, безбедности хране и правила о хемикалијама.

Стратешка опредељења Владе у домену развоја трговине су: либерализација трговине, јачање конкуренције, изградња нове структуре трговине и трговинске мреже, подстицање процеса концентрације предузећа, увођење нових облика малопродаје, информатизација пословних процеса, привлачење страних инвестиција и завршетак приватизације и развој е-трговине. У области туризма потребно је постићи: унапређење конкурентности туристичке привреде, повећање девизног прилива од туризма, раст домаћег туристичког промета, као и раст запослености.

Закључењем споразума о стабилизацији и придруживању са ЕУ, који се очекује крајем 2006. године, створиће се правни основ за формирање зоне слободне трговине између Републике Србије и ЕУ, што подразумева да ће, након ступања на снагу споразума, ЕУ елиминисати своју царинску и нецаринску заштиту у трговини пољопривредним и индустријским производима са

Републиком Србијом, а Република Србије ће то исто учинити у транзиционом периоду који ће бити накнадно договорен. Наставиће се процес ширења заједничког тржишта и јачања међусобних економских веза са земљама у региону у складу са споразумима о слободној трговини, са циљем стварања зоне слободне трговине. У том смислу, сачиниће се један мултилатерални споразум о слободној трговини, отклањаће се царинске баријере, поједноставити процедура у трговини и јачати сарадња у домену услуга.

Средњорочни приоритети развоја трговине, туризма и услуга су:

1. Имплементирање Споразума о стабилизацији и придруживању из домена надлежности МТТУ усклађивањем законских и подзаконских аката са *Acquis Communautaire* (2009-2010.година)
2. Афирмисање слободне трговине и одговарајућих институција и механизма (2007.година)
3. Развијање унутрашњег тржиште које карактеришу услови пословања једнаки онима на јединственом тржишту Европске уније (2010.година)
4. Обезбеђивање високог степена заштите потрошача, гарантован квалитет и сигурност производа и услуга уз ефикасан надзор тржишта (2007.година)
5. Усклађивање капацитета МТТУ, организације и метода рада са потребом ефикасног функционисања у домену трговине, туризма и услуга (2007.година)
6. Изградња туристичке и комуналне инфраструктуре у приоритетним туристичким дестинацијама (2012.година)
7. Унапређивање и развијање туристичког информационог система (2010.година)
8. Изградња уређеног правног оквира и упутстава за унапређење туристичке промоције кроз модел јавног и приватног партнерства успостављен на свим нивоима (2012.година)
9. Успостављање транспарентности рада у односу на заинтересоване стране.

За остваривање ових приоритета Министарство трговине, туризма и услуга је предложило спровођење пројеката наведених у табели 21.

Табела 21. Приоритетни пројекти у области трговине, туризма и услуга у периоду 2007-2009. година

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Пројекат за подршку имплементације Закона о заштити конкуренције	МТТУ	2.000.000		2.000.000	последњи квартал 2006
2. Пројекат за подршку имплементације Закона о заштити потрошача	МТТУ	2.000.000		2.000.000	последњи квартал 2006
3. Изградња националног брэнда Републике Србије	МТТУ	600.000		300.000	Последњи квартал 2007
4. Пројекат за унапређење рада инспекцијских служби у области трговине и туризма	МТТУ	500.000		500.000 Краљевина Норвешке	Последњи квартал 2006
5. Пројекат за унапређење заштите права интелектуалне својине	МТТУ	400.000	100.000	300.000	2007
6. Постављање туристичке сигнализације	МТТУ	300.000	150.000	150.000	2007
7. Развој интегралног информационог система туризма Републике Србије	МТТУ	100.000		50.000	2008
8. Јачање капацитета Конгресног бироа	МТТУ	600.000	300.000	300.000	2007

Предложени пројекти из области трговине су усмерени на јачање капацитета за имплементацију закона који су хармонизовани са стандардима ЕУ и на побољшање конкурентске позиције Републике Србије (ЕАР је накнадно одредио да Комисија за заштиту конкуренције буде корисник Пројекта за подршку имплементације Закона о заштити конкуренције). Пројекти из области туризма се, такође, углавном односе на јачање институционалних капацитета туристичког

система Републике Србије, што би требало да створи основу за даљи развој туризма у складу са наведеним циљевима. Исти су у складу са Стратегијом развоја туризма коју је усвојила Влада Републике Србије и из ње су произашли следећи акциони планови: План изградње конкурентног туристичког сектора Србије, Маркетинг план и План инвестиција, који садрже смернице за развој туризма Србије и предлоге за будућа улагања.

Поред ових пројеката, требало би предложити и пројекте који би утицали на повећање подршке развоју малих и средњих предузећа, повећање страних директних инвестиција и завршетак приватизације, као и развој електронске трговине и туризма.

3.8. Просвета и спорт

Република Србија и поред развијене мреже основних школа има 233.000 потпуно неписмених становника старијих од 10 година, што је 3,5% укупног становништва. Поред тога, образовна структура становништва је неповољна при чему 22% становништва има само основно образовање. Значај образовања за смањење сиромаштва показује податак да је 69% сиромашних у Републици Србији са основном и завршеном средњом школом, док се само 2% сиромашних налази међу лицима са високим образовањем. Низак ниво расхода за образовање (3,3% БДП) неповољно се одражава на доступност образовања деци из најсиромашнијих слојева и на квалитет образовања.

Основни проблеми нашег система образовања су:

- "Нефлексибилност" система према могућностима избора и промене занимања још у току образовања, што се после рефлектује сталном потребом за преквалификацијом кадрова;
- Одлив на хиљаде младих људи у иностранство у току и после средњег образовања погађа управо најзначајније области развоја електротехнику, информатику, технологију, медицину, фармацију, итд;
- Напуштање школа пре завршетка програма (тзв. *"drop out"*) - овај проблем је најмасовнији у струковном и факултетском образовању;
- Недостатак стандарда и система за очување квалитета образовања, што онемогућава стварање одговорних образовних институција, са системом акредитације и сертификације;
- Немогућност да се одговори на захтеве послодаваца, да могу да добију раднике који поседују одређене вештине (аналитичке способности, владају концептима, али и софтверским алатима).

Систем образовања од 2001. године модернизује се у правцу повећања његове ефикасности и раста квалитета знања, како би се обезбедио већи допринос образовања привредном развоју и друштвеном напретку Републике Србије и њеном приближавању ЕУ. У току је рационализација и реорганизација мреже образовних институција на свим нивоима, спровођење програма обуке и доквалификације наставника и ревидирање школских програма. При томе, нису остварени значајнији резултати у децентрализацији и демократизацији образовног система и у повезивању школа са локалним тржиштем рада, као ни у погледу побољшања квалитета наставних програма и садржаја образовања, система оцењивања, стручног усавршавања наставника, опремања образовних институција и увођења нових образовних профила.

У област образовања је у периоду 2000-2005. година уложено 106 милиона ЕУР средстава међународне помоћи, од којих је највећи део уложен у реформу школства и унапређење школа, као и у усавршавање образовног кадра у Републици Србији. Програм модернизације и развоја средњег стручног образовања у Републици Србији од 2003. године подржан је пројектом који реализује ЕУ, у оквиру програма КАРДС, као огледни програм у 55 средњих стручних школа у Републици Србији.

Најважнији пројекти МПС у досадашњем периоду (2000-2005.године):

1. Развој школства у Републици Србији	WB	10.000.000 УСД	2002 -
2. Обука наставника и оснивање Националног центра за стручно усавршавање наставника	СДЦ	60.000 ЕУР	2002-2003
3. Репформа средњег стручног образовања	КАРДС	4.000.000 ЕУР	2003 -
4. ПИСА пројекат	ОЕЦД		2003
5. Оснивање Центра за стручно усавршавање наставника у Нишу	Влада Норвешке	1.315.000 ЕУР	2004 -
6. Пројекат за усавршавање образовног кадра у Републици Србији	ЦИДА	2.000.000 ЦАД	2004-2007
7. Пројекат реформе стручног образовања у области Економије права и администрације	ГТЗ	1.300.000 ЕУР	2004-2006
8. Пројекат унапређења школа	ЕИБ	25.000.000 ЕУР	2005 -
9. Изградња и опремање школа у зајечарском региону	Влада Норвешке	1.987.600 ЕУР	2006
10. Подршка образовању мањина и Рома	ОСЦЕ	350.000 ЕУР	2005-
11. Ка ефикаснијем спровођењу реформи – Систем планирања, буџетирања и праћења активности у МПС	Влада Норвешке	30.000 ЕУР	2006
12. Здрав старт–здрав циљ – Специфична спортска опрема за предшколске установе и стручно усавршавање запослених (1)	Влада Норвешке	88.000 ЕУР	2006-

Основни циљеве реформе образовног система Републике Србије су :

- укључивање угрожених категорија становништва и особа са посебним потребама у систем образовања на основу предлога мера афирмативне акције стручних тимова и истовремену реализацију специфичних семинара за обуку наставника за рад са децом са посебним потребама;
- унапређење квалитета образовања рационализацијом програма, успостављањем стандарда квалитета у посебним научно-наставним подручјима, обуком наставника основних и средњих школа и одобравањем нових уџбеника;

- наставак реформе средњег стручног образовања. Предстоје евалуација пилот програма увођења нових образовних профила у стручне школе и њихова примена у већем броју школа и развој факултативних програма у гимназијама као увод у промене у редовним наставним програмима;
- обезбеђивање системских могућности стицања квалификација за одрасле.

Приоритет са становишта смањивања сиромаштва у области образовања је повећање ефикасности образовног сектора, односно реформа образовања у складу са потребама тржишне привреде и развојем приватног сектора и истовремено пуно укључивање угрожених категорија становништва односно етничких мањина (сеоском популацијом, Ромима, децом са инвалидитетом, избеглим и интерно расељеним лицима) у формални систем образовања. То подразумева реформу предшколског васпитања која укључује програме (уз одговарајућу кадровску подршку) за што већи обухват деце из сиромашних породица, подизање општег образовног нивоа Рома, као и подизање радне квалификације незапослених

Такође, у односу на потребе привреде *циљеви реформе у средњем, вишем и високом образовању* су следећи:

- Оријентација образовања не само ка јачању базичних него и применљивих знања и повезивање са светом рада,
- Развој спремности младих за стручно усавршавање и дошколовање и усаглашавање степена диплома и квалификација са светским стандардима, као и диверсификацију институционалних облика и модела, програма и метода рада,
- Реформа наставних планова и програма у обезбеђивању функционалне, компјутерске и технолошке писмености, подстичући креативност, развој критичког мишљења и потребних вештина за сваког појединца,
- Развој образовног система базирати на филозофији доживотног образовања. У складу са тим неопходне су мере које ће стимулисати послодавце да улажу средства у обогаћивању знања већ запослених радника како би се они укључили у процесе промена и технолошког модернизовања привреде.

Основни *стратешки документ* развоја за сектор образовања и спорта у Републици Србије је Стратегија Министарства просвете и спорта за период 2005-2010. година. Поред тога, стратешки развојни оквир чине и Национални план акције за децу, Стратегија за смањење сиромаштва и нацрт политике и стратегије стручног образовања у Србији. Међународни документи који одређују правац развоја система образовања у Републици Србији су: Европски оквир за побољшање стручног образовања и оспособљавања, Миленијумски циљеви развоја, Стратешки циљеви образовања и обуке у земљама ЕУ и Болоњска декларација.

Нови систем образовања регулисан је Законом о основама система образовања и васпитања из јуна 2003. године и Законом о високом образовању, који је донет 2005. године. У току је израда закона о предшколском образовању, закона о уметничком образовању и васпитању, закона о уџбеницима и другим наставним средствима, закона о студентском стандарду, а разматра се могућност доношења закона о основном образовању и закона о средњем образовању, којима би се дефинисале специфичности и разлике у односу на системски закон.

Институције које су надлежне за спровођење реформи у овој области су: МПС, Управа за спорт, Завод за унапређење образовања и васпитања и Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања.

Започете реформе образовног система наставиће се у правцу повећања квалитета и ефикасности образовања и доступности образовања свима, у складу са принципима доживотног учења и усклађивања образовног система са принципима развоја образовања у ЕУ. Планирано је да школске 2006/2007. године почне остваривање програма деветогодишњег обавезног образовања чији је саставни део припремни предшколски програм. Исто тако, планирано је и повећање партиципације одраслог становништва у програмима и пројектима образовања и учења, као и развијање програма образовања на даљину.

Систем високог образовања унапредиће се са циљем да се смањи дужина студирања и повећа број дипломираних у односу на број уписаних студената. Посебни ефекти примене Закона о високом образовању очекују се у школској 2006/2007 години. Усклађивање наставних планова и програма са принципима Болоњске декларације, акредитација истих, као и прерастање виших школа у установе високог образовања су циљеви чије остварење ће допринети квалитетнијем и кориснијем високо-образовном систему.

Да би се циљеви и задаци реформе образовног система у целини могли остварити посебна пажња посветиће се стабилном финансирању образовних установа из буџета Републике Србије и буџета јединица локалне самоуправе. Обезбеђивање основних услова за образовно-васпитни рад школа захтева наставак реконструкција, поправки и доградњи објеката, опремања школских учионица, лабораторија, кабинета и фискултурних сала. За побољшање квалитета образовања интензивираће се рад на повезивању школа у јединствен информациони систем и опремање мултимедијалних радионица.

Основни дугорочни циљ у области образовања је креирање отвореног и флексибилног система стручног образовања који се прилагођава демографским, социо-економским и техничко-технолошким потребама као кључна претпоставка за унапређење људског потенцијала и успешну интеграцију Републике Србије у европски културни и економски простор. За реализацију таквог стратешког циља у области образовања потребно је формирати националне савете за образовање на свим нивоима, успоставити систем акредитације и сертификације у стручном образовању, развијати стандардизацију у стручном образовању (стандарди занимања, образовни стандарди), подизати стручност наставника и запослених, пратити квалитет на свим нивоима образовања и унапредити финансирање образовања.

У Републици Србији **област спорта** уређена је Законом о спорту, Законом о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама и Законом о спречавању допинга у спорту. У области спорта примењиваће се и Европска конвенција о насиљу и недоличном понашању гледалаца на спортским приредбама и Европска конвенција против допинговања у спорту. У складу са одговорностима Управе за спорт при Министарству просвете и спорта приоритет у раду представљаће успостављање новог система организовања и финансирања спорта, као и убрзавање међународне сарадње. У процесу прикључења ЕУ обезбедиће се усклађивање из ове области и комплетног модела спорта и његове улоге у друштву. У том циљу донеће се Национални програма развоја спорта.

На основу претходне анализе одређени су **средњорочни приоритетни циљеви Министарства просвете и спорта:**

- успостављен ефикасан систем осигурања квалитета на свим нивоима образовања и васпитања

- децентрализован систем образовања и васпитања
- обезбеђене могућности младима и одраслима да стекну вештине, знања и способности потребне за рад и запошљавање, даље образовање и учење
- успостављен је нови модел финансирања образовних установа
- унапређени капацитети васпитно - образовног система за инклузивно образовање деце са сметњама у развоју
- остварено инклузивно образовање деце са сметњама у развоју да краја 2011. године
- остварен систем за пружање подршке талентованим ученицима и студентима
- унапређен систем образовања одраслих
- повећан обухват Рома и унапређен квалитет образовања и васпитања Рома
- изграђени капацитети Министарства просвете и спорта и релевантних установа за ефикасан приступ, коришћење и управљање различитим изворима финансирања
- изграђени капацитети Министарства просвете и спорта за успешно спровођење програма и препорука ЕУ у области образовања, васпитања и спорта
- усклађени прописи у области образовања и васпитања са стандардима ЕУ на основу приоритета дефинисаних у процесу придруживања ЕУ
- организација, методе рада и капацитети запослених у министарству просвете и спорта одговарају потребама ефикаснијег функционисања образовања, васпитања и спорта
- смањење броја неписмених за 10%
- повећан број становника који се баве спортом и рекреативним активностима
- стварање услова за развој врхунског спорта и постизање резултата на великим међународним такмичењима
- ефикасно управљање ресурсима у образовању и спорту коришћењем свеобухватне базе података на свим нивоима образовања и васпитања.

Министарство просвете и спорта дефинисало је приоритетне пројекте који ће допринети реализацији поменутих циљева (Табеле 22а и 22б).

Табела 22а. Програм приоритетних реформских активности у области просвете и спорта у периоду 2007-2009. година

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Оснивање Националне агенције за европске програме у области образовања	МПС	26.000.000	50% *	50%	2007
2. Подршка образовању мањина и Рома	МПС	350.000		Roma Education Fund, OSCE	2006
3. Е-учење – Европска структура високог образовања у области софтверског инжењеринга	Природно-математички факултет, Нови Сад	500.000			2007
4. Заштита националног и културног блага – наша школа	Уметничка школа у Краљеву	350.000		Влада Јапана	2007
5. Децентрализација образовања-припрема имплементације пројекта	МПС	20.000			2006-2009
6. Образовни програм кључних, животних и професионалних вештина у основном образовању за одрасле	МПС	60.000			2006-2007
7. Посебни протокол за заштиту деце од злостављања и занемаривања	МПС	12.000			2006
8. Стручно усавршавање наставника и	МПС	2.000.000	НИП		2007

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
професора					

Табела 226. Програм приоритетних инвестиционих активности у области просвете и спорта у периоду 2007-2009. година

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Опремање фискултурних сала у основним школама	МПС	1.358.800		Влада Кореје	2007.
2. Здрав старт – здрав циљ – Специфична спортска опрема за предшколске установе и стручно усавршавање запослених	Спортско-рекреативни клуб Земун	240.000			2007
3. Школа за будућност – Пројекат евалуације и унапређења образовног процеса на Вишој економској школи у Лесковцу и обезбеђења просторно-техничких услова	Виша економска школа у Лесковцу	4.053.271			2007.
4. Изградња објекта за смештај наставног особља Више пословне школе у Блацу	Виша пословна школа у Блацу	897.500		Влада Норвешке	2007.
5. Лабораторија за нове технологије – Едукативна опрема за Средњу техничку школу у Новом Београду	Средња техничка школа у Новом Београду	169.928		Влада Норвешке	2007.
6. Изградња нове зграде Средње техничке школе у	Средња техничка школа у	1.850.000		Влада Луксембурга	2007.

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
Тутину	Тутину				
7.Рехабилитација школског објекта ОШ „Братство“ у Новом Пазару	ОШ „Братство“ у Новом Пазару	179.235		Влада Луксембурга	2007.
8.Рехабилитација школског објекта ОШ „Меша Селимовић“ у Новом Пазару	ОШ „Меша Селимовић“ у Новом Пазару	946.780		Влада Луксембурга	2007.
9.Реконструкција еколошко-метеоролошке опсерваторије	Физички факултет, Универзитет у Београду	375.000		Влада Јапана	2007.
10. Реконструкција санитарних чворова у школама у Републици Србији	МПС	40.000		Влада Швајцарске	2007.
11.Опремање кабинета за физику у основним школама основним наставним средствима	МПС	2.750.000		Влада Шпаније	2007.
12.Лифт на Географском факултету у Београду, помоћ нашим хендикепираним пријатељима	Географски факултет, Универзитет у Београду	30.000		Влада Кореје	2007.
13.Компјутерска опрема за школе у Републици Србији	МПС	90.000		Влада Кореје	2007.
14.Опремање рачунарске учионице и интернет клуба Филолошког факултета у Београду	Филолошки факултет, Универзитет у Београду	30.000			2007.
15. 30.000 рачунара за	МПС	12.600.000	НИП		2007

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
основне и средње школе и више и универзитетско образовање у Републици Србији					
16. Инвестициона улагања на Универзитету и другим нивоима образовања (основно, средње, ученички и студентски стандард)	МПС	14.916.000	НИП		2007
17. Набавка ђачких столова и столица, разне опреме и музичких инструмената	МПС	17.547.648	НИП		2007
18. Изградња школских спортских терена и фискултурних сала	МПС	7.551.095	НИП		2007
19. Инвестиције у спортске објекте националног значаја	Управа за спорт	8.760.000	НИП		2007
20. Изградња и реконструкција великих спортских центара	Управа за спорт	3.450.000	НИП		2007
21. Изградња и реконструкција базена	Управа за спорт	5.006.718	НИП		2007
22. Спортске хале и фискултурне салае	Управа за спорт	11.074.389	НИП		2007
23. Остали спортски објекти	Управа за спорт	466.777	НИП		2007
24. Набавка спортских реквизита и опреме	Управа за спорт	1.084.883	НИП		2007

Оснивањем Националне агенције за европске програме у области образовања и спровођењем конкретних програма наш систем образовања ће се ускладити са образовним стандардима ЕУ, чему ће допринети и наставак реализације пилот програма у сарадњи са агенцијама ЕУ. Највећи број преосталих предложених пројеката се односе на улагање у реконструкцију и опремање школа и других образовних установа.

3.9. Култура

У области културе и медија досадашње реформе су биле усмерене на успостављање нових односа савременог стваралаштва. Створени су нови културни амбијент и понуда и остварена је равнотежа између уметничког стваралаштва и културне индустрије, приватног, јавног и невладиног сектора. У свим областима савременог културног стваралаштва подржавају се најквалитетнији пројекти са целе територије републике, свих народа и етничких мањина, као и међународна сарадња, како са земљама из региона, тако и са земљама широм света.

Законски оквир из периода пре транзиције је измењен и допуњен доношењем нових закона: Закон о радиодифузији, Закон о јавном информисању, Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја.

Средњорочни стратешки циљеви Министарства културе су усмерени на унапређење програмских, кадровских и просторних услова, као и нормативног оквира за деловања у области савременог стваралаштва, културне индустрије и међународних односа у складу са европским стандардима. То се пре свега

односи на стварање нормативног оквира за деловање медија, стварање слободног медијског простора и развој културе слободе информисања, медијског плурализма, културе толеранције и дијалога и заштите људских и мањинских права у овој области

За остваривање ових циљева, Министарство културе је дефинисало конкретне активности које је потребно спровести у наредном периоду:

- Нормативно регулисање мреже установа заштите покретних и непокретних културних добара;
- Формирање Националног института за конзервацију и рестаурацију
- Формирање регионалних центара Националног института за конзервацију и рестаурацију у Нишу и Новом Саду;
- Формирање регионалног културног центра за КИМ
- Образовање Националног савета за културу и именовање чланова Савета у области заштите културних добра;
- Нормативно регулисање позоришне и биоскопске мреже;
- Формирање Националног центра за књигу и Националног центра за дигитализацију уметности;
- Формирање Националног савета за културу и именовање чланова Савета у области савременог стваралаштва.
- Приступање међународним конвенцијама, приоритетно у области заштите културног наслеђа и медија;
- Нормативно регулисање концентрације медија и транспарентности власништва;
- Оснивање јавног предузећа (ЈП) за емитовање радио и телевизијских програма и преносне везе;
- Обезбеђивање развоја независности и стручности регулаторних тела;
- Обезбеђивање примене и поштовања медијских закона и остваривања слободе медија, мишљења и изражавања са становишта људских слобода.

Дакле, приоритети у области културе и медија су:

- израда и усвајање недостајућег регулаторног оквира,
- израда програма реформи институција и кадровске базе, и
- завршетак процеса приватизације медија.

Остваривањем ових циљева у средњем року највећи број културних реформи ће бити спроведен и област културе ће бити уређена у складу са међународним стандардима. У том циљу Министарство културе у наредне три године намерава да спроведе пројекте наведене у Табели 23.

Табела 23. Приоритетни пројекти у области културе у периоду 2007-2009. година

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Пројекат адаптације и реконструкције објекта Музеја савремене уметности у Београду	МК	6.470.000	3.683.000 (НИП)		2006 - 2008
2. Реконструкција постојеће и доградња зграде Народног позоришта у Суботици	МК	23.000.000	70.000 буџет РС и 70.000 Буџет АП Војводина 3.278.000 (НИП)		2007
3. Адаптација и уређење Музеја науке и технике	МК	4.700.000	4.435.000 (НИП)		2006-2008
4. Савет за штампу (промењен назив пројекта)	МК	280.000	28.000		2007
5. Покретање штампаних медија на ромском, албанском и бошњачком језику	МК	1.740.000	520.000		2007
7. Пројекат Старог млина – Центар за едукацију и менаџмент у заштити културног наслеђа, Сремски Карловци	МК	3.290.000	58.000		2007
8. Национални центар за	МК	150.000*			2007

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
дигитализацију					
9. Приступање међународним конвенцијама (Савета Европе и УНЕСКО-а)	МК				2006
10. Формирање Центра за културу и духовно стваралаштво Румуна у Србији	МК	400.000	108.000	70.000 Жупанијски савет Караш-Северин	2006
11. Вајарско-едукативна радионица за обраду камена, Крушевац	МК	117.000	12.000		2006
12. Оснивање радионице за неговање старих заната	МК	117.000			2007
13. Реализација пет пројеката за одржавање амбијенталне целине- Велика Хоча	МК	150.000			2006
14. Оснивање дигиталног тонског студија Београдске филхармоније	МК	650.000			2007
15. Регионални креативни центар Јожеф Нађ, Кањижа		650.000	95.770 (НИП)		2004-2007
16. Међународни етно центар Бабак, Копачица		500.000	3.300	93.000 ЕУР Влада Словачке и 220.000 ЕУР Међ. орг. за народну и традиц. уметност, Беч	2005
17. Пројекат Шлос – еко-етно музеј, Голубинци		350.000	2005.плаћено 3.735.000 дин. 333.000 (НИП)		2005-2007
18. Реконструкција зграде и проширење капацитета Народног		24.054.800 ЕУР	2005.плаћено 38.200.000 дин.		2006-2011.

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
музеја у Београду			6.682.000 (НИП)		
19. Пројекат реконструкције зграде Југословенске кинотеке		5.000.000	2005. плаћено 27.000.000 дин. 5.185.000 (НИП)		2006
20. Изградња депоа Југ. Кинотеке за смештај филмова		5.500.000	5.122.000 (НИП)		2006-2007
21. Санација и уређење зграде Архива Србије		1.370.000	1.751.000 (НИП)		2006

** Потребно је проценити вредност пројекта у сарадњи са надлежним Министарством*

Већина ових пројеката се односи на реконструкцију и изградњу културних објеката широм Републике Србије. Уз ове пројекте у наредном периоду је веома битно улагати у јачање капацитета надлежних институција за спровођење законодавних и других регулаторних реформи у области културе и медија.

3.10. Здравље

Погоршање здравственог стања у Републици Србији последица је кумулативног дејства критичних догађаја у привреди, политичкој и социјалној сфери којима је становништво било изложено током 90-их година. Овим ефектима придружују се: старење становништва, велики број избеглица и интерно расељених лица, загађења животне и радне средине, незапосленост и социјална беда, као и раширеност ризичних стилова живота, посебно међу младима. Постојећи систем здравствене заштите са својим структурним слабостима, slabим дометима здравственог васпитања и напора ка промоцији здравља, малом пажњом која се посвећивала ризицима по здравље у животној и радној средини, није могао да одговори на ове изазове.

Систем здравствене заштите у Републици Србији припада системима са обавезним социјалним/здравственим осигурањем (тзв. „Бизмарков модел“). Карактеришу га скоро потпун обухват становништва здравственим осигурањем, широк обим права из здравственог осигурања и доминантно државно власништво над зградама и опремом. Управљање системом је изразито централизовано на републичком нивоу. Приватни сектор здравства је неразвијен.

И поред значајног издвајања за здравствену заштиту из бруто друштвеног производа, како државног сектора здравства (6,6%), тако и укупних трошкова који према проценама износе и до 10% БДП-а, овај систем је суочен са сталним проблемима у финансирању.

Републички завод за здравствено осигурање финансира постојећу структуру – тј. добро развијену мрежу здравствених установа са изузетно добром обезбеђеношћу здравственим кадром. Међутим, доступност здравствених услуга је ограничена значајним плаћањима од стране корисника, посебно за сиромашно становништво (углавном недоступне старим лицима, инвалидима, Ромима, избеглим и расељеним лицима). Таква ситуација угрожава основне принципе функционисања система здравствене заштите.

Реформа система здравствене заштите започета је 2002. године. Здравствене установе су опремљене модерном опремом и постигнута је боља снабдевеност лековима и санитетским материјалом, уз истовремену примену мера за рационализацију потрошње. Усвојени су и документи који су усмерени на унапређење система здравствене заштите и здравља становништва и који представљају основу за спровођење реформе у овом сектору: Здравствена политика, Визија развоја система и Стратегија реформе система здравствене заштите Републике Србије.

У 2004. години и 2005. години интензивирањем је реформски процес у области здравства. Доношењем Закона о здравственом осигурању и Закона о здравственој заштити у 2005. години, убрзана је реформа здравственог система. Она је имала у виду потребу смањења јавне потрошње, што значи да се остваривање права из обавезног здравственог осигурања прилагођава финансијским могућностима друштва. Потреба обезбеђења побољшања здравствене заштите становништва биће омогућена рационалнијом и бољом организацијом рада у овој области. По први пут је уведено добровољно здравствено осигурање. Започета је и промена модела финансирања примарне здравствене заштите и увођење новог модела плаћања лекара путем

партиципације (очекивани резултат је смањење трансфера РЗЗО здравственим установама за око 3 млрд динара).

Основно опредељење у реформи система здравствене заштите јесте да се обезбеди приступ неопходним услугама одговарајућег квалитета без финансијских баријера за целокупно становништво, укључујући социјално угрожене и друге категорије становништва, односно етничке мањине тј. избегла и интерно расељена лица, Роме, сиромашно становништво и друге. Овај циљ се остварује путем бројних националних програма и стратегија са акционим плановима, укључујући реструктурирање здравствених установа, увођење пакета основних здравствених услуга, промене у начину плаћања давалаца здравствених услуга, смањење или изузеће од личног учешћа осигураних лица у трошковима здравствене заштите за осетљиве популационе групе и интегрисање приватне праксе у јавни здравствени систем.

Област здравства учествовала је са 5% у реализацији досадашње међународне помоћи, и пројекти су покрили различите области здравствене делатности: унапређење здравствене заштите, стратегије борбе против појединих болести, реформа и реконструкција здравствених објеката, набавка лекова, развој информационог система и јачање основних функција државног сектора у здравству. ЕУ финансира и пројекат израде Стратегије набавке безбедне крви и њених продуката и израде закона о трансфузији, као и пројекте израде Стратегије за контролу дувана и Стратегије јавног здравља. Уз то, СБ и ЕУ путем својих пројеката јачају капацитете Министарства здравља и капацитете здравствених установа са циљем да се постигну знања и способности за увођење новог система здравствене заштите.

Најважнији пројекти у области здравља у досадашњем периоду (2000-2005. година):

1. Набавка основних лекова и медицинске опреме за државне апотеке и здравствене установе у Републици Србији	20.000.000 ЕУР	ЕУ	2001
2. Подршка Фармацеутском Сектору Србије	23.700.000 ЕУР	ЕУ	2001
3. Реновирање болница и опреме здравствених центара	5.000.000 ЕУР	ЕУ	2001
4. Пројекат помоћи примарној здравственој заштити (Домовима здравља)	5.370.000 ЕУР	ЕCHO	2001
5. Пројекат помоћи заводима за заштиту здравља	1.616.000 ЕУР	ЕCHO	2001
6. Пројекат помоћи људима са физичким и	1.000.000 ЕУР	ЕCHO	2001

менталним поремећајима -

8. Реорганизација Завода за трансфузију	5.000.000 ЕУР	ЕУ	2002
9. Унапређење медицинске опреме клиничких центара у Републици Србији	11.400.000 ЕУР	Влада Јапана	2002
10. Capacity building fund	103.000 УСД	УНДП	2002-2003
11. Помоћ Европске уније националној служби трансфузије у Републици Србији		ЕУ	2002-2005
12. Помоћ развоју јавног здравља у Републици Србији		Euro Health Group	2003-2005
13. СИДА - Праћење епидемије у Републици Србији		Глобал Фонд	2003-2006
14. Пројекат унапређења превентивних здравствених услуга у Републици Србији		ЕУ	2004-2006
15. Развој здравственог информационог система за основне здравствене и фармацеутске услуге		ЕУ	2004-2007
16. Контрола туберкулозе у Србији кроз спровођење директно опсервиране терапије и пружање услуга ризичним популацијама		Глобал Фонд	2006-2007
17. Метабаза информационо комуникационих технологија у здравству		Светска банка	
18. Опремање служби за дијализу 3,5 милиона евра		Влада Италије	
19. Пројекат „Мајка и дете“	2.500.000 ЕУР	Влада Италије	
20. Рехабилитација служби хитне медицинске помоћи у градовима у Републици Србији		Влада Норвешке	
21. Програм за превенцију злоупотребе наркотика		Влада Норвешке	

Извор: Миер

Појава међународних партнера, посебно Светске Банке и ЕУ (преко Европске Агенције за реконструкцију – ЕАР) наметнула је потребу формулисања јасне визије система здравствене заштите са водећим принципима развоја. Визија система здравствене заштите полази од неколико важних премиса:

- систем здравствене заштите развијаће се из постојећих капацитета и наслеђене традиције;
- принцип солидарности биће најважнији за доношење одлуке и избор решења, те се мора континуирано поштовати на свим нивоима здравствене заштите. Корисник система мора бити у центру пажње доносилаца одлука на

политичком, административном и професионалном нивоу, као и давалаца услуга;

- при обезбеђивању најбоље могуће здравствене заштите морају се имати у виду финансијска ограничења условљена економским могућностима земље;
- стварање система у коме ће заједничко деловање јавног и приватног сектора у пружању здравствених услуга обезбедити становништву систем здравствене заштите који ће у оквиру реалних ресурса омогућити правичан приступ здравственим услугама, које ће бити базиране на модерној технологији и савременим научним методама, подржане делотворним превентивним и промотивним активностима.

Усвојеном здравственом политиком дефинисани су основни циљеви и правци развоја здравственог система у Републици Србији: очување и унапређење здравственог стања становништва; правичан и под једнаким условима приступ здравственој заштити; постављање корисника (пацијента) у центар система; постизање финансијске и институционалне одрживости система; побољшање ефикасности и квалитета рада; дефинисање улоге приватног сектора и унапређење кадровске базе у систему здравствене заштите. Основни циљ ССС у области здравства јесте унапређење здравља становништва и посебно обезбеђење једнаког приступа здравственој заштити.

Приоритети у реформи система здравствене заштите су смањивање превентибилног морбидитета и превременог морталитета становништва, усклађивање права из здравственог осигурања са материјалним могућностима друштва и стварање модерног, одрживог, децентрализованог и транспарентног система здравствене заштите.

Средњерочни реформски циљеви и приоритети у области здравства су:

1. Доношење програма здравствене заштите за угрожене категорије становништва, као и програме здравствене заштите становништва за болести од већег социјално-економског значаја и обезбедити услове за њихову имплементацију;
2. Успостављање система лиценцирања здравствених радника и акредитације здравствених установа и програма, као и систем сталног унапређења квалитета рада здравствених установа;

3. Обезбеђивање правичности и једнакости у коришћењу здравствене заштите свим грађанима, на основу пакета основних здравствених услуга, у оквиру обавезног здравственог осигурања, дефинисаног Законом о здравственом осигурању;
4. Дефинисање нових модела плаћања даваоцима услуга у систему здравствене заштите који подразумевају увођење модела капитације у примарној здравственој заштити, модела дијагностички сродних група у болницама за краткотрајну хоспитализацију и нове моделе плаћања по услузи за високо софистициране услуге у терцијарној здравственој заштити;
5. Обезбеђивање ресурса за ефикаснији и квалитетнији рад инспекцијских служби, и јачање капацитета Министарства здравља.

Приоритетне активности у области здравственог осигурања и дрога у периоду од 2006. до 2010. године су следеће:

- 1) доношење подзаконских аката за успостављање система обавезног здравственог осигурања,
- 2) смањење јавне потрошње и усклађивање права из обавезног здравственог осигурања са финансијским могућностима државе,
- 3) увођење и имплементација добровољног здравственог осигурања,
- 4) доношење Уредбе о обавезном здравственом осигурању (рок 2007),
- 5) израда Закона о фондовима добровољног здравственог осигурања (рок 2011.),
- 6) израда нацрта новог Закона о производњи и промету опојних дрога,
- 7) израда пратећих прописа за Закон о прекурсорима,
- 8) доношење одговарајуће Стратегије (друга половина 2006.),
- 9) изградња административних капацитета
- 10) склапање међународних уговора о здравственом осигурању.

Министарство здравља је конкретизовало ове активности у предлогу пројеката (Табеле 24а и 24б), које треба реализовати у наредне три године, како би се остварили наведени циљеви реформе здравственог система у Републици Србији.

Табела 24а. Програм реформских активности у области здравља у периоду 2007-2009. године

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Израда и спровођење Програма здравствене заштите деце и жена у вези са материнством	МЗ	705.882	235.294		48 месеци
2. Рано откривање и лечење болести уста и зуба код деце до 18 година живота и трудница	МЗ	35.294	35.294		12 месеци
3. Израда и спровођење програма превентивне здравствене заштите деце са психофизиолошким поремећајима и говорном патологијом	МЗ	425.176	220.000		24 месеци
4. Развој здравља младих на Балкану	МЗ	4.912.2814		4.912.281	36 месеци
5. Процена квалитета перинаталне здравствене заштите у Србији	МЗ	95.000		95.000	12 месеци
6. Увођење једнодневне хирургије у лечењу гинеколошких обољења	МЗ	200.000		200.000	12 месеци
7. Спровођење програма о вештачки потпомогнутом оплођењу	МЗ	352.941	352.941		12 месеци
8. Унапређење здравља жена у менопаузи	МЗ	20.000		20.000	12 месеци
9. Програм превенције раног откривања и лечења	МЗ	296.470	296.470		36 месеци

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
остеопорозе					
10. Израда плана и имплементација одредби закона о здравственој заштити везаних за Роме	МЗ	705.882	705.882		12 месеци
11. Израда и спровођење програма превенције, лечења и рехабилитације оболелих од шећерне болести	МЗ	2.647.058		2.647.058	12 месеци
12. Израда програма превенције, лечења и рехабилитације оболелих од кардиоваскуларних болести	МЗ	4.411.765		4.411.765	12 месеци
13. Израда и спровођење програма превенције, лечења и рехабилитације оболелих од хроничних опструктивних болести плућа	МЗ	3.529.412		3.529.412	12 месеци
14. Израда и спровођење програма превенције, лечења и рехабилитације оболелих од цереброваскуларних болести	МЗ	4.411.765		4.411.765	12 месеци
15. Израда програма и спровођење превенције, лечења оболелих од малигних болести (рака дојке,)	МЗ	2.528.894	2.528.894		12 месеци
16. Израда програма и плана активности	МЗ	6.443.294	6.443.294		12 месеци

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
здравствене заштите од малигних болести					
17. Спровођење стратегије унапређења менталног здравља	МЗ	294.117	294.117		12 месеци
18. Контрола ТБЦ кроз спровођење стратегије директно опсервиране терапије	МЗ	1.382.500		1.382.500	36 месеци
19. Подршка референтним лабораторијама за респираторне и ентеровирусе (грип, полиомијелитис итд.)	МЗ	83.529	83.529		12 месеци
20. Примена плана активности пре и у току пандемије грипа	МЗ	6.918.353	6.918.353		12 месеци
21. Спровођење националних програма за превенцију злоупотребе психоактивних супстанци	МЗ	352.941	352.941		12 месеци
22. Оснивање центра за супституциону терапију зависника од опијата у ДЗ Палилула у Београду	МЗ	200.000		200.000	18 месеци
23. Израда водича у области производње и промета опојних дрога и прекурсора	МЗ	34.588	34.588		12 месеци
24. Оснивање Националне	МЗ	197.647	197.647		12 месеци

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
лабораторије за карактеризацију опојних дрога, психотропних супстанци, прекурсора и супстанци које су ван списка прекурсора					
25. Спровођење стратегије контроле дувана	МЗ	2.647.059		2.647.059	12 месеци
26. Формирање Националног центра за трансплантације	МЗ	576.760	576.760		12 месеци
27. Трансплантација матичних ћелија хематопоезе код деце у Републици Србији	МЗ	2.000.000		2.000.000	12 месеци
28. Подстицање активности на омасовљавању давања органа и ткива на пресађивање	МЗ	80.941	80.941		12 месеци
29. Развој Националног регистра добровољних даваоца коштане сржи и праћење рада лабораторије за ХЛА типизацију	МЗ	809.820	809.820		12 месеци
30. Испитивање химеризма код деце после трансплантације коштане сржи методама молекуларне генетике	МЗ	11.764	11.764		12 месеци
31. Подстицање активности на омасовљавању добровољног давалаштва крви	МЗ	1.824.353	1.824.353		12 месеци

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
32. Унапређење здравствене заштите оболелих од хемофилије	M3	69.929	69.929		12 месеци
33. Модернизација рада центра за фракционисање плазме	M3	19.015.294	9.411.764		36 месеци
34. Јонизујуће зрачење и здравље запослених	M3	32.530	32.530		12 месеци
35. Унапређење превентивних здравствених услуга	M3	3.750.000		3.750.000	24 месеца
36. Израда Програма превентивне стоматолошке здравствене заштите	M3	52.941	52.941		12 месеци
37. Политика примарне здравствене заштите на Балкану	M3	2.105.263		2.105.263	36 месеци
38. Испитивање здравственог стања становништва	M3	283.011	283.011		12 месеци
39. Формирање Централног регистра антирабичне заштите и особа озлеђених од стране животиња на територији Републике Србије	M3	58.823	58.823		12 месеци
40. Израда националног програма и надзор над спровођењем превенције, раног откривања и лечења	M3	148.235	148.235		12 месеци

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
тровања					
41. Безбедно одвожење и складиштење радиоактивног отпада	МЗ	1.356.986	1.356.986		12 месеци
42. Праћење и анализа здравственог стања становништва на основу података рутинске и виталне статистике и коришћења здравствене службе	МЗ	668.612	668.612		12 месеци
43. Развој здравственог информационог система (ресурсне базе података)	МЗ	978.215	978.215		12 месеци
44. Праћење квалитета рада здравствених установа и организација и спровођење провере квалитета стручног рада	МЗ	150.684	150.684		12 месеци
45. Припрема плана развоја стручног усавршавања здравствених радника и здравствених сарадника	МЗ	1.319.932	1.319.932		12 месеци
46. Организација и спровођење активности промоције здравља посебно усмерена на вулнерабилне групације и локалну заједницу	МЗ	1.333.783	1.333.783		12 месеци
47. Превенција и контрола	МЗ	1.021.856	1.021.856		12 месеци

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
заразних болести укључујући и националне програме имунизације					
48. Евиденција и праћење водећих хроничних незаразних болести	МЗ	1.007.858	1.007.858		12 месеци
49. Евидентирање, прикупљање и анализа података о факторима ризика у животној средини који угрожавају здравље људи са предлогом мера за унапређење стања	МЗ	321.131	321.131		12 месеци
50. Подстицање активности стручних организација, савета и удружења као и хуманитарних организација на активностима које су као приоритет предвиђени планом развоја односно посебним програмима здравствене заштите	МЗ	62.353	62.353		12 месеци
51. Оснивање Агенције за квалитет и акредитирање здравствених установа	МЗ	1.670.000		1.670.000	24 месеци
52. Обезбеђење средстава за изградњу, и текуће одржавање здравствених установа у државној својини	МЗ	15.247.059	15.247.059		12 месеци

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
53. Доношење плана за финансирање набавке медицинске опреме за здравствене установе у Републици Србији	M3	29.113.412	29.113.412		12 месеци
54. Обезбеђивање услова за рад Републичких стручних комисија и Комисије за процену здравствених технологија	M3	200.000	200.000		12 месеци
55. Процена здравствених технологија	M3	2.400.000			36 месеци
56. Оснаживање услуга јавно - здравствених лабораторија	M3	1.500.000			12 месеци
57. Израда водича добре праксе – наставак пројекта	M3	24.705	24.705		12 месеци
58. Реформа служби хитне помоћи у Републици Србији, фаза 1	M3	300.000		300.000	12 месеци
59. Реструктурирање терцијарне здравствене заштите	M3	*			
60. Имплементација Плана за финансирање инвестиционог одржавања здравствених установа у Србији НИП	M3	84.000.000		84.000.000	12 месеци
61. Приватизација здравствених установа	M3	988.235	988.235		12 месеци
62. Рационализација потрошње	M3	3.427.964	210.576		12 месеци

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
енергената у болницама увођењем система когенерације кроз примену позитивних искустава пројекта „Енергетска ефикасност”					
63. Унапређење квалитета Центара за хемодијализу и служби за гинекологију и педијатрију у Републици Србији	M3	6.050.000		6.050.000	12 месеци
64. Унапређење квалитета здравствене заштите и неге болесника са психофизиолошким поремећајима и говорном патологијом	M3	92.863		92.863 Норвежани	12 месеци
65. Истраживање о узроцима смрти и степену сагласности клиничке дијагнозе и обдукционог налаза	M3	47.058	47.058		12 месеци
66. Финансирање примењених истраживања у области здравствене заштите	M3	117.647	117.647		12 месеци
67. Унапређење пријављивања нежељених дејстава лекова	M3	117.647	117.647		12 месеци
68. Унапређење примарне здравствене заштите увођењем модела	M3	3.750.000		3.750.000	24 месеца

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
капитације					
69. Реформа система финансирања у здравству кроз модел капитације и дијагностички сродних група	M3	*			
70. Израда и имплементација програма едукације за запослене у МЗ	M3	88.235	88.235		12 месеци
71. Едукација здравствених радника	M3	88.235	88.235		12 месеци
72. Пројекат Краљевине Норвешке –Ка ефикаснијем спровођењу реформи-унапредити капацитете у Министарству здравља за процесе планирања и израду акционог плана кроз пројекат Краљевине Норвешке	M3	25.000			12 месеци
73. Израда портала Министарства здравља	M3	7.082	7.082		12 месеци
74. Едукација особа које се баве односима са јавношћу-друга фаза	M3	23.235	23.235		12 месеци
75. Израда плана набавке опреме за канцеларију ГР при здравственим установама (компјутер, мејл, телефон)	M3	367.647	367.647		12 месеци

* Потребно је проценити вредност пројекта у сарадњи са надлежним министарством

Табела 246. Програм инвестиционих активности у области здравља у периоду 2007-2009. година

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Набавка РТГ апарата и мамографа за ДЗ у Републици Србији	МЗ	7.000.000		7.000.000	12 месеци
2. Хитна обнова здравствених установа у Републици Србији	МЗ	12.336.471		12.336.471	9 месеци

Убрзавање реформе система здравствене заштите омогућиће и пројекти међународних партнера: Светске банке, Европске уније преко Европске агенције за реконструкцију, УНИЦЕФ-а, Канадске агенције за међународни развој (ЦИДА) и бројних земаља – Норвешке владе, Кине, Јапана, као најзначајнијих. Ови пројекти су усмерени на унапређење примарне здравствене заштите, на реконструкцију општих болница, опремање здравствених установа, реформу финансирања здравственог осигурања, унапређење политике управљања лековима, развој пакета основних здравствених услуга, увођење нових модела плаћања здравственим радницима – пре свега капитације и развој интегрисаног здравственог информационог система.

3.11. Наука и заштита животне средине

Наука

Научноистраживачка делатност Републике Србије, иако на располагању има довољно стручан кадар, недовољно је технички оспособљена за постизање

компетитивних резултата на европском нивоу. Разлози за овакво стање леже, пре свега, у лошем стању опреме која је у току последњих 15 година застарела и постала највеће ограничење за успешан научноистраживачки рад. Тиме је у Републици Србији отежано спровођење политике интегрисаног истраживања, која је један од средњорочних економских приоритета Европског партнерства, а која се имплементира кроз Оквирне програме за истраживање, развој и демонстрационе активности Европске уније. Осим тога, веома је отежана иновациона делатност и на њој заснован економски развој и отварање нових радних места, а тиме и улагање привреде у истраживачко-развојну делатност и достизање Лисабонског циља ЕУ од 3% БДП улагања у истраживање и развој. Имајући у виду оптерећеност државног буџета у решавању бројних нагомиланих социјалних, еколошких и других проблема насталих у току транзиције, средства међународне помоћи постају кључни извор за побољшање стања у овој области, кроз обнову научноистраживачке опреме и капацитета.

Закон о научноистраживачкој делатности и Закон о иновационој делатности чине стратешки законодавни оквир за реформу научноистраживачке и иновационе делатности путем рационализације мреже научноистраживачких организација, усклађивања стандарда научноистраживачког рада са стандардима који важе у ЕУ и свету, побољшања услова за научноистраживачку и иновациону делатност, повећања ефективности улагања у ове делатности и повећања применљивости резултата научноистраживачког и иновационог рада у привреди. Истраживање и развој имаће кључну улогу покретача свеукупних економских, друштвених и културних промена у процесу стварања друштва базираног на знању. Имајући у виду да су научни резултати у директној вези и пропорцији са свеукупним развојем друштва, ствараће се претпоставке и амбијент да научноистраживачка делатност, заједно са високим образовањем постане главни носилац привредног и друштвеног развоја.

Министарство науке и заштите животне средине је 1. јануара 2006. године започело нови научноистраживачки циклус (2006 – 2010), што подразумева: праћење утврђених мерљивих критеријума за валоризацију научноистраживачке компетентности истраживача, израду студије о ефикасности примене научноистраживачких резултата у привреди, ефективно ангажовање свих расположивих научноистраживачких ресурса, посебно младих истраживача, контролу ефективног коришћења буџетских средстава у научноистраживачкој и иновативној делатности, побољшање услова за научноистраживачки рад (опремљеност научноистраживачких организација, материјални статус

истраживача и др.), развој међународне научно-технолошке сарадње и повећавање издвајања из БДП за научноистраживачки и иновативни рад. У домену међународне сарадње ставиће се нагласак на укључивање Србије у 7. Оквирни програм ЕУ за истраживање и развој (2007-2013), за шта је потребно обезбедити донаторска средства за национално учешће у Програму. Посебна пажња биће посвећена мултилатералним програмима које отварају економски развијене земље Европе за регион југоисточне Европе и западног Балкана. Такође је у плану и доношење критеријума везаних за утврђивање компетентности научних кадрова, што подразумева и веће укључивање младих научних кадрова у истраживачке процесе и обезбеђивање њиховог континуираног научног развоја. У складу са тиме, донеће се Национални програм развоја научног кадра. Важан циљ Владе и МНЗЖС је развој оптичке академске мреже и израда локалних рачунарских мрежа, набавка рачунарске опреме за потребе научноистраживачких организација и сличне активности као предуслова за развој информатичког друштва. Пројекат SEELight Владе Грчке у оквиру Хеленик Плана би осигурао вишегодишњи сигуран и брз приступ академске мреже Републике Србије Европској академској мрежи ГЕАНТ. Један од приоритета у наредном периоду биће и развој домаће издавачке делатности у области научноистраживачког рада, како путем програмиране финансијске подршке, тако и путем успостављања стандарда који важе у свету са циљем што већег утицаја резултата научноистраживачког рада у националним и међународним оквирима.

Проблематика заштите од јонизујућих зрачења и нуклеарне сигурности је по својој природи међуресорна. Обухвата проблеме који су у ресору министарстава задужених за област науке, заштите животне средине, здравља, унутрашњих послова и одбране. Како Република Србија нема финансијских могућности да у одговарајућој мери одговори потребама заштите од јонизујућих зрачења и нуклеарне сигурности и безбедности, то је потребно у програм области за међународну помоћ уврстити и овај приоритет. Средства међународне помоћи биће усмерена у примену новог Закона о заштити од јонизујућих зрачења и нуклеарној сигурности, као и у оснивање Агенције за заштиту од зрачења и нуклеарну сигурност, као независног регулаторног тела у овој области. Кроз нови закон и подзаконска акта у правну регулативу биће укључене одредбе међународних конвенција, препоруке Међународне агенције за атомску енергију и Директиве ЕУ.

Кључни проблем нуклеарне сигурности и безбедности Србије остаје проблем истрошеног нуклеарног горива истраживачког реактора у Институту за

нуклеарне науке „Винча“. У пројекат репатријације горива из Винче у Руску Федерацију је укључена Међународна агенција за атомску енергију (МААЕ – ИАЕА) и овај пројекат је највећи активни захват те врсте који спроводи МААЕ у свом програму Техничке помоћи земљама чланицама. Између МААЕ, ИНН „Винча“ и конзорцијума три руске компаније је потписан уговор о препакивању (4.3 милиона УСД – обезбеђено од донатора) и транспорту (5.4 милиона УСД – није обезбеђено) горива у Русију. У трећој фази, по пријему горива у Русији, за репроцесирање ће бити потребно обезбедити још 19.5 милиона УСД. Како 20% од укупне потребне своте (24.9 милиона УСД) покрива Department of Energy Владе САД, остаје да се од донаторских средстава обезбеди још око 20 милиона УСД.

Информациони сектор је у раној фази развоја у Републици Србији и, као у многим новим областима, постоји недостатак прецизне и публиковане статистике која би пружила прелиминарни статистички профил и показатеље знања у сектору. Развој информационог друштва (ИД) фундаментално утиче на развијеност демократије, економије, функционисање државне управе и других друштвених области које су кључне за добробит и квалитет живота грађана. Истовремено, подстицање развоја ИД утиче на смањивање постојећег јаза између земаља у транзицији и развијенијих земаља и представља предуслов за приближавању чланства Европској унији. Министарство науке и заштите животне средине израдило је предлог *Националне Стратегије за информатичко друштво*, која је у завршној фази процеса усвајања од стране Владе. Стратегија развоја информатичког друштва у Републици Србији у основи, дефинише циљеве, поступак и носиоце имплементације е-иницијатива у свим сегментима друштвеног и привредног живота. Стратешки циљеви, координирани од стране Министарства науке и заштите животне средине, обухватају: електронску владу, електронску управу, здравство, образовање, привреду и финансијске институције, са циљем обезбеђења приступа тим институцијама путем јавних комуникационих мрежа. Наведене циљеви могуће је реализовати уз ослањање на развојне потенцијале научно истраживачких организација, а претходила би им реорганизација институција, као и мере промоције и имплементације сервиса. За реализацију ових циљева у оквиру Стратегије неопходна је, поред ограничених средстава државног буџета, и снажна међународна помоћ.

Важан део реформе институција из области науке је и *израда стандардизованих докумената у процедурама пословања Министарства науке и заштите животне средине (МНЗЖС)*, као део реформе државне управе. У

циљу боље организације пословних процеса неопходно је увести стандардизацију докумената, која представља кључни фактор успеха у примени информационо-комуникационих технологија у сложенијим системима. С обзиром да е-управа представља изузетно сложен и дистрибуирани систем, имплементација стандарда представља кључни фактор њеног успешног развоја и увођења.

Имајући у виду да се савремени социо-економски развој заснива првенствено на примени резултата научноистраживачке и иновативне делатности у привреди, неопходно је научноистраживачку и иновативну делатност посматрати као основне ресурсе развоја. У складу са тим, у наредном периоду потребно је повећати обим улагања у развој научноистраживачког и иновативног система Републике Србије, са садашњих 0,5% БДП на 1,0% БДП. Достицање овог циља неће бити могуће без јаке међународне помоћи, а посебно када се има у виду достизање Лисабонског циља ЕУ од 3% БДП улагања у истраживање и развој.

У наредној табели приказани су приоритетни пројекти и програми, идентификовани од стране МНЗЖС, који би требало да допринесу реализацији горе наведених циљева у области науке.

Табела 25. Приоритетни реформски пројекти и програми у области науке у периоду 2007-2009. године.

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. SEELight повезивање рачунарских мрежа неколико земаља југоисточне Европе	Рачунски центар Универзитета у Београду	8.500.000	1.600.000		
2. Пројекти Међународне агенције за атомску енергију	МНЗЖС	23.100.000	3.150.000	МААЕ (ИАЕА)	2006
3. Микроскопски центар Београдског универзитета	Физички, Хемијски и Факултет физичке хемије Универзитета у Београду	2.000.000			
4. Подршка националној ГРИД инфраструктури – АЕГИС	Институт за физику, Београд	2.150.000			

5.	„Center for Nanomaterials reinforcement”	Универзитет у Београду	1.900.000			
6.	Увођење терапије тумора ока протонским зрачењем у Републици Србији	Лабораторија за физику Института за нуклеарне науке ВИНЧА	1.825.000			
7.	Пројекат изградње система физичке заштите у Институту за нуклеарне науке „ВИНЧА”	Института за нуклеарне науке ВИНЧА	1.000.000			
8.	Инвестиције у капиталну опрему за научна истраживања		17.000.000	НИП		2006
9.	Финансирање реализације до 50 иновација годишње		2.500.000	НИП		2006
10.	Подстицај изградње иновационих организација - од идеје до производа или услуге (научно истраживачки и развојни центри)			НИП		
11.	Подстицај изградњи организација за инфраструктурну подршку иновационих организација (научно-технолошки паркови и пословно-технолошки инкубатори)		7.500.000	2.500.000 НИП	5.000.000	2006

12. Подстицај формирања јединствених информатички х база података (научна достигнућа у свету, научна достигнућа у Републици Србији, библиотечки материјал, промоција науке)		7.900.000	НИП		2006
--	--	-----------	-----	--	------

Поред наведених пројеката и програма, потребно је у сарадњи са МНЗЖС, формулисати пројекте и програме у следећим приоритетним областима:

- обнова истраживачко-развојне инфраструктуре и опремање научно-технолошких паркова;
- заштита од јонизујућих зрачења, нуклеарна сигурност и безбедност;
- формирање Националног савета, одбора за акредитацију и других тела у области научноистраживачке делатности
- утврђивање мерљивих критеријума за валоризацију научноистраживачке компетентности истраживача.
- израда студије о ефикасности примене научноистраживачких резултата у привреди
- финансијско јачање Фонда за иновациону делатност и стварање услова за повраћај средстава у Фонд
- развој научних база података у циљу обезбеђивања релевантних информација за унапређење научноистраживачког рада.
- формирање јединствених регистара научноистраживачких организација, научних кадрова и опреме за научноистраживачки рад и сл.
- формирање Форума за информационо друштво као независног регулаторног органа за ефикасно функционисање информационог друштва у Републици Србији;
- израда базе података о информатичком потенцијалу и показатељима знања у области информатике, не само на нивоу научноистраживачких организација већ као информатички потенцијал у целој Републици Србији;

- формирање јединственог регистра националног Интернет домена;
- систематизован приступ избору, развоју и имплементацији стандарда у свим подсистемима МЗНЖС који треба да буде део система е-управе у целини
- едукација становништва о електронском пословању
- успостављање система националног акредитационог тела, супервизорног тела и осталих сертификационих тела у области електронског пословања

Заштита животне средине

Највећи проблеми у области животне средине у Републици Србији проузроковани су загађењем ваздуха, загађењем воде, губитком водних ресурса и неодговарајућом праксом у управљању отпадом. Највећи проценат укупних трошкова заштите животне средине је проузрокован загађењем ваздуха (55% укупних трошкова), загађењем воде (22% укупних трошкова) и управљањем отпадом (11% укупних трошкова).

Квалитет ваздуха у Републици Србији условљен је емисијама CO₂, NO_x, СО, чађи, прашкастих материја и др. које потичу из термоенергетских објеката (употреба лигнита и лоше отпашивање) и индустријских постројења. Квалитет ваздуха се посебно погоршава током временских прилика без ветра и у сезони грејања, нарочито због коришћења горива лошег квалитета. Загађење ваздуха сумпором и оловом је посебно проблематично због лошег квалитета горива (бензин са додатком олова и високо-сумпорни дизел). Република Србија је започела да уграђује политику заштите животне средине у друге секторске политике потписивањем Уговора о оснивању енергетске заједнице 2005. године. Недостаје национални катастар емисије гасова са „ефектом стаклене баште”, попис супстанци које изазивају оштећење озонског омотача, чија је израда у току. Постојећа законска регулатива за емисију и имисију се усклађује са прописима ЕУ, а непотпун мониторинг утиче на стицање нереалне слике о степену загађења ваздуха у Републици Србији. Израђен је Нацрт закона о заштити ваздуха.

Квалитет воде за пиће у Републици Србији генерално је незадовољавајући. Око 60% становништва у Републици Србији има приступ водоводном снабдевању водом за пиће. Стара дистрибутивна мрежа и недостатак подстицаја за рационалну потрошњу воде, доводи до прекомерне

експлоатације ресурса. Око 33% становништва у Републици Србији користи јавни *канализациони систем*. Највећи градови у земљи, Београд, Нови Сад и Ниш немају постројење за пречишћавање комуналних отпадних вода. Близу 90% отпадних вода из индустрија се испушта без претходног пречишћавања. Припремљен је нацрт Закона о финансирању управљања водама и у припреми је Закон о водама, још увек недостају стандарди за квалитет отпадних вода које се упуштају у реципијент.

На *квалитет земљишта* негативно утиче неконтролисана и неадекватна примена вештачких ђубрива и пестицида, као и одсуство контроле квалитета воде за наводњавање. Широка употреба оловног бензина изазива загађење земљишта оловом дуж главних путева. Лоше управљање отпадом и хемикалијама изазива деградацију земљишта.

Приоритети Управе за заштиту животне средине су следећи:

- управљање отпадом,
- управљање хемикалијама и заштита од удеса,
- квалитет ваздуха и климатске промене,
- заштита природе, биодиверзитет заштита земљишта,
- заштита од буке,
- заштита од јонизујућег и нејонизујућег зрачења.

У Републици Србији се сакупља око 60-70 % *комуналног отпада*. Локације за одлагање отпада не задовољавају техничке услове санитарних депонија. Не постоје поуздани подаци о количини опасног отпада који ствара индустрија. Процењује се да се у Републици Србији произведе 460.000 т/годишње опасног индустријског и медицинског отпада. Не постоје постројења за третман и одлагање опасног отпада. Опасан отпад се привремено складишти у неодговарајућим складиштима, од којих нека постоје и више деценија. На неодговарајућим локацијама одлаже се годишње 6-7 милиона тона летећег пепела из термоелектрана. Непропорционално је висок степен стварања индустријског отпада по јединици производа, нерационално је коришћење сировина и ниска је енергетска ефикасност. Израђен је Нацрт закона о отпаду и припрема се Закон о амбалажи и амбалажном отпаду. Одређеном динамиком спроводи се Национална стратегија управљања отпадом, усвојена 2003. године.

Влада је започела реформу у области заштите животне средине изградом и усвајањем релевантних стратешких докумената: Нацрт Националног програма заштите животне средине (НПЗЖС) и Националне стратегије управљања отпадом са програмом приближавања ЕУ. Институционални оквир је употпуњен оснивањем и јачањем следећих институција: Управа за заштиту животне средине, Фонд за заштиту животне средине и Агенција за заштиту животне средине, чије даље јачање и унапређење капацитета представља приоритет у наредном периоду. Законски оквир чине основни закони усвојени током 2004. године, док је велики број закона из домена појединачних медијума у процесу израде.

У претходном периоду значајни реформски циљеви у овој области остварени су уз међународну подршку и помоћ. Највећи број пројеката реализован је у правцу јачања људских, материјалних и техничких капацитета у области заштите животне средине, као и пројеката директно усмерених на контролу и смањење загађења. У наредној листи дат је приказ најважнијих пројеката у периоду 2001-2006. године.

Најважнији пројекти Министарства науке и заштите животне средине у области животне средине у периоду 2001-2006. године:

1. Развој законодавства из области заштите животне средине у Републици Србији	Влада Финске 2. 000. 000, 00 евра	2002 – 2005.
2. Подршка развоју законодавства и изградње институција у области заштите животне средине у Републици Србији	СДЦ, помоћ немачке, италијанске и норвешке владе, ОСЦЕ (ОЕБС), СИДА, WB, СЦ, ЕБРД	
3. Јачање капацитета за менаџмент у области заштите животне средине у Управи за заштиту животне средине	7.000.000 МСЕК , СИДА,	2004-2007
4. Смањење индустријског загађења реке Дунав (ДРЕПР) – израда Студије о изводљивости	350.000 УСД, WB-ГЕФ	2003-2009
5. Развој Националне стратегије и Акционог плана за питање Greenhouse Gases у Србији	Japan Special Fund	2004-2005
8. ГЕФ Национални план за имплементацију Стокхолмске конвенције (ПОП)	ГЕФ, УНЕП 349.300 УСД,	2005 – у току
9. Стратегија очувања биодиверзитета, Акциони план и Национални извештај	319.970 УСД ГЕФ	У току
10. Национални програм за финално иступање из ЦФЦ- Мултилатерални фонд за примену Монреал протокола	Multilateral Fund for Implementation of Montreal Protocol 2. 600. 000, 00 УСД	2005-2007
11. Пилот пројекат Панчево „Мониторинг животне средине и одржива промена делатности појединих индустријских комплекса”.	Влада Италије 2. 000. 000, 00 УСД	У току

У складу са најважнијим мерама за промоцију развоја и очување животне средине, приоритет је успостављање регулаторних и економских механизма за реализацију концепта одрживог економског развоја. Ово треба индиректно да следи националне приоритете у политици заштите животне средине у складу са циљевима и инструментима из Националног програма. Према Закону о заштити животне средине, биће израђени акциони планови у следећим областима: унапређење просторног планирања и уређења предела; заштита земљишта; заштита вода; заштита ваздуха и атмосфере; заштита сума; заштита екосистема; заштићена природна добра; управљање отпадом; управљање хемикалијама; заштита од јонизујућег и нејонизујућег зрачења; заштита од удеса; заштита од буке и вибрација; одрживо управљање енергијом; развој информационог система; развој научног истраживања и образовања; развој и примена економских инструмената, итд. Национални програм ће се спроводити преко акционих планова, који ће поставити конкретне мере, носиоце и средства.

Период 2007-2009. године треба да обухвати практичне, финансијски прихватљиве реформе које се одмах могу спровести. То се првенствено односи на регулаторне реформе, које имају за циљ усклађивање са *acquis*-ем ЕУ за животну средину. Циљеви мера су концентрисани на унапређење законског оквира, развој секторских стратегија, инвестиционих планова и унапређење система мониторинга и подизање јавне свести. Институционалне надлежности треба да буду јасно дефинисане у новим прописима како би се решила постојећа преклапања и недоследности. Кључни институционални приоритети су јачање капацитета Министарства за заштиту животне средине, Агенције за заштиту животне средине и Фонда за заштиту животне средине.

Поред наведених регулаторних реформи, неопходно је радити на смањењу загађења земљишта, површинских и подземних вода и ваздуха из сектора енергетике, индустрије, транспорта. У складу са тим, средства и инвестиције потребно је усмерити на угрожене локације и приоритетне области, као што је загађење ваздуха из великих индустријских комплекса и термоелектрана, третман отпадних вода из великих индустрија, пречишћавање градских отпадних вода у великим градовима и др. У процесу приватизације предузећа потребно је развити механизме за решавање проблема наслеђеног загађења, односно штете нанете животној средини. Решавање мора да буде засновано на принципу „загађивач плаћа”. Такође је потребно подстицати

конкуренцију и укључивање приватног сектора у области обезбеђивања услуга, посебно у секторима управљања отпадом и водама.

Наведене активности, у погледу регулаторних мера и смањења загађења, потребно је спровести у следећим сегментима животне средине:

- квалитет вода и водни ресурси,
- управљање отпадом,
- управљање хемикалијама и заштита од удеса,
- квалитет ваздуха и климатске промене,
- заштита природе, биодиверзитет и шуме,
- заштита земљишта,
- заштита од буке,
- заштита од јонизујућег и нејонизујућег зрачења.

Процена трошкова за НПЗЖС у наредном периоду састоји се од укупних трошкова неопходних за имплементацију, на основу обрачуна трошкова појединачних мера и процене трошкова неопходних за имплементацију циљева и реформе средњорочне политике, засноване на пројектованим подацима и компаративним трошковима у земљама централне Европе. Укупни трошкови за НПЗЖС обухватаће и трошкове за институције у области животне средине, као и трошкове система мониторинга и оперативне трошкове инфраструктуре у области животне средине (прикупљање и одлагање отпада, прикупљање и третман отпадних вода и др). Проценат укупних трошкова за НПЗЖС зависиће од годишње стопе економског раста у Републици Србији. Искуства нових држава чланица ЕУ из централне Европе показују да су њихови трошкови у области животне средине били око 1,5%-2,5% БДП у периоду пре приступања ЕУ. Имајући у виду то, очекује се да ће удео трошкова за животну средину у БДП Републике Србије, узимајући просечну стопу економског раста, достићи у средњорочном периоду ниво од 1,4% БДП. Кључни предуслов за достизање овог циља је учешће помоћи фондова ЕУ али и других донатора у финансирању система заштите животне средине у Републици Србији.

Процењује се да ће укупна улагања у заштиту животне средине у оквиру Националног програма заштите животне средине порасти са почетних 26 милиона ЕУР годишње до 667 милиона ЕУР у 2012. години. У периоду 2007-2009. године повећање улагања је постепено, а разлог за то је оријентација на

изградњу делотворног правног и финансијског система, као и система мониторинга и извештавања о систему заштите животне средине где активности нису капитално-интензивне. Процена је да ће највећи удео у укупним трошковима за НПЗЖС имати сектор енергетике и рударства (26%), водопривреде (15%) и транспорта - трошкови директно повезани са унапређењем животне средине (9%). Транспортни трошкови који су индиректно повезани са системом заштите животне средине (обилазнице, побољшање јавног превоза и др.) чине 22% укупних трошкова за НПЗЖС. Процењује се да ће главни инвестициони радови у сектору управљања отпадом бити изградња санитарних депонија (просечно 14,5 мил. евра годишње). За санацију постојећих сметлишта, према проценама, потребно је више од 2 мил. евра годишње, а за управљање медицинским отпадом више од 1 мил. евра годишње. Реализација наведених циљева неће бити могућа без снажне међународне подршке и помоћи, имајући у виду ограничена средства из буџета Републике Србије.

У наредним табелама приказани су приоритетни пројекти и програми, идентификовани од стране МНЗЖС, а у оквиру надлежности овог министарства, који би требало да допринесу реализацији горе наведених циљева у области заштите животне средине.

Табела 26а. Приоритетни реформски пројекти и програми МНЗЖС у области заштите животне средине у периоду 2007-2009

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Израда и усвајање регионалних планова за управљање отпадом за 10 региона	МНЗЖС	750.000	Буџет	Донатори	2007
2. Припрема подзаконских прописа на основу Закона о хемикалијама	МНЗЖС	900.000		Донатори	2006-2009
3. Формирање и ажурирање базе података хемикалија на тржишту и	МНЗЖС, МПШВ, СЕПА	*	Буџет	Донатори	2006-2009

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
њихових својстава, укључујући базу података опасних материја					
4. Ревизија садашње методологије за успостављање катастра загађивача ваздуха	МНЗЖС, СЕПА	50.000		Донатори	2007
5. Изградња Националног капацитета за заштиту и одрживо коришћење биодиверзитета у складу са међународним обавезама и израда нацрта Акционог плана за развој капацитета	МНЗЖС	180.000	Буџет	Донатори	2007
6. Израда планова, програма и основа за одрживо коришћење појединачних природних ресурса	МНЗЖС, ЗЗП	*	Буџет	Донатори	2007-2009
7. Оцена угрожености компоненти биодиверзитета према договореним критеријумима и индикаторима.	ЗЗП, Биолошки факултет, ИШ	500.000		Донатори	2007-2008
8. Размотрити постојеће стандарде (WHO, Директиве за канализациони муљ 86/278/ЕЕЦ, холандске или британске стандарде) и	МПШВ, ИЗ	*	Буџет	Донатори	2006

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
направити предлог одговарајућих стандарда за Републику Србију на основу главних загађивача и извора загађења. (усклађивање националних прописа из области заштите земљишта са законодавство м ЕУ)					
9. Развој информационог система за податке о буци	СЕПА, МНЗЖС	130.000	Буџет	Донатори	2006-2007
10. Припрема базе података о изворима јонизујућег зрачења у складу са РАИС програмом ИАЕА	МНЗЖС	*	Буџет		2006-2007
11. Прављење базе података радиоактивних извора	МНЗЖС	*	Буџет		2007
12. Израда националне стратегије увођења чистије производње	МНЗЖС	*	Буџет	Донатори	2006
13. Објављивање техничких стандарда (БРЕФ) за одређене секторе индустрије.	МРЕ, МП, индустрија	100.000		Донатори	2007

Табела 266. Приоритетни инвестициони пројекти и програми МНЗЖС у области заштите животне средине у периоду 2007-2009. године

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност	Подаци о изворима финансирања	Планирано време
----------------	----------------------	--------------------	-------------------------------	-----------------

		пројекта (у еврима)	Сопствена средства	Спољни извори финансирања	почетка реализације пројекта
1. Опремање лабораторија за контролу хемикалија	МНЗЖС, СЕПА, лабораторије	2.000.000	Буџет, лабораторије	Донатори	2007-2009
2. Развој и опремање интервентних јединица за одговор на удес	МНЗЖС	2.000.000 (400.000 обезбеђено)	Буџет	Донатори	2006-2009
3. Припрема базе података катастра загађивача ваздуха, као дела интегралног катастра	МНЗЖС, СЕПА	250.000	Буџет	Донатори	2007-2008
4. Модернизација постојеће опреме за сакупљање података у 15 највећих градова, унапређивање постојеће мреже мониторинга, надоградња постојећих лабораторија за мониторинг амбијенталног ваздуха	МНЗЖС, општина, РХМЗ	2.600.000		Донатори	2006-2009
5. Израда концепта установљавања Националног механизма унапређења техничке и научне сарадње у области одрживог коришћења компоненти биодиверзитетa (Clearing House Mechanism).	МНЗЖС	12.000		Донатори	2006
6. Уградња мерне опреме за мерење са припадајућим адекватним софтвером за он-лине мерење (у	МНЗЖС, општине	300.000	Општине	Донатори	2007-2009

насељима са највећом емисијом буке у складу са Директивом 2002/49/ЕС)					
7. Чишћење терена контаминираног осиромашеним ураном на локацији Рељане	МНЗЖС	400.000	Буџет	Донатори	2006
8. Поставити пилот мониторинг станице за мониторинг УВ зрачења	МНЗЖС	70.000	Буџет	Донатори	2009
9. Пилот пројекат: Увођење дозволе о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине у одабраном предузећу.	МНЗЖС	100.000		Донатори	2007
10. Израда 10 регионалних санитарних депонија	МНЗЖС	50. 000. 000, 00	Буџет		2006-2009

** Потребно је проценити вредност пројеката, као и структуру извора финансирања, у сарадњи са надлежним министарством и надлежним институцијама*

Поред наведених пројеката и програма, потребно је у сарадњи са МНЗЖС, формулисати пројекте и програме у следећим приоритетним областима:

- израда и усвајање Акционих планова за реализацију Националног програма за заштиту животне средине;
- јачање јединице за планирање и управљање пројектима и јачање капацитета за планирање и управљање пројектима;
- јачање административних капацитета у области индустријског загађења;
- повећање енергетске и сировинске ефикасности у индустрији и смањивање настајања отпада;

- изградња ефикасног система финансирања заштите животне средине који се заснива на наменским фондовима и широкој примени економских инструмената и
- развијање ефикасног система финансирања заштите животне средине и економских подстицаја за еколошки свесно понашање.

3.12. Унутрашњи послови

Реформа полиције представља један од приоритетних задатака у процесу придруживања Европској унији, у наредном периоду. Циљеви ове реформе јесу да се обезбеди висок степен личне и имовинске сигурности од свих облика угрожавања, очува стабилан јавни ред и мир, и повољно стање безбедности у Републици Србији. У складу са тим, реформа обухвата рационалније организовање целе службе, њену модернизацију, формирање ефикасног, флексибилног и рационалног полицијског образовног система којим се постиже обучавање припадника полиције свих нивоа и профила у току читавог радног века. Поред тога, потребно је даље јачање механизма унутрашње контроле, законитости, професионализма и одговорности свих припадника Министарства унутрашњих послова, као и пружање неопходне помоћи и сарадње на успостављању делотворних система спољашњег, парламентарног надзора над радом полиције.

Приоритетни стратешки задаци овог министарства, усклађени са захтевима из Европског партнерства су:

- борба против организованог криминала и свих његових облика испољавања, нарочито у области финансијског криминала,
- ефикасно расветљавање најтежих кривичних дела, спречавање покушаја дестабилизације стања безбедности на подручју општина југа Србије,
- преузимање послова обезбеђења државне границе по динамици која је утврђена и успостављање интегрисаног система управљања државном границом,

- јачање унутрашње контроле и успостављање спољашњег надзора, јачање капацитета за криминалистичке истраге модернизацијом криминалистичке технике,
- осавремењивање информатичке и комуникационе опреме ради бржег остваривања права грађана (реализација пројеката ИД докумената, ТЕТРА, АФИС, ФИС и слично),
- развој полицијског образовања, као и институционални развој овог министарства и спровођење свеобухватних реформи Министарства.

Ради остваривања наведених циљева донет је Закон о полицији који се заснива на највишим стандардима постављеним у документима ЕУ и у складу је са реформским опредељењем да полиција постане сервис грађана. У овај закон уграђени су и разрађени основни принципи и циљеви већ започете реформе у полицији. Законом су уређена специфична питања која се односе на полицијске службенике и друге запослене у Министарству, с обзиром да се њихов положај, дужности, права и одговорности разликују од других државних службеника, као и друга питања у вези са контролом рада полиције, финансирањем, сарадњом у обављању полицијских послова, помоћном полицијом и др.

Донет је Закон о заштити учесника у кривичном поступку на основу кога је формирана специјализована јединица МУП-а — Јединица за заштиту. На основу Закона спроводи се Програм заштите учесника у кривичном поступку.

У претходном периоду значајни реформски циљеви у овој области остварени су уз међународну подршку и помоћ. Највећи број пројеката реализован је у правцу јачања људских, материјалних и техничких капацитета Министарства унутрашњих послова, попут развоја капацитета за управљање границом, информатичке опреме као и различитих типова тренинга и обуке. У наредној листи дат је приказ најважнијих пројеката у периоду 2001-2006. године.

Најважнији пројекти Министарства унутрашњих послова у периоду 2001-2006. године:

1. Интегрисано управљање граничним прелазима Хоргош	5.000.000	Европска Комисија	2001
2. Информатичка опрема за потребе МУП-а РС	1.879.073	Немачка	2005
3. Рад полиције заснован на безбедности грађана 2004	410.000	Уједињено Краљевство	2003

4.	Реформе и подршка сектору унутрашњих послова	1.610.879	Швајцарска	2002
5.	Инфраструктура граничног прелаза Батровци (буџет за 2002)	4.000.000	Европска Комисија	2001
6.	Инфраструктура граничног прелаза Хоргош фаза II (буџет за 2002)	5.000.000	Европска Комисија	2002
7.	Контрола лаког наоружања у Србији и Црној Гори	585.000	УНДП	2002
8.	Оснивање службе за програмско управљање имиграцијом	1.286.278	Италија	2005
9.	Подршка владавини права и стварање услова за квалитетно вођење судских поступака и истрага лица места у Републици Србији	12.430.000	Шведска	2002
10.	Подршка Министарству унутрашњих послова КАРДС 2003	12.000.000	Европска Комисија	2002
11.	Подршка Министарству унутрашњих послова КАРДС 2004	1.000.000	Европска Комисија	2003
12.	Програм унапређења капацитета Комисије за граничне прелазе и рехабилитација граничних прелаза КАРДС 2004	6.000.000	Европска Комисија	2004
13.	Пројекат побољшања информација у управљању (МИИП)-Норвешка билатерална помоћ 2004	1.688.630	Норвешка	2004
14.	Тренери за обуку цивилне полиције	540.000	Канада	2005
15.	Унутрашњи послови КАРДС 2005 – Јачање капацитета агенција за спровођење закона		Европска Комисија	2001
16.	Изградња прихватног центра за азиланте	200.000	Европска Комисија	2005
17.	Подршка Министарству унутрашњих послова - Управи граничне полиције КАРДС 2005	3.000.000	Европска Комисија	2007
18.	Подршка Министарству унутрашњих послова-Управи граничне полиције КАРДС 2006	3.000.000	Европска Комисија	2007
19.	Развој криминалистичке обавештајне аналитике граничних полицијских служби Србије и Црне Горе	132.746,87	Пројекат Велике Британије и ОЕБС-а	2005
20.	Развој капацитета пограничне полиције	76.895,16	Пројекат Италије и ОЕБС-а	2005.

21. Унапређење капацитета Министарства унутрашњих послова Републике Србије у борби против трговине људима- фаза набавке опреме	65.266,21	Пројекат Норвешке и ОЕБС-а	2005
22. Форензичка обука за припаднике граничне полиције о коришћењу Досibox-а и идентификација украдених возила	8.630	ОЕБС	2006
23. Подршка Министарству унутрашњих послова- Специјалним полицијским тимовима за борбу против трговине људима у техничкој опреми	110.000\$	САД	2003
24. Подршка Министарству унутрашњих послова-Управи пограничне полиције за развијање криминалистичко обавештајних капацитета-софтвер CMIS и опрема	54.000	Велика Британија	2006
25. Подршка Министарству унутрашњих послова- Управи граничне полиције за развијање криминалистичко обавештајних капацитета- софтвер I2	5.000	Велика Британија	2004
26. Подршка Министарству унутрашњих послова- Управи граничне полиције за развијање капацитета за одобрење хуманитарног боравка страним држављанима жртвама трговине људима	30.000	Међународна организација за миграције	2004
27. Подршка Министарству унутрашњих послова- Управи за странце у ПУ Београд за развијање капацитета за борбу против трговине људима	10.000	Велика Британија	2004
28. Подршка Министарству унутрашњих послова- Јединицама за борбу против трговине људима у опреми	10.000	САД	
29. Подршка Министарству унутрашњих послова- Јединицама за борбу против трговине људима у возилима	160.000\$	САД	2005
30. Пројекат за унапређење информација за управљање (МИИП), фаза 1, Набавка хардвера и софтвера за унапређење финансијског и рачуноводственог пословања	882.000	Влада Краљевине Норвешке	2006

У циљу реализације реформе неопходно је наставити активности на сређивању законске регулативе која представља подлогу за рад овог

министарства, и то на доношењу закона о надзору државне границе, странцима, азилу, заштити личних података, тајности података, личној карти, пребивалишту и боравишту грађана, јединственом матичном броју грађана. Такође, треба довршити започете активности на успостављању система обезбеђења државне границе, као и активности на изради подзаконских прописа на основу Закона о полицији којима ће се ближе уредити и разрадити ова материја, што ће омогућити да се реформа полиције у потпуности реализује. У вези са пословима преузимања државне границе, завршен је поступак преузимања државне границе према Мађарској (формиран је Регионални центар у Суботици и шест станица граничне полиције), а према Румунији послови преузимања ушли су у завршну фазу, при чему се до краја 2007. године очекује преузимање послова обезбеђења границе и према осталим суседним земљама (у складу са усаглашеним Динамичким планом уступања послова обезбеђења државне границе између Граничних јединица Војске СЦГ и МУП-а Републике Србије). Влада је усвојила Стратегију интегрисаног управљања границом Републике Србије, као и Акциони план за имплементацију наведене стратегије.

Стратегија је документ којим Република Србија утврђује политику у области успостављања система интегрисаног управљања границом, одређује оквире за израду сагласних и синхронизованих секторских стратегија и планова имплементације, дефинише улоге и одговорности државних субјеката, идентификује стратегијске циљеве и утврђује основне правце акције у процесу успостављања и остваривања дугорочне одрживости и стабилности успостављеног система интегрисаног система управљања границом. Стратегија је заснована на Националној стратегији Србије за приступање Европској унији и текућим реформским процесима у земљи, пре свега оним који су наведени у документу Европско партнерство. Поред тога, као извор примера добре праксе и усвојених стандарда у овој области, коришћене су Смернице Европске Комисије за интегрисано управљање границама за државе западног Балкана, Шенгенски каталог, Шенген правне тековине, као и потписане међународне конвенције у области заштите људских права, права азиланата и избеглица.

У наредној табели приказани су приоритетни пројекти и програми, идентификовани од стране Министарства унутрашњих послова, који би требало да допринесу реализацији горе наведених циљева.

Табела 27. Приоритетни пројекти и програми Министарства унутрашњих послова у периоду 2007-2009. године

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Пројекат за унапређење информација за управљање (МИИП), Фаза 2, Набавка хардвера и софтвера за унапређење пословања, одржавање објеката и експлоатације возила	Управа за заједничке послове	953.734		Влада Краљевине Норвешке	2007
2. Пројекат за побољшање информационог менаџмента, фаза 3, Набавка хардвера и софтвера за унапређење кадровског пословања	Управа за заједничке послове	*			
3. Пројекат за побољшање информационог менаџмента, фаза 4, Набавка хардвера и софтвера за унапређење општих стамбених послова	Управа за заједничке послове	*			
4. Допринос побољшању безбедности саобраћаја на путевима коридора X у Србији кроз унапређење полицијских послова откривања и документовања саобраћајних прекршаја (1. фаза)	Управа саобраћајне полиције	650.000			2007 (1.фаза)
5. Допринос побољшању безбедности саобраћаја на путевима	Управа саобраћајне полиције	650.000			2008 (2.фаза)

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
коридора X у Србији кроз унапређење полицијских послова откривања и документовања саобраћајних прекршаја (2. фаза)					
6. Унапређење опремљености саобраћајне полиције и процедура за обраде саобраћајних незгода и њихово уједначавање са стандардима и процедурама у ЕУ.	Управа саобраћајне полиције	1.500.000	НИП		Реализација започета у 2006, а крај предвиђен за 2007
7. Допринос саобраћајне полиције борби против тероризма – кроз коридор 10	Управа саобраћајне полиције	500.000			2007 (1.фаза)
8. Допринос саобраћајне полиције борби против тероризма– кроз коридор 10	Управа саобраћајне полиције	500.000			2008 (2.фаза)
9. Опремање два хеликоптера полиције за превенцију и откривање терористичких активности кроз контролу друмског саобраћаја	Управа саобраћајне полиције	680.00			2007.
10. Унапређење аналитичких база података о саобраћају и саобраћајним незгодама у складу са европским стандардима	Управа саобраћајне полиције	300.000			2007
11. Стратегија	Управа саобраћајне	460.000			2007

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
управљања брзинама на државним путевима у функцији смањења броја саобраћајних незгода и тежине последица	полиције				(1.фаза истраживање и израда пројекта)
12. Стратегија управљања брзинама на државним путевима у функцији смањења броја саобраћајних незгода и тежине последица	Управа саобраћајне полиције	3.000.000			2008 (2.фаза опремање)
13. Стратегија управљања брзинама на државним путевима у функцији смањења броја саобраћајних незгода и тежине последица	Управа саобраћајне полиције	140.000			2009 (3.фаза евалуација)
14. Превентивне кампање усмерене на ризичне групе учесника у саобраћају (алкохол, дрога и брзина)	Управа саобраћајне полиције	300.000			2008
15. Допринос саобраћајне полиције борби против кријумчарења људи и трговине људима	Управа саобраћајне полиције	1.000.000			2008
16. Превентивне кампање усмерене на рањиве групе учесника у саобраћају (деца, бикциклости и возачи бикцикла са мотором)	Управа саобраћајне полиције	400.000			2009

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
17. Израда програмског система за праћење процеса рада саобраћајне полиције	Управа саобраћајне полиције	300.000			2009
18. Јачање техничких капацитета и опремање јединица за конвенционални надзор	Управа криминалистичке полиције	900.000	450.000		2007
19. Успостављање јединице за рад са прикривеним иследником	Управа криминалистичке полиције	1.500.000	500.000		
20. Јачање техничких капацитета и опремање средствима за примену специјалних истражних техника и посебних техника доказивања кривичних дела	Управа криминалистичке полиције	2.000.000	-		2007
21. Развој методологије и техничких капацитета за бележење истражних радњи, изјава осумњичених, сведока и сведока са заштићеним идентитетом, као и пренос, чување, обраду, и процесно коришћење материјала, у складу са новим решењима ЗКП.	Управа криминалистичке полиције	2.000.000	265.000		2007
22. Унапређење капацитета за рад са сарадницима у борби против организованог криминала у Републици	Управа криминалистичке полиције	72.520		ОЕБС	2007

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
Србији,					
23. Подршка капацитетима криминалистичко-обавештајних служби у Србији	Управа криминалистичке полиције	442.000		УНДОЦ	април 2006 још није дошло до почетка реализације
24. Унапређење постојећих капацитета НКТЦ	Управа криминалистичке полиције	600.000			
25. Формирање лабораторије за токсиколошка вештачења	Управа криминалистичке полиције	150.000			
26. Формирање лабораторије за фонетска вештачења	Управа криминалистичке полиције	150.000			
27. Набавка и опремање наменских возила за вршење увиђаја	Управа криминалистичке полиције	1.000.000			
28. Информатичка опрема за линију рада криминалистичке технике	Управа криминалистичке полиције	200.000			
29. Унапређење квалитета за опсервацију и документовање у борби против међународног организованог криминала у Србији	Управа криминалистичке полиције	252.088		ОЕБС	2006-2007
30. Расо Србија, Пројекат за борбу против економског криминала у Републици Србији	Управа криминалистичке полиције			Европска унија	
31. Пројекат за успостављање Криминалистичко-обавештајног система у оквиру МУП Републике	Управа криминалистичке полиције	3.300.000		СИДА, Шведска међународна агенција за развој	2005-2008

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
Србије					
32. Пројекат дигиталне радио телефонске мреже по ТЕТРА стандарду	Управа за везу и криптозаштиту	85.000.000 (Требало би реализовати бар фазу II у износу од око 25.000.000)	Фаза I реализована средствима из буџета током 2005-2006. 20.000.000		2005-
33. Пројекат телекомуникационе транспортне мреже	Управа за везу и криптозаштиту	9.000.000	600.000 (из буџета)		2004-
34. Пројекат за навлањање мреже кућних телефонских централа	Управа за везу и криптозаштиту	3.000.000	300.000 (из буџета)		2007
35. Набавка средстава потребних за спровођење Програма заштите учесника у кривичном поступку неопходних за рад Јединице за заштиту и Комисије за спровођење програма заштите	Министарство финансија МУП Републике Србије	5.300.000			2006.
36. Израда националне стратегије заштите спасавања ванредним ситуацијама и у	Влада, (МУП, МКИ, МПОЉ, МЗДРАВ, МНЗЖС)				2007.
37. Израда основних закона у области заштите и спасавања ванредним ситуацијама у	Сектор за заштиту и спасавање, МУП (Кабинет министра ун. послова, одељење за системско-правне послове) органи локалне самоуправе, невладине организације, осигуравајућа друштва, струковне организације и удружења				2007.

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
38. Израда студије за интегралну процену опасности и повредивости (рањивости) објеката и територије од елементарних непогода, пожара и техничко технолошких опасности при производњи, складиштењу, превозу и коришћењу опасних и штетних материја	Сектор за заштиту и спасавање МУП, МНЗЖС, МКИ, МПОЉ, МЗ, МКУЛ, МУГ, предузећа која производе, користе и превозе опасне материје и друга предузећа која су од интереса за републику, органи локалне самоуправе	1 000 000			2007.
39. Израда планова деловања у ванредним ситуацијама	Сектор за заштиту и спасавање МУП, МНЗЖС, МКИ, МПОЉ, МЗ, МКУЛ, МУГ, предузећа која производе, користе и превозе опасне материје и друга предузећа која су од интереса за републику. органи локалне самоуправе	500 000			2007.
40. Организација професионалних служби које делују у ванредним ситуацијама	Органи локалне самоуправе, Жандармерија, Јединице за специјане операције, Хеликоптерска јединица МУП-а, Спортске асоцијације (рониоци, алпинисти, спелеолози, падобранци и сл.), Црвени крст, Војска Србије, ватрогасне и спасилачке јединице у предузећима, хидрометеоролошке организације, сеизмолошки заводи, клубови радио-аматера	5 000 000			2007.
41. Опремање	Влада, органи	50 000 000			2007.

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
ватрогасних и спасилачких јединица и изградња и санација објеката за њихов смештај	локалне самоуправе, професионалне службе које делују у ванредним ситуацијама, произвођачи опреме, струковна удружења				
42. Успостављање и опремање центара за обуку ватрогасних и спасилачких јединица и припадника цивилне заштите	Сектор за заштиту и спасавање- МУП, професионалне службе које делују у ванредним ситуацијама, органи локалне самоуправе	2 500 000			2007.
43. Учење страних језика	Сектор за заштиту и спасавање- МУП, Образовне установе за учење језика	100 000			2007.
44. Подстицање деловања грађана, невладиних непрофитних организација и	Сектор за заштиту и спасавање- МУП, Индистријска и територијална добровољна ватрогасна друштва и њихови савези, спортска друштва и њихове асоцијације (рониоци, алпинисти, спелеолози, падобранци, радиоаматери и сл.), Војска	1 000 000			2007.
45. Образовање и обучавање припадника спасилачких јединица за пружање парамедицинске помоћи	Сектор за заштиту и спасавање- МУП, МЗ, образовне установе медицинског смера	100 000			2007.
46. Осавремењавање наставних програма у образовним установама које образују кадрове за област заштите у ванредним ситуацијама и осталим школама и факултетима	Сектор за заштиту и спасавање, Управа за образовање МУП-а, МПС, струковна удружења просветних радника, добровољна ватрогасна друштва и савези	100 000			2007.

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
47. Реконструкција и осавремењавање постојећих центара за обавештавање и успостављање националног центра у Београду	Управа информационе технологије	за *			2007.
48. Електронска персонализација путних исправа	Управа информационе технологије	за 5,000.000			2007.
49. Успостављање ИнфоДеска за кориснике информационих технологија и система МУП РС	Управа информационе технологије	за 3,000.000			2007.
50. Изградња система верификације, провере и издавања виза на граничним прелацима РС	Управа информационе технологије и Министарство спољних послова	за и *			2008.
51. Пројекат изградње информационог система за аутоматско праћење покретних објеката и успостављање просторне инфраструктуре у МУП РС	Управа информационе технологије	за 1,500.000	500.000	1,000.000	2008.
52. Пројекат изградње информационог система за контролу преласка и обезбеђење државне границе РС	Управа информационе технологије	за 1,000.000			2007.
53. Пројекат изградње националног система азила – I фаза претходна студија и нормативна	Управа информационе технологије	за 130.000			2007. I фаза

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
документа					
54. Пројекат изградње националног система азила – ИИ фаза изградња информационог система за азил	Управа информационе технологије за	250.000			2008. II фаза
55. Пројекат изградње националног система азила – ИИИ фаза опремање и обука службеника	Управа информационе технологије за	300.000			2008. III фаза
56. Пројекат изградње информационог система за праћење илегалних миграција	Управа информационе технологије за	250.000			2007.
57. Унапређење комуникационе ИТ инфраструктуре у циљу спречавања тероризма	Управа информационе технологије за	1,500.000			2007.
58. Пројекат обезбеђења критичне информационо технолошке инфраструктуре – I фаза студија изводљивости	Управа информационе технологије за	100.000			2007. I фаза
59. Пројекат обезбеђења критичне информационо технолошке инфраструктуре – II фаза планирање и успостављање ресурсне основе за реализацију пројекта	Управа информационе технологије за	4,000.000			2008. II фаза
60. Пројекат обезбеђења критичне	Управа информационе технологије за	5,000.000			2009. III фаза

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
информационо технолошке инфраструктуре — III фаза					
61. Пројекат за побољшање техничке опремљености (набавке харвера и софтвера за унапређење функционисања регионалних центара СУКП)	Сектор унутрашње контроле полиције				2007.
62. Програми едукације за потребе унапређења системског тренинга и преноса искустава из делокруга послова СУКП	Сектор унутрашње контроле полиције				2007.
63. Превентивне кампање усмерене на борбу против корупције, организованог криминала и тортуре	Сектор унутрашње контроле полиције				2007.
64. Пројекат јачања и унапређења стандарда опремљености СУКП и процедура за рад по притужбама	Сектор унутрашње контроле полиције				2007.
65. Увођење високих стандарда граничне полиције	Управа граничне полиције	10.000.000			2008.
66. Адаптација објеката и куповина објеката контејнерског типа	Управа граничне полиције	12.900.000	12.900.000 НИП		2007
67. Набавка и инсталација телекомуникационог система за	Управа граничне полиције	17.000	17.000 НИП		2007

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
СГП И РЦ према Бугарској					
68. Опремање граничне полиције возилима, ИТ опремом и средствима везе	Управа граничне полиције	3.200.000	3.200.000		2007
69. Преузимање послова обезбеђења државне границе од ВСГЦ-опремање граничне полиције возилима, ИТ опремом и средствима везе	Управа граничне полиције	3.205.000	3.205.000 НИП		2007
70. Преузимање послова обезбеђења државне границе од ВСГЦ-изградња и побољшање инфраструктуре за потребе граничне полиције	Управа граничне полиције	12.900.000	12.900.000 НИП		2008
71. Развијање криминалистичко обавештајних капацитета граничне полиције	МУП-Управа граничне полиције	500.000			2007
72. Развој система раног упозоравања	Управа граничне полиције	100.000			2007

** Потребно је проценити вредност пројекта, као и структуру извора финансирања, у сарадњи са надлежним министарством и надлежним институцијама*

Поред наведених пројеката и програма, потребно је у сарадњи са Министарством за унутрашње послове, формулисати пројекте и програме у домену сарадње полиције са царинским и инспекцијским органима, тужилаштвом и другим органима који учествују у процесу контроле прелажења државне границе и њеног обезбеђења. Такође, потребно је извршити реформу Управе

граничне полиције, тако што би се успоставио, поред централног и локалног, регионални ниво организовања (регионални центри), као што је то до сада учињено према граници са Мађарском и донекле са Румунијом.

3.13. Капиталне инвестиције

Саобраћај

Реструктурирање целокупне саобраћајне делатности у модеран, безбедан и функционалан систем представља један од најзначајнијих предуслова за будући економски развој Републике Србије. Адекватна саобраћајна инфраструктура значајан је фактор ефикасности целокупног саобраћајног система, али и кључни предуслов за остваривање одрживог привредног и друштвеног развоја Републике Србије и њеног интегрисања у ЕУ. Такође, значајан је покретач регионалног развоја и искоришћења компаративних предности локалних средина кроз повезивање туристичких и пољопривредних области са привредним центрима.

Република Србија са својим природно-географским положајем, на раскршћу транспортних коридора VII и X, пружа најкраће и најрационалније транзитне везе земаља средње и западне Европе са земљама јужне Европе и Блиског и Далеког Истока. У усвојеном завршном извештају Групе на високом нивоу³¹, оформљене под окриљем Европске комисије, идентификовано је пет главних мултимодалних оса као продужетка транс-Европске транспортне мреже (ТЕН-Т) према суседним земљама и регионима. У оквиру Југоисточне мултимодалне осе инкорпорирани су пројектни предлози на Коридору X (пут и железница), Коридору VII и мултимодална платформа метрополитена Београда. Такође, на основама РЕБИС студије (Regional Balkans Infrastructure Study – 2003. год.), земље Западног Балкана су 11. јуна 2004. године у Луксембургу потписале *Меморандум о разумевању о развоју Основне регионалне транспортне мреже Југоисточне Европе*, који има за циљ развој инфраструктуре и унапређење

³¹ *Report from the High Level Group chaired by Loyola de Palacio, Networks for peace and development – Extension of the major trans-European transport axes to the neighboring countries and regions, Новембар 2005.*

политике у области саобраћаја и предвиђа блиску сарадњу учесника у процесу хармонизације процедура и техничких стандарда, регулаторних и административних одредби које се тичу саобраћаја, у складу са стандардима и смерницама Европске уније. У циљу имплементације Меморандума о разумевању, оформљена је Транспортна опсерваторија за Југоисточну Европу (СЕЕТО), са сталним Секретаријатом у Београду. У априлу 2006. године усвојен је први вишегодишњи План развоја Основне регионалне транспортне мреже југоисточне Европе који предвиђа дугорочне инвестиционе потребе за земље Западног Балкана за период 2006-2010. године.

Полазећи од Европске транспортне политике до 2010. године³², Влада планира да, уз финансијску подршку ЕУ, настави изградњу путне и железничке инфраструктуре кроз Републику Србију, као и да успостави неопходне услове за неометану пловидбу на унутрашњим пловним путевима а посебно на Дунаву и Сави. У вези са тим, израдиће се студијска, пројектна и тендерска документација за више пројеката на модернизацији саобраћајне мреже у Републици Србији, као што су чишћење и отклањање уских грла на паневропском Коридору VII, као најважнијем пловном путу, реконструкција и повећање капацитета железничког Коридора X. и повећање капацитета друмског Коридора X. При томе, приоритет ће имати изградња ауто пута Београд- јужни Јадран и реконструкција пруге Београд-Бар. Такође, у плану је израда студије оправданости изградње аутопута од Панчева до Темишвара.

Стратегија развоја саобраћаја у Републици Србији требало би да се заснива на концепту одрживог (у погледу екологије, технике, финансирања и оперативности) и мултимодалног приступа развоју, што подразумева интегрисано планирање развоја саобраћајног система и рационалније коришћење предности сваког вида саобраћаја.

У претходном периоду значајни реформски циљеви у области саобраћаја остварени су уз међународну подршку и помоћ. Највећи број пројеката реализован је у домену друмског и железничког саобраћаја, првенствено путем концесионих кредита, као и путем помоћи у изради студија изводљивости итд. Поред тога, реализовани су и пројекти јачања институционалних и људских капацитета Министарства за капиталне инвестиције, као и пројекти усмерени на реструктурирање јавних предузећа у области саобраћаја. У наредној Табели дат је приказ најважнијих пројеката у периоду 2001-2006. године.

³² White Paper - "European transport policy for 2010 : **time to decide**" (COM 370/2001)

Најважнији пројекти у сектору саобраћаја у периоду 2001-2006. године:

		Европска инвестициона банка	
1. Зајам за Пројекат обнове железница	70.000.000 ЕУР	банка	Завршен
2. Југословенске железнице-Пројекат реконструкције ЖТП Београд	2.600.000 ЦАД	Канада	Завршен
3. Набавка 93 аутобуса за ГСП Београд	15.200.000 УСД	Јапан	Завршен
4. Обнова Аеродрома Ниш (2002)	2.550.000 ЕУР	Норвешка	Завршен
5. Обнова Аеродрома Ниш (2003)	13.500.000 НОК	Норвешка	Завршен
6. Твининг пројекат између Дирекције за путеве и шведских власти за путеве	14.000.000 СЕК	Шведска	У току
		Европска инвестициона банка	
7. Зајам за пројекат европских путева Б	120.000.000 ЕУР	банка	У току
8. Зајам за пројекат модернизације и усавршавање система управљања контролом летења	33.500.000 ЕУР	Европска банка за обнову и развој	У току
9. Зајам за Пројекат рехабилитације путева и мостова Б1	33.000.000 ЕУР	Европска инвестициона банка	Зајам потписан у мају 2006.
10. Зајам за пројекат обнове града Београда	90.000.000 ЕУР	Европска инвестициона банка	У току
11. Зајам за пројекат обнове путева у Републици Србији	76.000.000 ЕУР	Европска банка за обнову и развој	У току
12. Зајам за пројекат обнове железнице	57.000.000 ЕУР	Европска банка за обнову и развој	У току
13. Зајам за пројекат хитне санације саобраћаја	50.000.000 ЕУР	Европска инвестициона банка	У току
14. Зајам за финансирање пројекта обнове путева у Републици Србији	95.000.000 ЕУР	Европска инвестициона банка	У току
15. Зајам за финансирање пројекта рехабилитације инфраструктуре контроле летења	34.000.000 ЕУР	Европска инвестициона банка	У току
16. Подршка ЈП „Путеви Србије”	1.300.000 ЕУР	Европска комисија КАРДС 2004	У току
17. Подршка реформи транспортног сектора	14.000.000 ЕУР	Европска Комисија КАРДС 2005	У току
18. Пројекат рехабилитације саобраћаја	55.000.000 УСД	Светска банка	У току
19. Рехабилитација приоритетних праваца на путу Београд	4.500.000 ЕУР	Европска комисија КАРДС 2004	У току
20. Студија изводљивости за пут Лозница - Нови Сад	1.200.000 ЕУР	Европска комисија КАРДС 2004	У току
21. Студија изводљивости за деоницу пута од Београда до границе са Црном Гором	1.500.000 ЕУР	Европска комисија КАРДС 2003	?
22. Студија изводљивости за обилазног аутопута око Београда	1.000.000 ЕУР	Европска комисија КАРДС 2003	завршен

23. Израда Генералног Плана за унутрашњи водни транспорт Републике Србије	2.000.000 ЕУР	Европска комисија КАРДС 2003	завршен
24. Реконструкција моста Слобода у Новом Саду	40.000.000 ЕУР (проверити)	Европска комисија КАРДС 2002	завршен
25. Интегрисани план социо-економског развоја заснован на рехабилитацији басена средњег тока реке Дунав и система унутрашњих пловних путева Републике Србије	1.000.000 ЕУР	Европска комисија КАРДС 2004	У току
26. Изградња капацитета Министарства за капиталне инвестиције и других надлежних институција	3.000.000 ЕУР	Европска комисија КАРДС 2004	У току
27. Твининг пројекат – усклађивање правних прописа са <i>acquis communautaire</i>	1.500.000 ЕУР	Европска комисија КАРДС 2006	У току
28. Унапређење железничког саобраћаја у оквиру ЖТП Београд	1.720.000 CHF	Швајцарска	У току
29. IMOD X - Интермодална решења за конкурентан транспорт у Републици Србији	372.000 ЕУР	Норвешка	У завршној фази
30. Израда стратегије развоја PPP модела за изградњу аутопутева у Републици Србији	260.000 ЕУР	Канада	У завршној фази

Друмски саобраћај – Република Србија има релативно добро развијену мрежу путева, са аспекта густине и у погледу коловозног застора, у односу на земље централне и југоисточне Европе. Путна мрежа се састоји од 5525 км магистралних путева (380 км аутопутева и 170 км полуаутопутева), 11540 км регионалних путева који су у надлежности Јавног предузећа „Путеви Србије” и 23780 км локалних путева који су под ингеренцијом локалне управе. Највећи део мреже магистралних (96,4%) и регионалних (79,4%) путева је са асфалтним коловозним застором. Већи део путне инфраструктуре територије Републике Србије (2150 км), припада међународним путним правцима Е-75, Е-70 и Е-80, који уједно чине и део трасе Паневропског транспортног Коридора X. У друмском саобраћају приоритети су изградња ауто-пута Хоргош-Пожега и Ниш-Димитровград, изградња обилазнице око Београда и мостова код Бешке и Остружнице. За добијање нових иностраних кредита и давање концесија предложити се и промовисати деонице Коридора 10, као и склапање споразума о партнерству јавног и приватног сектора.

Железнички саобраћај – Република Србија располаже мрежом пруга од 3.809 км, од чега је 7,2% двоколосечна. Она је довољног капацитета, али заостаје за стандардима европских земаља у погледу електрифицираности мреже,

дужине двоколосечних пруга и у погледу максимално дозвољених брзина и осовинског оптерећења, због чега јој је потребна модернизација. Као последица лошег техничког стања елемената горњег и доњег стоја пруга уведена је брзина вожње од 20-40 км/ч на дужини од 162 км пруга, што је преко 4% укупне дужине пруга. Електрифицирано је свега 32,7% мреже. Возна средства карактерише велика технолошка застарелост, незадовољавајуће стање, недовољан број и висок степен имобилизације. Реорганизацијом овог вида саобраћаја, на основу новог Закона о железници, инфраструктура остаје у државном власништву, док ће организација и управљање саобраћајем бити оспособљени за дочек конкуренције. У наредне три године наставиће се са техничко-технолошком модернизацијом железничке инфраструктуре, првенствено на Коридору X, и железничких возних средстава. У складу са тим, најважнији задатак Владе је електрификација пруга, која ће допринети бољем и стабилнијем пословању железнице (Пројекат обнове железнице И финансирани од стране ЕБРД и Пројекат обнове железнице ИИ). За ове намене користиће се средства међународних финансијских-организација у износу од 140 мил. ЕУР, и то 60 мил. ЕУР за возна средства и 80 мил. ЕУР за инфраструктуру на железници.

Речни саобраћај - Укупна дужина пловних путева у Републици Србији износи 1.419 км. Река Дунав (Коридор VII), кроз Републику Србију је пловна на дужини од 588км и представља стратешку везу која треба да подстакне развој трговине, туризма и услуга. На њој се обавља око 85% укупног робног промета унутрашњих пловних путева Србије. Река Сава кроз Републику Србију је пловна на дужини од 207км а река Тамиш на дужини од 41км, за пловила носивост од 150т. ХС „Дунав-Тиса-Дунав“ је вишенамениски водопривредни систем, који се састоји од 12 пловних канала Бачке и Баната. Они остварују везу са Дунавом, Тисом и даље са пловном магистралом Рајна-Мајна-Дунав. На одвијање речног саобраћаја, у протеклом периоду је утицало НАТО бомбардовање и неадекватно одржавање пловних путева. Успостављањем несметане и безбедне пловидбе на рекама у нашој земљи, омогућила би се регионална сарадња и развој, као и могућност повезивања реке Саве са магистралним пловним путем Дунава, и преко њега са мрежом европских пловних саобраћајница. Формирањем савременог речног информационог сервиса интензивираће се размена географских података и успоставиће се ближа сарадња међу државама у управљању пловним путем Дунава.

Ваздушни саобраћај - Република Србија располаже са три аеродрома која су оспособљена за одвијање путничког саобраћаја и то у Београду, Нишу и

Приштини. Поред ових путничких аеродрома, постоје и војни аеродроми Поникве (Ужице), Лађевци (Краљево) и Сомбор, који претендују да буду оспособљени за путнички саобраћај. Аеродром „Никола Тесла” Београд у власништву је Републике Србије. С обзиром да задовољава аспекте навигационих и просторних услова, има тежњу да се развије у регионални центар ваздушног саобраћаја. Инфраструктура и опрема су у функционалном стању, али незадовољавајући са аспекта капацитета. Тежња овог аеродрома је обезбеђење позиције значајног транзитног центра поготово у робном саобраћају. Због тога је потребна изградити другу полетно-слетну стазу, бизнис центар, хотел, пословну зграду, итд. Национални авиопревозник ЈАТ делује на смањеном и економски ослабљеном тржишту, са вишком капацитета и запослених, са неприлагођеном организацијом новим условима, са превеликом и застарелом флотом, која је још под дуговима, принуђен је да из почетка развија своје укључивање у међународни авио саобраћај. Ради постизања конкурентности, основни циљ овог националног превозника је обнављање застареле флоте.

Мултимодални саобраћај - Развој мултимодалног транспорта у Републици Србији налази се на самом почетку. Развој терминала интермодалног саобраћаја представља предуслов за развој савремених технологија транспорта и дистрибуције. У Републици Србији не постоји ниједан потпуно развијен терминал интермодалног транспорта а манипулација контејнерима се одвија само у терминалу ЖИТ Београд („ћерка фирма” „Железнице Србије”) и у Луци „Београд”. У наредном периоду, адекватна пажња ће бити посвећена јачању институционалног оквира и изради студија подршке овом виду саобраћаја. Ствараће се услови за шире увођење комбинованог железничко-друмско-речног транспорта. Ратификованим АГТЦ споразумом (Европски споразум о главним линијама за комбиновани транспорт и пратећим постројењима) омогућава се системски приступ реконструкцији, изградњи и опремању железничких пруга од највећег међународног значаја, терминала за комбиновани транспорт, граничних прелаза и остале инфраструктуре. Овим споразумом изражено је опредељење за развој комбинованог транспорта, чиме су створени предуслови за привлачење међународних финансијских организација по питању зајмова и донација у области транспортне инфраструктуре и пратећих постројења.

Влада планира да у наредном периоду интензивира процес реструктурирања јавних предузећа – ЈАТ Airways, Аеродром Београд, ПТТ Србија, Железнице Србије у којима је завршена предприватизациона фаза.

Имајући у виду високе социјалне и друге трошкове реструктурирања, међународна помоћ ће имати значајан ефекат у овом сегменту.

Убрзање реформе у области саобраћаја неће бити могуће без помоћи међународних организација и билатералних донатора. У претходном периоду неколико важних пројеката је реализовано уз међународну помоћ или уз иницијативу међународних организација, попут: Пројекта реконструкције моста Слобода у Новом Саду (Европска Агенција за Реконструкцију), Пројекат обнове железничког моста између Ердута и Богојева добијањем донација од Владе Краљевине Белгије и Владе Краљевине Норвешке; билатерални споразуми у железничком и комбинованом транспорту са Републиком Бугарском и Републиком Хрватском; мултилатерални споразуми о железничком и комбинованом транспорту.

У наредној табели приказани су приоритетни пројекти и програми, идентификовани од стране Министарства за капиталне инвестиције (МКИ), који би требало да допринесу реализацији горе наведених циљева у области саобраћаја.

Табела 28. Приоритетни пројекти и програми у области саобраћаја, у периоду 2007-2009. године

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Надзор - Изградња деонице обилазног аутопута око Београда „сектор 0, Батајница – Добановци” и прикључне петље	ЈП „Путеви Србије”	1.500.000		КАРДС 2006	2007-2008
2. Надзор - Изградња деонице обилазног аутопута око	ЈП „Путеви Србије”	1.500.000		КАРДС 2006	2007-2008

Београда сектор „Остружница – Б.Поток”					
3. Надзор - Реконструкција моста „Газела” и деонице пута Е75: Аеродром «Никола Тесла» – Бубањ Поток	ЈП „Путеви Србије”	2.000.000		КАРДС 2006	2007-2008
4. Генерални пројекат аутопута, деоница Бубањ Поток – Винча – Панчево – Банатско Ново Село	МКИ	1.000.000	НИП 1.000.000	-	2006-2007
5. Генерални пројекат Моста преко Дунава код Винче	МКИ	1.000.000	НИП 1.000.000	-	2006-2007
6. Интелигентни Транспортни Системи (ИТС) - Мастер план РС	МКИ	2.000.000			2007-2008
7. Надзор - Жежељев мост - реконструкција	МКИ	2.000.000			2008
8. Пројекат анализе стања пруга у Републици Србији	Железнице Србије	3.000.000			2008
9. Багероване корита реке Дунав са грађевинским радовима у кориту – припрема: а. пројектне документације б. тендерске документације с. надзор	МКИ	1.500.000 1.500.000 2.000.000			2007-2008
10. Надзор - Речни Информациони Сервис - РИС	МКИ	2.000.000			2007-2008
11. Надзор - Пројекат чишћења корита Дунава од потопљених објеката – вађење потопљене флоте у сектору Ђердапа 2	МКИ	1.500.000			2007-2008

12. Надзор - Реконструкције две преводнице- Ђердап 1 и 2	МКИ	2.000.000			2007-2008
13. Бродски зимовници на Дунаву -израда пројектне документације	МКИ	2.000.000			2009
14. Институционално јачање интермодалног транспорта у МКИ	МКИ	2.000.000			2007-2008
15. ТА – Формирање јединице за имплементацију пројекта – ПИУ - железнице	ЈП „Железнице Србије”	1.500.000			2007-2008
16. ТА – Формирање јединице за имплементацију пројекта – ПИУ - путеви	ЈП „Путеви Србије”	2.000.000			2007-2008
17. Изградња капацитета - Стратегија развоја ППП модела за све видове саобраћајне инфраструктуре	МКИ	1.000.000			2008
18. Твининг пројекат – стандардизација у области грађевинарства, Грађевински факултет		2.000.000			2007-2008
19. Твининг пројекат- Технички стандарди у друмском и железничком сектору	МКИ	2.000.000			2007-2009
20. Студија – развој железничког саобраћаја у Републици Србији	МКИ	3.000.000			2008
21. СТРАТИМОД – Стратегија развоја терминала за интермодални транспорт и логистичких центара (наставак пројекта ИМОД X)	МКИ	400.000			2007

22. Студија изводљивости успостављања тржишно оправдане релације комбинованог транспорта између Аустрије и Републике Србије	МКИ	500.000			2007
23. Студија развоја друмске мреже у Републици Србији	МКИ	2.000.000			2008
24. Изградња деонице обилазног аутопута око Београда „сектор 0, Батајница – Добановци” и прикључне петље	ЈП „Путеви Србије”	110.000.000	-	ЕИБ- 55.000.000 ЕБРД- 55.000.000	2007-2008
25. Изградња деонице обилазног аутопута око Београда сектор „Остружница – Орловача - Б.Поток”	ЈП „Путеви Србије”	180.000.000	НИП 30.000.000	МФИ ³³ 150.000.000	2007-2008
26. Реконструкција пута Е75 деонице „Змај-Газела” и „Газела-Бубањ Поток”	ЈП „Путеви Србије”	40.000.000		МФИ 40.000.000	2007-2008
27. Реконструкција моста Газела”	ЈП „Путеви Србије”	32.500.000	7.500.000 град Београд	25.000.000 ЕИБ	2007-2008
28. Изградња јужног сектора Коридора Х: - деоница Лесковац-граница са Македонијом, Е-75 - деоница Ниш-Димитровград, Е-80	МКИ	- 470.000.000 - 450.000.000	НИП (98.000.000 за 2006/2007)	Хеленик план 100.000.000	2006-2009
29. Модернизација граничних прелаза (Рибарци, Градина, Батровци, Прешево и прелази са	МКИ	10.500.000	НИП 6.000.000	Кредит - МФИ 4.500.000	2006-2007

³³ Међународне финансијске институције

Румунијом)					
30. Жежељев мост – реконструкција ³⁴	МКИ	35.000.000	10% Град Нови Сад	50% МФИ 40% грант	2007-2008
31. Багероване корита реке Дунав	МКИ	40.000.000		50% МФИ 50% грант	2007-2008
32. Речни Информациони Сервис – РИС	МКИ	25.000.000		50% МФИ 50% грант	2007-2008
33. Пројекат чишћења корита Дунава од потопљених објеката – вађење потопљене флоте у сектору Ђердапа 2	МКИ	20.000.000		50% МФИ 50% грант	2007-2008
34. Реконструкције две преводнице - Ђердап 1 и 2	МКИ	62.200.000		50% МФИ 50% грант	2007-2008
35. Реконструкција Остружничког железничког моста са приступним конструкцијама	МКИ	2.500.000	НИП 2.500.000	-	2006-2007
36. Зајам за пројекат обнове железнице II	ЈП „Железнице Србије“	160.000.000	20.000.000	ЕБРД 60.000.000	зајам потписан 2006
				ЕИБ 80.000.000	Процедура потписивања у току
37. Реконструкција пружних објеката за слободан профил UIC-C на прузи (Бар) Врбница-Београд-Вршац-граница Румуније	ЈП „Железнице Србије“	3.000.000			2007-2009
38. Смањење задржавања возова на железничким граничним прелазима	ЈП „Железнице Србије“	29.000.000		ИФИС	2008-2009

³⁴ Инфраструктурни пројекти унапређења пловидбених и навигационих услова на Дунаву (Коридор VII) делом ће бити финансирани путем кредита а план је да се остатак средстава обезбеди из ЕУ фондова (око 50% вредности пројекта).

трансевропских коридора					
39. Адаптација регионалног аеродрома „Поникве“: - Разминирање - Изградња и модернизација	МКИ	1.465.000	НИП 1.465.000	-	2006-2007
40. Модернизација нишког аеродрома „Константин Велики“	МКИ	-	-		2007-2009 Идентификован у СЕЕТО Плану за период 2007-2011
41. Функционално унапређење ваздушног простора аеродрома „Никола Тесла“ у Београду	МКИ	7.000.000			2007-2009 Идентификован у СЕЕТО Плану за период 2007-2011

** Потребно је проценити вредност пројеката, као и структуру извора финансирања, у сарадњи са надлежним министарством и надлежним институцијама.*

Телекомуникације

Република Србија је заједно са Македонијом, била последња земља југоисточне Европе која је започела дерегулацију тржишта телекомуникација. Такође, као последња је формирала регулаторно тело – Агенцију за телекомуникације, које је почело да функционише у 2006. години и тек треба да се очекују резултати његовог функционисања (Закон о телекомуникацијама је донет 2003. године и предвиђао је потпуну дерегулацију и формирање регулаторног тела).

Проблеме у фиксној телекомуникационој мрежи у Републици Србији најбоље одражава велики број двојника, недовољна пенетрација и низак проценат дигитализације и мали број прикључака широкопојасног Интернета (кабловског и АДCL). Од 2001. године до данас у комплетан развој и изградњу фиксне мреже уложено је око 700 милиона ЕУР, чиме је ситуација у фиксној мрежи данас знатно боља него пре пет година. Од 2001. године до данас активирано је око 600.000 нових телефонских прикључака. Тиме је капацитет фиксне мреже увећан за 28%. Укупни степен дигитализације у Републици Србији је око 84%, а пенетрација телефонских прикључака преко 36%. Број телефонских линија у Републици Србији је данас око 2.700.000. Са аспекта приступа Интернету од стране корисника у Републици Србији најзаступљенији је *dial-up* приступ. Овај тип приступа углавном се остварује преко СМИН (Serbian Multiservice Internet Network) мреже „Телекома Србије” а.д. и користе га сви ИСП-ови у Републици Србији. „Телеком Србија” а.д. је у својој мрежи обезбедио потребне капацитете којима је омогућен и широкопојасни приступ Интернету посредством АДCL модема који се постављају код крајњег корисника. До сада је у саобраћај укључено преко 20.000 АДCL корисника у три највећа града. Развој кабловске мреже је изузетно динамичан и тренутно је регистровано око пола милиона корисника. Поред више мањих, постоје два највећа дистрибутера телевизијских програма и Интернета преко кабловске мреже и то су ПТТ и СББ. Међутим, ова област пословања у Републици Србији још увек није довољно регулисана, те је у наредном периоду неопходно предузети бројне законске активности. Још једна нерегулисана област у телекомуникационом сектору у Републици Србији је пружање услуге ВоИП (говор преко Интернета).

У циљу превазилажења наведених слабости потребно је извршити постепену либерализацију тржишта телекомуникација за све учеснике, подизање квалитета услуга и заштите корисника, измештање регулаторне функције са државне на независно регулаторно тело које ће правно и функционално бити

одвојено од утицаја државе и других интересних група-оператора, (што је и учињено основана је Републичка агенција за телекомуникације као независно регулаторно тело, постала је оперативна 28.августа 2005. године), повезивање телекомуникационих система са системима других земаља, ефикасна алокација фреквенција, управљање фреквенцијама и контрола, у складу са законом о издавању дозвола за емитовање програма, веће коришћење ИЦТ као покретача развоја који захтева квалитетно образовање људских ресурса.

За остваривање тих циљева Влада планира да донесе Стратегију развоја телекомуникација са циљем да се на средњи рок обезбеди либерализација тржишта телекомуникација за све учеснике, побољша квалитет услуга и заштите корисници. Стратегија развоја телекомуникација и Стратегија развоја радио-дифузије, повезане и усклађене са осталим развојним стратегијама и прилагођавање законског и регулаторног оквира утврђеног Законом о телекомуникацијама и Законом о радиодифузији, представљају основу за убрзани развој тржишта телекомуникационих услуга и развој телекомуникационе инфраструктуре. Међународна подршка није била примарно фокусирана на сектор телекомуникација у претходном периоду, и превасходно је била усмерена на законодавни развој, попут помоћи у изради Закона о телекомуникацијама.

За раст учешћа телекомуникационих услуга у БДП и унапређење универзалног сервиса, потребно је, у сарадњи са Министарством за капиталне инвестиције³⁵, формулисати пројекте и програме у следећим приоритетним областима:

- Јачање институционалног капацитета Републичке агенције за телекомуникације – обезбеђење потребних ресурса за независност и стручност у раду регулаторних власти
- Већа ефикасност на изради и усвајању просторних и урбанистичких планова и ажурирању катастра ради обезбеђења неопходних предуслова за изградњу телекомуникационих објеката, посебно инфраструктурних, у складу са Законом о планирању и изградњи.
- Поједностављивање прописа и закона о изградњи телекомуникационих објеката. Ако постоје дозволе за изградњу других објеката (водовод, гасовод, канализација, топловод, пут), увести обавезу инвеститора да се поставе цеви

³⁵ Министарство за капиталне инвестиције није доставило приоритетне програме и пројекте у области телекомуникација за период 2007-2009. године.

за спровођење телекомуникационих каблова, које би остале у власништву локалне самоуправе.

- Подстицање развоја Информационог друштва путем имплементације *e-government*, *e-education*, *e-learning*, *e-business*, *e-banking* и *e-health*. Имплементација електронске управе треба да подстиче бољу координацију и већу ефикасност на релацији Влада – локална самоуправа, локална самоуправа – грађанин;
- Подршка могућностима регионалног проширивања телекомуникационе индустрије и оператора који послују на простору Републике Србије;
- Укључивање развојно истраживачких центара у програме развоја водећих светских произвођача;
- Стварање свих предуслова да се до краја 2009. године обезбеди пружање универзалног сервиса што подразумева и његово дефинисање, као и формирање фонда за његову имплементацију;
- Формирање школске мреже и њено повезивање на Академску мрежу Србије;
- Реализација државне широкопојасне Интранет мреже за потребе државних органа;
- Усвајање савременог плана нумерације и његова примена;
- Континуално прилагођавање и ревизија плана намене и коришћења фреквенцијског спектра у складу са потребама и технолошким иновацијама.

Урбанистичко и просторно планирање и становање

Закон о Просторном плану Републике Србије са *Просторним планом Републике Србије* („Службени гласник РС”, број13/96) још увек представља стратешки оквир развоја. Иако захтева измене, првенствено услед измењених околности осиромашења земље и промена насталих у окружењу, ППРС и даље представља коректан и применљив оквир за усмеравање процеса урбанизације, изградње градова и приградских насеља, као и саобраћајне и инфраструктурне мреже на националном нивоу.

Стратешки циљ у области просторног и урбанистичког планирања је достизање одрживог просторног и урбаног развоја Републике Србије

Средњорочни циљеви из области урбанистичког и просторног планирања подразумевају:

1. Повећање одговорности у области планирања и уређења простора
2. Повећање ефикасности у коришћењу, управљању, заштити и унапређењу простора, као и подстицање равномерности територијалног развоја Републике Србије уз очување квалитета и разноврсности расположивих природних и створених ресурса
3. пружање ефикасних, квалитетних, јефтиних и поузданих услуга грађанима из области у надлежности МКИ
4. институционално јачање и подизање нивоа знања и умећа запослених

У сарадњи са Европском економском комисијом Уједињених нација – Комитет за људска насеља, израђена је Студија стамбеног сектора Србије и Црне Горе (Country Profile on the Housing Sector S&M), који је већ публикован и постављен на сајт УНЕЦЕ-а. На основу ове студије израђен је *Нацрт студије стамбеног сектора Републике Србије*, који је тренутно у фази усаглашавања са другим надлежним министарствима и очекује се утврђивање предлога за Владу до краја маја ове године. Препоруке студије представљају основу за доношење *Националне стамбене политике*, као недостајућег стратешког развојног оквира у области становања. На основу Нацрта закона о социјалном становању, у другој половини ове године ће се приступити изради Националне стратегије социјалног становања, која даје стратешке смернице за област социјалног становања, као дела јавног интереса у циљу социјалне одрживости заједнице. Поједини елементи стратешког оквира за становање су садржани и у *Стратегија за смањење сиромаштва*, односно Првом извештају о имплементацији Стратегије за смањење сиромаштва у Србији, као и *Меморандум о буџету и економској и фискалној политици за 2006.*

Стратешки циљ у области становања је обезбеђење социјалне одрживости заједнице, кроз јасно дефинисање заштиту јавног интереса у области становања Републике Србије.

Средњорочни циљеви из области становања обухватају:

1. Унапређење законодавства у области стамбене политике, а посебно у сфери социјалног становања;
2. Повећање ефикасности у управљању, коришћењу и одржавању постојећег стамбеног фонда;
3. Институционално јачање у стамбеном сектору на централном нивоу и подизање нивоа професионални знања и умећа у овој области
4. Подршка институционалном јачању локалне самоуправе у области становања, у циљу повећања станоградње и решавања проблема неформалних облика становања
5. Унапређење система планирања и управљања грађевинским земљиштем у циљу обезбеђивања локација за приступачну стамбену градњу и даљег спречавања нелегалне градње

У наредној табели приказани су приоритетни пројекти и програми, идентификовани од стране Министарства за капиталне инвестиције (МКИ), који би требало да допринесу реализацији горе наведених циљева у области урбанистичког и просторног планирања и становања у периоду 2007-2009. године.

Табела 29. Приоритетни пројекти и програми МКИ у области урбанистичког и просторног планирања и становања у периоду 2007-2009. године

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Израда Стратегије просторног развоја Републике Србије	РАПП/ МКИ	*			
2. Израда новог Закона о планирању и изградњи	МКИ	*			
3. Формирање Информационог	РАПП/	*			

система о простору и насељима у Републици	МКИ				
4. Формирање успостављање урбаних показатеља	МКИ	*			
5. Израда Регионалних просторних планова за одговарајућа подручја у Републици Србији	РАПП/ МКИ	*			
6. Оснивање Републичке агенције за становање и формирање локалних стамбених агенција у већим градовима и општинама	МКИ	*			
7. Израда студије стамбеног сектора Републике Србије	МКИ	*			
8. Израда документа националне стамбене политике	МКИ	*			
9. Израда националне стратегије социјалног становања	МКИ	*			
10. Израда новог закона о управљању и одржавању стамбених зграда	МКИ	*			
11. Изградња институционалних капацитета за унапређење квалитета живљења у насељима Крњача и Борча, на територији београдске	МКИ	*			

општине Палилула					
12. Стварање институционалних капацитета за унапређење услова становања најсиромашнијих становника ромских насеља на територији Краљева	МКИ	*			
13. Програм санације и изградње објеката за становништво Колубарског округа, чији су објекти страдали у земљотресу 1998. године	МКИ	*			
14. Програм обештећења становништва чији су објекти страдали у НАТО бомбардовању 1999.	МКИ	*			
15. Изградња стамбених објеката за становништво у областима погођеним поплавама из 2005.	МКИ	*			
16. Процена и санација штете и изградња стамбених објеката у областима погођеним клизиштима из 2006	МКИ	*			
17. Изградња 70 стамбених објеката за смештај интерно расељених лица на територији општине Грачаница	МКИ	*			
18. Формулисање програма изградње 1200	МКИ	*			

објекта за социјално угрожено ромско становништво у оквиру спровођења Акционог плана за унапређење становања Рома					
---	--	--	--	--	--

** Потребно је проценити вредност пројекта, као и структуру извора финансирања, у сарадњи са надлежним министарством и надлежним институцијама.*

3.14. Правда

Постоји изражена потреба за спровођењем стратешких реформи на свим нивоима правосудног система у циљу успостављања владавине права и правне сигурности у Републици Србији. Потреба за реформом узрокована је оштрим сукобом превазиђеног политичко правног уређења заснованог на Уставу из 1990. године са новим друштвеним односима који почивају на сасвим другачијим начелима, принципима и вредностима. Уставна начела старог Устава се не могу више компензовати новим савременим законима, а створила су правосудни систем који је подложен и отворен за непримерене утицаје. Вршење судске власти под оваквим околностима довело је до урушавања њеног угледа као државне институције. Све наведено утицало је на слаб ниво заштите власничких и других права, неопходних за успешно функционисање привреде и постојање поверења у институције друштва.

Анализама спроведеним у протекле четири године идентификоване су и препознате следеће слабости:

- Неадекватан уставни и законски оквир, што за резултат има прекомерна кашњења судских поступака, отежано извршење судских пресуда, неодговорност органа правосудног система, па и корупцију;
- Претерано комплексан и широк систем судова, што за резултат има више трошкове пословања од неопходних а мање ефикасан приступ правди;
- Нејасни стандарди избора, опозива, резултата рада и напредовања за судије, што за резултат има неједнаку делотворност правосудних органа и смањење поверења јавности у судијску професију;

- Непостојање капацитета за интегрисано планирање, утврђивање буџета и мерење резултата, што смањује способност правосуђа да делотворно прати и унапређује резултате система;
- Застарели модели функционисања правосудне администрације, што спречава делотворно спровођење правде и процесуирање предмета;
- Тежак терет административних послова на судијама, што смањује судијску ефикасност и слаби морал у редовима судија;
- Недостатак континуиране обуке судија и других носилаца правосудних функција, што представља препреку за развој модерног и професионалног кадра специјализованог за руковођење и судску управу;
- Неадекватан програм на правним факултетима, што доприноси неприпремљености будућих лидера у правничкој професији и правосуђу;
- Лоше опремљени и одржавани објекти, што ограничава приступ правосуђу и чини велики притисак на ресурсе у правосуђу;
- Систем институција за извршење заводских санкција које су претрпане и застареле, што не подстиче на делотворан начин рехабилитацију нити задовољава међународне стандарде;
- Недовољно коришћење информационе технологије и аутоматизованих система, што за резултат има стално коришћење неефикасне и радно интензивне праксе.

Како би отклонила наведене слабости, Влада се обавезала на спровођење програма реформи ради постизања делотворнијег, адекватнијег и модернијег правосуђа. У складу са тим донета је Национална стратегија реформе правосуђа и њој заснован Акциони план. У *Националној стратегији реформе правосуђа* изложени су изазови са којима се суочава домаће правосуђе у оквиру четири кључна начела и одговарајућих циљева. У засебном *Акционом плану* изложене су конкретне активности које је неопходно спровести да би се постигли ти циљеви. Активности ће бити усмерене на јачање одговорности и независности судова, владавине права и хармонизацију прописа са европским и међународним правним стандардима. Основни циљ реформе правосуђа је подизање квалитета правосудне праксе до нивоа који одговара модерним европским друштвима. У овој области донеће се (у припреми су или у Народној скупштини) већи број закона попут: Закона о јавном бележничтву, Закона о условима за обављање

послова вештачења, Закона о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, Закона о државним органима и поступку за кривична дела против човечности и других добара заштићених међународним правом, Закона о обуци судија, јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца и судијских и тужилачких помоћника, Закона о агенцији за борбу против корупције, Закона о заплени имовине стечене криминалом, Закона о Националном ДНК регистру, Закона о привредним преступима, Закона о специјалном затворском режиму, Закона о изменама и допунама Закона о облигационим односима и Закона о адвокатури. Поред тога, биће настављене активности Министарства правде везане за међународну сарадњу и европске интеграције, пре свега, у правцу хармонизације домаћих прописа са прописима ЕУ, хармонизације домаћих прописа са стандардима УН и Савета Европе, праћења испуњења међународних обавеза, унапређење сталног дијалога са ЕУ и реализацију приоритета из европског партнерства.

У претходном периоду значајни реформски циљеви у овој области остварени су уз међународну подршку и помоћ. Највећи број пројеката реализован је у правцу јачања људских, материјалних и техничких капацитета правосуђа у Републици Србији, као и развоја законодавства. У наредној листи дат је приказ најважнијих пројеката у периоду 2001-2006. године.

Најважнији пројекти у области правосуђа у периоду 2001-2006. године:

1. Доступност правди.	2.500.000 ГБП	Уједињено Краљевство	Завршена
2. Обука судија, тужилаца, бранилаца и полицијских истражитеља у области међународног права и изручења ратних злочинаца	1.890.000 СЕК	Шведска	Започета
3. Оснивање центра за обуку у правосуђу УНДП/ОЕБС 2002	788.000 ЕУР	Холандија	Завршена
4. Подршка Министарству правде КАРДС 2004	11.500.000 ЕУР	Европска Комисија	Уговорена
5. Подршка правосуђу (буџет за 2002)	3.000.000 ЕУР	Европска Комисија	Започета
6. Подршка правосуђу КАРДС 2003	1.000.000 ЕУР	Европска Комисија	Уговорена
7. Подршка пројекту „Алтернативно решавање спорова“	750.000 CAD	Канада	Започета
8. Подршка реформи законодавства	1.328.659 CHF	Швајцарска	Започета
9. Подршка систему правосуђа и обуци судија	8.000.000 СЕК	Шведска	Започета
10. Правда КАРДС 2005 – Набавка и техничка	2.500.000 ЕУР	Европска	Уговорена

помоћ за стратегију реформе судства		Комисија	
11. Пројекат независног судства	1.000.000 CAD	Канада	Започета
12. Реформа правосуђа и владавина закона 2001.	2.000.000 УСД	Сједињене Државе	Завршена
13. Реформа правосуђа и владавина закона 2005	2.900.000 УСД	Сједињене Државе	Завршена
14. Реформа правосуђа и владавина закона 2006	2.900.000 УСД	Сједињене Државе	Започета
15. Реформа правосуђа и владавина закона 2003	1.290.000 УСД	Сједињене Државе	Завршена
16. Реформа правосуђа и владавина закона 2004	5.560.000 УСД	Сједињене Државе	Завршена
17. Реформа привредног суда 2004	3.550.000 УСД	Сједињене Државе	Завршена
18. Реформа трговинског судства 2004	3.550.000 УСД	Сједињене Државе	Завршена
19. Рехабилитација Врховног суда	541.278 ЕУР	Немачка	Завршена
20. Сарадња са УНИЦЕФ-ом на пројекту „Судски поступци према малолетницима“	19.000.000 СЕК	Шведска	Започета
21. СИЛД (СИЛД); обука судија, адвоката и тужилаца о међународном праву	1.870.000 СЕК	Шведска	Завршена
22. СИЛД (СИЛД); Припрема пројекта за обуку српских судија, адвоката и тужилаца за хашки трибунал	439.000 СЕК	Шведска	Завршена
23. Техничка помоћ и саветодавна служба за реформу законодавства у Републици Србији	3.443.000 ЕУР	Немачка	Завршена
24. Унапређење правосудног система у Републици Србији	33.532.250 СЕК	Шведска агенција за међународни развој	Уговорена
25. Центар за обуку особља правосудних органа - суфинансирање са УНДП - 2003	9.000.000 СЕК	Шведска	Започета
26. Центар за обуку особља правосудних органа, УНДП - 2002	4.000.000 СЕК	Шведска	Завршена
27. Опремање канцеларије тужиоца компјутерско			
28. опремом - 2003	400,000 ЕУР	ЕАР	ршена
29. Припрема АДР акционог плана у И Општинском суду - 2004	700,000 ЕУР	ЕАР	Завршена
30. Оснивање професионалног центра за тренинг судија и тужилаца (Јануар 2002 -)	850,000\$ (оснивање центра) +3,400,000\$ (оперативни трошкови)	УНДП,ОЕБС (СИДА и РНЕ)	Започета

31. Пројекат бржем приступу судовима (2002-20 месеци)	665,000 ГБП	Уједињено Краљевство-ДФИД / КПМГ	Завршена
32. Развој владавине права у Републици Србији (Децембар 2005)	550,000 УСД	УСАИД / АВА-СЕЕЛ	Завршена
33. Јачање система судске администрације у Републици Србији (Мај 2003-Мај 2006)	300,000 УСД	Светска Банка-Министарство Правде	Завршена
34. Јачање судских извора и подршка Тренинг центру за судије (Март 2004 - Април 2006)	745,148 УСД	УНДП / ЦИДА	Завршена
35. Јачање механизма за заштиту људских права (2004 / 10 месеци)	100,000 УСД	УНДП / ТТФ	Завршена
36. Подизање јавне свести у Србији (2004-2006)	242,593 ЕУР	Министарство Спољних Послова Норвешке	У току
37. Заједнички пројекат „јачање капацитета Министарства правде“ (2003-2006 / 30 месеци)	1,491,028 ЕУР	ЕАР / IRZ	У току
38. Јачање система Месних судија и судија за прекршаје (2004 – 2006- две године)	1,055,500 \$	УНДП / СИДА	У току
39. Реформа правосуђа на Балкану (Фебруар 2004-Март 2010)	5,000,000 CAD	Canada / CIDA / Genivar / Ottawa University	Започета
40. Реформа правосудног система (2006-2008 / 24 месеца)	1,121,495 УСД	УНДП / СИДА	Започета
41. Тренинг за судије (2003-2006)	500,000 \$	УСАИД	Започета
42. Тренинг за судије (2003-2006)	304,303 \$	CCASA	Започета
43. Подршка при реформи система за опомене (Март 2006 - Април 2007)	1,200,000 CAD	Савет Европе-ЦИДА	Започета
44. Систем за исправке Србије (Март 2006 - Септембар 2007)	1,200,000 CAD	ОЕБС/ЦИДА	Започета
45. Развој предузетништва Југо-Источне Европе (Новембар 2004 - Април 2006)	325,000 CAD	IFC/ЦИДА	Завршена
46. Независност и непристрасност судија (Септембар 2001 - Април 2005)	715,113 CAD	ЦИДА-Међународна комисија правника, одсек Канада	Завршена
47. Подршка ОЕБС-а Министарству правде и Министарству унутрашњих послова (2001-2006)	196,105 ЕУР	ОЕБС	Завршена

Оквир реформе правосуђа Републике Србије садржи 12 основних циљева реформе. Свако од кључних начела садржи по три циља. Појединачно и заједно, ови реформски циљеви и са њима повезани пројекти се баве решавањем главних

изазова са којима се правосуђе данас суочава. Оквир реформе правосуђа приказан је у табели у наставку, а иницијативе су груписане према краткорочним (2006-2007. година), средњорочним (2008-2009. година) и дугорочним (2010-2011. година) роковима спровођења.

Табела 30. Оквир реформе правосуђа

Циљеви Рокови	НЕЗАВИСНОСТ	ТРАНСПАРЕНТНОСТ	ОДГОВОРНОСТ	ЕФИКАСНОСТ
Краткорочни (2006-2007)	Независно управљање	Отворени процес избора, напредовања, одговорности и престанка судијске функције	Јасни стандарди за оцену успешности вршења судијске функције и резултата рада	Бољи приступ правосуђу
Средњорочни (2008-2009)	Независтан буџетски орган	Одговарајући приступ информацијама из судских евиденција и поступака	Делотворно управљање предметима	Стандардизовани систем обуке и стручног усавршавања запослених
Дугорочни (2010-2011)	Независно утврђивање општег оквира и унутрашњег уређења и рада судова	Унапређени однос са јавношћу и учешће јавности	Делотворно коришћење ресурса у судству и тужилаштву	Модерна мрежа судова

У остварењу наведених циљева идентификоване су следеће приоритетне области:

- обезбедити већу правну сигурност;
- повећати ефикасност судова, државног тужилаштва и државног правобранилаштва;
- припремити програм целокупног смањивања судских заостатака ради обезбеђивања суђења у разумном року, с дугорочним циљем потпуног решавања заостатака;
- додатно оспособљавати судије и државне тужиоце за вођење судских поступака, а посебно у делу привредног криминала, корупције и организованог криминала;
- поједноставити и стандардизовати судске поступке, како на нивоу законодавства, тако и у пракси (нпр. размена добре праксе), са намером да се побољша ефикасност вођења судских поступака и стручног одлучивања од стране државних тужилаца и судија;
- старати се о потпуној информатизацији судова (увођење информационих уписа, потпуна употреба електронског пословања између странака и

судова), са циљем краћег трајања поступака, веће ефикасности у решавању судских заостатака и застарелости.

- старати се о потпуној информатизацији јавних тужилаштава (увођење електронских уписника, потпуна употреба електронског пословања унутар јавних тужилаштава, електронска размена података са судовима и са МУП), све са циљем краћег трајања поступака и веће ефикасности;
- старати се о потпуној информатизацији затвора и других установа Управе за извршење заводских санкција Министарства правде (увођење електронских база података о лицима лишеним слободе и о запосленим лицима, увођење електронске затворске статистике и др.) са циљем веће ефикасности;
- старати се о интеграцији појединачних информационих система (судова опште надлежности, трговинских судова, прекршајних судова, Управног суда, јавних тужилаштава и затворских установа) у јединствени Правосудни информациони систем (*e-justice* у оквиру *e-government* система) и о заштити и безбедности података унутар система.

Реформа правосуђа је дуготрајан и комплексан процес који поред измена уставног и законског оквира захтева и значајна финансијска средства за низ структурних и организационих промена. Како би се обезбедило одрживо и успешно спровођење Стратегије, Република Србија ће у оквиру расположивих ресурса, обезбедити потребне материјалне претпоставке и финансијска средства за циљеве и активности предвиђене овом Стратегијом. Велики значај за спровођење Стратегије представљаће и подршка међународне заједнице, а посебно Европске Комисије, Савета Европе, Светске Банке и других међународних и регионалних организација и владиних агенција, које су и до сада значајно помагале реформске процесе у Србији.

Реализација ових циљева биће омогућена путем следећих приоритетних програма и пројеката, у периоду 2007-2009. године, датих у наредној табели.

Табела 31. Приоритетни пројекти и програми у области правосуђа у периоду 2007-2009. године

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Успостављање Високог савета	Мин. правде,	2.650.000			2008

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
судства и Административне канцеларије	Високи савет судства				
2. Јачање капацитета Административне канцеларије у циљу припреме интегрисаног судског буџета као дела прелазне фазе ка успостављању независног судског буџета	Мин. правде	102.000			2007-2008
3. Јачање капацитета служби за односе са јавношћу у одабраним судовима и унапређење базе правних прописа и судских одлука	Мин. правде	210.000			2007 - 2009
4. Успостављање јединственог механизма за бележење свих притужби на правосудни систем и успостављање система анализе и извештавања	Мин. правде	300.000			2007 - 2009
5. Успостављање јединственог система судске статистике (резултати рада појединачних судова и судија	Мин. правде	1.325.000			2009
6. Модернизација информационог система у судовима и увођење аутоматизованог система управљања предметима у свим судовима	Мин. правде	1.200.000			2007 - 2009
7. Унапређење ефикасности судске администрације креирањем нових професионалних радних места у судској администрацији	Мин. правде	1.400.000			2007 - 2009
8. Примена новог ЗКПа – обука тужилаца и судија у циљу преузимања	Мин. правде	3.000.000			2008

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
измењене улоге и примене нових института					
9. Обезбеђење нове техничке опреме за примену новог ЗКП-а	Мин. правде	1.500.000			2008
10. Успостављање целовитог система бесплатне правне помоћи	Мин. правде	1.200.000		Пројекат УНДП-а	2007 - 2009
11. Јачање институционалног капацитета Центра за медијацију	Мин. правде	2.700.000			2007 - 2009
12. Изградња новог објекта Националног института за обуку у правосуђу	Мин. правде	*			2007
13. Оснивање Националног института за обуку у правосуђу	Мин. правде	2.112.500			2007 - 2009
14. Студија идентификовања потреба за инвестицијама у великим градским судовима	Мин. правде	*			2007
15. Реконструкција и адаптација нове зграде Министарства правде Републике Србије	Мин. правде	2.000.000	2.000.000.НИП		2007
16. Реконструкција и адаптација зграде Окружног јавног тужилаштва, као и Првог и Другог општинског тужилаштва (Зелени венац 18)	Мин. правде	2.200.000	2.200.000 НИП		2006-2007
17. Јачање капацитета Административне канцеларије у циљу припреме интегрисаног судског буџета као дела прелазне фазе ка успостављању независног судског буџета	Мин. правде	102,000			2007-2008
18. Примена новог ЗКПа	Мин. правде	3,000,000			2008

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
– обука тужилаца и судија у циљу преузимања измењене улоге и примене нових института					
19. Обезбеђење нове техничке опреме за примену новог ЗКП-а	Мин. правде	1,500,000			2008
20. Успостављање целовитог система бесплатне правне помоћи	Мин. правде	1,200,000		Пројекат УНДП-а	2007 - 2009
21. Успостављање нове рационалније мреже судова и тужилаштва (реконструкција, адаптација и опремање)	Мин. правде	49.500.000	13.600.000 НИП		2007 - 2009
22. Успостављање Државног већа тужилаца	Мин. правде	1.200.000			2007 - 2009
23. Обука тужилаца за проширену улогу у прикупљању доказа и управљања предметима	Мин. правде	*			2008-2009
24. Јачање капацитета Министарства правде у секторима који су директно укључени у процес придруживања ЕУ	Мин. правде	700.000			2007 - 2009
25. Унапређење услова у затворским објектима у складу са међународним стандардима	Мин. правде	25.000.000	12.000.000 НИП		2007 - 2009
26. Увођења система интегрисаног извештавања у Управи за извршење заводских санкција	Мин. правде	500.000			2007 - 2009
27. Промовисање других видова санкција осим заводских за кажњавање и преваспитавање осуђених лица	Мин. правде	500.000			2007 - 2009
28.1. Адаптација И	Мин.правде	1.130.000	1.130.000 НИП		2007

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
павиљона у КПЗ у Сремској Митровици	Управа за извршење заводских санкција				
28.2. Изградња павиљона за издржавање казни са пратећим пријемним одељењем, стационаром, одељењем без дроге, вешерницом и осталим пратећим садржајима у ОЗ у Новом Саду	Мин.правде Управа за извршење заводских санкција	956.000	956.000 НИП		2007
28.3. Изградња објекта новог завода капацитета до 450 лица у Падинској Скели	Мин.правде Управа за извршење заводских санкција	6.000.000	6.000.000 НИП		2007
28.4. Адаптација Специјалне затворске болнице и Окружног затвора у Београду (адаптација блокова)	Мин.правде Управа за извршење заводских санкција	1.400.000	1.400.000 НИП		2007
28.5. Изградња притвора и пријемног одељења и реконструкција "Б" павиљона КПЗ у Нишу	Мин.правде Управа за извршење заводских санкција	1.200.000	1.200.000 НИП		2007
28.6. Изградња стамбеног објекта за лица лишена слободе са амбулантом у полуотвореном одељењу у КПЗ Сремска Митровица	Мин.правде Управа за извршење заводских санкција	880.000	880.000 НИП		2007
28.7. Изградња објекта за третман осуђених са проблемима болести зависности у КПЗ у Сремској Митровици	Мин.правде Управа за извршење заводских санкција	800.000	800.000 НИП		2007
28.8. Адаптација и санација Посебне притворске јединице у Београду, Устаничка 29	Мин.правде Управа за извршење заводских санкција	688.000	688.000 НИП		2007
28.9. Гасификација у КПЗ у Нишу	Мин.правде Управа за извршење заводских	238.000	238.000 НИП		2007

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
	санкција				
28.10. Изградња објекта за смештај осуђених лица у Окружном затвору у Суботици	Мин.правде Управа за извршење заводских санкција	159.000	159.000 НИП		2007
29. ИТ модернизација судских објеката	Мин. правде	4.000.000	4.000.000 НИП		2007
30. Смањење корупције и постизање антикорупцијске културе на нивоу развијених европских земаља	Мин. правде	2.000.000.			2008

3.15. Унапређење економских односа са иностранством

У оквиру области унапређења економских односа са иностранством у овом делу разматраће се привлачење страних инвестиција, концесије, билатерални економски односи, као и мултилатерална економска сарадња, са посебним освртом на приступање Светској трговинској организацији (СТО), спољнотрговинска политика и режим, међународна развојна помоћ, као и реформа закона у области економских односа са иностранством.

Поред општег стратешког оквира дефинисаног Стратегијом за приступање Европској унији, Стратегијом за смањење сиромаштва, Стратегијом за реформу државне управе, као и Акционим планом за спровођење приоритета Европског партнерства, политика и приоритетни циљеви у области економских односа са иностранством дефинисани су и Стратегијом подстицања и развоја страних улагања и Акционим планом за отклањање административних препрека страном улагању.

Обављање активности на унапређењу економских односа са иностранством подразумева висок ниво међусекторске сарадње и координације, као и активну улогу Министарства за економске односе са иностранством на реализацији међусекторских и секторских стратешких докумената,

обезбеђивањем међународне подршке за спровођење националних развојних приоритета.

Институционални оквир за деловање у овој области чине Министарство за економске односе са иностранством, Агенција за страна улагања и промоцију извоза, као и бројне Владине комисије које су образоване са циљем међусекторске координације и одлучивања о посебним питањима: Комисија за подстицање улагања у привреду Србије, Комисија за координацију хуманитарне и развојне помоћи, Комисија за координацију процеса приступања Светској трговинској организацији.

Вођење преговора и поступка закључивања билатералних споразума о економској, трговинској и научно техничкој сарадњи, као и активности везане за праћење спровођења ових споразума врше се кроз рад мешовитих комитета и комисија и *ad hoc* радних група, образованих за конкретне области сарадње.

Системски закони у овој области су Закон о страним улагањима, Закон о концесијама и Закон о спољнотрговинском пословању.

Законом о концесијама („Службени гласник РС”, број 55/03) у значајној мери је проширено подручје инвестиционих могућности у Републици Србији. Концесије суштински представљају улагања у домаћу привреду према законској процедури једнаких услова за све потенцијалне улагаче (домаће и стране) кроз партнерство са јавним сектором, по принципу „изгради, користи, предај“. Ради се о једном од ретких закона у региону који истиче принципе транспарентности, недискриминације, пропорционалности и ефикасности.

Чињеницом да је Законом предвиђена могућност за улагања путем давања концесија у различитим областима и то на максимални рок од тридесет година, што уз Закон о страним улагањима чини оквир за прилив нових улагања у домаћу привреду. У домаћој привреди, подвргнутој реформи ка успостављању тржишних механизма пословања, паралелно се одвијају крупне промене кроз процес приватизације и реструктурирања предузећа где потенцијал концесионих улагања сем класичних предности у решавању питања инфраструктуре, запослености и буџетских прихода, у великој мери доприноси побољшању квалитета и цене услуга кроз јачање конкурентности субјеката који учествују у тржишној утакмици.

Процес приступања СТО је, после застоја изазваних редефинисањем односа између република, током 2006. године интензивирао - преговори за чланство у овој организацији, као и обухватне активности на усаглашавању са

правилима и прописима СТО су у току, док се, према оптимистичким проценама, чланство очекује током 2008. године. Чланство Републике Србије у Светској трговинској организацији позитивно ће утицати на привредни раст, смањење цена одређених производа, даљу спољнотрговинску либерализацију и обезбеђење повлашћеног положаја Републике Србије у међународној трговини.

Потписивањем билатералних споразума о слободној трговини под окриљем Пакта за стабилност југоисточне Европе, извршена је либерализација спољне трговине робом са седам земаља региона. До 2010. године у региону је предвиђено стварање зоне слободне трговине, што подразумева и либерализацију тржишта услуга.

У Министарству за економске односе са иностранством, између осталог, обављају се послови везани за координацију са надлежним органима и организацијама државне управе ради утврђивања ресорних и међуресорних стратегија, приоритетних потреба и избора одговарајућих пројеката и програма које треба финансирати из средстава донација и развојне помоћи, укључујући средства међународних фондова за обнову, развој и стабилизацију, кохезионих и структурних фондова, фондова за регионалну, међународну и прекограничну сарадњу и других билатералних и мултилатералних извора наменских средстава; обавештавање донатора о приоритетним пројектима и програмима; сарадњу са донаторима на усклађивању приоритета донатора са приоритетима Републике Србије, припреми донаторских стратегија, планирању и реализацији програма и пројеката који се финансирају средствима из донација и развојне помоћи; праћење реализације пројекта и програма кроз извештаје корисника средстава донација и развојне помоћи и донатора; прикупљање података, аналитичку обраду података и припрему извештаја о донацијама и развојној помоћи, као и други послови из ове области. С тим у вези, створена је, и унапређује се, институционална основа за програмирање и координацију међународне помоћи, унапређују се капацитети ресорних министарстава за програмирање те помоћи, као и управљање фондовима Европске уније (образован је одсек за управљање програмима прекограничне сарадње и четири регионалне канцеларије), а развијен је информациони систем за програмирање, праћење и извештавање о међународној помоћи Републици Србији.

У досадашњем периоду одређене активности подржане су различитим облицима техничке помоћи, финансираним од стране међународне заједнице. Облици техничке помоћи су различити и огледају се у ангажовању експерата у циљу израде стратегијских докумената, акционих планова, анализе стања,

спровођења закона, унапређења рада институција, различите врсте семинара и обуке. Неопходно је да израда наведених докумената, као и обука и усавршавање запослених представља трајан процес у циљу континуираног подизања нивоа капацитета државне управе и обезбеђивања спровођења реформи. С тим у вези процес реформи у Републици Србији наглашава важност квалификованости особља које пружа техничку помоћ, као и одговарајуће људске ресурсе на страни корисника.

Најзначајнији пројекти који су реализовани или у току реализације у области унапређења економских односа са иностранством (2001-2006. године):

1. Подршка програмирању и имплементацији норвешке помоћи (Норвешка билатерална помоћ, 132.000€, 2005)
2. Техничка помоћ у процесу приступања СТО (САД, 4.250.000\$, 2001)
- 3а. Техничка помоћ за спровођење Програма прекограничне и суседске сарадње (ЕАР, 1,5 + 1 mil. €) период октобар 2004 – октобар 2006 + продужење од 300 радних дана
- 3б. Јачање капацитета јединице за управљање програмима прекограничне и суседске сарадње Сектора за донације и развојну помоћ (UNDP/EAR/MIER: 54.600€/927.904€/64.200€) у периоду јун 2005 – јул 2007
4. Трговинска политика и стратегија за приступање Републике Србије Светској трговинској организацији (Швајцарска, 491.000€, 2004)
5. Заједнички програм подршке Сектору за донације и развојну помоћ/ МЕОИ (SIDA / DFID, 1.778.000€, 2006)
6. Унапређење капацитета СИЕПА (ЕАР, 4,5 милиона €– КАРДС 2004)
7. PLAC – Центар за правна и саветодавна питања (део Кардс програма у укупном износу од 1,5 милиона евра намењен подршци у процесу приступања ЕУ и СТО). Корисници ових средстава су били Канцеларија за придруживање и МЕОИ.

У циљу остваривања пуног доприноса државних институција процесу интеграције Републике Србије у Европску унију неопходна је даља подршка јачању укупних капацитета државних институција. Важност јачања посебних

административних капацитета, који се баве ЕУ интеграцијама, је јасно изражена у дефинисаним краткорочним и средњерочним приоритетима Европског партнерства, као и приоритетима стратегија ресорних министарстава. С тим у вези, у наредном периоду неопходно је омогућити континуални развој свих структура које се баве европским интеграцијама (са посебним нагласком на структуре у оквиру министарстава) као и успостављање механизма за њихову међусобну сарадњу. У оквиру КАРДС програма, планиран је Твининг програм за приступање СТО – 1.5 милиона ЕУР за 2007. и 2008. годину. Део наведених средстава биће коришћен за реализацију овог приоритета. Унапређење капацитета за спровођење процеса европских интеграција и коришћење фондова Европске уније, подразумева и побољшање целокупне координације програмских циљева и активности на нивоу Владе, као и институционалних капацитета за оперативно планирање у ресорним министарствима, са циљем побољшања процеса креирања политике и повезивања приоритета Владе са расположивим средствима из буџета и међународне помоћи. У том смислу потребно је унапредити капацитете у ресорним министарствима у циљу унапређења планирања приоритета кроз развијање свеобухватних и реалистичних ресорних планова активности који би омогућили успешно усклађивање програмирања буџета и међународних фондова у складу са приоритетима Европског партнерства и приоритетима утврђеним у националним стратегијским документима.

У области управљања међународном развојном помоћи, у предстојећем периоду циљ је повећање ефективности и ефикасности међународне помоћи и то: усклађивањем донаторских активности са националним развојним приоритетима; унапређењем координације и хармонизације међународне помоћи; повезивањем процеса планирања и коришћења средстава међународне помоћи са буџетским средствима; изградњу и јачање капацитета у релевантним институцијама на републичком и локланом нивоу за управљање фондовима Европске уније (нов финансијски инструмент за период 2007- 2013. година-предприступни инструмент-ИПА), а посебно за увођење децентрализованог система управљања тим фондовима³⁶.

Два процеса која се симултано одвијају – процес приступања Светској трговинској организацији и процес придруживања ЕУ представљају оквир за развој и одржавање извозно оријентисаног концепта развоја Републике Србије. С тим у

³⁶ Циљ преласка са централизованог на децентрализован систем управљања фондовима ЕУ, представља постепену припрему Републике Србије за преузимање надлежности у управљању фондовима ЕУ од Европске комисије приликом уласка у ЕУ.

вези, неопходно је наставити реформе у циљу усклађивања са правилима и обавезама према СТО како би се убрзао процес приступања овој организацији.

Чињеница да је ЕУ данас најзначајнији спољнотрговински партнер Републике Србије и да ће тај однос у наредним годинама јачати како се буде развијао процес придруживања ЕУ, захтева од Републике Србије постојање конкурентне привреде као једног од најважнијих предуслова за суочавање са притиском конкуренције и тржишних сила унутар ЕУ. Ово је нарочито важно с обзиром на проширење ЕУ на 25 чланица и њеним даљим ширењем са уласком Румуније и Бугарске. Такав развој у непосредном окружењу поставља неопходност проналажења ниша на тржишту ЕУ, што са своје стране захтева јачање конкурентности домаће производње у функцији развоја глобалног квалитета роба и услуга, чиме се реализује повећање извоза. Спољнотрговинска политика ће примарно морати да буде дефинисана оним захтевима које ће пред њу поставити успостављање зоне слободне трговине са ЕУ у контексту Споразума о стабилизацији и придруживању. С тим у вези, потребно је наставити са неопходним прилагођавањем спољнотрговинског режима и учинити га компатибилним са аутономним трговинским мерама, правилима СТО и будућим Споразумом о стабилизацији и придруживању.

Такође, један од приоритетних циљева у наредном средњорочном периоду је развој и унапређење билатералне економске сарадње, закључивање и спровођење споразума о слободној трговини, а посебно преговори за закључивање и праћење примене јединственог споразума о слободној трговини у региону ЈИЕ.

Страна улагања у земљама у транзицији и неразвијеним земљама су главни извор привредног развоја, раста прихода, модернизације привреде, смањење сиромаштва. Усвајање Стратегије за привлачење страних улагања је само први корак на овом путу. Циљеви Стратегије су стварање повољних услова за страна и домаћа улагања, тј. обезбеђивање атрактивног оквира за привлачење, задржавање и ширење међународно конкурентних, ка извозу усмерених улагања, која ће унапредити и стабилизovati пословно окружење, унапредити технолошки заосталу привреду, обезбедити конкурентност и извозну способност и повећати запосленост у Републици Србији.

За њено спровођење неопходно је извршити одговарајућу реформу прописа, ојачати институционалне капацитете, створити услове за јачање конкурентности и улагати у унутрашњу и спољну маркетиншку кампању, извршити земљишну реформу (реституцију градског грађевинског земљишта),

унапредити поступак издавања грађевинских дозвола, као и просторно и урбанистичко планирање, реформисати образовање у складу са потребама тржишта рада, привредног развоја и страних улагања како би се обезбедила клима атрактивна за улагање. Један од начина грађења поверења страних улагача је свакако и оснивање Фонда за подстицање страних улагања.

Фонд за подстицање страних улагања треба да буде основан од стране Владе, на иницијативу Министарства за економске односе са иностранством, која ће обезбедити средства за почетак рада тог фонда. У Фонд би био уложен и капитал међународних финансијских институција (као што су нпр. *Caisse des Depots* са којима су већ остварени контакти и коју су спремни да дају допринос Фонду). Из ових средстава би се формирале кредитне линије, које би служиле за финансирање делатности и циљева предвиђених Стратегијом за подстицање страних улагања.

Приоритетне активности у наредном трогодишњем периоду обухватају:

Програмирање, координација и праћење спровођења међународне развојне помоћи:

- Програмирање фондова ЕУ, израдом упутства за утврђивање приоритета и дефинисање предлога пројеката као и пружање помоћи ресорним министарствима у њиховој изради.
- Спровођење обуке за успешно програмирање и спровођење фондова ЕУ
- Подршка министарствима у процесу стратешког планирања и буџетирања
- Иницирање и учествовање у идентификацији и увођењу нових институција, подизање њихових капацитета, као и подизање капацитета постојећих институција, које захтева спровођење децентрализованог система управљања фондовима ЕУ- предприступни инструмент ИПА.
- Наставак реализације постојећих програма прекограничне сарадње (Суседски програм Мађарска-Румунија-СЦГ, Суседски програм Румунија-СЦГ, Суседски програм Бугарска-СЦГ, CADSES и Нови програм јадранског суседства – КАРДС фондови за 2005 и 2006 годину) у смислу расписивања позива за прикупљање пројектних предлога, обука потенцијалних крајњих корисника на националном и локалном нивоу, усаглашавања програмских докумената са новим финансијским инструментом ЕУ. Осим тога ради се и на изради нових

програмских докумената за период 2007-2013. године за све наведене програме.

- Рад на развоју програмских докумената и програма Суседске сарадње са БИХ, Републиком Хрватском и Републиком Црном Гором.
- Усклађивање међународне помоћи са националним приоритетима.
- Примена концепта подршке секторима, повећање нивоа предвидљивости иностраних фондова и јачање и интензивније коришћење од стране донатора националних система за јавне набавке и финансијско управљање.
- Унапређење и развој ИСДАКОН информационог система који региструје међународну помоћ пружену Републици Србији (адаптација система у циљу праћења пројеката реализованих у оквиру суседских програма, наставиће се са обуком корисника на националном и локалном нивоу, унапредиће се врсте извештавања и завршиће се стабилна верзија компјутерске базе података). С обзиром да се израда и развој информационог система тренутно финансира из донаторских фондова, у септембру 2006. године, након истека постојећег споразума о финансирању, ИС ће бити предат у власништво Владе, који ће се на даље финансирати из средстава буџета Владе.

Реформа закона у области економских односа са иностранством:

- Израда Нацрта закона о управљању међународном помоћи који би обухватао координацију финансијске, техничке и друге помоћи (ЕУ фондови и билатерална помоћ) и управљање том помоћи.
- Доношење и имплементација Закона о индустријским парковима, стварање регистра индустријских паркова и промоција и презентација,
- Побољшање перцепције инвестиционог ризика (*Country risk*) Републике Србије у водећим светским институцијама и организацијама које покривају ову област и убрзано снижавање инвестиционог ризика Републике Србије.

Мултилатерална и регионална трговинска сарадња:

- Стварање зоне слободне трговине у југоисточној Европи 2007. године,
- Приступање Светској трговинској организацији крајем 2008. године,

- Завршетак преговора и закључење Споразума о стабилизацији и придруживању са ЕУ 2007 година
- Отварање преговора о споразуму о слободној трговини са ЕФТА земљама 2007. година
- Постепена хармонизација и либерализација целокупног економског и спољнотрговинског система са правилима СТО и регулативом ЕУ као и постепено преузимање правила Царинског кодекса ЕУ.
- Интензивирање сарадње са ОЕЦД, УНКТАД и УНЕЦЕ

Политика и режим спољне трговине:

- Унапређење спољнотрговинског система и политике у смислу олакшавања услова спољне трговине, анализе њиховог спровођења, као и доношења стратегије и мера за унапређење извоза.
- Прилагођавање механизма спољнотрговинског режима и система одредбама међународних економских и финансијских институција (СТО, ЕУ, ЕФТА и др).

Привлачење страних улагања:

- Реформа прописа значајних за област страних улагања (измене и допуне закона које ће отклонити преостале административне препреке за страна улагања, усвајање закона који ће унапредити конкурентност Републике Србије као регионалног одредишта за улагања, њихово усклађивање са прописима ЕУ).
- Јачање институционалних капацитета (обука кадрова на локалном и републичком нивоу за подршку страним инвеститорима, успостављање информатичког центра при Влади, оснивање стручне радне групе за информационо-комуникациону технологију (ИКТ) састављену од представника Владе, јавног и приватног сектора (индустрије ИКТ) и универзитета како би се пажња посветила проблемима образовања кадрова и инфраструктуре ИКТ, успостављање пилот информационо-технолошких (ИТ) одбора на локалном нивоу, уз учешће приватног сектора, едукација запослених у МЕОИ и СИЕПА у области промоције улагања, брендирања, унапређења пословне климе, добрих примера законских решења која погодују страним улагањима).

- Активности на унапређивању конкурентности (финансијска подршка за развој индустријских и технолошких паркова, финансијска подршка оснивању кластера, анализа оправданости концесионог коришћења природних ресурса којима Република Србија располаже, израда програма предложених концесионих улагања и промотивног приручника са концесионим пројектима, оснивање Управе за концесије/Агенције за концесије, оснивање фонда за подстицање страних инвестиција).
- Унутрашња и спољна маркетиншка кампања (међународна промоција инвестиционе климе у Републици Србији, промоција значаја страних улагања (као и нових инвестиција уопште) на локалном нивоу, промоција инвестиционих првака и најуспешнијих општина у привлачењу страног капитала, изградња бренда Републике Србије као повољне инвестиционе дестинације, лобистичке активности на унапређењу угледа земље).

Билатерална економска сарадња:

- Праћење примене и даља либерализација трговинског промета по Споразуму о слободној трговини са Руском Федерацијом,
- Закључивање билатералних споразума о слободној трговини са Турском, Украјином и Белорусијом и другим земљама које покрећу овакве или сличне иницијативе на билатералном нивоу.
- Праћење рада основаних и иницирање оснивања нових пословних савета, организовање пословних конференција, привредних и економских форума са циљем промовисања предности за инвестирање у домаћу привреду и могућности балансирања извозно-увозних токова у билатералној робној размени.
- Унапређење билатералних економских односа (посебно аспект повећања српског извоза и страних улагања) са земљама ЕУ и другим развијеним земљама Европе, као и прекоморским земљама (САД, Канада, Јапан);
- Развој билатералне економске сарадње и добросуседских односа са суседним земљама и земљама југоисточне Европе;
- Интензивирање билатералних економских односа са Руском Федерацијом и Кином и најзначајнијим земљама у развоју (Индија, Египат, Иран, Мароко).

- Доношење Плана заседања међудржавних мешовитих комитета и комисија (на годишњем нивоу по кварталима и земљама партнерима);
- Доношење Предлога за именовање председника српског дела међудржавних комитета и комисија по земљама;
- Доношење националних стратегија развоја билатералних економских односа и сарадње са земљама стратешким економским партнерима.

Концесије:

- С обзиром да област концесија спада у надлежност више министарстава и других јавних агенција и институција, оснивање одговарајућег тела на међуминистарском нивоу, које би радило по сличним принципима као и раније основана Комисија за подстицање улагања у привреду Републике Србије, ради утврђивања приоритета, развијања активности и планирања за целокупну област концесија
- Успостављање одговарајуће управе за концесије која би била задужена за израду елабората, анализа и студија који служе као стручна основа за унапређивање и спровођење политике у области концесија; затим управни и стручни надзор над извршењем концесионих уговора; као и сталну комуникацију са постојећим и потенцијалним концесионарима.
- Припрема и публикавање приручника за концесије, који би указао на релације између различитих закона, чија је примена неопходна у току припреме предлога за давање концесије, као и током реализације концесионог пројекта.

Табела 32. Програм приоритетних реформских пројеката у области унапређења економских односа са иностранством у периоду 2007- 2009. године

Назив пројекта	Надлежна институција	Процена вредности пројекта	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта	Статус документације
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања		
Обуке надлежних институција за успешно програмирање и спровођење фондова ЕУ	МЕОИ	10 милиона евра			2007 - 2009	
Подршка припреми за увођење децентрализованог система управљања фондовима	МЕОИ МФ	229.339,00 евра		229.339,00 евра- Донатор Влада Краљевине Норвешке	2007	Предлог пројекта припремљен

Европске уније у Републици Србији-техничка помоћ						
Јачање капацитета МЕОИ за спровођење Програма суседске сарадње	МЕОИ, РМ , локалне канцеларије за спровођење суседских програма	1 милион евра	Плате запослених у МЕОИ и РМ који раде на овим пословима	900.000 евра – донатор ЕАР	2007-2009	Предлог за наставак текућег или за нови пројекат у изради
Суседски програми (ИПА)	МЕОИ	Око 23 милиона евра	Сопствено финансирање најмање 15%	Око 20 милиона евра ИПА	2007 -2009	Програмски документи за билатералне и мултилатералне програме за период 2007-13 су у изради.
Регионална сарадња-спровођење споразума са суседним земљама, посебно оних који се односе на слободну трговину и прекограничну сарадњу и јединственог споразума о слободној трговини у региону			9.193.380,94 динара за 2006. годину	Трошкове службених путовања Радних група за преговоре сноси CLDP (фонд владе САД)	2007. година	
Спровођење Уредбе о ближим условима за примену антидампинских мера, Уредбе о ближим условима за примену компензаторних мера и Уредбе о ближим условима за примену мера заштите од прекомерног увоза, на основу одредаба Закона о спољнотрговинском пословању;			2.062.514,28 динара одобрено за буџетску 2006. годину Предлог средстава за 2007. годину: 5.500.000 динара	Део средстава твининг програма предвиђеног за 2007. и 2008. г. у висини од 1,5 мил. ЕУР ³⁷	Пројекат у току	
Усвајање и имплементација Закона о индустријским парковима, оснивање Регистра инд. паркова и промоције индустријских паркова у Србији	МЕОИ	70.000 еур	500.000 дин (само за регистар)	-	2007	Закон је у процедури
Израда Закона о оптичким	МЕОИ	10.000 еур		-	2007	Постављени основи

³⁷ За спровођење поступка по основу ових уредби неопходно је обезбедити додатна значајна средства која падају на терет буџета, а чија се висина у овој фази не може предвидети.

дискovima						
Израда Закона о управљању међународном помоћи и у складу са тим измене закона о државној управи и пратећих уредаба	МЕОИ	30.000 еур		-	2007	Постављени основи
Израда Закона о денационализацији	МЕОИ МФИН	25.000 еур		-	2007	Постављени основи
Успостављање директних контаката са институцијама које процењују инвестициони ризик земаља, -анализа методолошких приступа тих организација у процесу процене инвестиционог ризика држава (<i>Country risk</i>);	МЕОИ МФИН МУП МП	120.000 еур		-	2007	Остварени директни контакти са осигуравајућом компанијом <i>COFACE</i> , Остварен је контакт и са <i>FATF/GAFI</i> у циљу отварања директних преговора за учлањење Србије
Привлачење страних улагања- обука кадрова на локалном и републичком нивоу – студијска путовања за запослене у Сектору за страна улагања (Агенције за промоцију улагања у Чешкој, Мађарској, Ирској и Естонији) Организација седам мањих тематских и два семинара за представнике свих општина о значају страних улагања и комуникацији са инвеститорима		35.000 евра 28.000 евра			2007	У фази припреме
Успостављање информатичког центра при Влади Портал – <i>Investor Tracking System</i>	МЕОИ СИЕПА	76.000 евра			2007	
Међународна промоција инвестиционе климе у Републици Србији – учешће на међународним сајмовима, инвестиционим	МЕОИ	52.000 евра			2007-2009	Списак међународних манифестација

форумима;						
Израда статистичке базе страних улагања – по инвеститорима, гранама индустрије, општинама у Републици Србији	МЕОИ, СИЕПА, НБС, РЗС	95.000 евра			2007	
Промоција инвестиционих првака – објављивање листе, промоција у медијима, организација промотивних скупова најуспешнијих општина (квартално)	МЕОИ	16.000 евра			2007	План активности, списак најуспешнијих општина и <i>success story</i> инвеститора
Израда промотивног материјала о условима за улагање и преводи	МЕОИ	7.000 евра			2007-2009	
Лобистичке активности на унапређењу угледа земље – Таргетирање инвеститора	МЕОИ	20.000 евра			2007 - 2009	Списак пожељних компанија
Припрема и публикавање приручника за концесије	МЕОИ					
Техничка помоћ при уобличавању новог профила сектора/управе	МЕОИ					

3.16. Одбрана

Два основна стратешка документа у сектору одбране су: Стратегијски преглед одбране и План развоја система одбране до 2010. године. Оба документа су у фази израде а усвајање се очекује до краја 2006. године. Стратегијски преглед одбране је основни документ из области дугорочног и стратегијског планирања у систему одбране и кључни инструмент за спровођење реформе Министарства одбране и Војске Србије до 2010. године. План развоја система одбране до 2010. године је основни оперативни документ за планирање развоја у систему одбране који треба да буде у функцији спровођења предвиђених организационих промена и решавању кључних проблема у систему

одбране у периоду до 2010. године. Документ треба да обухвати Програме и Пројекте развоја појединих сегмената система одбране и да на тај начин омогући имплементацију решења дефинисаних Стратегијским прегледом одбране у предвиђеном временском року узимајући у обзир расположиве ресурсе.

Најважнији пројекти МО у досадашњем периоду (2000-2005.):

1. Пројекат ПРИЗМА:	Спољни извори финансирања	У току
• Програм обуке за цивилна занимања; • Програм мотивационих курсева; • Програм информисања о малом и средњем предузетништву; • Програм саветовања и пружања помоћи у тражењу новог запослења; • Програм редовних отпремнина.		
2. Реформа државне управе, односно подршка реформи МО	Спољни извори финансирања	У току
3. Развој информационе технологије	Спољни извори финансирања	У току

Један од најзначајнијих и највећих пројеката који су до сада рађени у оквиру Министарства одбране јесте пројекат ПРИЗМА – Програм збрињавања вишка војног кадра, са циљем да обезбеди комплексно решавање социјалних проблема лица која се отпуштају из војске, као и економску интеграцију у структуре ван војске. Започета је реализација следећих програма: програм обуке за цивилна занимања; програм мотивационих курсева; програм информисања о малом и средњем предузетништву; програм саветовања и пружања помоћи у тражењу новог запослења; програм редовних отпремнина. Планира се наставак реализације садржаја програма ПРИЗМА (који је подељен на 11 потпрограма), до 2010. године, са тежиштем на следећим активностима: наставак преквалификације официра и почетак реализације преквалификације подофицира и цивилних лица; формирање Гаранцијског фонда, који би био у функцији подстицања запошљавања отпуштених лица; формирање пословних инкубатора; интензивирање медијске подршке и маркетиншких активности у вези програма. За наставак реализације програма ПРИЗМА неопходна су значајна финансијска средства из сопствених извора и донација. У оквиру НИП-а су такође издвојена средства за сектор одбране, и то за модернизацију ваздухоплова за војне и цивилне сврхе, у износу од 30 милиона евра, за 2006. и 2007. годину. Генерално, да би се реализовали циљеви из Стратегије одбране и остварила визија Војске до 2015. године, потребна су издвајања за систем одбране, у износу од 2,4% БДП-а годишње.

У документу Европско партнерство, у сфери одбране, постављен је средњорочни приоритет, који захтева „наставак процеса реструктурисања и реформе оружаних снага, укључујући, по потреби, смањење (узимајући у обзир социјални ефекат), трансформацију и приватизацију војних ресурса и војне индустрије, као и повећану транспарентност цивилне контроле“. У циљу даљих реформи, Министарство одбране предлаже почетак или наставак реализације следећих приоритетне програма (Табела 33).

Табела 33. Приоритетни пројекти Министарства одбране у периоду 2007-2009.

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта у еврима	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Пројекат ПРИЗМА: • Наставак преквалификације официра и почетак реализације преквалификације подофицира и цивилних лица; • Оснивање Гаранцијског фонда ради подстицања запошљавања отпуштених лица; • Формирање пословних инкубатора; • Интезивирање медијске подршке и маркетиншких активности	МО	2.000.000		Спољни извори финансирања	2007-
2. Стамбена проблематика припадника МО и ВС	МО	50.000.000		50.000.000	2007-
3. Реформа Цивилне заштите	Влада РС	2.000.000		2.000.000	2007-
4. Хармонизација законодавства из области одбране са стандардима ЕУ	МО	1.000.000		1.000.0000	2007-
5. Изградња 8 нових складишта средњег капацитета и адаптација 21 постојећег		103.000.000			

6.	Модернизација центара за обавештавање		1.000.000			
7.	Модернизација и опремање система за рано упозорење		500.000			
8.	Опремање и обука експертског тима и четири оперативна тима за проналажење и уништавање неексплодираних убојних средстава		500.000			
9.	Изградња, оснивање и опремање два наставно-спасилачка центра (базе цивилне заштите) у Београду и Новом Саду		3.000.000			
10.	Уништавање вишка убојних експлозивних средстава	МО	15.000.000		15.000.000	

Извор: Министарство одбране

** Део средстава биће обезбеђен из сопствених извора, а у овом тренутку није могуће проценити износ тих средстава.*